

Miodrag Stanisavljević  
Sabrana dela  
II

# Drame

*Priredila*  
Mirjana Miočinović

RES PUBLICA  
Informatika  
Beograd 2006.

*Izdavači*  
Zadruga »Res publica«,  
Dragoš Ivanović;  
»Informatika«,  
Slobodan Srećković

*Urednik*  
Nebojša Popov

*Grafička obrada i prelom*  
Nina Popov

*Štampa*  
Vojna štamparija  
Resavska 40b  
11000 Beograd

ISBN  
86-86487-00-9  
86-86487-02-5

*Tiraž*  
1000

# PREDGOVOR

*Mirjana Miočinović*

Više od četiri decenije dug stvaralački vek Miodraga Stanisavljevića može se podeliti sa neverovatnom preciznošću na četiri etape koje su žanrovski, tematski, stilski i prozodijski (kada je reč o delima u stihu) zaokružene i međusobno različite. Te se etape poklapaju nekakvom slučajnošću sa kalendarским decenijama: to su šezdesete, sedamdesete, osamdesete i devedesete godine prošloga veka, i jedna poludecenija (2000–2005) s kojom se završava pesnikov život. A sve što se u tim poslednjim godinama događa na umetničkom planu samo je nastavak, produžen eho devedesetih. To je jedino vreme gde u Stanisavljevićevom radu nema jasnog reza, koji bi označio novi početak. Činjenica koja samo potvrđuje stvaralačku zavisnost od životnog konteksta: ako u njemu nema promena, ako on nastavlja da šalje iste signale i tako uzrokuje ista stanja, to ostavlja traga na literaturi. Jer pisac, osetljiv na ono što se događa u svetu, u tom manje-više nametnutom kontekstu nema mnogo izbora. Čak i u trenucima svojih ličnih drama koje su usledile u tim prvim i jedinim godinama XXI veka u kojima je živeo, Stanisavljević nastavlja, sa upornošću starih didaktičkih pisaca (jer je upornost jedini način da se odoli iskušenju očajanja), da piše o jednom opakom vremenu i opakim naravima koji su, na kraju, i njega samog uništili. Pažljivom bi se analizom ovih etapa uočili znaci promene konteksta, ona bi pokazala da se iz književnog podteksta može izvući jasna slika sveta u kojem pesnik živi i na koji reaguje jednako instinktivno i racionalno. Ta bi analiza istovremeno otkrila i jednu intimnu priču o samospoznavanju i sazrevanju na čijoj bi osnovi mogao da se rekonstruiše opsežan »*Bildungsroman* jedne literarne biografije«.

U ovom kratkom predgovoru te se etape mogu samo shematski naznačiti. Šezdesete su u znaku poezije, za koju sam pesnik u uvodnom tekstu za zbirku karakterističnog (programskog) naslova *Novi ritmovi* (1982) kaže, sa strašnom strogošću prema sebi: »*Rani stihovi – šumni talog. Trošna preosetljivost / spremna uvek da samu sebe sablazni. A umeća, kadrog da samom sebi bude vodič, malo*«. <sup>1</sup> Sedamdesete, čiji su najznačajniji plodovi

---

<sup>1</sup> Vrlo je indikativno da u autopoetičkom tekstu iz 2002, izgovorenem na III programu Radio Beograda, Stanisavljević navodi po sećanju ovu rečenicu, i umesto »*trošna preosetljivost*« kaže »*tašta preosetljivost*«. Rani pesnički egocentrizam i njemu prirodena samozaljevajuća sentimentalnost ovom promenom reči (preciznost i nedvosmislenost prideva *tašta*, naspram pesnički efektnijeg, ali dvosmislenijeg *trošna*) još su neumoljivije odbaceni. (Videti zbornik *Sećanja na Miodraga Stanisavljevića* u kojem je objavljena pomenuta »Autopoetika«.)

sabrani u ovoj knjizi, posvećene su pretežno drami za decu i teorijskom proučavanju dramskog žanra, i u njima ima malo prostora za ono što se uobičajeno naziva »intimnom lirikom« (*Knjiga senki*, jedina pesnička zbirka iz tog vremena). Osamdesete godine, sa četiri knjige pesama: *Slike i saglasja* (1980) i *Novi ritmovi* I, II, III (1980–1989) i »dramskom groteskom« »Vođa« (1980), jesu vreme radikalnog zaokreta: sintagma *novi ritmovi* označava ne samo raskid sa vladajućim »ritmovima« i njihovom prozodijskom jednoličnošću, no i sa »životnim sledom« koji oni nameću. (»Zajednički ritmovi podmetnuće ti njihov životni sled.«) Relativni sklad sa svetom, u čijem je znaku protekla prethodna decenija, definitivno je razbijen, ono što je tek slutnja »povesti strašne godina dolazećih« (*Knjiga senki*), pretvara se u jasno saznanje iz kojeg i jedan retrospektivni pogled na prethodno vreme daje druge slike, vodi drugačijim zaključcima. O tome svedoče »dramska groteska« »Vođa« i »tamniji tonovi« nekih pesama *Novih ritmova* (»Jugoslavjani«, »Noćni let«, »U Beogradu, pepelja-stosivom«, »Opsenarov put«, »1989.«). »Ironija i loše raspoloženje pred godinama koje dolaze«, o kojima i sam pesnik govori u već pomenutoj »Auto poetici«, osvrćući se na tu fazu svog stvaralaštva, tek su uvod u ono što će postati brižljivo beležena više od deceniju duga »povest beščašća«. Zbirka pesama *Jadi srpske duše* i nekoliko knjiga kolumni (*Golicanje oklop-nika*, *Elan mortal*, *Katarza i katarakta*), uglavnom pisanih za *Republiku*, nastaju u tom razdoblju, isključivši zauvek iz pesnikovog sveta svetle tonove i onu stvaralačku radost koja zari upravo iz dela uključenih u prvi deo ove knjige.

\*

Drame za decu obuhvaćene ovom knjigom<sup>2</sup> pripadaju žanru dramske bajke, toj strogo kodifikovanoj vrsti koja pri tom ostavlja dovoljno prostora za variranja, odstupanja, pa čak i smela remećenja njenih ustaljenih zakona, u koje spada i tradicionalno shvatanje bajkovne doličnosti. Pod uslovom, naravno, da pisac za to ima potrebnog dara.

<sup>2</sup> Njihov redosled u ovom izdanju nije hronološki, već prati raspored iz knjige *Nemušti jezik* (1984), uz dodatak drama koje iz nekog razloga nisu bile njome obuhvaćene. Jedina hronologija nastanka ovih dela koju je moguće uspostaviti zasniva se na podacima o prvom izvođenju i čitalac će je naći na kraju ove knjige. Kako se godina objavljivanja u knjizi još ređe no godina izvođenja poklapa s vremenom nastanka dela, ne možemo sa sigurnošću tvrditi da je bajka »I mi trku za konja imamo« napisana tek krajem osamdesetih. Njeno objavljivanje u knjizi 1987. to samo po sebi ne potvrđuje. No izvesne razlike između nje i drama iz sedamdesetih očigledne su i upućuju na to da je mogla nastati znatno kasnije. Pisana pretežno u prozi, sa stihovanim umecima koji imaju karakter songova, ova je bajka po strukturi bliža komediji, a njen svet, nastanjen bićima izniklim iz mraka balkanske mitologije, oporiji je i suroviji od sveta klasičnih bajki.

Miodrag Stanisavljević ulazi u taj posao jer u njemu oseća stvaralačku radost, sasvim ličnu, da se poigrava klišeima, da eksperimentiše u oblasti svog osnovnog sredstva – jezika, da vraća u književni opticaj zaboravljenu leksiku i potisnute idiome, da u njih upliće novogovor i moderni žargon, da kuje reči, da smenjuje versifikacijske obrasce (jer su drame uglavnom pisane u stihu). I da paralelno dok piše proučava zakone jednog vrlo specifičnog i zahtevnog književnog roda – drame, čijom je kodifikacijom, a sa Aristotelovom *Poetikom*, započelo razmišljanje o osobenostima i raznolikosti književnih činjenica.

Kao rezultat tog istraživanja nastala je Stanisavljevićeva knjiga *Epika i drama* (1977) koja se bavi onim problemima čije je upoznavanje i savladavanje bilo presudno važno za nastavak njegovih sopstvenih drama. I to iz više razloga. To je istraživanje pretpostavljalo upućenost u narodnu usmenu književnost, u folkloristiku uopšte, ali i upoznavanje sa zakonima preobražaja narativnih u dramske forme i specifičnostima dramskih žanrova koji, uprkos zajedničkoj »predstavljачkoj matrici« (kojom se uglavnom i bavi Aristotelova *Poetika*), imaju svoja pravila i samo sebi prirodne slobode.

U tom razdoblju za Stanisavljevića je verovatno najvažnije otkriće, najvažnije za njegov rad na drami za decu, bilo otkriće ruskih formalista i njima bliskih istraživanja Vladimira Propa u oblasti bajke. Propova *Morfologija bajke*, s kojom se Stanisavljević upoznao među prvima, mnogo pre no što je ona prevedena na naš jezik (1982), i saznanja do kojih je došao uz pomoć predstrukturalističkih izučavanja dramskog žanra Surioa i Žinestjea, omogućili su mu da stvori za sebe čvrstu zanatsku osnovu na kojoj je njegov ogroman pesnički dar mogao da se razmaše, a da se ne ogreši o zakone vrste. Kao plod tog »truda i čuda«, čuda dara i golemog truda učenja, nastaju dramske bajke namenjene »deci i osetljivima«: »Vasilisa Prekrasna«, »Priča o carevom zatočniku«, »Nemušti jezik«, »Začarana princeza«, »I mi trku za konja imamo«.

Fabulativnu osnovu za svoje dramske bajke Stanisavljević je crpeo iz nekoliko izvora: iz Vukove zbirke *Srpske narodne pripovetke* (»Nemušti jezik«), ruskih narodnih bajki (»Vasilisa Prekrasna«), bajki Šarla Peroa (»Začarana princeza«), iz velikog broja motiva koje nalazi kod Čajkanovića, u knjizi Slobodana Zečevića *Mitska bića iz srpskih predanja* i u *Srpskom mitološkom rečniku* (»I mi trku za konja imamo«) i iz narodnih junačkih pesama u kojima se i susreće s motivom »carevog zatočnika« (»Priča o carevom zatočniku«). No, to je tek narativna podloga koju on slobodno sižejno razvija.<sup>3</sup>

<sup>3</sup> Imamo na umu formalističku poddelu na *fabulu* (priča koja je ispričana) i *siže* (način na koji je ispričana).

I upravo se u sižejnomo bogatstvu njegovih dramskih bajki, u sposobnosti kombinovanja »stajaćih motiva« ove univerzalne vrste i njihovim bogaćenjem iskustvenim materijalom, u širenju registra likova, u smelom kombinovanju vrsta (bajke i šaljive narodne pripovetke, na primer) ogleda Stanisavljevićev neizmerni dar inoviranja.

Ponikla iz »mraka istorije«, nastala u pagansko vreme, ono koje prethodi stvaranju mita, u vreme koje se obično naziva detinjstvom čovečanstva, bajka je sabrala u sebi dve funkcije rituala, onu kojom se prizivaju snage i onu kojom se otklanja zlo, zapravo otklanja strah. I istovremeno utaživala očigledno iskonsku ljudsku potrebu za pustolovinom. I u toj se svojoj trostrukoj funkciji podudarala, pa stoga i opstala, s iracionalnim strahovima, sa pokušajima da se oni racionalizuju, da se »objasne« pa tako i savladaju, prirođenim svakom detinjstvu. I verujemo da je to najviše i privuklo samog Stanisavljevića ovoj vrsti.

Postavivši temu potrage u središte bajke, potrage povezane s izvršenjem teškog zadatka, Prop je oko nje organizovao likove prema njihovoj funkciji u opštem toku radnje. Ako nešto pojednostavimo njegovu shemu od sedam funkcija: *protivnik*, *darivalac*, *pomoćnik*, *traženo lice* (*careva kći*), *pošiljalac*, *junak*, *lažni junak* dobijamo četiri osnovna stuba ove vrste pripovesti, a to su – junak priče, objekat njegove potrage (traženo lice) i vrlo širok spektar njegovih *pomoćnika* i *protivnika*, u koje se može svrstati sve živo što postoji i sve što je užarena mašta, nikla iz »straha i nade«, mogla da stvori: zmajevi, vile i vilenjaci, veštice, džinovi, bukavci i bauci, opaki zavidljivci, lažljivci i prevaranti, ali i poneko dobro stvorenje, srčano i odano, koje pritiče u pomoć junaku na njegovom tegobnom putu do cilja. A do cilja se (u bajci) uvek dođe.

Stanisavljević ulazi u ovaj šaroliki svet kao što bi se ušlo u riznicu iz koje se može uzeti sve što ti srce želi. Njegove su dramske bajke barokno raznolike i u njima pustolovno nadahnuće nikad ne jenjava. Njegovi glavni junaci – Mitar Pjevac (»Priča o carevom zatočniku«), Bedni Gašo (»Nemušti jezik«), vitez Oklobdžić (»Začarana princeza«), carević Ivan (»Vasilisa Prekrasna«) i Marko (»I mi trku za konja imamo«) posreću pod teretom svojih zadataka a ipak hrle iz pustolovine u pustolovinu, uvek sa svitom pomoćnika bez kojih pobeda nad »zlim silama« ne bi ni bila mogućna. Jer jedan od nauka bajke, kojeg se i Stanisavljević drži, jeste sledeći: čovek nije svemoćan, on može opstati jedino uz pomoć drugih. Težak je njegov put do cilja, on mora da uloži mnogo truda u ono što je sreća (koja je kao trajno stanje, čak i u bajci, pomerena u neko buduće, neproverljivo vreme), ali u neprijateljskom svetu koji ga okružuje on nije usamljen. U svetu bajki, međutim, ništa nije nezasluženo. Prijateljstvo se stiče dobrim delima, odanost nije bespogovorna, nje nema bez uzajamnosti.

Prihvativši ovaj moralni nauk bajke i ovu životnu činjenicu da smo slabi i krhki bez pomoći drugih (odbacivši tako i opasnu taštinu svemoći i samodovoljnosti) Stanisavljević je želeo da verovatnost svojih bajki, pa tako i njihov učinak, pojača tako što će ih što više povezati s realnošću, što će u povest »iz davnih vremena« uvesti neke pojedinosti iz savremenog života (njegova princeza svira na klaviru marke »Utva« ili »Čajka« i veze »Vilerove« goblene, sa neizbežnim motivima »proleća«, »zime«, »leta«), što će u leksiku uneti reči savremenog žargona i pomešati ih s arhaičnom leksikom seoskih zabiti, što će bajkovni svet iz »ničije zemlje« preneti u predele sopstvenog detinjstva (selo Dobrinja, požeški atar) i svoga šireg zavičaja (planine Rtanj i Bukulja, Gornji Milanovac, selo Vržogrnici) ili ga staviti u neke vremenske koordinate koje tom »nekad davno« daju preciznije istorijske obrise. On tako jednu vrstu vezanu za opštu istoriju kulture, srazmerno siromašnu elementima stvarnosti,<sup>4</sup> menja, boji njene arhetipske slike toplijim tonovima i stvara jednu posebnu vrstu prisnosti. Treba se samo setiti opisa sticanja rvačke veštine, koja je skromnom rataru Mitru Pjevcu omogućila da pobedi džina: u taj se opis slilo celokupno pesnikovo sećanje na seosko detinjstvo, na surove strane »upućivanja u život«, koje je, kao nezaboravno iskustvo, dospelo i u svet njegovih bajki. Da i ne govorimo o bilju koje raste po predelima kojima lutaju njegovi junaci, o pticama i zverima koje te predele nastanjuju, o ljudima koji tu provode svoje dane, o hrani koju jedu, o piću koje piju, o načinima na koje se vesele, o razlozima zbog kojih tuguju. Feudalni svet bajke, sa svojom hijerarhijom i vrednostima, ovde se raspao: kraljevi nisu mudri, ne drže se uvek zadate reči, vitezovi su više hvalisavi no smeli, princeze su lepe (»lepe kao iz bajke«), ali hirovite, nepostojane i površne, dvorske dame su pre smešne precioze no otmene gospe.<sup>5</sup>

Sva ova preinačenja feudalnog bajkovnog koda imaju jaku komičku notu koja, uz ostale proseedee iz komičkog i farsičnog repertoara, unosi u ove bajke neodoljivu veselost i sve »strašno« pretvara u smešno, pa dakle savladivo. Grotesknost »opakih bića«, smešne slabosti vladara (»cara-ćaće«) i njihove svite, budalasta naivnost podanika u kojoj se meša prostosrdačnost s lukavstvom, nesrazmere između htenja i moći, očekivanog i postignutog,

---

<sup>4</sup> Tu odliku bajke Prop posebno ističe, smatrajući da u njoj »stvarnost ima karakter sekundarne formacije« (V. Prop, *Morfologija bajke*, Prosveta, Biblioteka XX vek, Beograd 1982, str. 179).

<sup>5</sup> Ovaj odnos prema feudalnom svetu naznačen u bajkama prenosi se i u poeziju za decu, sabranu u knjizi podsmješljivog naslova *Levi kraljevi* (1977). No, dok su istorijski obrisi bajki nedovoljno jasni, neke od pesama iz zbirke (»Kosovski boj«, »Kraljević Marko i Musa Kesedžija«) otvoreno parodiraju neka »sveta mesta« srpske srednjovekovne istorije i mogu danas, pogotovu danas, naučiti decu sumnji i razviti na vreme u njima sposobnost da se odupru mitovima.



pa čak i između zasluženog i dobijenog, sve to čini posebnost ovog sveta, smešno strašno i strašno smešno, stvorenog najsubtilnijim sredstvima umetnosti reči.

O osobenostima jezika ovih dramskih bajki, o njegovoj izražajnosti, koja je, smatra Prop, i inače »jedan od najvažnijih faktora komike«,<sup>6</sup> o pesnikovoj sposobnosti da se koristi njegovom akustikom i u komičke svrhe, o bogatstvu leksike, na koje je već skrenuta pažnja, o foničkim, ritmičkim i prozodijskim otkrićima koja se, posle iskustva u radu na drami u stihu, prenose i u Stanisavljevićevu poeziju, mogla bi se i moraće se jednoga dana napisati posebna studija. Kao što će i njihova polimetrična kompozicija morati da bude predmet izučavanja i sačinjen pesnikov rimarij koji bi otkrio ne samo bogatstvo i raznolikost pesnikovih rima, već i njihovu polifunkcionalnost (udeo rima u stvaranju komičkog efekta, pored ostalog). Ovaj se sumarni predgovor mora zadovoljiti samo naznakama.

Ne možemo da se na kraju ovog svedenog osvrta ne zadržimo na još jednoj Stanisavljevićevoj inovaciji kojom se razara kliše srećne završnice i dovodi u sumnju »božanska pravda«. U »Priči o carevom zatočniku« (nazvanoj u jednom od mnogobrojnih izvođenja »Carska se poriče«), skromni ratar Mitar, boreći se umesto cara s džinom i pobedivši ga, ne dobija ono šta mu je carskom rečju obećano, a to su princeza i presto, već se vraća tamo odakle je krenuo i ostaje onakav kakav je bio – puki siromah. Sve je umesto njega dobio mladi seoski vetropir Jovan. On, doduše, nije takozvani »lažni junak«, zla, konkurentska figura koja se često javlja u bajci, on je dobrodušan i jednostavan i iz njega zare optimizam i vedra veselost koji se prenose na druge i s pravom očaravaju princezu. I nepravda se ne čini tako velikom, jer njegov je optimizam od onog kova koji pomaže da se preživi. Pomiren s tim saznanjem pesnik će i za sebe i za svog nenagrađenog junaka smisliti jednu utehu koja izvire iz same suštine činjenja dobrih dela. Na Mitrove jadikovke i pitanje »Zašto činiti dobra dela... ako ćeš na kraju krajeva, dobiti jedno veliko ništa?«, Luda (koja je uvek pomalo pesnik) izgovoriće ove reči: »*Dužnost je svakog čoveka da se bori / protiv spodoba i nema ni zlih. / A za nagradu će, možda, pevač neki bedni / ispevat o tome koji stih...*« Pesnička pravda došla je na mesto božanske i na nama je da (uprkos onom *možda*), zajedno s pesnikom, u nju verujemo.

\*

Promene tona i tema o kojima je bilo reči u uvodnom delu predgovora, gde su shematski predstavljene etape u stvaralaštvu Miodraga Stanisavljevića,

<sup>6</sup> Vladimir Prop, *Problemi komike i smeha*, »Dnevnik« / Književna zajednica Novog Sada, Novi Sad 1984, str. 120.

vidljive su u dramama obuhvaćenim drugim delom knjige (»Obično veče«, »Vođa«, »Šta je bilo posle...«). Televizijska drama »Obično veče«<sup>7</sup> pripada, doduše, ranom periodu i njena seta govori o »šumnom talogu« i »trošnoj preosetljivosti« iz vremena pesnikove mladosti, o sumornom kontekstu u kojem protiču njegovi studentski dani. Njome, međutim, kao da započinje jedan životni luk koji se zatvara grotesknom i mučnom povešću o konačnom raspadu jednog sveta, u koju je utkana i muka pesnikovih poslednjih godina (»Šta je bilo posle...«).

S izuzetkom pomenute televizijske drame, koja je u prozi, kako i nalažu standardi vrste i realistički dijalog koji se u ovom slučaju dosledno kreće u okvirima gradskog idioma, ostale dve drame pisane su u stihu (»Vođa«) ili u mešavini stiha i proze (»Šta je bilo posle...«) i u njih se slilo sve pretходno pesnikovo prozodijsko iskustvo stečeno pisanjem dramskih bajki. Tematski, pak, ove su dve drame na suprotnoj strani spektra, u onom njegovom delu gde počinju tamni tonovi. Bajka se obrnula u svoju suprotnost, postala je antibajka u kojoj se obećano ne ostvaruje a pustolovine su tek mučne etape na grotesknom »križnom putu« na čijem je kraju samo jedno NIŠTA.

»Dramska groteska« »Vođa« (1980) može se s puno prava svrstati u političko pozorište, tu vrlo široku odrednicu koja okuplja raznolike žanrove, jednako Aristofanove komedije i prvu modernu političku tragediju, Bihnerovu *Dantonovu smrt*. Njen subverzivni odnos prema vladajućem poretku otvoren je i ne mogu ga zamagliti, niti je to bila piščeva namera, sredstva »začudnosti«, čija je priroda prevashodno umetnička. »Vođa« je jedna »misterija buffo« koja se nastavlja tamo gde je stao Majakovski sa svojom *Misterijom*: velika je »prevrtanija« završena, počinje izgradnja »svetle budućnosti«. Stanisavljević je sazeo celokupnu istoriju jednog pokreta, dugu četrdesetak godina (1941–1980), pokreta koji je mobilisao ogromnu energiju nade, ogromnu »energiju zablude«, reklo bi se danas, tako istrajnu, tako upornu i, što je najvažnije, tako potrebnu, da su pred njom i očigledne činjenice bile nemoćne. I po snazi predočavanja i po sveobuhvatnosti slike, ovoj drami nema ravne u posleratnoj (posle toliko ratova, moramo naglasiti na koji mislimo – na Drugi svetski rat) srpskoj književnosti. Štampana najpre u samizdatu, piščevom rukom, u sitoštampi, pretežno na pakpapiru, ona je ostala nepoznata, a ni obnovljeno izdanje iz 1984. nije je izvuklo iz senke. Tako je ostala nepoznata i sva maestrija s kojom je stvarana, sva njena versifikacijska raznolikost, sva njena jezička posebnost. Jer treba reći da je u njoj u najvećem procentu zastupljen »drveni jezik« ideologije, bezbojni i

<sup>7</sup> Jedina Stanisavljevićeva TV drama do koje smo mogli doći i to zahvaljujući činjenici da je bila objavljena. Rukopisi ostalih nisu sačuvani ili im se bar do danas nije moglo ući u trag. Naslovi tih drama i podaci o njihovom prikazivanju na TV nalaze se u »Bibliografiji«.

monotoni »novogovor«, izvrnut podsmehu »njim samim«, doveden u sukob sa stvarnošću, pretvoren u znak bez značenja ili, još pre, u znak čije se značenje preobrazilo u svoju suprotnost. I jednog će dana, nadamo se, kad se raščiste sve magle prizemnog antikomunizma, koji je tek alibi za druga beščašća, neko staviti na scenu ovu veliku istorijsku fresku kojom se, bez ikonoklastične zlobe, pre bi se reklo sa setom, ali i neumoljivo, razara jedan od »mitova o mogućnosti sreće«.

Na kraju ove knjige, a kao nastavak istorije predočene u »Vođi«, nalazi se »dramska lakrdija« pod naslovom »Šta je bilo posle...« Sročeno kao pitanje tipično za dečju znatiželju, ovo pitanje iz naslova drame povlači za sobom odgovore/prizore na čijoj se podlozi može rekonstruisati poslednja decenija XX veka u povesti jedne zemlje koju pisac naziva njenim pravim imenom – Srbijom (a ne, recimo, Argatijom, kao u prethodnoj drami). Stanisavljević je piše početkom 2005, u poslednjim mesecima svog života, i ona se u ovoj knjizi objavljuje kao deo pišćeve ostavštine. Odrednica »dramska lakrdija« nije, čini nam se, samo oznaka žanra s kojim čitalac i gledalac treba da usaglase svoja očekivanja, već inicijalni znak piščevog odnosa prema svetu o kojem govori. Junak kome ni ime ne znamo, označen sa N. (baš kao i NN lica sa nadgrobnih obeležja posejanih diljem zemlje), nije tim manje prototip, slika i prilika onih unesrećenih bića čiji je život proticao u jednoj moralno i materijalno devastiranoj zemlji iz koje je trebalo pobeći po svaku cenu. I Stanisavljević se surovo zabavlja, jer to je jedino šta mu preostaje, njegovim pikarskim dogodovštinama koje izmiču i samoj spisateljskoj kontroli. Pisana pretežno u prozi, ispresecana kupletima, ova bi »dramska lakrdija« bila zahvalan materijal za kabaretsko izvođenje kada tradicija ovoga žanra ne bi kod nas bila do te mere trivijalizovana i sasvim lišena satiričke oporosti. Samom piscu njeno je pisanje najverovatnije bilo protivteža sumornim zapisima iz »dnevnika umiranja«, sačuvanim, kao i ovaj dramolet, među rukopisima.<sup>8</sup>

Ova knjiga – *Drama* – čija se tematska raznolikost i stilsko, prozodijsko i jezičko bogatstvo tek mogu naslutiti iz ovog svedenog predgovora, stoji pred čitaocem kao važan deo, ali samo deo, jednog izuzetnog stvaralačkog opusa čijem upoznavanju i njega dostojnoj kritičarskoj proceni treba da posluži ovo prvo objavljivanje Stanisavljevićevih *Sabranih dela*.

<sup>8</sup> Ove dnevničke zapise čitalac će naći u već pomenutoj knjizi *Sećanja na Miodraga Stanisavljevića* (priredio Ibrahim Hadžić) koja služi kao uvod u pesnikova *Sabrana dela*.

**I**

## **Priča o carevom zatočniku**

Komad je premijerno izveden u »Bošku Buhi« novembra 1975. pod naslovom »CARSKA SE PORIČE«. U nekim drugim pozorištima, opet, igran je pod naslovima »Legenda o Mitru Rataru« (T. Užice), »Džin hvalisavac« (Bitolj) itd.

## Lica

CAR PTRPTRPTISLAV VI  
PRINCEZA JEVDOKIJA, njegova kći  
CAREVA LUDA  
PRINCEZINA DVORSKA DAMA  
DŽIN, s cvetom u zubima  
BAN ČEKRKČELENKOVIĆ } junaci  
JANKO OD TULUMINE }  
VOJVODA UZENGI-BENGIĆ }  
BABA POLEKSIJA  
JOVAN, njen unuk, vitez na nazovi-belcu  
MITAR PJEVAC, ratar  
STANIPANISLAV, carev glasnik  
NAJSTARIJI CARSKI PAMETAR i ostali pametari  
TELAL  
SELJAK, PRODAVAC PIĆA  
STRAŽAR i dr.

## I Slika

### DVORSKA ODAJA

LUDA

O da l je dostojna pažnje vaše  
ova šantava priča  
o caru Ptrptrptislavu  
iz dinastije Ptrptrptkovića.

Počujte još jednom ali pomno  
to ime slavno i jezikolomno:

PTRPTRPTISLAV  
iz dinastije PTRPTRPTKOVIĆA.

Ponovite za mnom:  
PTRPTRPTISLAV  
iz dinastije PTRPTRPTKOVIĆA.

Šta još reći o tom slavnom caru?  
Šesti je po redu, liči na svoga dedu,  
Ima čvrstu ruku narav strogu  
I krunu zlatnu sedmorogu!

I svakom ko nešto zgreši, a car to  
sazna,  
sleđuje nemilosrdna kazna:  
da sedamdesetsedam puta izgovori  
carevo ime  
vrletno i nerazgovetno:  
PTRPTRPTISLAV  
iz dinastije PTRPTRPTKOVIĆA.  
Psss! Dolazi car!

*(Ulazi car.)*

CAR

Draga moja beno, verni moj Šlslave!  
Šta ima novo, po našoj carskoj volji?  
Nije da ti se jadam  
al dosadilo mi je već da vladam.

LUDA

Pred vratima krunske sale  
čekaju važne vesti.

Da ih pustim unutra  
il da ih ostavim za sutra?

CAR

Puštaj ih jednog po jednog.

LUDA

Ministar finansija!

*(Ulazi ministar finansija.)*

MINISTAR

Slavni care Ptrptr... rrr... *(zanemi)*

LUDA

Kvrrrr! Uganuo je jezik.

*(Car pokretom ruke otpusti ministra fi-  
nansija.)*

LUDA

Jedan podanik! Ima žalbu na visoke  
poreze.

*(Ulazi podanik.)*

PODANIK

Slavni care Ptrptr... rrr... ptr... rrr...

CAR

Tako mu i treba kad traži pogače  
preko hleba.

Sledeći!

LUDA

Vaš glasnik Stanipanislav!  
Ima uznemiravajuće vesti!

CAR

Uh, njega najmanje volim.

GLASNIK

Vaše veličanstvo, slavni care  
Ptrpt... ptrpt...

LUDA

I ovaj je gotov.

*(Car pokretom ruke otpusti glasnika.)*

LUDA (*a parte*)

Tako se car Ptrptrptislav Šesti  
štiti od loših vesti.

CAR

Verni moj Šlbslave  
zašto dopuštaš da me gnjave?

LUDA

Više nikoga nema.  
Danas ste dosta vladali  
prosto ste sa nogu spadali.

CAR

Reci, moja šarena beno,  
– al reci iskreno! –  
kakvim se tebi čini  
stanje u carevini?

LUDA

Zar veličanstvo zanima  
moje mišljenje vajno?  
Pa onda ću vam reći:  
Stanje je naprosto sjajno.

Vi vladate,  
velmože povlađuju  
a podanici se vladaju, primerno,  
i služe vam  
čas odano čas verno.

CAR

Niko nema takve lude.  
Druge vole da pecnu,  
da epigramom lecnu,  
a ti se svemu diviš.

LUDA

Kako da se ne divim?  
Stanje je doista sjajno  
i sve se odvija na najbolji mogući  
način.

(*gledaocima*)

Al, ako se luda poretku stvari divi  
to znači, to znači...

CAR

Niko zaista nema takve lude!  
A pokušali su da te skude

moji dični ministri  
– bez škole, ali prirodno bistri.

LUDA

Nemojte im verovati!  
Ja sam vaš verni sluga  
vaš lakrdijaš, skomrah,  
vaš pesmopevac, žongler  
i uopšte siromah.

CAR

Piši nalog za carskog rizničara  
da ti da malo para.

(*diktira*)

»Po našoj carskoj volji...«  
Ah, danas sam sasvim bezvoljan.  
Ostavimo to za drugi put.

(*Utrči opet glasnik Stanipanislav.*)

GLASNIK

Veslavni care Ptrptrp... rrr...

CAR

Baš si dosadan Stanipanislave!  
Ako se ne obasvestiš  
bogme ćeš da ufrkeštiš  
i to gadno.

(*Glasnik izađe.*)

LUDA (*caru*)

Ne igrajte se vatrom!  
Ne govorite na šatro-  
vačkom jeziku.

Jer ako vas čuje Prva dvorska dama  
nastaće prava drama.

CAR

Ne pominji mi je.  
Pevaj mi nešto.

LUDA (*peva*)

Bio jednom jedan car,  
imao je vojsku mnogu,  
imao je zlatni presto  
i krunu krasnu, sedmorogu.



Neko nema ni šubaru,  
ni stolicu (ni tronogu!)  
a on ima zlatni presto  
i krunu divnu, sedmorogu.

*(Opet utrči glasnik Stanipanislav.)*

GLASNIK

Preslavni care Ptrpopt... tprt...

CAR

E đavo ti mozak prodrmuso!  
Bež dok te nisam strpuso  
u ćorku!

*(Glasnik se povuče.)*

LUDA

Teško nama!  
Osećam miris ciklama:  
dolazi dvorska dama.

DVORSKA DAMA

Dajem ostavku na zvanje  
Prve dvorske dame!  
Neću da trunem na Balkanu  
samo za stan i hranu.  
Odlazim!  
Imam ozbiljnu nakanu!

CAR

Smirite se i objasnite:  
u kome grmu leži zec,  
tj. u čemu je spor?

DVORSKA DAMA

Napuštam ovaj zaostali dvor!  
Trudila sam se da pođe  
u korak s otmenom Evropom,  
u skladnom, milozvučnom tempu  
alegro ma non troppo.

To mi je prilično i uspelo!  
Svuda se čuju zvuci lutnji  
puni neizrecivih slutnji,  
a nežna svirka viola  
meša se s mirisom gladiola.

Zasadila sam oko dvora  
nežne roze mimoze,  
naučila sam neotesane  
šta su galantne poze.

Naučila sam vaše velmože  
što za vitezove slove –  
da upotrebljavaju birane fraze  
to jest da krasnoslove.

CAR *(a parte)*

Kad čujem te otmene fraze  
osetim da me laze  
neke bube.

DVORSKA DAMA

Ali, i pored vaše carske potpore  
nailazim na mnoge otpore...

CAR

Recite: ko vam protivreči  
pa će taj da se izbeći i iskekeći  
čudeći se šta ga je snašlo.  
Hoću reći: pašće u našu nemilost.

DVORSKA DAMA

To je vaša kći!

CAR

Moja kći Jevdokija?  
*(stražaru)*  
Pozovite moju kći!

DVORSKA DAMA

Ja sam već godinama  
njena prva dvorska dama  
i takoreći mama.

CAR

Bog s vama!?

DVORSKA DAMA

Već godinama  
vašu kći, principesu,  
učim svetskom noblesu:  
kako da se ponaša na plesu,  
kako da širi lepezu  
i drugim manirima lepim.

Al moram vam reći da strepim  
da je sve bilo zalud.  
Umesto ugladeno i damski  
ona se izražava makadamski,  
to jest džombasto.  
Da ste je čuli kako je skresala jednom  
proscu!  
I to kome!  
Otmenom princu Vizantincu!

CAR (*smeje se*)  
Šta se tu može?  
Valjda ga nije osetila ispod kože  
tj. u srecetu.

DVORSKA DAMA  
Zar ta Balkanka gruba  
zna šta je ljubav?  
Mene su voleli strasno  
jedan nemački »fon«,  
jedan španjolski »don«  
jedan engleski lord  
i jedan norveški fjord!

Grofovi i baroni,  
banovi i despoti,  
vojvode i hercozi  
i druge više instance  
pevahu mi romance!  
A zbog čega?  
Zbog moje otmenosti i elegance!

(*Opet utrči glasnik Stanipanislav.*)

GLASNIK  
Vaše Veličanstvo, slavni care Ptrpppt...  
ppptpt...

CAR  
Opet ti Stanipanislave!  
Ja sam te otmeno opomeno!  
A ako reći ne bih birao  
rekao bih:  
bež dok te nisam katapultirao  
nogom straga dovraga!

(*Glanik pokušava da nešto objasni mimi-  
kom ali stražar ga izbací. Dolazi prince-  
za Jevdokija.*)

PRINCEZA  
Tražili ste me?

CAR  
Kćeri moja, Jevdokijo.  
Lepa si i privlačna  
ali si, kažu, divljačna.  
Opet si od jednog prosca  
vlasuljka i svilokosca  
napravila obesinosca!

PRINCEZA  
O čemu je reč, oče?

CAR  
O tvojoj udaji, kćeri.

PRINCEZA  
Prosili su me mnogi.  
Al dosad nijedan momak  
nije bio nadomak  
mom srcu.

Svima sam rekla  
nimalo okolišno  
da ih ne volim  
ni ovolišno.

CAR  
Baš tako si rekla?

PRINCEZA  
Doslovno.

CAR  
Ne možeš tek tako da otaljaš  
jednog princa il kralja.  
Ni jednom knezu  
ne možeš tako da skrešeš.  
I morala bi malo da tešeš  
svoj način izražavanja.

DVORSKA DAMA  
Princezo, vaše ponašanje  
diplomatske odnose kvari.  
Udaja carske kćeri nije šala.  
To su ozbiljne državne stvari!

PRINCEZA

Baš me b. i vrlo v.  
za razne Ekselencije,  
za prazne Eminencije,  
i druge encimencije.

CAR

Nemoj da šaraš i vrludaš  
jer vreme ti je da se udaš.  
Uzmi tog princa Vizantinca,  
ili kralja Moskalja,  
ili erdeljskog bana,  
ili raškog župana.  
Samo nemoj bugarskog kana  
jer smo u zavadi.

PRINCEZA

Ja nikog neću birati.  
Moj muž će se izabrati sam.

CAR

Smesta me svrgnite ako znam  
o čemu ona priča.

PRINCEZA

U tom se nije teško razabrati:  
junak od svih pobolji  
za mog će se muža izabrati.  
Za njega kolastu azdiju vezem  
na kojoj kolo igraju zvezde.

CAR

Ti si prava kći svog oca!  
A mišljah: kći mi ne mari  
za taj običaj stari.

PRINCEZA

Zašto, oče?

CAR

Zato što su junaci  
mrgodni i nezgodni,  
vrletni i nespretni,  
izjelice i ispičuture,  
i, sve u svemu, tj. đuture:  
bez kulture.

PRINCEZA

Ah, naprotiv!  
Kad vidim nekog junaka  
kako kostreši veđe, suče brke,  
baca okolo poglede mrke,  
dođe mi iz zatrke  
da ga poljubim.

CAR

Zakazaćemo junački turnir  
da bismo mogli znati  
čije junaštvo može  
spram tvoje lepote stati.

*(Utrči glasnik Stanipanislav.)*

GLASNIK

Vaše Veličanstvo!  
Dopustite pokornom sluzi  
da slavno vam ime preskoči  
da bi mogao da vam predoči  
veliku opasnost.

CAR

Baš si dosadan Stanipanislave.  
Izgleda da ti do glave  
nije nimalo stalo.  
Pričaj šta ima.

GLASNIK

Vaše velič... anstvo  
Od velikog straha  
ne mogu do daha  
da dođem.

CAR

Hajde, već jednom  
ili u ploču ili u klin!

GLASNIK *(jedva izusti)*

Stigao je neki džin!

CAR

Kakav džin?

GLASNIK

Neki rmanja, pravi makanja.  
Ljudeskara od trista kila.  
Prava, care, velesila.

## CAR

Ne treba se bojati njegove veličine.  
Ti džinovi su obično dobrićine.  
Viđao sam ih po cirkusima:  
kidaju lance, rvu se s medvedima.  
Čudi su dobrodušne, pameti spore  
da ne kažem nešto gore.

## GLASNIK

Al ovaj je opaka grdosija.  
Pravi pustahija i džumbuslija,  
pravi galamdžija i odalamdžija.  
Konja napaja preko reda  
i sve izazovno gleda.  
Svud traži gužvu i kavgu  
– oduška za pregolemu snagu  
A gde gužve nema – sam je stvara.

## CAR

Je li naoružan?

## GLASNIK

U rukama nosi neku kopljetinu,  
o pasu veliku sabljetinu,  
i topuz bodljast ko čičak,  
a u zubima neki cvet,  
čini mi se različak.

## CAR

E, to je loš znak.  
A, reci, konj kakav mu je?

## GLASNIK

Iz nozdrva mu vatra ide,  
Iz kopita iskre krešu.  
Svi kažu, kad ih vide,  
da jaše bes na besu!

## CAR

Gde je odseo?

## GLASNIK

Na polju gradskom  
šator je razapeo.

## CAR

Ispitaj: da li je u prolazu  
ili se misli baviti.

## GLASNIK

Kaže da će se vama pozabaviti!

*(Ispod gradskih zidina pojavljuje se  
džin – ili se samo čuje njegov glas.)*

## DŽIN

Ej, carekanjo,  
glavešino ove zemljetine!

Diljem i širom carevine  
pričaju badavadžije  
da od tebe nema  
boljeg megdandžije!

Znaš šta ja velim na to?  
Tome se ja vrlo smejem,  
smehom grohotnim,  
nimalo dobrohotnim,  
Ovako: HO-HO-HO-HO-HO.

Zato, cenjeni carekanjo,  
usedni na dobru konjinu,  
uzmi mačekanju, topuz, kopljetinu  
i drugo oružje po volji  
pa dođi na gradsku ledinu  
da vidimo ko je bolji!

Dođi bez pancira i oklopa  
i druge limarije  
da ljudi ne kažu: pogle lagarije  
nego da kažu: to je borba!

Čekam te, dakle, sutra  
od ranog jutra,  
ako nas ne spreči kiša  
il neka druga viša  
sila.

## CAR

Sazovite hitan sastanak veća  
pametara.

*(Glasnik istrči, malo zatim ulaze carski  
pametari.)*

Dragi moji pametari!

Veoma iznenada,  
gotovo iznebuha,

pred kapije prestonog grada,  
stigla je neka protuha.

Džin neki, oblaporan,  
za kavgu uvek oran,  
jer je po ćudi zloran  
i uopšte vrlo sporan.

Svakakvim me imenima naziva  
i na megdan me zaziva.

Al mnogo je godina prošlo  
otkako sam na svom atu  
ujezdio ovenčan slavom  
u ovu velelepnu palatu.

#### NAJSTARIJI PAMETAR

Pošto ste pobedili neku aždahu  
što celo carstvo držaše u strahu!

#### CAR

Nekad sam zaista bio  
hrabar i silan momak,  
al od godina, sedenja na prestolu,  
omlohavio sam, pustio stomak.

#### NAJSTARIJI PAMETAR

Stanje je jasno:  
valja nam zatočnika naći  
koji će tu protuvu smaći  
s dnevnog reda.

#### CAR

Al kako ga naći?

#### NAJSTARIJI PAMETAR

Naša je slavna carevina  
puna junaka i junačina,  
oružnika i kopljanika,  
odličnika i podvižnika.  
Trebaju ih samo pozvati  
i svi će se odazvati,  
listom.

#### LUDA

Ja u to vrlo čisto  
sumnjam.

Rad prazne slave  
neće rizikovati glave.  
Valja ponuditi nešto primamljivo  
onom ko izađe na kraj s divom.

#### CAR

Naravna stvar, naravna stvar.  
Tako sam i ja postao car.  
Pa, pošto sam krunu steko junaštvom  
i mačem  
smatram normalnim gestom:  
onom ko pobeđiva  
nudim krunu i presto.

*(Pametari se sašaptavaju.)*

#### NAJSTARIJI PAMETAR

Vaše veličanstvo!  
Smatramo sasvim lakomislenim  
gestom  
to što nudite krunu i presto.

#### CAR

A ti ludo, šta misliš?

#### LUDA *(pokazujući presto)*

Ne bih se tek tako odricao  
tog retkog komada nameštaja.  
Vrlo je udoban  
i usto vrlo trajan.

#### CAR

Čista hrastovina!

#### LUDA

A što se tiče krune  
zastupam sledeći stav:  
nije red da se car  
potuca po svetu gologlav.

Jer umni ljudi kažu  
– a tako stvarno i jeste –  
car je bez krune  
ko petao bez kreste.

#### CAR *(smejući se)*

Kad bih razrezo namet na pamet  
zaradio bih grdne pare  
od moje lude stare.

## LUDA

Odgovaram vam  
na svoj šantavi način:  
moje su ludosti  
vašemu umlju začin.

## CAR

Nastavljamo rad.  
Šta biste junacima obećali  
da bi se bolje osećali  
kad se suoče s divom?

## NAJSTARIJI PAMETAR

Obećajte, u baštinu,  
jednu, dalju, pokrajinu  
onom ko se tome džinu  
suprotstavi.

## CAR

Bojim se da je malo.

## LUDA

Obećajte konja sedlanika  
pa ćete zatočnika  
naći tušta i tma.

Jer konji su, kako mi se čini,  
vrlo cenjeni u ovoj carevini.

## CAR

Nedovoljno.

## PRINCEZA

Cenim šta kažu pametari,  
iz umne pokrajine Kefalije,  
što mogu sebi da priušte  
samo istine sušte.  
Al i ja bih nešto rekla.

## CAR

Reci kćeri, Jevdokijo!

## PRINCEZA

Hteli smo zakazati junačko ogledanje  
da bih ja izabrala muža.  
Al slučaj nam bolju priliku pruža:  
evo prilike za junake  
što se oko prvenstva glože  
da svoje junaštvo obrazlože.  
Evo prilike za odvažne  
da se njihova odvažnost odvaže.

## CAR

To je pametno, al je zametno.  
Budi malo jasnija, kćeri.

## PRINCEZA

Svečano obećavam:  
udaću se za onog junaka,  
bilo vlastelina bilo pučanina,  
koji na megdanu  
pobedi tog džina.

## CAR

Odlično!  
Tako ćemo dve muhe  
jednim udarcem smaći:  
oslobodićemo se džina protuhe  
i pravog muža za moju kćer naći.

Zar ne priliči  
takav kraj ovoj priči?

## PAMETARI

Priliči i doliči.

CAR (*ustane*)

Nek telal ne šteti glasa  
ni kožu jareću na dobošu  
ne bi li našli nekog nebojšu  
koji će onom ološu  
rogove skršiti!

## MEĐUSLIKA

### Trg ispred dvora

TELAL

Čujte i počujte!  
Traži se zatočnik carski!  
Traži se momče hrabrog kroja  
iz višeg il nižeg sloja,  
traži se neki čvrst čova  
od starog junačkog kova,  
da izađe na megdan strašnom  
što teroriše našu carevinu!

Ako pobedi (a pobediće ako vredi)  
može u carskoj ergeli  
izabrati ata kakvog mu želi  
srce.

Ako pobedi (a pobediće ako vredi)  
dobiće zvanja i imanja,  
postaće bogat i cenjen,  
a, ako nije ženjen,  
postaće carski zet!

Čujte i počujte!

*(Dolazi ratar Mitar Pjevac, sa magarcem.)*

RATAR

Kupite kozjeg sirca  
kod Šumadinca!

Ko želi snagu i rs  
nek jede beli mrs!

Ko ne jede beli mrs  
slab je i loman ko trs!

Kupite kozjeg sirca  
kod Šumadinca!

Ko hoće divu konce da smrsi  
neka i petkom mrsi!

*(Nailazi stražar.)*

STRAŽAR

Šta si se rastelalio?  
Gubi se odavde!

*(Otera ga.)*

## II Slika

### KOLIBA BABE POLEKSIJE

BABA POLEKSIJA

Ustaj, lenjivče!  
Ko se izjutra izležava – poseru ga tice.

JOVAN (*budi se*)

Šta to miriše, bako?

BABA POLEKSIJA

Pogodi!

JOVAN (*miriše*)

Brašnjenice!

BABA POLEKSIJA

Ipekla sam ti brašnjenice...  
U maramice sam uvezala srebrninu  
za poputninu...

(*Razveže maramicu i pokaže dva-tri  
srebrnjaka.*)

JOVAN

Kakvu poputninu?

BABA POLEKSIJA

Jutros ćeš krenuti na put  
da tražiš svoju sreću!

JOVAN (*bunovno*)

Kakvu sreću, bako?  
Srećan sam i ovako!

BABA POLEKSIJA

Jutros je rano, sa barabanom,  
prošao telal carski.

JOVAN

Oglasio je namete nove?

BABA POLEKSIJA

Ne, nego car  
junake na mobu zove.

JOVAN

Na žetvu, ili na branje šljiva?

BABA POLEKSIJA

Ne, već nekakvog diva  
treba pobediti.

(*Jovan se okrene i pokrije šarenicom.*)

BABA POLEKSIJA

Ustaj, lenjivče!  
Car nudi konjče paripče,  
srebra i zlata punu škrinju  
i kćer svoju – lepotinju!

JOVAN

Ali ja ne želim da se ženim.

BABA POLEKSIJA

Kako ne želiš?  
E zec te potkovo  
zar nisi dosta momkovo!

JOVAN

Što da se ženim!  
Volim da budem slobodan,  
da jurim poljem do mile volje,  
da slušam pesmu tica ševrljuga,  
da preskačem preko jarkova i jaruga  
po krasnoj zemlji cara Ptrptrptislava!

BABA POLEKSIJA

E sasvim si zabazo.  
Ako nekoj curi budeš pričao  
o lepim jarugama i ticama  
ševrljugama  
ismejaće te i sve će ispričati drugama  
tako da nijedna za tebe neće poći.

JOVAN

Kad dolamu vezenu obučem,  
i smeh šeretski razvučem,



kad se doteram i licem  
i okom šacnem i kibicnem  
svaka će poći!  
Al još mi je rano.

BABA POLEKSIJA

Ti uopšte ne voliš svoju babu Poleksiju.

JOVAN

Zašto to misliš, bako?

BABA POLEKSIJA

Znaš li da sam se zarekla  
da neću umreti dok ne zaigram na  
tvojoj svadbi.  
Dok ne odigram jednu čarlamu  
tu pravu vražju zavrzlamu  
za noge.

Dok uz frulu i ćemanku  
ne odigram kukunješ i čačanku,  
ne skoćim i viknem »Opša-ša!  
Opša-ša! Nego šta!«

Posle toga bih se laka i čila  
od ovog sveta oprostila.

JOVAN

Zato da se ženim? Da bi ti umrla?  
Zar misliš da sam udaren,  
il da sam gljive ludare  
jeo?

BABA POLEKSIJA

A siroti ded Aleksija?  
Često mi se javlja:  
»Šta čekaš, Poleksija?  
Oženi već jednom tog klipetu,  
jer teško mi je samom na ovom  
svetu!«

JOVAN

Al pobediti diva, bako,  
nije nimalo lako.  
A ja sam, možeš misliti,  
junačina do tančina!

BABA POLEKSIJA

E, vrećo vrbovih klinova!  
Pa zar se bojiš džinova?!  
Pa ja sam letoske  
– nekako pred Gospojinu –  
namestila koske  
jednom nevaspitanom džinu.

Baš je kraj kolibe promino,  
a ja ga pogledom pratim  
i vidim: počeo topuzinom  
naše kruške da mlati.

A ja podviknem:

»E to ćeš da mi platiš!  
Tako mi svetog Cimiskija  
dobro ćeš da iskijaš!«

Dobro sam ga tojagom opaučila  
a mislim da sam ga naučila  
pameti.

JOVAN

Al nemam oružja ni konja.

BABA POLEKSIJA

*(daje mu sablju)*

Ostala ti je sablja dimiskija  
od dede Aleksija.  
A belac već nogama kopa!

Pazi šta pričaš na dvoru!  
Ne pominji jaruge i tice ševrljuge!  
Kreni u srećan čas!

JOVAN *(penje se na konja)*

Krenimo rago šantava.  
Čeka nas junačka slava  
na dvoru cara Ptrptrptislava!

BABA POLEKSIJA

Otkad je umro Aleksija  
– pokoj mu duši i zemljica mu laka –  
ne videh takvog junaka!

... Projezdi jedan krug da te se  
nagledam.

*(Jovan jaše u krugu i peva.)*

JOVAN

Moj konjic je belac, belac,  
Beo ko sneg celac, celac.

Konjic moj kaska, kaska,  
i sve je skaska, skaska.

Šapću seoske lepojke, lepojke,  
Što na perilu bele vez:

O kako krasan putalj, putalj,  
o kako lep vitez, vitez.

I mole, mole:  
O viteže na konju belcu, belcu,  
zastani u našem selcu, selcu.

Al konjic moj rže, rže,  
i juri još brže, brže,  
jer mene i moga belca, belca,  
čekaju velika delca, delca.

### III Slika

#### TRG ISPRED CAREVOG DVORA

TELAL

Car zove verne podanike,  
žitelje slavne prestonice  
da izađu listom na ulice  
da gledaju carske zatočnike!

To su najbolji junaci!  
Ban Čekrkčelenković!  
Vojvoda Uzengi-bengić!  
Cimiskije od Dimiskije!  
Janko od Tulumine!  
I ine junačine!

Car zove verne podanike,  
žitelje slavne prestonice...

*(Svet se okuplja. Na balkonu se pojavljuju car, princeza, luda i dvorska dama. Car daje znak i fanfare oglase početak smotre.)*

TELAL

Ban Čekrkčelenković!

*(Nastupa prvi junak, tip junaka strašnog izgleda.)*

BAN ČEKRKČELENKOVIĆ

Nastupa strašni hrâbar,  
ljut kao ris, brz kao dabar!  
Čurak od vučetine,  
kaftan od mešetine!

Do tela pancirni veš  
– zato sam u struku feš!  
A na kalpaku – čekrkličelnika  
ko rogovi bube jelenka!

Kad začegrće i začakara  
postaneš manji no bubamara!

*(Demonstrira rad čekrkčelenke.)*

LUDA

Ta kapa-čegrtaljka  
uplašiće čvorke i vrapce

i male zelene žapce  
iz okolo gradskog jarka.

BAN ČEKRKČELENKOVIĆ

*(pokazuje oružje)*

Golu sablju nosim u zubima,  
– pokrivam je brkovima.

Drugu sablju isto krivu  
držim pod konjsku grivu  
– u potaji.

Pa topuz nimalo lagačak  
što ne ostavlja ni zračak  
nade.

Jer koga zgodi ovaj čičak  
taj cvrkne ko cvrčak,  
taj zvrkne ko zvrčak,  
i skovrča se ko kovrčak!

*(Pokloni se.)*

PRINCEZA

Mrk je i mračan  
ali je privlačan!

DVORSKA DAMA

Obična zamlata iliti suklata.

TELAL

Janko od Tulumine!

JANKO OD TULUMINE

Ne bojim se ja nikakvog džina  
kad mi je tulumina  
puna vina.  
Mogu da popijem i pet akova  
bez vidljivih znakova.  
Popijem trideset pehara zbog žeđi,  
a trideset – da se domaćin ne uvredi.

Kad prstima u krčmi pucnem  
pa bure vina gucnem,

niko ne sme da zucne,  
da bekne ni da štucne.

Jer ako ga topuzom kucnem  
biće tuc-muc  
i avrlj – bavrlij!

*(Pokloni se.)*

PRINCEZA

Pravi junak!

DVORSKA DAMA

Preispoljna pijanica!  
Pijana mu je i perjanica  
na kalpaku.

TELAL

Vojvoda Uzengi-bengić.

VOJVODA

UZENGI-BENGIĆ

Ne dajem ni marjaša  
za tamo nekog orijaša  
dok imam svog kulaša.  
Jer takvog putalja  
nema ni u kralja.

Kad ja pojedem porciju gulaša  
pa kad se vinem na kulaša,  
pa mu slabine čvrsto stisnem  
a kule poskoči i njisne  
svaki megdandžija klisne  
ili od strave visne!

*(Pokloni se.)*

PRINCEZA

Uzoran junak na uzornom konju!

DVORSKA DAMA

Nadmašio je sve današnje  
i sve potonje konje!

PRINCEZA

A kakvi su strani junaci?  
Znaju li da se bore?

DVORSKA DAMA

To su istinski vitezovi,  
s galantnim, otmenim manirima...

A bore se, ali elegantnije,  
na svojim viteškim turnirima.

PRINCEZA

Jeste li išli na te turnire?...

DVORSKA DAMA

Sve oči su bile uperene  
u Plavu Damu, tj. mene.

A ja sam bila na kraljevskoj tribini,  
u širokoj, širokoj krinolini,  
zakićena nežnom mimozom.  
I smešila sam se iza lepeze  
alegro graciozo.

PRINCEZA

Svom junaku?

DVORSKA DAMA

Svom vitez, koji je nosio moju boju,  
na svakom turniru i dvoboju.

PRINCEZA

Kakav je bio?

DVORSKA DAMA

Bio je otmen i galantan  
al borio se srčano i muški.

I svi bi se brzo valjali u prašini  
ko poleđaški, ko potrbuški.

CAR

Slavni junaci!  
Šta da vam kažem?  
Pobedite nekako,  
ovako ili onako.

Ako ne ide tako  
gledajte ako ikako,  
ako ni tako  
onda ma kako.

Al svakako,  
dakako,  
jakako  
i svakojako!

*(Princeza zakiti junake cvećem, otvaraju  
se vrata i junaci odjure.)*

## II MEĐUSLIKA

### TRG ISPRED DVORCA. JOVAN I LUDA

JOVAN

Je li ono dvor cara Ptrptr... onog što ima  
kćer Jevdokiju?

LUDA

Jeste, junošo.

JOVAN

A je li lepa ta Jevdokija koliko se priča  
i peva?

LUDA (*otpeva*)

Sav se secneš, sav se lecneš,  
pobavrljiš, prosto šegneš  
kad te ona samo gledne –  
Oči plave, pogled teget!

Pustoš, darmar, lom i štetu  
napravi ti u srcetu  
kad te samo jednom gledne –  
Oči plave, pogled teget!

JOVAN

Nadam se da će baba Poleksija biti za-  
dovoljna. Vodi me, dvorski čoveče, do te  
prelepe princeze Jevdokije.

LUDA

Koga da najavim, junošo?

JOVAN

Viteza na Konju Belcu!

## IV Slika

### DVORSKA ODAJA

PRINCEZA (*peva*)

O gde je onaj junoša,  
sa osmehom kicoša,  
sa pogledom đilkoša,  
s brkovima čikoša?

O gde je onaj nebojša,  
onaj hrabri neznajša,  
plećati delija,  
sasiti đidija?

LUDA (*najavi Jovana*)

Vitez na Konju Belcu!

(*Ulazi Jovan, pokloni se duboko.*)

PRINCEZA

Šta se previjaš, momak?  
Da te ne boli stomak?

(*Jovan se ispravi.*)

PRINCEZA (*a parte*)

O bože!  
Pa taj je momak  
vrlo sasvim nadomak  
mom srcu!

(*Jovanu*)

Kako se zoveš, junošo?

JOVAN

Jovan, Vaše Visočanstvo.  
To je vrlo često ime.

PRINCEZA

Nije važno što je često ime  
važno je da onaj ko ga nosi  
poseduje retke osobine.  
A odakle si, viteže?

JOVAN

Iz mesta Šumidola.

PRINCEZA

Nikad čula.  
To je sigurno neko malo mestašce.

JOVAN

To je malo mesto, ali ima veliku  
okolinu.

PRINCEZA

E, sad znam. A kakav je vaš dvorac?

JOVAN

To je najlepší dvorac!  
Njegov odžak se najveselije puši!  
Zovu ga:  
»koliba što se koleba  
da l da i dalje stoji il da se sruši«.

PRINCEZA

Bez sumnje je lep dvorac.  
Sigurno stoji na vrhu brda  
kao svi krasni dvorci.

JOVAN

Ne. Nalazi se pored jedne jaruge,  
a iz te jaruge povazan se čuju  
ševrljuge.

To je vrsta ptica.

Ovako pevaju:  
vrlj-ševrlj-namćor-namćor,  
vrlj-ševrlj-namćor-namćor.

PRINCEZA

Prilično šućmurasta pesma.  
A što si potegao toliki put, viteže?

JOVAN

Imam baku Poleksiju,  
staru, preko sto leta.  
Smrt je dolazila po nju već dva tri puta,  
i putem i stranputicom.  
Al baka je uvek otera obramicom.

PRINCEZA

Ne razumem...

JOVAN

Baka se zarekla da neće umreti  
dok na mojoj svadbi ne odigra jedno  
kolce!

Dok ne odigra jednu čarlamu  
tu pravu pravcatu zavrzlamu  
za noge.

Dok ne odigra kolce, dva,  
poskoči i vikne »Opša-ša!  
Opša-ša! Nego šta!«

Pa me je poslala da zadobijem vašu  
ruku.

PRINCEZA

I ti si samo zbog bake prevalio toliki  
put?

JOVAN

Pa, nije samo zbog nje!

PRINCEZA

(za sebe) Bože, možda i on mene voli.  
(Jovanu) A zbog koga si još došao?

JOVAN

Pa i zbog dede Aleksije, počivšeg.  
Često mi se javi u snu i veli:  
»Eh, Jovo, Jovo, kod tebe opet ništa  
novo!

E, bog te mazo, baš si zabazo!  
Nađi neko lepušno curče,  
vikni svirače Šumidolce  
nek zasviraju neko kolce  
da se izigra i izđuska  
ta moja stara guska.

Ne mogu više bez Poleksije!  
Jest da je pomalo nadžakasta  
i jest da joj kašto basta  
da se obrecne na me,  
al dosta mi je, bratac, samštine i čame  
na ovom svetu«.

PRINCEZA

Ti si znači došao samo zbog bake Polek-  
sije i deda Aleksije?

JOVAN

Jeste. Mnogo su se slagali.  
(Nasmeje se.)

PRINCEZA

Zašto se smeješ?

JOVAN

Kao da čujem dedu Aleksija  
»E, Jovo, Jovo,  
ti baš princezu ošacovo!«

PRINCEZA

Nisi baš mnogo kršan momak,  
da bi izašao na kraj sa džinom.

JOVAN

Ja ne idem na snagu.  
Ja pobeđujem veštinom.

PRINCEZA

Volela bih da čujem kako.

JOVAN

O vrlo jednostavno i lako.  
Naide, recimo, mrki medved.

PRINCEZA

I?

JOVAN

Ja mrkog medveda – mrko pogledam i  
on odgega.

PRINCEZA

To je, zacemento, smelo delo.

JOVAN.

Nije to ništa. Jednom me je u pustinji  
gonio lav.

PRINCEZA

Kako si njega pobedio?

JOVAN  
Brzo sam se uzverao uz drvo.

PRINCEZA  
Otkud drvo u pustinji?

JOVAN  
Dobro, nisam se uzverao uz drvo, samo sam se uzverao...

PRINCEZA  
To je već druga stvar. I onda?

JOVAN  
I onda je lav kružio okolo, a kad mu se zavrtilo u glavi, on rep podavi i ode. A ko napusti poprište on je izgubio bitku.

PRINCEZA  
Ne ličiš baš na junaka.  
Oči plave i pitome  
odaju ti blagu narav.

JOVAN  
O izgled je često varav!  
Ja sam junak kom nema para.

Gledaj ovo!

Kada brkove usučem  
(al pazim da ne presučem,  
ako presučem malo ih rasučem!)  
Kada rukave zasučem  
pa oblake na čelo navučem  
i sablju britku isučem,  
noktom po rezu prevučem,  
a vrh joj malo usučem  
(al pazim da ne presučem,  
ako presučem, malo rasučem!)  
pa stanem njome da fijučem, fijučem,  
fijučem,  
svi kažu: pogle junaka!  
(*pođe*)

PRINCEZA  
Ej, kuda ćeš?

JOVAN  
Zar nisi reč svoju dala  
– a reč jednog člana carske porodice  
nije šala –  
da ćeš se udati za onog ko pobedi  
džina?

PRINCEZA  
Teško je biti carska kći.  
Moraš da priznaš da je tako.

JOVAN  
Nije nimalo lakše biti unuk babe Polek-  
sije i dede Aleksije!

PRINCEZA  
Ipak je malo teže biti carska kći.

JOVAN  
Možda je malo teže, ali ne mnogo.  
(*pođe...*)

PRINCEZA (*panično*)  
Ne idi, Jovane!  
On je megdandžija od zanata!  
Odseći će ti glavu, prikovaće te uz  
gradska vrata.  
Ima strašno oružje i obučenog ata.  
I ima u čeljustima – neki cvetičak,  
pretpostavlja se: razlićak.  
Svi kažu da je to loš znak!

JOVAN  
Razlićak?  
Pa takvi džinovi uopšte nisu opasni!  
To su obični bukači i hvališe!  
Pobedio sam dve tri takve mališe  
a i ovom se loše piše.  
(*ode*)



### III MEĐUSLIKA

#### MEGDAN – POLJE

DŽIN (*više*)

Ej, carekanjo, carekanjo!

Nije mi neobično  
što nisi došao lično,  
ali što ne posla  
zatočnika zaista vičnog?  
Ove sam pobedio lako,  
gotovo nehотиčno!

Ho-ho-ho-ho!

Ali ih nisam pogubio!  
Konjem sam ih po trired  
preskočio  
da bih im jasno predočio  
ko je ko.

Ho-ho-ho!

Ostavio bih ih bez glava rusih,  
al ljudi su tako pomalo kusi.

Ho-ho-ho!

A i otkup su mi platili,  
po milion i ohoho!  
Ho-ho-ho. Ho!

Nisu žalili imetka ni mala  
da ne bi u travi prodavali zjala.  
La-la-la!

Eh, carekanjo, carekanjo...  
Dosta je bilo lakrdije.  
Pošalji nekog ko stvarno ume da se  
bije.

Ho-ho-ho!

## V Slika

### MEGDAN POLJE

*(Dolazi Jovan na svojoj šantavoj ragi.  
Lepi lažne brkove i suče ih...)*

JOVAN *(peva)*  
Moj konj je beo, beo,  
a ja sam smeo, smeo...

*(Iznenada iskrsne džin. Jovan je uspeo  
da usuče samo jedan brk.)*

DŽIN  
Šta reče?

JOVAN  
... ja sam smeo  
s uma nešto važno.  
Zato lutam kroz polje  
i pokušavam da se setim.

DŽIN  
Ma nemoj mi reći.  
S kime imam čast?

JOVAN *(okuraži se)*  
Zar nisi čuo za strašnog junaka  
sa jednim brkom usukanim  
a drugim raščešljanim?  
Ja sam taj.

DŽIN *(a parte)*  
Možda je neki šaljivdžija,  
a možda je i pravi megdandžija?  
Jer, kažu da su veliki junaci  
pomalo osobenjaci.  
... Sad ću ga proveriti!  
*(Jovanu ljubazno.)* Oprosti, Vaša Visosti,  
zbog ove drskosti Moje Malenkosti.  
A kuda ste se zaputili?

JOVAN  
Tražim nekog džinošu.

DŽIN  
A što ti je on potrebit?

JOVAN  
Još s takvim delijom  
nisam megdan delio  
a baš sam se uželio  
prave borbe.

DŽIN  
Kolosalno! Ja sam taj!  
Ho-ho-ho-ho-ho!

*(Jovan se uplaši od džinovog grohotnog  
smeha.)*

DŽIN  
Slušaj me, mališa:  
naočit si i pristao  
i tek si olistao.  
Žao mi da te pogubim!  
Uplašio si se, a?

JOVAN  
Junak sa jednim brkom usukanim  
a drugim raščešljanim  
ne zna za strah!

DŽIN  
Nemoj me zamajavati.  
Dobio si poučnu lekciju  
i imaš kod mene protekciju  
što si mlad.  
Zato kidaj.

JOVAN  
Vrlo si hrabar, džinošo,  
kad tako razgovaraš sa čuvenim  
junakom!

DŽIN *(nastavlja probu)*  
... Još si tu?  
Vidiš li ovaj cvetak u mojim zubima?

JOVAN  
Najobičniji različak!

DŽIN

To uopšte nije različak  
nego krasuljak.  
Ali to nije važno  
takode uopšte.

JOVAN

To je važno i te kako.

DŽIN

Opet me zamajavaš.  
Šta sam ono hteo da kažem?  
Aha! Htedoh reći:  
dok mi je u zubima taj cvetak  
dotle sam za šalu oran.  
Al kad ga otpljunem  
postajem vrlo zloran.

Kratko i jasno.

*(Jovan poskoči i uzme mu cvet iz usta.)*

JOVAN

Pazi, stvarno krasuljak.  
A ja mislio: različak,  
il, u najgorem slučaju, turčinak.

*(Poskoči i vrati mu cvet u usta.)*

DŽIN

Opet me zamajavaš.  
Kakve veze sad ima turčinak?  
O što me mučiš?  
Glava mi buči  
ko vodenički badanj.

JOVAN

Kako da nema veze?  
Zamisli da je mesto različka  
u tvojim zubima maslačak?  
On bi na prvi jutarnji zračak  
otvorio latice žute!

DŽIN

Zamislio sam, al misli mi se od toga  
mute.

JOVAN

A zamisli kako bi isti maslačak  
kad sazri postao prozračan i lagačak!

DŽIN

Budi duševan!  
Ne teraj me više da zamišljam!

JOVAN

Još samo da zaključimo:  
uopšte nisu važni  
ni različak, ni maslačak, ni turčinak,  
ni krasuljak,  
jer bi ti, da si pravi junak,  
u ustima imao kačunak!

DŽIN

Nemoj me mučiti!  
Ako pripadaš junačkoj vrsti  
pošteno mač ukrsti  
sa mojim mačem!

JOVAN

Dobro, al moraš mi obećati da ćeš  
– ako ti dokažem da sam junak bolji –  
postupiti po mojoj volji!

DŽIN

Obećavam.

JOVAN

Moraš mi obećati, da ćeš ako pobedim,  
prodati oružje i ata  
i da ćeš od ovog zanata  
dići ruke.

DŽIN

To ti je kolosalno, družo.  
I ja o tome već duže  
vremena razmišljam.  
Šta imam od ovog zanata?  
Nemam ni kuću ni kućište,  
ništa sem ove šatorčuge.  
A pod njom sam zaradio takvu reumu  
da me celokupne kočuge  
(čim osete neko vremešće)  
navale krvnički da tište!

JOVAN

Dakle obećao si mi  
da nećeš nastaviti po svome,  
da nikog nećeš izazivati  
već da ćeš svakom nazivati  
dobar dan i već prema tome  
koje je doba dana.

DŽIN

Dosta smo se pogađali.  
Hajde da delimo megdan.  
Hajd, uzmi koplje i obodi dobro ata  
da raščistimo pitanje primata  
junačkog!

JOVAN

Čekaj...  
Zar s takvim kopljem  
megdan sa mnom da deliš?

DŽIN

Šta mu manjka?  
Pravo je i to pod konac!

JOVAN *(uzme mu koplje)*

Pravo je, al nije izbalansirano kako  
valja!

DŽIN

Ne razumem, ni ič.

JOVAN

Sa takvim kopljem promašaj ti je  
osiguran.

Ono nikad ne leti  
prema cilju i meti  
nego ševrda, vrdaka i vrluda  
tamte-ovamte i kojekuda!

*(Važe koplje preko sredine.)*

Pogledaj: preteže strana leva!

Ali ima da peva

kad ga udesim.

*(Odseče sabljom deo kopljišta. Opet ga  
važe.)*

Sada preteže desna.

*(Opet odseče komad; opet ga važe.)*

Opet ne valja.

To koplje je skroz-naskroz loše.  
Ne može se izbalansirati.

*(Iseče ostatak na komade i baci ga.)*

... Imaš li još kakvo oružje?

DŽIN

Imam tešku topuzinu!  
Koga pogodim njome u čelenku  
napravim od njega senku!

JOVAN

Da li me pogled vara?  
Nemam reči, prosto sam zanemio!  
Pa to je onaj topuz koji je mlatio  
kruške  
koje je deda Aleksije kalemio!

DŽIN

Priznajem i veoma se kajem.

JOVAN

Junaku sa jednim brkom usukanim  
a drugim raščesljanim  
zazorno je i ispod časti  
da deli viteški megdan  
sa onim ko kruške mlati!

DŽIN

Nisam mogao da odolim.  
Bile su to kruške lubeničarke  
sočne, a iznutra crvene,  
ukratko: moje omiljene  
kruške.

Kad sam video tu krušku  
– čije su se grane nadnosile iznad

puta –

voda mi je pošla na usta.

Upitah se: o da li je varka?

Da li je to kruška lubeničarka?

A kad sam se uverio  
koje je sorte kruška  
ja sam morao oduška  
neutaživoj želji dati:  
skidoh topuz s unkaša  
i počeh kruške da mlatim...

JOVAN

Pa ti si se sasvim raspametio!  
 Zar ne shvataš da si tako obesvetio  
 taj krasni komad oružja!  
 Zar da se borim protiv jednog  
 kruškomlata?  
 Sklanjaj mi ga s očiju.

*(Džin baci topuz.)*

JOVAN

Obećaj da više nećeš  
 – makar ti voda iz usta tekla curkom –  
 mlatiti topuzinom  
 ono što se bere rukom!

DŽIN

Obećavam...  
 Ostala mi je još sablja.  
 Ali od mene nema veštijeg sabljaša!

JOVAN

Ja jednim zamahom sablje  
 presecam nakovanj,  
 (a ujedno i panj  
 na kome leži nakovanj).

DŽIN

Bogami, kolosalno!

JOVAN

Molim jedan hrastov panj!  
*(Div donosi.)*

A sad na nj  
 postavi nakovanj!

Šta čekaš! Seci!

Osim tj. manj  
 ako ne priznaješ poraz?

DŽIN

Ja se nikad ne predajem!

*(Izmahne sabljom po nakovnju i, naravno, slomi je.)*

JOVAN

Pobedio sam!  
 Ponovi obećanje koje si mi dao!

DŽIN

Obećavam da neću nastaviti po  
 svome.  
 Nikoga neću izazivati.

Svima ću uljudno nazivati  
 dobar dan i već prema tome  
 koje je doba dana.  
 ... A! Sada vidim koje je doba dana!

*(Jovanu su u tom trenutku otpali lažni brkovi.)*

To li je strašni junak  
 sa jednim brkom usukanim a drugim  
 raščešljanim!

Počekaj nazovi-junače  
 dok uzmem drugu mačekanju,  
 topuzinu i kopljetinu!

*(Krene u svoj čador po oružje. Jovan pobegne. Džin se smeje svojim uobičajenim grohotnim smehom.)*

## IV MEĐUSLIKA

### MEGDAN POLJE

DŽIN (*viče*)

Počuj me, carekanjo, u dvoru!  
Pošto nemaš majstora u ovom zanatu  
dođi mi na pokoru  
i poljubi kopita mome atu!

Pređaćeš mi krunu sedmorogu  
na jastučetu od brokata,  
pređaćeš sablju alemanku  
i svog konja-alata.

Određujem namet za celu carevinu:  
sto groša u srebru – po svakom sebru,  
a po plemiću – po sto, u zlatu.  
Mislim da je pošteno, brat bratu.

Ostalo u naturi:  
deset somuna iz Soluna,  
pet oka pečenja i pršute,

pet buradi vina, a pet ljute  
rakije.

Pored pečenice i prepečenice  
ne zaboravi ljute papričice  
(jer znaš da junačine  
najvole da se podnačine  
uz papar i jake začine).

I povedi sa sobom svoju kćerku  
– ptičicu kaćiperku –  
da mi peva.

Rok ti je sutrašnji datum.  
I to je pošteno, brat bratu.  
Inače ću doći da ti krunu  
skinem zajedno s glavom!  
Brat bratu, s punim pravom.  
Ho-ho-ho-ho!

## V MEĐUSLIKA

### TRG ISPRED DVORA

*(Okupljeni narod raspravlja o džinovom ultimatumu. Dolazi Mitar Pjevac sa svojim magarcem.)*

RATAR

Kupite kozjeg sirca  
kod Šumadinca.

Ko želi snagu i rs  
nek jede beli mrs.

Ko ne jede beli mrs  
slab je i loman ko trs.

Ko hoće džinu konce da smrsi  
neka i petkom mrsi!

*(Niko ne kupuje. Jedan seljak nudi raki-ju iz mešine.)*

SELJAK

Klekovača! Klekovača!  
Ko pije kleke  
taj nikad ne poklekne!  
Klekovača! Klekovača!

RATAR

Daj jedno čokanjče!  
*(pije)*

Velika sramota za našu zemlju.

SELJAK

Teška vremena za našu carevinu.

TELAL

Razne sitnije pustahije  
zasele su uz drumove i mostove,  
naplaćuju drumarinu i mostarinu,  
ometaju promet i trgovinu.

RATAR

Zar nema nikoga da tome stane na  
put?

SELJAK

Šta rade carski junaci,  
samurkalpakovići,  
šepurokonjići,  
sabljatandrkovići?

LUDA

Neko se plaši,  
neko se boji.  
Kako koji.

SELJAK

Kakvo je carevo mnjenje?  
Misli li ići na podvorenje  
džinu?

TELAL

Hoće li mu predati krunu i presto?

LUDA

Moraće, mada nerado.  
Jer je vrlo zauvar  
biti car.

SELJAK

Sutra ističe rok.

RATAR

Još jednu klekovaču!  
*(Krčmar donese. Ratar ispije, lupne o sto.)*

Moji su dedovi krv lili za cara-ćaću  
pa i ja ću.  
Bogami oću!

SELJAK

Šta oćeš?

RATAR

Ako niko neće bogme ja ću  
pokazati tome potukaču  
što se izuzeo na cara-ćaću!

TELAL  
Viteže golotrbi  
ne češi se gde te ne svrbi!

SELJAK  
Hteo bi princezu lepotinju  
da mu ublaži samotinju!  
Ajd, ne pravi od sebe budalu,  
ne budi predmet za šalu  
nego idi u štalu  
pa se otrezni.

*(Ratar izvodi svog magarca.)*

SELJAK  
Ej, kud ćeš bre?

RATAR  
Idem pravac na megdan  
da se s džinom ogledam!

SELJAK  
Oćeš još jednu kleku?

TELAL  
Pusti ga.  
Malo će noge proklatiti

pa će se nazad vratiti.  
*(Rataru)* Viteže golotrbi  
najpre se oružjem opskrbi!

*(Oružaju ga: daju mu neko staro koplje  
na kome krčmareva žena suši veš, neku  
staru sablju i buzdovan. Ratar kreće  
prema gradskoj kapiji.)*

TELAL  
Savarakatikataka!  
Izađite da vidite strašnog borca  
zemljodelca i orca!  
Junačina do tančina!  
Jaše magana od megdana!  
O kakav strašan junak!  
Izlupaće džina kao čunak!

RATAR  
Zbogom, dobri ljudi!

LUDA  
Bogami idem i ja,  
pa neka bude šta bude!  
Jer, kako takva ludorija  
može da prođe bez lude!

*(Izlaze kroz gradsku kapiju.)*



## VI Slika

### MEGDAN POLJE

*(Dolaze Ratar, Luda i magarac.)*

RATAR *(magarcu)*

Druže moj, Njako,  
što zastajkuješ tako?  
I zašto, bistrourme,  
stalno pogledaš u me?

LUDA

Pita se šta ti bi?

RATAR

Šta mi bi?  
Mogao sam se lepo vratiti u selo  
i mirno sabrati ubogu letinu,  
dati desetak – ma dao bih i petinu! –  
ali bih bio živ.

Jer, bolje ti je i životariti  
nego biti mrtav načisto.

LUDA

Da se vratimo?

RATAR

Dobra pretpostavka, ali već je kasno.

*(Pred njima se pojavljuje džin.)*

DŽIN

Iz carskog grada  
čudne namere provejavaju:  
baš su navalili  
da me zasmejavaju!

RATAR

Zdravo i zdravoživo!

*(Džin ništa ne kaže, samo ih razgleda.)*

RATAR

Ja rekoh »zdravo«  
i »zdravoživo«,

al vidim da ti nije pravo,  
a možda ti je i krivo.

DŽIN

Nit mi je pravo  
nit mi je krivo.  
Ja samo pazim na svoj nivo,  
što je po sebi razumljivo.

RATAR

E ja te ne razumem, kume.  
Razumeš li ti nešto, Njako,  
druže moj, bistrourme?

*(Magarac odmahuje glavom.)*

DŽIN

Dosad su mi dolazili  
junaci odabrani  
u dolamama zlatotkanim,  
s oružjem skupocenim  
na konjima plemenitim.  
Takav je i red.  
Jer, deliti megdan stvar je nimalo laka  
i nije pravo da pobjednik ostane  
praznih šaka.  
Pobjednik dobija ruho, oružje i ata.  
To nam je često jedina plata  
u ova vremena metežna  
kad je slaba moć platežna.  
Ja treba da hranim sebe i vranca.  
A znaš li koliko košta porcija  
prebranca  
i jedna vreća zobi,  
da ne govorim o drugoj robi?

Zato ti velim:

megdan s tobom da delim  
neću.

Zar da se trudim zbog tih tralja i  
dronja,

a nemaš ni oružja lepog, ni konja.  
 A da te zarobim i otkup tražim?  
 Kladim se: nemaš ni banku u čanku!  
 Zato brzo zanogataj, tj. maglu hvataj  
 i uopšte beži mi s očiju.

LUDA  
 Imaš sreće. Idemo.

RATAR  
 Bogami, carska beno, to ti je pametno.  
*(Skoro bi ga poslušao.)*  
 ... Al svi bi rekli da sam izdao  
 cara-ćaću!

Tu čorbu sam zakuvao i pokusaću  
 je. Bogami oču!

DŽIN  
 Još si tu?

RATAR  
 Polako, bratac.  
 Ko se s Mitrašinom podžavelja  
 tog može snaći vrlo velja  
 nesreća.  
 Taj kome kažeš da se tornja  
 mog'o bi očas da te nadgornja,  
 tj. da te položi na pleća.  
 Jer zna se:  
 Mitar Pjevac ne da na se.

DŽIN  
 Samo nastavi.

RATAR  
 A što se tiče moje opreme:  
 ja bih obuko odelo stajaće,  
 čakšire šumadinske jahaće,  
 a na Njaka bi stavio lepši samar i  
 povraz  
 da sam došao s namerom da ovde  
 pretrpim poraz!

DŽIN *(otpljune cvet)*  
 Tja.

RATAR  
 Tja velim i ja.

DŽIN  
 Šta si rekao, carska slugo?

RATAR  
 To što si čuo.

DŽIN  
 A ja mislio  
 da si rekao nešto drugo.

LUDA  
 Rekao je nešto drugo...  
 Idemo mi odmah.

DŽIN  
 Ti ćuti. Jer, naš je druškan  
 prilično hrabrušan.  
 Ja to cenim.  
*(Rataru)* Zato ću ti učiniti čast:  
 borićemo se kako je propisano  
 i mnogo puta opisano  
 u pesmama.

RATAR  
 Kako ti kažeš.

DŽIN  
 Pre nego konje razigramo  
 red je da jedan drugom  
 junački oprost damo,  
 uz čašicu.  
*(potegne iz mešine)*  
 ... Oprosti, što ću te probosti.

*(Ratar potegne iz bardaka.)*

RATAR  
 ... Oprosti, što ću ti kosti  
 namestiti.

DŽIN  
 Pravila su poznata i prosta:  
 ja kao izazivač dočekujem gosta  
 na belezi.  
 Borićemo se ovako:  
 kopljem i topuzom pustimice  
 a onda sabljama, neštedimice.

RATAR

A rvanje?

DŽIN

To dođe naposletku.  
Al teško da ćeš tu retku  
časť dočekati.  
A što se propituješ?

RATAR

Onako. Prosto mi se omaklo.

DŽIN

Zar ti, ništavni crve,  
sa mnom da se rveš?

RATAR

Pretpostavka.

DŽIN

Dosta smo pričali.  
Razigraj dugouška niz polje  
i ciljaj kopljem što umeš bolje.

LUDA

Nišani dobro pre no što koplje budeš  
hitno!  
Ciljaj u srce il neko drugo bitno  
mestašce.

RATAR (*Ludi*)

Ja umem da orem, kosim, vezujem  
snoplje,  
al nikad nisam bacao koplje.

LUDA (*publici*)

E, sad će ta spodoba orijaška  
da slisti našeg ubogog prijaška  
Mitra.  
... Čekajte, imam ideju.

RATAR

Ej, srećo huda,  
kakvu li ideju luda  
može da ima?

DŽIN

Šta se sad čeka?

LUDA

Samo na tren junaci  
obuzdajte srca plaha  
jer mi je upravo jedna misao važna  
odletela iz kefala.

*(Lovi rukom nešto po vazduhu.)*DŽIN (*smeje se*)

Drži je, beno, drž!

LUDA

Gle, sletela je na ovog pametnjakovića!  
*(Lovi je oko ratarevog magarca.)*

Opet je pobegla... Gde li je samo?  
Eno je tamo

pod repom tvoga vranca!

*(Polako, na prstima prilazi džinovom vrancu, podigne mu rep i, s izrazom likovanja, uhvati »misao«.)*

Tu si skitnice! Vrtirepovice! Nećeš mi  
više pobeći!

*(Drži »misao« u šaci i preti joj, onda je vrati u glavu.)*

Nastavite boj, junaci!

DŽIN

Baš si nas nasmejao.  
*(Rataru)*

Hajd, razigraj druškana dugouškana.  
Dosta je bilo šale.

RATAR

Ja sam zamorio svog Njaka  
(dobrog drugara i veseljaka),  
zato ti udri prvi.

DŽIN

Dobro. Kako ti veliš pobro.  
Ali, kad uzmem zalet  
i počnem s kopljem strašni balet  
nećeš ni dočekati moj juriš i nalet  
nego ćeš od straha crći.

RATAR

Pretpostavka.

*(Džin uzima zalet, izvodi veštine s kopljem i tsl.)*

RATAR (*magarcu*)

Druže moj, Njako, neće nam biti lako.  
 Drugarstvo staro ne porekni,  
 na prednje noge hitro klekni  
 kad koplje bude bilo u letu,  
 da bi džin promašio metu,  
 to jest mene.

(*Ali magarac se ne mrda s mesta.*)

O, tvrdoglavi stvoru,  
 O rđo, što se uskopisti!  
 Sad će ta grdosija  
 načisto da me slisti!

LUDA

Šta se događa?

RATAR

Na mestu se ukipio Njakac,  
 ukipio pa ni makac.

(*Džin se približava vitlajući kopljem.*)

E, sad sam obrao zelen grozd.  
 Sad neće da omaši ni slučajno.  
 Probošće me skroz-naskroz.

(*Džin baci koplje ali – promaši.*)

LUDA

Uh, al je fijuknulo!  
 Prosto nežno i mazno!  
 Da vidimo rezultat:  
 pun pogodak – u prazno!

RATAR

Ah, al je fijuknulo!  
 Prosto ponizno i smerno!  
 Ne, to se ne može verno  
 opisati.

Kako li je promašio?  
 Možda se samo igra?

LUDA

Stavio sam jednu mušicu s tvoga  
 njakca  
 pod rep ljudeskarinog vranca.  
 (A konji, zna se,

posebno oni otmene rase,  
 polude kad ih bocnu muhe protuhe  
 iz niže, magareće klase.)  
 Zato se vranac neznatno ritno  
 u trenu kada se div džilitno  
 i koplje koje je hitno  
 odletelo je u polje žitno  
 tj. daleko.

DŽIN

Sad si ti na redu!

RATAR

Neka.  
 Mogu ja još da čekam.

DŽIN (*za sebe*)

Čudne li nehajnosti,  
 čudne li ležernosti!  
 On ili je lud  
 ili je bolji znatno  
 kad se ponaša  
 tako nonšalantno.  
 (*Rataru*) Vidiš li ovaj topuz?

RATAR

Cenjeno odoka  
 težak je dvesta oka!

DŽIN

Tačno!  
 Ako te zgodim njime u čelenku  
 napraviću od tebe senku!

RATAR

Pretpostavka.

DŽIN (*za sebe*)

Čudne li nehajnosti,  
 čudne li ležernosti.  
 Mora da ima travku zdravac  
 od koje koplje promeni pravac,  
 a sablja oštra, ljuta,  
 postane tupa bekuta,  
 a topuz postane lagačak  
 kao zreli maslačak.

RATAR

Šta čekaš?

DŽIN

Žao mi tvoje dečice sitne,  
jer ako topuz hitnem  
spljeskaću te poput nitne.

RATAR

Nisam ženjen.

DŽIN *(za se)*

Hvata me neki drhtavac,  
misli mi gube pravac,  
opet ću promašiti.  
*(Rataru)* A možda te čuva bilje zdravac  
il neka druga čarobna travka?

RATAR

I to je pretpostavka!

*(Džin vitla topuzom iznad glave, baci  
ga, promaši.)*

LUDA

Pokazao si veštinu,  
pravu i nepobitnu.  
Promašio si za dlaku,  
za dlaku, al vrlo bitnu!

*(Džin se groteskno tresе od straha.)*

RATAR

Nikad nisam video da se neko toliko  
uplašio.

LUDA

Razlog je dosta jasan:  
kod džinova je sve golemo  
pa i strah im je gorostasan.

DŽIN *(pruži sablju rataru)*

Predajem se... Tebe oružje ne bije...

RATAR

A rvanje?

LUDA

Kakvo te rvanje snašlo!  
Ne pravi od gotovine veresiju  
nego vezuj tu silesiju.

RATAR

Hoću da mu pružim garancije  
da kod mene nema varancije!

DŽIN *(već se pribrao)*

Zar ti ništavni crve  
sa mnom da se rveš?

RATAR

Bogami oću!

*(Uhvate se u kosti, džin pokušava jednim  
zamahom da baci rataru, ali bezuspješno.  
Ratar primeni svoj zahvat, opisan kasni-  
je, i džin počne da gubi dah.)*

RATAR

Buha se zaglavila u rašlje  
pa štuca, kija i kašlje!  
Došao rep u procep!

DŽIN

Popusti malo, budi drug!

RATAR

Ja ni svom ćaći  
– koji sad anđelima pravi društvo –  
nisam popušt'o!  
*(Omane, obori ga.)*

LUDA

Vežuj ga, brzo!  
Vegni i popritegni!  
*(Ratar vezuje džina.)*

RATAR

Ja nikad nisam bacao koplje  
al znam da vezujem snoplje.

Kad ja zavežem snop  
ne iščupa ni klas!  
Jer moj ti je snop  
ko devojački pas!  
*(Džinu)* Kreći!

*(Polaze prema dvoru.)*

## VII Slika

### DVORSKA ODAJA

PRINCEZA

Nesrećna sam cela celcata.

DVORSKA DAMA

Sami ste krivi...  
Toliko se dičnih vitezova  
bacalo ispred vaših nogu.

PRINCEZA

Šta ja tu mogu.  
Ja im nisam rekla: »Izvol'te, pa me  
vol'te!«  
A onaj koga volim ne samo da junak  
nije  
nego – tog bezobrazluka, drskosti  
nečuvene! –  
i ne hajje za mene.

DVORSKA DAMA

U vođenju ljubavnog rata  
vi neuki ste, nema zбора.  
Loša vam je taktika  
a strategija vam je još gora.

PRINCEZA

Svi kažu da sam  
što lepa a što krasna.  
Jedino Jovanu nije jasna  
ta činjenica.  
Nesrećna sam cela celcata...  
I moj mali prst je nesrećan...

*(Napolju se začuje neka graja. Ulazi  
Car. Pogleda kroz prozor.)*

CAR

Šta se to tamo zbiva?

*(Ulazi glasnik Stanipanislav.)*

GLASNIK

Dolaze! Dolaze! Vode diva!

*(Ulaze Ratar, Luda i Džin.)*

RATAR

Vaše veličanstvo!  
Predajem ti ovog makanju  
u bezopasnom stanju.

CAR

U tamnicu s njim!  
*(Straža povede džina. Car se malo saža-  
li i pride mu.)*  
Neće ti biti loše.  
Moja tamnica nije kao druge  
– teskobne, sumračne, sure.  
Moja je tamnica u visokom stilu  
– poslednja reč arhitekture!  
Sve sama gotika i barok  
– da osuđeniku brže prođe rok.  
Prosto ti dođe da nešto skriviš  
da bi mogao da se diviš  
njenoj lepoti.

DŽIN

Veliš da ti je bajbok  
u stilu barok?

Ja više volim tamnice  
u stilu renesanse  
jer su u njima veće šanse  
za kidanje.

CAR *(uvređeno)*

Vodite ga!  
Dosta mi je njegovog cerekanja  
i posprdne reči »carekanja, carekanja«.

DŽIN *(u odlasku)*

U zdravlju, carekanja!

*(Car prilazi Rataru.)*

CAR

Kako se zoveš, junače?

RATAR

Ime mi je Mitar.  
Po zanimanju ratar.  
Selo Dobrinja.  
Požeški atar.

CAR (*glasniku*)

U čast velike pobjede  
nek topovi trešnjevi grunu!  
(*Rataru*) Šta si se spleo?  
Nakrivi šajkaču  
a ja ću – krunu!

RATAR

Vaše veličanstvo, baš si sila!

CAR

Cenim te ko junaka!

RATAR

A ja tebe, Vaše veličanstvo,  
ko dobrog druga i veseljaka!

CAR

Otkud ti snaga da svladaš onu  
grdosiju?

RATAR

Ko želi snagu i rs  
nek jede beli mrs!

Ko ne jede beli mrs  
slab je i loman kao trš!

CAR

Al potrebna je i veština?

RATAR

Pretpostavka.

CAR

A od koga si naučio?

RATAR

Ćaća mi, u baštinu,  
ostavi rvačku veštinu.

Imao je krive noge,  
kratke ručurde, debeo vrat,  
al imao je, bogme,  
nimalo nežan obuhvat!

Kad bi me stisnuo preko pasa  
nisam mogao pustiti glasa.  
Krkale su mi kosti kao saće:  
nije bilo labavo kod dobrog ćaće!

Ko u mengele bi me stego preko  
sredine  
i poneo preko utrine...

Mislite li da je birao travu  
da ne slomim rebra, skršim glavu?  
Odigo bi me, poneo, i dok si okom  
kresno,

o najtvrdju bi me ledinu tresno.  
Tako bi me dobri tatica tresno  
da je duši u telu bilo tesno!

Dok nisam malo kovarno i zajačo  
da mogu da se nosim s ćaćom.  
Krkale su dobrom bačuški kosti  
a on se smejavao od radosti  
– bog neka mu dušu prosti.  
I šaptao je iznemoglo, više za se:  
»Tako sinak, ne daj na se!«

Tako bih stisnuo rodnog tajka  
da se i na nebu na rebra vajka.  
Tako bih o ledinu tresno dobroga tajku  
da se toga seća i u raju.

A ćaća – ej čoveče – nije ko bilo!  
Kad se tog setim skoro me tuga  
obuzima!  
Jer ćaća – možeš misliti – nije seoska  
utrina.

Al, sve u svemu:  
nije popušto ni on meni, ni ja njemu!

CAR

Pokaži mi tvoj zahvat.

RATAR

Moj način je selski, prost:  
protivniku uprem bradom u grudnu  
kost

a zglobom od srednjeg prsta  
u vretenjaču oko krsta.

I kad mu nogu poprečim preko  
cevanica,  
on postaje mekši od voštanice,  
ne može da pisne ni da bekne  
nego poklekne i strmekne  
na ledinu.

CAR (*uhvati Ratara*):  
Kako veliš: brada – u grudnu kost,  
a zglob od srednjeg prsta...

*(Ratar omane i car se očas nađe na  
podu.)*

RATAR  
Izvini, Vaše Veličanstvo,  
što sam te omano i tresno,  
ali to nije bilo svesno.

Takav sam kad se rvem.

CAR  
Nehotice il svesno  
dobro si me tresno. (*smeje se*)  
Pa, reci mi kakvog si imovnog stanja.  
Koliko imaš imanja  
i ine svojine?

RATAR  
Ćaća mi u baštinu  
ostavi samo nemaštinu.  
A to je loš imetak  
za bilo kakav početak.

Imam kućicu trošnu  
i mali kućevni plac.  
I imam dve tri koze  
od plemenite kozje loze,  
vabe se sa: ac, ac, ac.

I imam obaška  
magarca Njaka  
korisno živinče  
za siromaška.

CAR  
Pa kako prehranjuješ, sebe i stoku?

RATAR  
Napasam koze i Njaka  
sa obe strane drumu,  
obigravam šume, šumarke  
skupljajući suvarke  
za ogrev.

CAR  
A znaš li čiji je drum  
i trava oko drumu?  
I zar si smetnuo s uma  
čija je svojina šuma,  
da i ne govorim o šumarcima?

RATAR  
Sve je carsko, Vaše Veličanstvo.

CAR  
I znaš li da nije lepo to što si činio?

RATAR  
Nije baš lepo potkradati cara-ćaću  
al kud ću i šta ću  
bedan.

CAR  
Ko veliš: car neće ni doznati,  
njemu se neće ni poznati  
a meni vrši poso.  
Šta si još radio?

RATAR  
Vadio sam još i med iz šupljih bukvi,  
al ne znam da li su bile divlje il carske  
pčele?

CAR  
Carske, Mitre, carske.  
Ništa u carevini nije  
divlje ili ničije.

No, dobro, opraštam ti. Reci mi  
kakvog si bračnog stanja?



RATAR

Nisam još ženjen  
ali sam vrlo cenjen  
među curama svoga sela.  
Naravna stvar  
ne mislim ostati sam, raspar.

Jer lepo je slušati, care,  
dok pušiš i planduješ,  
kako žena po kući  
posluje, namiruje.

CAR (*svečano*)

E pa, Mitre,  
carska se ne poriče  
i što se mene tiče  
ovde je kraj priče.

Pozovite moju kći!

*(Ulaze princeza i dvorska dama. Ratar se pokloni pred princezom.)*

PRINCEZA

Sviđam li ti se, junače?

RATAR

Ti si, Vaše veličanstvo, vrlo lepa!  
Samo, malo si slabašna  
i nežna kao trs.  
Al to će da srede  
čist vazduh i beli mrs!

DVORSKA DAMA

Koje je vaše plemićko zvanje  
i dokle u starinu seže?

RATAR

E to je malo teže  
izračunati.

Ja sam ti, Vaša Gospodstvenosti,  
Mitar zvani Pjevac!  
Tu titulu »Pjevac« sva naša familija  
vuče još od starina  
i ona se, s oca na sina,  
prenosi.

Postoji i pjesma o nama:

»Petlić prosi princezu  
kokicu kikirezu!«

Samo ko to pjeva – tome ja izvučem uši.

PRINCEZA

Izgleda da se dobro snalazite na  
dvoru.

RATAR

Takvi smo mi Pjevci.  
Nismo učevni, al smo prirodno bistri  
i vrlo smo slobodni i otresiti  
u svakom društvu.

PRINCEZA

A s devojkama?

RATAR

Kad stupim među njih  
staju se smijati i čepati  
ko da to nisam ja  
nego neki đavo repati.  
Ne znam koji im je vrag.

PRINCEZA

A o čemu razgovarate?

RATAR

Nema ti kod mene mnogo vrđanja i  
šaranja  
i raznog praznog razgovaranja  
okolo naokolo.

CAR

Pridite kćeri moja i hrabri moj  
podaniče...

DVORSKA DAMA (*panično*)

Zar ćete tom kozaru i zemljodelcu  
dati kćercu?

Nije iz plemićkog soja,  
nego iz najnižeg sloja,  
nema kulture ni odgoja,  
ni ič.

Šta će biti sa mojim roza mimozama  
ako on tu dođe sa svojim kozama?  
Sirote moje roze mimoze  
obrstiće ih koze.

CAR (*svečano*)

Carska se ne poriče!  
Kćeri moja Jevdokijo!  
Hrabri moj zatočniče!

(*U odaju utrči Jovan. Princeza mu  
potrči u susret.*)

PRINCEZA

Jovane!

JOVAN

Princezo!

PRINCEZA

Živ si! Mislila sam da te je džin  
smakao!

JOVAN

E, ja se nisam dao:  
hrabro sam umakao!  
Tako sam nagario  
da me niko ne bi uhvatio!

PRINCEZA

Pa što si došao, Jovane?  
Zbog bake Poleksije i ded Aleksije?

JOVAN

Ma nije...

PRINCEZA (*razmišlja*)

O bože, pa to znači *i on mene* voli!

JOVAN (*i on razmišlja*)

Šta znači to »i on...«  
To »i on mene voli«  
ne može da znači do li  
nego da *i ona mene* voli!

LUDA

E to mu dođe:  
ona voli njega

a on nju, takođe!  
Tako mu to nekako dođe.

A može da se shvati i ovako:  
ona njega voli jako  
a on nju i te kako!

JOVAN (*još razmišlja*)

Rekla je: »i on mene...«  
a to znači »i ona mene«!

PRINCEZA

Ne lupaj glavu, Jovane!  
Volimo se  
– što ja tebe, što ti mene!  
(*Prilazi Caru.*)

Oprosti oče što menjam običaj stari.  
Al tako stoje stvari  
u mom srcu.

CAR

Naprosto pošandrcam  
pri samom pomenu srca.  
Kćeri moja, Jevdokijo!  
Obećala si da ćeš se udati za junaka  
i nemoj sada da vrdakaš.  
Udaćeš se za mog hrabrog zatočnika!

PRINCEZA (*prkosno, po svome*)

Ne dolazi u obzir!

CAR (*ljuto*)

E znaš kad će se ovaj ovde  
nazvati mojim zetom?  
O Škripovdanu! Na Kukovo leto!

Zar da mi jedan vetropir  
kćer tako čalampirne?  
To duše mirne  
ja ne mogu da gledam  
i zato velim: ne dam!

DVORSKA DAMA

Vaše Veličanstvo!  
Carevi moraju da paze  
koje i kakve fraze  
upotrebljavaju.  
Uzmite to u obzir.

CAR (*otmenijim tonom*)

S obzirom na obzir  
koji se mora imati prema carskoj reči  
ne dolazi u obzir  
da samoj sebi protivrečiš,  
tj. da se udaš za njega.

PRINCEZA

Ali uzevši u obzir  
da volim samo Jovana  
niko drugi ne dolazi u obzir.

CAR

Ne žuri kćeri.  
Još jednom se na sve obzire obazri  
i pusti da tvoja odluka sazri.

Ratar je carevinu zadužio  
i tvoju ljubav zaslužio.  
Takav je običaj.  
I ja sam na megdan-polju  
zadobio svoju bolju  
polovinu.

RATAR (*Princezi*)

I ja sam se obazreo na sve obzire  
i bez obzira što sam pobeđio na  
megdan-polju  
oslobađam vas zadate reči  
i ostavljam vam slobodnu volju  
da sami izaberete.

LUDA

Uzmite u obzir mišljenje lude  
koje svu zbrku otklanja:  
ljubav se ne zaslužuje  
– ona se naprosto poklanja.

DVORSKA DAMA

Tako je!

CAR (*okrene se prema njoj*)

Znači, vi ste zakuvali celo maslo?

DVORSKA DAMA

Ja? Od njenih kaprica i buba  
već sam potpuno truba!  
Pardon! Htela sam reći:

to me je dovelo na ivicu ruba  
zdravog uma.

CAR

Ja sam vas za ozbiljnu smatro  
a vi govorite na šatro-  
vačkom jeziku.

DVORSKA DAMA

Dosadilo mi je krasnoslovlje!  
Nek živi argo  
i drugo jezičko blago!

CAR

Sve se zbrdozdolisalo i počelo da kvari.  
Udaja carske kćeri nije šala  
to su ozbiljne državne stvari.  
Ako izabereš njega  
nestaće junaka i vitezova  
i plemenito megdandžijsko umeće  
polako izumreće!

JOVAN

Koga nazivate junacima i vitezovima?  
Vaše dične oklopnike  
što nose one smešne šklopocije  
u kojima je zaparno  
i nema nimalo komocije?

(*Smeh.*)

CAR

On ruži moje lepe junake,  
moje dične perjanice.  
E to je sve granice  
prekardašilo.  
Da imam više junaka  
vrlo bih lasno, tj. glat  
dobio svaki rat.

LUDA

Prošlo je vreme vojni!  
To mora da se shvati  
a po mogućstvu i pojmi.

CAR

Šta pričaš?

*(Gleda sve sa nevericom, ali svi odobravaju ludine reči.)*

CAR *(peva)*

Ne mogu da shvatim,  
a još manje da pojmmim  
da prošlo je vreme vojni  
da prošlo je vreme to  
kada sam mačem seko  
a kopljem bo,  
bo, bo, bo!

Vrlo mi je teško i zor'  
još čujem junački hor:

»Bodni ga, bod',  
i izvadi mu loj!  
Bodni ga, bod',  
nije ti rod!«

Zar prošlo je vreme to  
kada sam mačem seko  
a kopljem bo,  
bo, bo, bo?

*(Obriše suze.)*

... I zar priliči  
takav kraj ovoj priči?

SVI

Priliči i doliči!

CAR

Šta kažu moji pametari  
kefalci i sveznadari?

NAJSTARIJI PAMETAR

Naših duhova zublje  
osvetlile su malo dublje  
ceo problem.

CAR

I šta je dokonalo vaše umlje?

NAJSTARIJI PAMETAR

Priliči i doliči.

CAR

Svi baš želite  
da me sneveselite.

*(Prilazi Rataru.)*

CAR

I mi ćemo napraviti svadbu za svoj  
groš!

Staviću na te lepe halje,  
kićanke, rese i rojte,  
i oženiću te jednom curom  
iz daljnje al ipak iz carske svojte!

RATAR

Ako vi naredite ja se slažem,  
al pravo da ti kažem:  
jedan se devojčurak već kosno  
mog srca inokosnog.

CAR

Izaberi u ergeli  
ata kakvog ti želi  
srce.  
Žerava ili ždrala,  
alata ili puljata,  
đogata ili dorata,  
kulaša ili čilaša,  
vrana ili zekana,  
abraša ili brnjaša,  
lisastog ili cvetastog,  
omicu il kobilicu.

RATAR

Te plemenite rage  
nemaju izdržljivosti i snage,  
mnogo zahtevaju i izvoljevaju.  
A i sviko sam se na Njaka,  
drugarčinu i veseljaka.  
Bio bih zadovoljan  
ostalim delom obećanja  
jer sam siromašnog stanja  
i jer je, plemeniti care,  
velika kriza za pare.

CAR

Naravna stvar! Naravna stvar!  
Kakav bih ja bio car  
kad ne bih dostojan dar  
spremio za tvoj mar.

*(Daje znak glasniku koji dune u trubu.)*

*(svečano)* U čast ovog junaka  
što nas oslobodi velikih zala

ustanovljujem  
orden Zlatnog Rala!

*(Okači mu orden oko vrata.)*

A uz orden, pride,  
i ova povelja ide.

*(Da znak glasniku da pročita povelju.)*

GLASNIK *(čita)*

Mitar Pjevac,  
po zanimanju ratar,  
selo Dobrinja,  
požeški atar  
dobija sledeće povlastice:  
Može napasati koze  
sa obe strane carskog drumu!  
Može iz carskih šuma  
zabrana i šumaraka  
skupljati suvaraka  
koliko želi.

I može iz carskih bukvi  
vaditi pčelinji med,  
praviti od njega medovinu  
i njome gasiti žed,  
junačku.

CAR

... Ako ti dopuste pčele.  
Jesi li zadovoljan?

RATAR

Obdarili ste me velikodušno  
i ja se prosto prostodušno  
zahvaljujem.

CAR

Takve podanike volim.  
Ne volim bundžije i račundžije.  
... E pa, zbogom podaniče verni!  
Tako bih rado batalio vladanje  
i pošo na selo, na ladanje.

*(Mitar kreće. Odjednom se pojavi luda.)*

LUDA

Počekaj ortaće, idem i ja.

RATAR

Zašto napuštaš dvor?

LUDA

Napolju je proleće.  
Vetar se izmotava,  
živice kraj drumova cvetaju,  
a ptice krajnje neozbiljno  
čeretaju i zanovetaju.  
Sve na put mami!

*(Pozdravlja se sa carem.)*

Zbogom veleslavni care Ptrptrtislave!  
Bilo je sjajno  
i sve se odvijalo na najbolji mogući  
način!

CAR

Shvatio sam:  
ako se luda poretku stvari divi  
to znači, to znači...  
... Šta ćeš raditi moja šarena beno?

LUDA

Opet sam što sam bio:  
pesnik, lotalica, skomrah  
i uopšte siromah.

CAR

Spadalo, znam kuda ciljaš.  
Služio si me verno i ja ti zato  
moram pokloniti nešto zlatno.  
... Dajem ti evo ovo zlatno  
životno pravilo:  
»Pare čoveka kvare!«

... Zbogom! Hvala ti na vernoj službi  
i na veseloj družbi  
u dosadnim carskim večerima.

LUDA

Zbogom care Ptrptrtislave!  
Vaša vladavina bila mi je vrlo  
zabavna!

*(Ratar i luda odlaze. Na scenu ulazi baba Poleksija lupajući štapom.)*

## BABA POLEKSIJA

Pa šta je ovo? Je li ovo domaćinska kuća?

## JOVAN

Baba Lekso! Otkuda ti ovde?

## BABA POLEKSIJA

E, tikva ti sasvim opustila!  
Pa zar bih propustila  
priliku da zaigram na tvojoj svadbi?  
I šta bih ispričala Aleksiji  
kada se, razumljivo,  
o svemu bude raspitivno.  
Čekaj, još nešto bejah zaustila...  
Aha! Pa kako ti se sviđa princeza  
i da li ti je već dopustila  
da je poljubiš?

## JOVAN

Ma bako, Lekso...

## BABA POLEKSIJA

Ma ćuti stođavole!  
Cure te baš vole!  
Nije što si moj potomak  
nego si pristao momak.  
(*Pride Princezi.*) A ti si ta Jevdokija!  
Lepa si vrag te odno!

## JOVAN

Lepa je, bako, i napretek.

## BABA POLEKSIJA

Pa dolijala si carska kćerco!

## PRINCEZA

A možda liji prija da dolija.

## BABA POLEKSIJA

(*pokazujući Cara*)

A ko je pa ovaj?  
Sigurno mu fale dve-tri čuke  
kad beraljku za jabuke  
nosi mesto kape.

## JOVAN

To je car, bako. Ono mu je kruna.

## BABA POLEKSIJA

E moje bruke:  
ja mislila – beraljka za jabuke.  
E prijatelju, care Ptrptr... ptr... vrag ti  
odneo ime,  
je li ovo domaćinska kuća?  
Pa gde su onda svirači i gde vruća  
rakija?  
Slaba vajda od vas!  
Dovela sam ja čuvene svirače  
Šumodolce  
da odsviraju neko kolce!

(*Uvodi orkestar Šumodolaca.*)

Pokažite šta znate i umete!  
Razvezite jedno kukunješto!  
Ili neko drugo kolce  
da dvor zapamti Šumodolce!

(*Šumodolci zasviraju, Baba Poleksija  
povede kolo uzvikujući komande svira-  
čima.*)

Kreni! Okreni – obrni! Požuri-poteci!  
Dvaput ne reci! Nadvoje natroje! Na-  
vrat-nanos! Sve u šesnaest! Trideset!  
Devedeset dva! Opša-ša! Nego-šta! Go-  
re-dole! Ovamo-onamo! Ovde-onde! Par-  
-nepar! Dar-mar! Opša-ša! Nego-šta!

(*Kolo postaje sve brže. Ratar i Luda, ne-  
gde sa strane, neprimećeni, posmatraju  
veselje. Kolo odlazi sa scene. Ratar, Luda  
i magarac polako kreću na put.*)

## LUDA

Vide li ti ortače,  
tu čudnu pretpostavku?  
Svi su dobili svoje  
a luda da duva u travku.

## RATAR

Tako ti je to, ortače,  
pesmopevče i budalante.  
Svi su dobili svoje  
a Mitar Pjevac tante  
za kukuriku.

## LUDA

O nebesa, kako mi je prazna kesa.

RATAR

Baš nešto razmišljam na putu do svoga  
sela:

zašto činiti junačka dela?  
Zašto se boriti protiv džinova i zmajeva  
(da ne nabrajam ostala čudovišta)  
ako ćeš, na kraju krajeva,  
dobiti jedno veliko ništa?

LUDA

Dužnost je svakog čoveka da se bori  
protiv spodoba i nemani zlih.  
A za nagradu će, možda, pevač neki  
bedni  
ispevat o tome koji stih...  
(Počne da peva.)

O tome kako je Mitar, ratar,  
ni nalik megdandžiji i duelantu,  
lupio o sto i rekao:

»Uzeću meru tom gigantu!«

Jer, dužnost je čoveka da se bori  
protiv čudovišta i nemani zlih...  
A za nagradu će pevač neki bedni  
ispevat o tome koji stih...  
ispevat o tome koji stih...

*(Ratar prihvati pesmu. Polako nestaju  
u daljini.)*

ZAVESA

**Nemušti jezik**



## Lica

BEDNI GAŠO

VILENJAK

BABA GVOZDENZUBA

VRAČARA

BAUK IZ BARUŠTINE

BUKAVAC S BUKULJE

RUGA

ZMIJA

ZMIJSKI CAR

VETAR

KONJ

GAVRAN GAVRO

ČUK

KRAGUJ

GUSKE, PAS, PRASAC, GOLUB, OSA, ŽABE, PTICA i PTIČI

SRCOPUC i DRUGE TRAVE

*(Jednog dana seoski sluga i potrčko  
koga su zvali bedni Gašo ispred svoje ko-  
libe šarao je nožićem leskov štap. Guske  
su pasle travu i gacale po baricama.)*

GUSKE

Ga-ga-ga-gaga-ga-ga-ga.

GAŠO

Dovraga!

Ceo dan slušam »ga-ga-ga«.

Zar ne znate ništa drugo?

GUSKE

Ga-ga-ga-gaga-gak!

*(Tada su se oglasile žabe iz močvare.)*

ŽABE

Kva-kva-kreke-keke, kva-kvak! kreke-  
-keke!

GAŠO

Kreke-keke.

Dosta mi je vaše dreke.

*(Počeo je da duva vetar.)*

VETAR

Hhhuuuu... hhhuuuuu...

GAŠO

Postaje hladno. Naložiću vatru i ispeći  
ću krompir.

*(Stavio je malo granja i dva-tri panja i  
podložio vatru... U vatru je ubacio ne-  
koliko krompira.)*

Al će biti gozba,  
al će biti pir –  
proja i sir  
i pečen krompir!

*(Odjednom je iz vatre začuo neki glas.)*

ZMIJA

Prijatelju, brate!  
Spasi me iz vatre!

GAŠO

Da li sanjam?

Nešto progovara iz panja?

Ko to govori?

ZMIJA

Ja, zmija.

GAŠO

Da li je istina ili varka?

Prvi put sam na »vakav slučaj

nabaso«:

zmija šarka

govori ljudskim glasom.

ZMIJA

Ššššš-sssik!

Ja znam sve jezike, pa i čovečji jezik.

GAŠO

Kako to?

ZMIJA

Objasniću ti to kasnije,

jer ovde postaje sve opasnije.

Plamen liže sve bliže.

*(Gašo je pružio šareni štap, zmija se  
omotala oko njega.)*

ZMIJA

Stavi me u nedra.

Idemo do mog oca.

On će te nagraditi štedro.

Šta ti je? Što se bečiš?

GAŠO

Bojim se da me ne pečiš!

ZMIJA

Ne boj se.

*(Gašo je stavio u nedra.)*

ZMIJA

Šta ti je? Što se uvijaš  
i vrpoljiš?

GAŠO

Nikom ne prija  
kad mu se zmija  
u nedrima migolji.

*(Pošli su prema šumi.)*

\*\*\*

*(Uskoro su stigli do jedne odaje ukrašene šarenim mozaicima i ćilimima sa prizorima iz zmijskog života.)*

ZMIJA

Spusti me tu na ćilim.  
Volim po njemu da milim.  
Moj otac će uskoro stići.  
Osećaj se slobodno.  
Sedni gde ti je zgodno.

GAŠO

Neka. Radije ću da šetkam.  
Nešto me ne drži mesto.  
Gde smo? Je li ovo neki presto?

ZMIJA

Jeste.  
Moj otac je zmijski car.  
Dakle, spasio si život zmijskoj princezi.  
Zato traži na dar,  
ni manje ni više nego nemušti jezik.

GAŠO

A šta je to?

ZMIJA

Razumećeš o čemu guske gaču,  
o čemu golubovi guču,  
o čemu magarci njaču,  
o čemu telci muču.  
Pa onda:  
o čemu vrane grakću,  
o čemu prasci grokću,  
šta žabe krekeću,  
o čemu kokoške kakoću.  
I još:  
o čemu ptice cvrkuću,  
šta kosovi zvižduću,  
o čemu prepelice pućpuriću,  
o čemu jarebice ćurliću...  
I još...  
O čemu škripe grane stare lipe,  
o čemu zvono bruji,

o čemu osa zuji,  
o čemu vetar huji,  
o čemu lišće šumi i šušti...  
To ti je, ukratko, nemušti  
jezik.

GAŠO

Ja bih radije neki groš za potroš.

*(Ušao je zmijski car.)*

ZMIJA

Oče.

ZMIJSKI CAR

Kćeri!  
A ko je ovaj tu  
što se sve vreme vrti?

ZMIJA

Oče, on me je spasio  
sigurne ognjene smrti.  
Taj podvig plemeniti  
treba dostojno nagraditi.

ZMIJSKI CAR

Dodi da te zagrlim,  
momče vrli.  
Šta si se udrvenčio i ukočio?  
De mi reci  
jesi li neku želju sročio?

GAŠO

Ja bih nemušti jezik!

ZMIJSKI CAR *(sikće na kćerku)*

Šššš-sssik!  
Traži nešto drugo.  
Nemušti jezik nije za smrtnog  
čovečka!

GAŠO

Ja kad nešto kažem  
od toga ne odstupam ni lečka.  
Ili to što ištem  
il nikom ništa.

*(Gašo je krenuo.)*

ZMIJSKI CAR

Stani! Dobićeš što tražiš! Samo pazi:  
nikome ne smeš reći za svoju tajnu moć,  
jer ćeš je istog časa izgubiti.  
... Gledaj me pravo u oči.

GAŠO

Uh, što sam dremovan.

ZMIJSKI CAR

Ti polako toneš u san...  
Kapci ti padaju od umora,  
toneš u san, a u snu  
čuješ ptice na vrhu bora,  
čuješ štuke na rečnom dnu.  
Čuješ vetar u pustari...  
Čuješ žabe u močvari...  
Čuješ...

*(Gašo je zaspao.)*

\*\*\*

*(Gašo se probudio na nekoj poljani.)*

GAŠO

Uh...

Glava kao da nije moja!  
 ... Šta mi to šuška pored glave?  
 Pa ja čujem lišće i trave!

GLASOVI TRAVA

Ja sam travka kamilica  
 lek od mnogih boljetica.  
 Ja sam nana svima znana.  
 Ja sam trava angelika.  
 Ja sam jaglika.  
 Ja sam trava iva.  
 Ja sam kopriva.  
 Ja sam travka daninoć.  
 Ja sam broć, ja sam broć!

*(Gašo je pošao prema svojoj kolibi. Pas mu je potrčao u susret.)*

PAS

Av! Av! Av!  
 Lopovi i lije  
 motaju se oko AV-AV-AVlije.  
 Av! Av! Av!  
 Ja sam ljut i prgAV!

GAŠO

Zdravo rundove!

PAS

Av! Av!

*(Oglasile su se guske.)*GUSKE *(pevaju i igraju)*

Ga-ga-ga!  
 Volimo po bari da GAcamo,  
 da putem laGAno GeGAmo,  
 da toročemo, GAčemo,  
 o svemu i svačemu!  
 Volimo da se banjamo, blanjamo,  
 da se vodom pljuskamo,

da GAčemo, ćaskamo,  
 a uveče uz GAjde da đuskamo.

GUSAN

DraGA GAGA!

GUSKA

Dragi GAgi!  
 Moj gusan lep je ko san.  
 Volim GA! NjeGA ili GA!

GUSAN

Dolazi naš GAzda.

GUSKA

Ma kakav GAzda. Pogledaj GA! Celog  
 života ostaće sluGA.  
 Zovu Ga bedni GAšo.  
 Nije se u životu snašo.

GUSAN

Baš njeGA briGA.  
 Po ceo dan za nama GAca i geGA.  
 Prate Ga podsmeh i šeGA.  
 Svako mu se u selu ruGA.  
 Šta da ti pričam. Jad i tuGA!

GUSKA

A kad bi znao za ona tri kovčeGA blaGA!

GUSAN

Kakvog blaGA, draGA GAGA?

GUSKA

Tamo u GAju zakopana su  
 tri kovčeGA blaGA.  
 Kad bi iskopao ta tri kovčeGA ne bi više  
 bio sluGA, postao bi GAzda.

GUSAN

Oslobodio bi se duGA,  
 ne bi imao nikakvih briGA.

GAŠO

Neću više biti bedni Gašo  
 nego bogati gavan!

Niko mi neće biti ravan.  
 A šta ću sa zlatom?  
 Koliba mi je od trske i pruća,  
 treba mi lepa kuća.  
 Sagradiću veliku kuću.  
 Svi će pitati:  
 »Čija je ono kuća?«  
 »To je kuća bednog Gaša.«  
 Ne! GAša bogataša!  
 Neću služiti za podsmeħ selskih  
 mangaša.  
 Svi će poštovati bednog Gaša.  
 Ne! Gaša – bogataša!

*(Tada je čuo ptice na drvetu.)*

PTIĆI  
 Čići-čići... čici – čici,  
 al je lepo na grančici...

GAŠO  
 Baš da čujem o čemu ću ćore.

PTICA  
 Čici-čici... čići, čići,  
 lepo je kući stići!  
 Čici-čici... čići-čići,  
 šta rade moji ptićii?  
 Vci-vci-vci,  
 jesu li gladni moji brbljivci?

PTIĆI  
 Gde si se tako dugo zadržavajućii?  
 Ostavila si nam same pet noćiiJU?

PTICA  
 Vci-vci-vci,  
 zar ste toliki plašljivci?

PTIĆI  
 Mnogo smo gladujućii.

PTICA  
 Vci-vci-vci,  
 vreme je da postanete loVCI.  
 Morate se ućećii da sami letećii,

Mušice lovećii,  
 zrnevlje skupljajućii...

PTIĆI  
 Šta nam donosećii?

PTICA  
 Donela sam vam najvećii pšenični klas.

PTIĆI  
 A kakva je ovo zlatna vlas?

PTICA  
 Čiju-ćii, ćiju-ćii,  
 daleko, daleko odavde, živela je jedna  
 carska kćii.

Živela je srećno  
 sve dok je jednog dana nije ukrao  
 jedan opaki vilenjak.  
 Toj lepotici pripada ova zlatna vlas!

PTIĆI  
 Otkud ti znajućii?

PTICA  
 Pre pet dana, dok sam za vas hranu  
 tražećii  
 vetar me je iznenađujućii  
 i daleko, daleko me je nosećii,  
 sve do čardaka opakog šumskog  
 vilenjaka.

Strašno sam se plašećii,  
 šĆUĆUčila sam se ispod krova.  
 Tada ugledah princezu  
 lepu ko san, ko SAN SNOVA.

PTIĆI  
 Šta je radećii?

PTICA  
 Pored prozora se češljajućii,  
 u daljinu pogledajućii,  
 spasioca očekujućii.

PTIĆI  
 Ona mnogo tugujućii?

PTICA

Da, čudilo je stalno terajuĆI  
da se za njega udajuĆI.

PTIĆI

Ćiju-ći, ćiju-ći, tu se nešto krijuĆI!

PTICA

To je PetroviĆ, PetroviĆ.  
Zašto prisluškujuĆI PetroVIĆ?

GAŠO

Zar nema junaka  
da pobeđi tog vilenjaka?  
Kako se tamo može stiĆI?

PTICA

Ne znajuĆI. Tamo me je vetar noseĆI,  
a kada sam se vraćajuĆI tri dana sam  
kroz maglu leteĆI, tako da ništa nisam  
videĆI.

GAŠO

Dovraga tri kovčega  
zlatnika i srebrnjaka!  
Moram izbaviti princezu  
od tog vilenjaka-čarobnjaka!

PTICA

Ćićići,  
Vci-vci-vci,  
svi su Petrovići brbljiVCI!  
Idi kuĆI. Ti nam smetajuĆI.

PTIĆI

Dani su sve kraĆI,  
sve hladnije noĆI,  
hranu je sve teže naĆI,  
uskoro će jesen doĆI.  
Treba na jug poĆI.

PTICA

Moramo ućeĆI dobro leteĆI.  
ĆIći-ćići... čici-ćici  
zanjiši se na grančici...  
Leti, poleti!

GAŠO

Srce mi puca kad pomislim na nesrećnu  
princezu!  
Idem da je oslobodim!

SRCOPUC *(peva)*

Ja sam travka srcopuc!  
Kome srce od ljubavi puca  
nek skuva čaj od srcopuca  
i nek ga pije našte srca.  
Bolje pij čaj od srcopuca  
nego da se po svetu smucaš!

*(Gašo je počeo da se sprema za put.)*

PRASAC

GRO-GRO.

To je GROzno daleko.  
Taj vilenjak je oGROMno strašan.

*(Gašo je počeo da obuva čizme.)*

PAS

Kuda ćeš? Jesi li zdrAV?

GAŠO

Čim sam ugledao zlatnu vlas...

PAS

Odmah si osetio veliku ljubAV!  
Koješta.

*(Gašo je obuio čizme, skočio i trupnuo  
njima o tle.)*

GAŠO

Čujete li šta kažu čizme? Tup – tup! To  
znači: put-put!  
Zbogom rundove. Čuvaj mi dobro ko-  
libu.

PAS

E, baš je tvrdoglav! AV! AV!

*(Tako je Gašo krenuo na daleki put.)*

\*\*\*

GAŠO *(peva)*

U zorin cik  
pošao sam čak  
da tražim čardak  
što stoji tik  
uz klanac strm,  
uz ponor crn.

*(Čulo se vučje zavijanje.)*

Kad stigoh pred jedan ćuvik,  
ču se zverski urlik,  
umuknu ptičji ćurlik,  
a konj moj – curik.  
Al ja rekoh: ček'  
imam ja zato lek!

*(Stavio je dva prsta u usta i pustio prodoran zvižduk.)*

Kad ja zazviždim  
svaka zver zaždi.  
U zorin cik  
krenuo sam čak  
da tražim čardak  
što stoji tik  
uz klanac strm,  
uz ponor crn.

*(Gao je došao do jedne močvare.)*

ŽABE *(pevaju)*  
Barica, loKVA,  
zelena aKVA,  
kva-kva-kva.

PRVA ŽABA

Vreme se KVArI, sprema se velika  
KIKIKI...  
Strašno ćeš poKIKIKI dobićeš  
KI-KI-KI...  
Ej, kud si KRE-KRE...

GAŠO

TaKVA i taKVA stvar:  
tražim čardak u kome živi opaki vilenjak.  
Znaš li gde je?

PRVA ŽABA

Ne znam.

GAŠO

Ne budi taKVA. Reci mi.

PRVA ŽABA

Ima među nama jedna učena žaba. Pi-  
taćemo nju.

UČENA ŽABA

Ko to govori na isKVAreanom žabljem  
jeziku?  
Kud si krenuo momče?

GAŠO

TaKVA i taKVA stvar:  
krenuo sam da tražim čardak šumskog  
vilenjaka.

UČENA ŽABA

Putevi su daleKI.  
Daleki-KI KI.  
Bregovi su visoKI.  
Visoki-KI-KI.  
Virevi su duboKI.  
DuboKI-KI – KI.  
U njima žive bauci vrlo opaKI,  
opaKI-KI-KI.  
Vilenjak je opaka KRE-KREatura.  
Videla sam ga kako iz čista mira  
hvata kupače za noge i odvlači na dno  
vira.

GAŠO

Ali gde živi?

UČENA ŽABA

To ne znam. U vodi živi njegov prijatelj  
Bukavac, ali gde živi sam vilenjak to ne  
znam. Pitaj šumske zveri i ptice!

GAŠO

Gle, osa se davi u barici.

ŽABA

Skvasila je krila.



GAŠO

Staviću je na list pa će joj se krila osušiti.

Ej, osice, da li zzzzz...naš?

OSA

Kakva osa! Ja sam strašni stršljen!

GAŠO

Da li ti zzzz  
gde vilenjak žžž?

OSA

Zzzzznam. On živi zzzzbrda-zzzdola!

GAŠO

Gde je to?

OSA

Zu-zu, ni daleko ni bliZU!

GAŠO

Uh, al si mi pomogla!

*(Gašo je išao dalje. Odjednom je ugledao gavrana koji se bio uhvatio u zamku.)*

\*\*\*

GAVRAN

GRA-GRA!

GAŠO

Kakva je to graja?  
Gle, gavran se uhvatio u zamku.  
Oslobodiću gavrana  
da mu vrana ne ostane samohrana.  
... Ej, zdravo!

GAVRAN

Zdravo. Ja sam gavran Gavro,  
crn kao gar,  
sto godina star.

GAŠO

Ti si stara kvrga! Kako si se uhvatio u zamku?

GAVRAN

Bio sam GRAMziv i nezGRAPAN.  
GRADio sam gnezdo na GRANI  
GRABA,

kad vidim komad sira.  
Dugo sam obiGRAvao oko njega.  
Nisam mogao da odolim.  
Sjurim se i kljuc... kad nešto me odjednom zGRAbi... GRA-GRA!  
Kud GRAbiš tako žurno?

GAŠO

Tražim čarni čardak u kome živi vilenjak.

GAVRAN

Čuo sam za njega. On je veliki GRABljivac.  
On je uGRABio carsku kći. Car nudi veliku naGRADu onome ko je oslobodi.

GAŠO

Ja ću je osloboditi.

GAVRAN

Ne iziGRAvaj junaka. Ne iGRAj se glavom.  
NaGRAbusićeš! NaGRAisaćeš!

GAŠO

Nezahvalniče!

GAVRAN

Ma kud si navro? Poslušaj što ti kaže Gavro.

Tamo je koliba vračare! Ona će ti pomoći da nađeš čarni čardak opakog šumskog vilovnjaka.

GAŠO

Hvala. Zdravo Gavro!

\*\*\*

*(Gašo je ubrzo stigao do vračarine kolibe. Video ju je kako mrndža neke nerazumljive reči.)*

VRAČARA

Tri, tri, tri...  
 kad crn bob zri, kad crn vrč vri,  
 pod bos niz kos vis vrh kog led sja...  
 Čuj hud huk, čuj mrk muk, čuj dug rik  
 kog šlje siv šut bik  
 kom jak džin svi rog!  
 Čuj tih mek zov: dođ, dođ pod crn bor.  
 Bež, bež pod crn dub, dal crn dub dal  
 crn dud.  
 Pst! Pod njim mrk lik, crn brk, lak san  
 sni.  
 Trk pod crn grk trn...

GAŠO

Šta činiš?

VRAČARA

Činim čini! Gledam budućnost!

GAŠO

Gde su ti karte?

VRAČARA

Drugi gataju pomoću karata, boba, rastopljenog olova...  
 Ja proričem pomoću reči od tri slova...

GAŠO

Zašto baš od tri?

VRAČARA

Jer je tri početak i kraj.  
 Kad vatra sagori u vatri  
 ostane broj tri!  
 Zato su reči od tri slova čarobne reči.  
 U njima se kriju sve tajne.

GAŠO

Znači pomoću njih je moguće otkriti i  
 tajne čarobnjaka i vilenjkaka?

## VRAČARA

Svi vešci i veštice, sve vile i vilovnjaci obavezali su se na Vrhovnom Vrzinom Kolu da će odgonetke svih svojih tajni i mađija poveriti rečima od tri slova. Ako strpljivo premećeš takve reči one će ti ispričati sve što te zanima...  
Ja već tri godine slažem i premećem reči od tri slova da otkrijem gde se krije jedna vila...

## GAŠO

Reci mi šta vide tvoje reči na mom putu.

## VRAČARA

Tri, tri, tri...  
Crn bob zri, crn vrč vri...  
Pst! Čut! Dug, dug put! Njim gre jak muž, mrk Srb kom bes vri.

## GAŠO

To sam ja!

## VRAČARA

... Gle: lep lik, car joj rod, (dal car dal pop?) šlje tih zov...

## GAŠO

Pogodila si! To je carska kći koju je oteo šumski vilenjak.  
Da li bi mi pomogla da nađem njegov čardak?  
Dugo ga već tražim, ali nigde ga nema.

## VRAČARA

Možeš ga tako tražiti večno i nećeš ga naći jer njega kriju mađije. Možda si sto puta prošao pored njega ali ga nisi video.

## GAŠO

Priupitaj čarobne reči da li su ga one videle.

## VRAČARA

Dam-daš!

GAŠO (*daje joj dve pare*)

Ovo je sve što imam.

## VRAČARA

Primam... Tri, tri, tri...  
Kuj dug mač, šij mrk gunj, jer crn grk trn zri!  
Mrk brz konj (ljut soj), dug siv put, čas lak kas, čas brz trk...  
Gle: siv suv panj vrh kog sur ćuk bdi.  
Trk pod mrk grm gde sit lenj vuk log mek svi!  
Put, put... Gle: krnj zub. The, tja.  
Mrk brz konj (kom daj zob) zna put, zna cilj: tih gaj što sinj san sni, gde mek mrk muk zri...  
Čuj crn huj, čuj ljut zuj, čuj hud huk, čuj crn roj, čuj zli hor:  
»Hej, hoj, kud, kud? Crn grk trn zri, vir bez dna vri!«  
Bac krnj zub, bež pod crn bor vrh kog pev lak tka crn kos  
što zna put, zna cilj: crn vrh, siv vis gde zli mag dom svi!

## GAŠO

Vilenjakov čardak je znači na vrhu nekog brda?

## VRAČARA

Tako je.

## GAŠO

To svi znaju. Vile i vilenjaci najradije borave na vrhovima brda i bregova.

## VRAČARA

Rekla sam ti što su mi čarobne reči rekle. Pokušaj i sam.  
Slaži strpljivo čarobne reči od tri slova i one će se, pre ili kasnije, složiti u odgonetku...

## GAŠO

Pokušaću!

(*Gašo je nastavio put.*)

\*\*\*

GAŠO *(peva)*

Ja sam junak od staroga kova,  
ja imam konja mrkova...  
I imam u torbaku  
sve što je potrebno junaku:  
dve-tri jabuke  
i nešto preobuke.  
Ja sam junak od staroga kova  
ja imam konja mrkova...

*(Odjednom je začuo kako mu se neko  
smeje i rugajući ponavlja njegovu pe-  
smu.)*

RUGA

»Ja sam junak od staroga kova,  
ja imam konja mrkova.«

GAŠO

Šta se sklanja iza panja?  
Šta se šunja iza žbunja?  
Šta se tamo kerebeči?  
Ko se čeči i zevzeči?  
Šta se ceri i keseri? Ko se to ači i  
šegači?

Ko mi se ruga  
iz jarkova i jaruga?

RUGA *(kao odjek)*

Ja – Ruga!

*(Pred Gaša je izašla Ruga.)*

RUGA

Ti si junak od starog kova  
što ima konja mrkova?  
... A gde ti je konj?

GAŠO

Ah, to je samo pesma koja mi se sviđa!

RUGA

Hej, junače, zastani malo.  
Kud si zakalo?

GAŠO

Tražim čarni čardak u kome živi vile-  
njak. Znaš li gde je to?

RUGA

Kako da ne. On živi u Tamoamovcu.

GAŠO

Tamoamovac! Nikad čuo. Ima li u blizi-  
ni neko veće mesto?

RUGA

Ima. Nigdinci.

GAŠO

Tamoamovac blizu Nigdinaca.

*(Lutao je tražeći Tamoamovac kod Nig-  
dinaca i ponovo sreo prurušenu Rugu.)*

RUGA

Kuda momak?

GAŠO

Tražim Tamoamovac kod Nigdinaca.

RUGA

Nikad nisam čula za takva mesta. A šta  
ćeš tamo?

GAŠO

Tražim crni vrh na kom se nalazi čarni  
čardak u kome živi vilenjajak.

RUGA

Pomoći ću ti. Vidim da si dobrica i po-  
štenjak. Vilenjak živi eno onde, na vrhu  
onog brda. Zove se Ondeško.

*(Gašo je klancao prema mestu koje mu  
je pokazala. Tamo ga je opet dočekala  
prurušena Ruga.)*

GAŠO

Dobar dan. Da li ovde živi ONDEŠKO?

RUGA

Ne. Ovde živi Ovdeško.

GAŠO

Mora da je neka greška. Znači ovde nema Ondeška?

RUGA

Ti tražiš Ondeška, mog dobrog znanca? On živi onde, na onom brdu, sa one strane klanca.

GAŠO

Idem donde.

*(Ponovo je klancao do suprotnog brda. Opet ga je dočekala prerusena Ruga.)*

GAŠO

O, Ondeško!

RUGA

Šta bi ovde radio Ondeško? Ovde živi Ovdeško, a Ondeško, Ondeško živi eno onde.

*(Gašo je ponovo krenuo do suprotnog brda.)*

GAŠO

Da li TU živi Ondeško?

RUGA

Ondeško? TU? Ondeško živi onde. Tu živi Tutilo.

GAŠO

Sve mi se već smutilo.  
Od breška do breška,  
od jutra do mraka,  
od sutreška do sutreška,  
od Ovdeška do Ondeška,  
od Ondeška do Tutila,  
nigde nema vilenjaka,  
nigde nema Čudila!  
To mi se Ruga narugala!

\*\*\*

*(Gašo je išao dalje kroz šumu. Sreo je jednu staricu.)*

GAŠO

Dobar dan bako.

GVOZDENZUBA

Dobar dan, hrano moja.

GAŠO

Neka dobra starica. Podseća me na moju staramajku. Ona je govorila tako »hrano moja«.

GVOZDENZUBA

Priđi bliže, hrano moja.

*(Kad je Gašo prišao pokušala je da ga zakači svojim štapom i zgrabi. Gašo se oteo.)*

GAŠO

Neki ćaknut bakut!

GVOZDENZUBA

Dobro došo, golube, kod babe Gvozdenzube!

*(Pojurila ga je iskeživši zube. Dograbila bi ga da se Gašo nije hitro uzverao uz jedno drvo.)*

GAŠO

Dobro je.

GVOZDENZUBA

Dobro je.

GAŠO

Sad sam na sigurnom mestu.

GVOZDENZUBA

Sad mi je na sigurnom mestu.

GAŠO

Da sam bežao dalje sigurno bi me ovako umornog uhvatila.

GVOZDENZUBA

Da je bežao dalje sigurno bi mi ovako staroj pobegao.

GAŠO

Bolje nego da me je uhvatila.

GVOZDENZUBA

Bolje je nego da mi je pobegao.

GAŠO

Na sigurnom sam mestu dok nešto ne smislim.

GVOZDENZUBA

Na sigurnom mi je mestu dok nešto ne smislim.

GAŠO

Dotle mi ne može ništa.

GVOZDENZUBA

Dotle on ne može ništa.

GAŠO

Može samo da obilazi oko drveta i to je sve.

GVOZDENZUBA

Može samo da sedi na drvetu i to je sve.

GAŠO

Idi traži neku drugu hranu. Bolje vrabac u ruci nego golub na grani.

GVOZDENZUBA

Golub sa grane može da odleti, ali ti nemaš kud.

GAŠO

Samo ti čekaj.

GVOZDENZUBA

Samo ti sedi.

GAŠO

Ja imam vremena koliko hoćeš.

GVOZDENZUBA

Ja imam vremena koliko ti volja.

GAŠO

Ogladniće i moraće da ode.

GVOZDENZUBA

Ogladniće i moraće da siđe.

GAŠO

Ja uopšte nisam gladan.

GVOZDENZUBA

Ni ja uopšte nisam gladna.

GAŠO

U stvari, čim je pomenula glad već sam ogladnio.

GVOZDENZUBA

U stvari, čim je pomenuo glad postala sam još gladnija.

GAŠO

Sačekaću da zaspi pa ću se izvući.

GVOZDENZUBA

Sačekaću da zaspi pa će mi sam pasti u zube.

GAŠO *(zeva)*

Meni se uopšte ne spava.

GVOZDENZUBA *(zeva)*

Meni se uopšte ne spava.

GAŠO

U stvari, čim je pomenula san meni se prispavalo.

GVOZDENZUBA

U stvari, čim je pomenuo san meni se prispavalo.

GAŠO *(peva)*

Spavaj, spavaj Gvozdenzubo.

## GVOZDENZUBA

Spavaj, knjavaj, čmavaj, hrano moja!

## GAŠO

Pokušaću da je začaram čarobnim rečima od tri slova.

... Tri, tri, tri... noć, luč sja; peć, ćup vri; vir, pun koš; vrt, dud zri...

## GVOZDENZUBA

Šta veliš, hrano moja?... San ga hvata, već mrndža u snu...

## GAŠO

Čuj tih zuj, čuj dug huj, čuj mek jek; sij crn luk, sij siv bob, sij žut lan... Krnj crn srp žnje žut lan, sed ded tka sur gunj, kći tka mrk džak jer raž zri... Crn bos đak sve zna; jak muž, mrk lik, sve sme... Drž crn krnj vrč, pij grk sok, pij, pij, dal kap dal srk...

Pst! Zaspala je. Možda su reči od tri slova zaista čarobne, a možda je zaspala od njine jednoličnosti.

*(Gašo je oprezno sišao s drveta i krenuo dalje.)*

\*\*\*

*(Za to vreme u vilenjakovom čardaku princeza je plela džemper svom budućem neznanom spasiocu i pevala. Ušao je Vilenjak.)*

## VILENJAK

Ko je najtreći? U oči me gledaj! Ne treptaj! Kaži ko je najtreći?

## PRINCEZA

Ti gospodaru,  
ti si najveći,  
ti si najtreći.

## VILENJAK

U vrzinom kolu  
u Jelen-dolu  
dobio sam titulu najtrećeg!  
To je najveće vilenjačko zvanje!  
Još samo da dobijem tvoj pristanak.

## PRINCEZA

Ne, ne, ne!

## VILENJAK

Ispuniću ti sve želje, ako budeš moja nevesta. Želiš li najlepše cveće koje cveta tamo na planinskim livadama?  
»Najlepše gorsko cveće, što tamo tamuje neka ovde ovduje.«

*(Cveće se odjednom stvorilo pred princezom.)*

Želiš li najlepše biserje iz mora? »Najlepše biserje, što u moru moruje neka ovde ovduje.«

*(Biserje se stvorilo pred princezom, ali ona jedva da ga je i pogledala.)*

Možda ti se ne sviđa moj čardak? Poželi najlepši dvorac koji igde postoji i odmah ću ga dobiti. »Nek najlepši dvorac što negde negduje...«

PRINCEZA *(prekine ga)*

Ništa mi ne treba od tebe, čudilo!

## VILENJAK

Sve što na zemlji zemlje,  
sve što u vodi vođuje,

sve što u šumi šumuje,  
sve, sve mogu da ti dobavim.  
Ja na vrhu vrhujem.  
Ja sam najveći,  
ja sam najtreći!

### PRINCEZA

Zar nema viteza, zar nema junaka  
da pobeđi mađije i oslobodi me od  
vilenjaka?

*(Odjednom se čula lupa na vratima  
čardaka.)*

### VILENJAK

Bauk iz Baruštine i Bukavac sa Bukulje  
iliti Vodeni bik.  
Dobro mi došli. Upoznaj moje prijatelje.

### BAUK *(predstavlja se princezi)*

Tamo gde se ne čuje kukurikanje  
petla,  
ni zvono, ni lavež ni mauk  
tamo, obaška od sveta  
obitavam ja, strašni Bauk.  
Krijem se u duplje i račve  
bukava i vrba.  
I imam strašan glas  
BAŠ kao iz Bačve:  
Ba!

U gluvo doBA,  
kad izbije dvanaesti sat  
putem između kuća  
začuje se moj BAT.

Celu noć BAZam,  
BAučke BAuljam.  
BEčim se i BEkeljnim,  
BAjno se zaBAvljam.

Baš kad se svi razBAškare  
u toplini soBE  
BANem u nedoBA  
i viknem im BA ili BE!

Zalud kukuriče kokot,  
ne pomažu ti brava i lokot,

stići ću do teBE ja  
i viknuću ti BA!

Volim da BANem među stvorenja  
slaBA  
i da im viknem BA!

### BUKAVAC *(predstavlja se princezi)*

Vodopadi, BUKovi,  
BUNari, virovi, rečni rukavci,  
to su uglavnom mesta  
gde živimo mi bukavci.

Moj dvorac je na BUKulji,  
na dnu jednog vira!  
Ja sam strah i trepet  
drvoseča i pastira!

Na glavi dva roga  
za ukras i za borBU!  
A glas mi je ko iz BUNara:  
BU! BU! BU!

### PRINCEZA

Na dvoru mog oca  
imamo tri učena mislioca.  
Oni kažu  
Bukavci i Bauci ne postoje.

### BUKAVAC

Oni su BU – BU – BUdale!

### BAUK

Slušao sam kako neki ljudi  
(meni inače simpatični i dragi)  
kažu: Bauk ne postoji,  
on postoji samo koBAjagi.

Al ne znam šta misle  
učene glave te,  
kad im put preprečim,  
kad oči izbečim  
i viknem BA ili BE!

Iz ovoga možete izvući nauku  
da li postoji ili ne postoji Bauk.



## VILENJAK

Kako vam se sviđa moja izabranica?

## BUKAVAC

Lepa je kao BULka.

## BAUK

BAjna lepota, kao iz BAjke.

## BUKAVAC

Vreme ti je za ženidBU.

## BAUK

Hoće li skoro svadBA?

## BUKAVAC

Priredićemo veliku gozBU.

## PRINCEZA

Nikad, nikad, nikad.

## VILENJAK

Ja joj ugađam,  
ispunjavam joj sve želje,  
al ona još uvek odgađa  
naše svadbeno veselje.

## BAUK

Daj joj da radi poslove gruBE.  
pa će je proći buBE!

## VILENJAK

Baštu okopaj, žito žanji,  
to će drskost da ti smanji.  
Trli lan, ovce šišaj  
to će ponos da ti stiša.  
Vunu predi, kuću pometi  
to će da te opameti.

## PRINCEZA

Najgrublje poslove daje mi čudilo  
ne bi li me prinudilo  
da se udam za nj.  
Zar nema viteza, zar nema junaka  
da pobedi mađije i oslobodi me  
vilenjaka!

\*\*\*

*(Gašo je išao kroz šumu slažući čarobne  
reči ne bi li otkrio tajnu vilenjakovog  
čardaka.)*

## GAŠO

Crn vrh, siv vis, put zna sur ris...  
Crn tih vrt gde crn dud zri, pod njim  
crn sto, pod njim crn kus pas...  
Suv rit gde spi crn bik sit, crn bik šut  
zna put...

... Ne ide, pa ne ide...  
U rečima od tri slova  
krije se odgonetka mađije.  
Budi strpljiv – pronađi je!

... Čuj ovo: Čuj mrk mek muk, čuj hud  
huk, čuj lenj zuj, čuj dug huj... huj!

*(Na te reči oglasio se vetar.)*

## VETAR

Hu... Huuuuuuu...

## GAŠO

Možda vetar zna?  
... Hej vetre, kako da nađem začarani  
čardak?

## VETAR

Traži malo na vrhuuu, malo na dnuuu...

## GAŠO

Na vrhu brda – koliba...  
na dnu reke – pesak...  
ne ide...

## VETAR

Ne tako.  
Traži na dnuuu onoga što je na vrhuu  
i na vrhuuu onoga što je na dnuuu...

## GAŠO

Uh, ala je to zapetljano...  
Na vrhuu... na vrhu... *(pogleda)*  
na vrhu brda – magla...

na dnu magle – proplanak...  
 na dnu proplanka – bunar  
*(ugleda bunar)*  
 na dnu bunara...  
 na dnu bunara je skrivena tajna!  
 Sići ću u bunar! *(silazi, vraća se)*  
 ... Šta je na dnu bunara kad tamo nema  
 ničega?

## VETAR

Sačekaj da se voda smiri pa pogledaj malo bolje!

## GAŠO

Zaista. Na dnu bunara ogleda se hrast!  
*(Pogleda na hrast.)*  
 A na vrhu hrasta je gnezdo,  
 na dnu gnezda je sigurno jaje,  
 u tom jajetu je tajna!

*(Gašo se popeo, uzeo je jaje iz gnezda,  
 ali se nije mnogo obradovao.)*

Na vrhu jajeta piše:  
 »Traži malo iznad, malo ispod!«  
 Znači, opet ispočetka!  
 Iznad zemlje oblaci  
 ispod oblaka planina...  
 Iznad planine – drvo  
 ... Ispod drveta – izvor  
 iznad izvora – česma...  
 A na česmi piše:  
 »Traži malo na početku, malo na kraju.«  
 Opet sam na početku početka. Šta je na  
 početku?

## VETAR

Na početku traženja – ni manje ni više  
 nego ceo svet...

## GAŠO

Na kraju sveta... šta je na kraju sveta?  
 Na kraju sveta – tamni vilajet!  
 Na početku tamnog vilajeta – pećina...  
 Na kraju pećine – livada...  
 na početku livade – puteljak...

na kraju puteljka – pustara...  
 na početku pustare – potočić...  
 na kraju potočića – jezerce...  
 Na početku jezerceta – koliba...  
 Na kraju kolibe – polica  
 na početku police – knjiga  
 na kraju knjige piše:  
 »Na planini Rtanj  
 čuju se svirka i tutanj...  
 ... Kad pređeš tri izvora,  
 tri raskršća, tri mravinjaka,  
 stići ćeš do čardaka  
 opakog šumskog vilenjaka!  
 Na najvišem vrhu  
 videćeš tri jasena...  
 Kraj njih čardak – opsena...«

*(Magla se razišla i ukazao se vilenjakov  
 čardak.)*

## GAŠO

Ehehej!  
 Ima li ovdan ikog?

## ODJEK

Nikog... nikog... nikog...

*(Gašo je zviznuo, zvižduk se triput po-  
 novio... Gašo je udario tri puta u vrata.)*

GAŠO *(za sebe)*

Mora biti tu.  
 Eno, tu su tri jasena...

*(Izašla je princeza.)*

## PRINCEZA

Viteže, ovde je sve na tri.  
 Pred čardakom tri čokota,  
 na kapiji tri lokota.  
 Svi su predmeti tajni znaci:  
 tri kovčega, tri krčaga,  
 trokraki svećnjaci.  
 Tri škrinje, tri dunje,  
 sve na tri, nigde par.  
 Pored vatre – tronožac  
 na kom sedi gospodar.

GAŠO

Došao sam da vas oslobodim, lepojko!

PRINCEZA

Spasioče moj,  
ah, ah, ah!  
Vrlo nesrećna beh,  
samo suze lih,  
ništa ne jeh,  
ništa ne pih!  
I stalno snih:  
da se negde neko momče  
rešilo, usudilo  
da krene na put  
i pobedi čudilo!

GAŠO (*za se*)

Pazi kako govoriš sa princezom!  
... Čim čuh  
za sudbu vam zlu,  
po prirodi tih,  
od besa uzavrih!

I istog časa  
na put sam zakalo,  
iako mi rekoše:  
»Gde ti da se nosiš sa tom alom!«

Mnoge opasnosti sreh,  
al ja ih prezrh  
i stupah smelo  
u slavu il glavoskrh!

PRINCEZA

Najgrublje poslove  
davalo mi je čudilo,  
ne bi li me prinudilo  
da se udam za nj!

Patos prah, kuću meh,  
čilime tkah, kudelju preh.  
Ja nežna princeza  
od posla se sattrh,  
po ceo dan rintah  
kolena i laktove odrh!

U daljinu gleh,  
pozive neme slah,  
al nikog ne beše  
i ja očajavati stah, ah, ah, ah!

GAŠO

Žurih kolko mogoh...  
U postelji ne spah,  
za sto ne seh,  
divlje voće brah,  
pa ga jeh.

Uz brda se peh, niz jaruge suljah,  
sav se ubih, sve kosti našuljah.  
Sav se sattrh da nađem ovaj vrh!  
Odelo razdrh, kožu odrh, dok u tajnu  
ne prodrh!

PRINCEZA

Iako umorna beh  
(po ceo dan ne seh)  
noću ti džemper pleh.

*(Pružila mu je džemper. U tom času začulo se neko hujanje. Ušao je vilenjak.)*

VILENJAK

Ah... Umoran se vraćam iz lova.  
Ovde je neki čova.  
Šta traži čovek smrtan  
na planini Rtanj?

PRINCEZA

To mi je rođak.  
Došao je da me vidi.

VILENJAK

Nije došao da te vidi  
nego da te vodi.  
(*Gašu*) ... Već mesec dana  
nisam pojeo nijednog iksana.  
... Šta tražiš tu, pitam te!

GAŠO

A ja tebe pitam zašto si oteo carsku  
kćer?

## VILENJAK

Učinio sam to prosto zato  
da vidim šta ćeš ti reći na to!  
Ha, ha, ha.  
Zašto si došao, govori!

GAŠO (*uplašen, izgovara se*)

Ja nisam hteo  
al su čizme zapele,  
moje čizme stare,  
sasvim izlapele.

## VILENJAK

Šta mi tu vantrzaš?  
Još se tu svrzaš?  
Izgubi se u vidu lastinog repa  
pre nego što te šćepam.  
Ja sam vilenjak, ja sam jakota,  
sad ću, sad ću da te smotam!  
Gledaj ove strašne šape,  
šape što će da te šćape.  
Pomisli šta će da te snađe,  
kad te zgrampe ove kandže.  
Savetujem ti: beži  
pre nego što okice iskovrežim!

## GAŠO

To je sve što ti znaš,  
na galamu, na snagaš.  
Ko ne misli mislilom,  
taj se sili silom.

## VILENJAK

Hoćeš da kažeš da mi glava služi  
samo  
kao kosin podmetač,  
kao ušni pridržać  
kao nosni podupirač?  
Videćemo ko je veći pametnjaković!  
Ako tačno odgovoriš  
možeš princezu da vodiš  
kuda ti drago.

## GAŠO

Pitaj!

## VILENJAK

Pogledaj ova dva zlatnika,  
sad ću ih sakriti.  
Koji mi je u desnoj ruci?  
manji ili veći?

## PTICA

Ći... ċi...

## GAŠO

Veći.

## VILENJAK

Još jednom, video si kad sam sakrio.  
Koji mi je sad u desnoj ruci? Manji ili  
veći?

## KONJ

Nji... nji.

## GAŠO

Manji.

## VILENJAK

To si znao,  
sigurno si se raspitao.  
Evo nove pitalice.  
Gde se nalazi Vrzino Kolo, gde se  
sastajemo mi  
vilenjaci?  
Je li daleko, ili blizu?

## OSA

Zu... zu...

## GAŠO

Blizu.

## VILENJAK

Jeste. Tu na planini Rtanj  
po ceo dan se čuju svirka i tutanj.  
A gde je, na jugu ili na severu planine?  
Šiš – promašiš! Na severu ili jugu?

## GOLUB

Gu... gu...

GAŠO

Na jugu.

VILENJAK

I to si pogodio.

A gde tačno? U dolu ili na vrhu planine?

VETAR

Huuuu...

GAŠO

Na vrhu.

VILENJAK

Tačno je. Vrhovi brda i planina su omiljena mesta gde borave vile i vilenjaci. Kaži mi još kakav ples mi vilenjaci više volimo:

spor (*zaigra sporo*) ili brz? (*zaigra brzo*)

OSA

Zzzz... zzzz

GAŠO

Brz.

VILENJAK

Tako je.

volim da igram brzo

volim da igram poskočki!

... On sve zna.

Kako da mu doskočim?

... Još samo jedan zadatak.

*(Odveo je princezu u drugu odaju.*

*Uskoro se vratio sa pet istih zlatokosih devojaka.)*

Jedna od njih je prava,

ostale su delo mađije.

Ako želiš princezu

– pronađi je!

*(Gašo je išao od jedne do druge pokušavajući da prepozna princezu. Svaka od njih je pokušavala da ga ubedi da je ona prava. Sve su govorile iste reči.)*

»Odgonetka ova

nije teška jer

sve su druge – svrake

a ja carska kćer!«

*(Gašo je po drugi put prolazio ispred devojaka – kada se zaustavio ispred druge zdesna oglasila se ptica.)*

PTICA

Ćiju-ći, to je carska kći!

GAŠO (*ptici*)

Hvala na pomoći.

... To je carska kći!

... Dosta mi je glupih zagonetki.

*(princezi)* Idemo!

*(Gašo i princeza su krenuli, ostavljajući pobeđenog i zbunjenog vilenjaka.)*

\*\*\*

*(U vilenjakov čardak ušla je stara Gvozdenzuba.)*

VILENJAK

Šta tražiš ovde matora veštice?

GVOZDENZUBA

Svi se ophode grubo sa jadnom starom  
Gvozdenzubom!

Gospodaru Vrzinog Kola  
prevario te je onaj selski lola.

Cela šuma o tome bruji...

VILENJAK

Kako me je prevario?

GVOZDENZUBA

On zna nemušti jezik:  
šumske zveri, žabe i ptice  
pomogle su mu da odgovori  
na sve tvoje pitalice!

VILENJAK

Prijatelju Bauče iz Baruštine!  
Prijatelju Bukavče s Bukulje!

BAUK

BA! BANuo sam!

BUKAVAC

BU! Tu sam BUrazeru!

VILENJAK

Za njima! Za njima!

BAUK

Mnogo volim jurnjavu.

BUKAVAC

Biće uzBUdljivo.

\*\*\*

*(Gašo i princeza su žurili da što pre napuste vilenjakov vilajet. Odjednom se na grani oglasila ptica.)*

PTICA

Ći! Ći! Ći!  
Potera stižuĆI!

GAVRAN

GRA – GRA!  
Sakrijte se brzo u granje.

*(Gašo i princeza su se brzo sakrili. Bauk i Bukavac su prošli pored njenog skloništa i nisu ih primetili. Gašo i princeza su krenuli u suprotnom pravcu. Ali, Vilenjak, Bauk i Bukavac su im uskoro opet bili na tragu.)*

GAŠO

Evo ih opet!  
Gde da se sakrijemo?

PRINCEZA

Šuma je daleko...

GAŠO

Tu je pećina. Sakrićemo se unutra!

*(Ušli su u pećinu. Dostora je stigla potera. Išli su pravo prema pećini. Izgledalo je da će ih za koji čas otkriti.)*

BAUK

Tu su negde!

VILENJAK

Stanite.  
Sve nam je badava,  
jer on zna nemušti.  
Razume o čemu pričaju vetar i trava,  
o čemu lišće šušti.  
On je u dosluhu sa šumskim zverima i  
pticama.

BAUK

Znači, oni mu sve javljaju,  
tako da mi zalud klancamo.

VILENJAK

Čudna mi čuda, nemušti jezik.  
I tome ćemo doskočiti!  
Ja sam više pozaboravljao  
nego što će on ikad naučiti.  
Nemušti jezik je prost ko pasulj.  
Pećino, mogu li nešto da te pitam?

»PEĆINA«

Pitaj!

*(Umesto pećine odgovorio je Gašo.)*

VILENJAK

Kud su otišli Gašo i carska kći?

»PEĆINA«

Nisam ih videla, ali pitaću sovu...

»SOVA« *(u stvari princeza)*

Videla sam ih pre pola časa.  
Otišli su savršeno levo.  
Ako požurite ne mogu vam uteći.

VILENJAK

Kako govorim nemušti, a?

*(Vilenjak i družina krenuli su levo.  
Gašo i princeza izašli su iz pećine i  
krenuli desno.)*

\*\*\*

*(Vilenjak i njegovi prijatelji već su bili  
umorni od uzaludne potere.)*

BAUK

Uh, jedva BAUljam.

BUKAVAC

Ja sam umoran i zBUljen.

VILENJAK

Nećemo ih više goniti.  
Sačekaćemo ih u zasedi.

BUKAVAC

Mnogo volim zasede i BUcije.  
Uh što je uzBUdljivo!  
Sakriću se za neki žBUlj, skočiću i viknuti: BU!

VILENJAK

Imam bolji plan. Pretvoriću se u glad.

BUKAVAC

A ja ću se pretvoriti u livadu zelenu.

BAUK

A ja ću se u livadi pretvoriti u jabuku u punom rodu.

VILENJAK

Ogladniće...

BUKAVAC

Ugedaće jabuke rumene na grani...

BAUK

... Ubraće ih...

VILENJAK

... i od prvog ugriza pašće otrovani...

*(Rečeno – učinjeno. Gašo i princeza su  
bežali... Odjednom princeza je osetila  
neutoljivu glad.)*

PRINCEZA

Osećam strašnu glad... Vrtoglavica me hvata koliko sam gladna.

GAŠO

I ja sam gladan, ali ja bolje podnosim.

PRINCEZA

Eno jabuke u punom rodu.

*(Ubrala je jednu.)*

GAŠO

Čekaj. Nekako su mi previše rumene.

PRINCEZA

Umreću od gladi.

GAŠO

Čekaj, čujem glasove trava jedva čujne!

TRAVE

Ne jedite te jabuke rumene i rujne.  
Smrt pokosi  
onog ko te jabuke okusi!

GAŠO *(baci jabuku)*

Bežimo!

VILENJAK

Imam novi plan. Pretvoriću se u vruć dan!

BUKAVAC

A ja ću se pretvoriti u jezero!

BAUK

A ja ću se pretvoriti u strašnu aždaju.

VILENJAK

Ožedniće...

BUKAVAC

Videće jezero i nagnuće se da piju...

BAUK

A ja ću ih cap – zgrabiti za vrat!

*(Rečeno – učinjeno. Odjednom je postalo nesnošljivo vruće.)*

GAŠO

Uh, ala je vrućina.

PRINCEZA

Umreću od žeđi.

GAŠO

Pogledaj jezero!

*(Potrčali su prema jezeru.)*

KONJ

Tu mi je nešto sumNJIvo.

VETAR

HUUU. To jezero krije strašnu aždahuuuuu...

GAŠO

Hvala ti, vetre, što si nas opomenuo i malo si nas osvežio.

VILENJAK

Sad ću se pretvoriti u studeni mraz!

BUKAVAC

A ja ću se pretvoriti u toplu kolibu...

BAUK

A ja ću se pretvoriti u katanac.

VILENJAK

Od mraza će ih obuzeti cvokot.

BUKAVAC

Ući će u kolibu...

BAUK

A na vratima će škljocnuti katanac – lokot.

*(Rečeno – učinjeno. Gašo i princeza odjednom su osetili strašnu hladnoću.)*



PRINCEZA

Uh, al je hladno!  
Gle, tamo vidim  
kolibu brvnaru  
iznad koje se vije dim...

GAŠO

Ima li koga?  
*(Iz kolibe se čulo: BU, BU, BU...)*

PRINCEZA

Šta se to čuje?

BUKAVAC

To unutra u brvnari vatra BUbnja u  
peći BUbnjari...

PRINCEZA

To je Bukavac. Bežimo.

*(Bežali su što su brže mogli... Odjednom  
Gašo se zaustavi.)*

GAŠO

Dosta mi je bežanja.

KONJ

I meni.  
Borićemo se.  
Il će oni nas,  
il ćemo mi NJIh.  
NJI-NJI-NJI.

*(Gašo je zviznuo. Odjek je ponovio nje-  
gov zvižduk. Vilenjak, Bauk i Bukavac  
bez sumnje su ga čuli.)*

GAŠO

Ej, Čudilo, evo nas!  
Dosta mi je bežanja.

VILENJAK

Veliš dosta ti je bežanja?  
Moram da te pohvalim  
zbog junačkog držanja!  
Hahahahahahaha!

BUKAVAC

Želiš li borBU?  
Dža ili BU!  
To će biti uzBUdljivo.

*(Iz šume je prvi izašao Bauk.)*

BAUK

Evo me, krećem na teBE!

Njuška mi je gruBA.  
Čeljust puna zuBA.  
U pogledu zloBA.  
Baš sam prava spodoBA!  
BA!

GAŠO

Strašilo,  
nisi nas uplašilo!

KONJ

NJI NJI NJI  
Ne bojimo se šupljih pretnji.

GAŠO

Sklanjaj se s puta.

BAUK

IzBEčiću oči,  
iskeziću zuBE!  
Kako ćeš proći?  
Gukni goluBE!

GAŠO

Strašilo, sad si prekardašilo!  
Sad ću ti pokazati.

KONJ

NJI NJI NJI!  
Raspali ga po labrnji.

*(Bauk je pobegao.)*

BUKAVAC

Nastupa BUKavac s BUkulje  
nastupa strašni Vodeni Bik.

GAŠO  
Nastupam i ja!

BUKAVAC  
Srljaš u čistu propast.  
Ja sam neman, ja sam napast!  
Napast vrlo napasna.  
Čeka te smrt naprasna.

GAŠO  
Ni ti nas, strašilo, nisi uplašilo.

BUKAVAC  
Ja sam zBU njen!

*(Bukavac je pobegao... Iz šume je tada  
krenuo Vilenjak.)*

VILENJAK  
Sad krećem ja.

Zubi pevaju škljoc-škljoc,  
čeljust čini kez-kez,  
kandže-pandže greb-greb,  
ruke-šape stez-stez.  
Osećaš li srcozeb,  
podilazi li te kožozej  
kada vidiš zubokez  
i pomisliš na šapostez?  
Osećaš li kožozej,  
osećaš li srcozeb,  
kad pomisliš na šapošćap,  
kad pomisliš na kandžogreb?

GAŠO  
Čudilo, čudilo  
uzalud si se trudilo!

VILENJAK  
Još si tu!  
Sad ću te začarati!

GAŠO  
Ja ću se odčarati.

VILENJAK  
Paučinom ću te vezati!

GAŠO  
Ja ću se razvezati.

VILENJAK  
Hm.

GAŠO  
Hm.

VILENJAK  
U zamku ću te uloviti.

GAŠO  
Ja ću se odloviti.

VILENJAK  
Zubima ću te pojesti.

GAŠO  
Ja ću se odjesti.

VILENJAK  
U viru ću te utopiti.

GAŠO  
Ja ću se odtopiti.

VILENJAK  
U guduru ću te gurnuti  
i namrtvo ćeš se istumbati.

GAŠO  
Ja ću se rastumbati.

VILENJAK  
Zatvoriću te u vrč s vodom,  
pa ću te mučkati, mučkati.

GAŠO  
Ja ću se razmučkati.

VILENJAK  
Nesrećni slučaj ću ti udesiti.

GAŠO  
Ja ću ga razdesiti.

VILENJAK  
Ja ću te prokleti.

GAŠO  
Ja ću se otkleti.

VILENJAK  
Hm.

GAŠO  
Hm.

VILENJAK  
Znači, tako.

GAŠO  
Znači-tako.

VILENJAK  
U kamen ću te skameniti.

GAŠO  
Ja ću se raskameniti.

VILENJAK  
Pretvoriću te u lisicu.

GAŠO  
Ja ću se razlisičiti.

VILENJAK  
Pretvoriću te u panj!

GAŠO  
Ja ću se raspanjiti.

VILENJAK (*za sebe*)  
Njega ne možeš zapanjiti.  
Sad ću primeniti tajne mađije...

Tamna noć.

GAŠO  
Noćna tama.

VILENJAK  
Mračna noć.

GAŠO  
Noćni mrak.

VILENJAK  
Mračna tama.

GAŠO  
Tamni mrak.

VILENJAK  
Crna noć.

GAŠO  
Noćno crnilo.

VILENJAK  
Tamna tama.

GAŠO  
Mračni mrak.

VILENJAK  
On zna utuk na sve mađije!

GAŠO  
Ej čudilo, čudilo,  
uzalud si se trudilo,  
nisi mi naudilo!

VILENJAK  
Dosad sam ti samo pretio  
ne bih li te opametio.  
Sad ću ti pokazati.

GAŠO  
Uzmi neku močugu ili toljagu  
pa da okušamo snagu!

*(Gašo je dograbio neku močugu.)*

VILENJAK  
Samo se ti posluži.  
Ja ću od oružja uzeti samo ovu slamku!

GAŠO  
Da opet ne spremaš neku zamku?

KONJ  
 NJI NJI NJI,  
 on mi je vrlo sumNJIv.

GAŠO  
 Tu se neka smicalica krije.

VILENJAK  
 Uzeo sam slamku da ti pokažem  
 da mi protiv tebe nikakvo oružje potreb-  
 no nije.

KONJ  
 Videćemo ko će izvući taNJI kraj.

VILENJAK  
 Viteže od toljage,  
 raspali iz sve snage!

GAVRAN  
 NaGRAbusićeš, naGRAisaćeš!

ŽABE  
 Udri KREaturu!

GAVRAN  
 Raspali ga GRANom.  
 ZGRAbi ga, zGRAbi ga!

KONJ  
 NJI – NJI – NJI, raspali ga po labrNJI!

*(Gašo je krenuo u napad vitlajući  
 toljagom. Međutim, Vilenjak je odbio  
 slamkom strašni udarac Gašove toljage  
 i zadao mu udarac od koga se Gašo  
 triput prevrnuo.)*

KONJ  
 Šta bi?

GAŠO  
 Tako me je odalamio vražjom  
 slamkom  
 da ne znam da li sam ovde ili tamo!

*(Gašo je ponovo krenuo u napad.  
 Vilenjak je slamkom dočekao udarac  
 toljage i razbio je na pola.)*

VILENJAK  
 Predaj se!

GAŠO *(ustaje)*  
 Ja se ne predajem.  
*(zapeva)*  
 »Ja sam junak od starog kova,  
 ja imam konja mrkova.«

VILENJAK  
 Nemoj molim te tako lepo!

GAŠO *(peva)*  
 »Ja sam junak od staroga kova,  
 ja imam konja mrkova.«

VILENJAK  
 Skroz pogrešno!  
 Nemaš ni malo muzičkog dara.  
 Tvoja mi pesma uši para.

GAŠO  
 Ne sviđa ti se moje pevanje!  
 Umem ja i da sviram.

*(Iz pasa je izvukao dvojnice.)*

VILENJAK  
 Samo mi je to nedostajalo!

*(Gašo je počeo da ćurliče i dunduliče u  
 dvojnice.)*

VILENJAK  
 Prestani, molim te!  
 Jer ti si, zaista,  
 potpuni antisluhista.

GAŠO  
 Reci kako želiš.  
 Umem ja da sviram i deblje i tanje.  
*(svira)*

VILENJAK *(sve pometeniji)*  
 Prekrati to grozno ćurlikanje.

GAŠO  
 Meni se moja svirka sviđa.

## VILENJAK

Svakom je antisluhista  
sopstvena svirka milozvučna.  
A kako je onom koji ga sluša –  
možeš misliti!

## GAŠO

Čuj sad ovo!

*(Vilenjak je bio potpuno izgubljen.  
Legao je na zemlju i pokušao da se  
zaštiti rukama od Gašove svirke.)*

## VILENJAK

Predajem se! Samo prekini.

## GAŠO

Šta mu bi? On je zaista u lošem stanju.

## VILENJAK

Šta mi bi?

Tebe to, kobjagi, čudi.  
Zar ne znaš da nama vilinskim bićima  
samo loša muzika može da naudi?

*(Došla je Gvozdenzuba.)*

## GVOZDENZUBA

Svirka neskladna, gruba,  
pastirskih svirala i svinjarskih truba  
svakog dana rani po jedno vilinsko  
stvorenje.  
Ako se tako nastavi – preti nam  
istrebljenje.

## VILENJAK

Uništio si me, brajko,  
tom užasnom svirajkom!  
Još čujem tu groznu svirku.

## GVOZDENZUBA

Dugo se neće oporaviti  
od tvoje tarlabuke!  
Mi u Vrzinom Kolu  
navikli smo samo na skladne zvuke.

## VILENJAK

Svi igrači Vrzinom Kola  
oni što na zemlji zemljuju,

oni što u vodi voduju,  
neka ovde ovduju.

*(Pojavili su se oprezno Ruga, Bauk,  
Bukavac i još neka druga vilinska  
stvorenja.)*

## VILENJAK

Ja, Najtreći Vilinkralj,  
obaveštavam svoje podanike:  
još danas napuštamo ovaj kraj!  
Što dalje od ljudi i njine grozne svirke.

*(Otišli su.)*

## GAŠO

Princezo, pobedili smo.

## PRINCEZA

Ah, ah, ah!

*(Onesvesti se. Gašo je prihvati.)*

## GAVRAN

GRA – GRA!  
Priči se bliži kraj.  
Takav je odvajkada  
u bajkama običaj  
– da princeza svom izbavitelju  
padne u naručaj!

*(Princeza je otvorila oči.)*

## PRINCEZA

... Šta se dogodilo?  
Ah, ah, ah,  
to ja u nesvest pah!  
Iscrpljena bejah, ah,  
od jakih utisaka i uzbuđenja...  
Mi smo princeze  
vrlo tankočutna stvorenja...

*(Čula se skladna i setna muzika.)*

## GAŠO

To se vile i vilenjaci sele  
u neke puste i vrletne predele.

\*\*\*

GAVRAN

Uskoro su stigli u BeoGRAd, GRAd prestonicu.

PRASAC

Dvorsko plemstvo je počelo da pravi GROzne spletke.

PTICA

Dvorski plemići su hvalisaVCI, brbljiVCI i zavidljiviVCI.

PAS

Počeli su da olajavaju Gaša, da je ovaKAV, da je onakAV!

KONJ

Da je neobrazovan, da nije pročitao nijednu kNJlgu!

GAVRAN

Da ne zna GRAmatiku.  
»Njegovi su vidici više nego uski.  
on ne zna ni jedan jezik stranski –  
ni ingliš, ni francuski,  
ni grčki, ni španski.«

GUSKA

Gašo je rekao:  
»Ja ne znam šta mrndžaju Španci,  
Francuščići ili Englezi,  
ali razumem žabe i ptice  
jer znam nemušti jezik!«

GAVRAN

Gašo se setio opomene zmijskog cara,  
ujeo se za jezik, ali više nas nije razumeo...

GUSKA

Caru nije bilo pravo što će mu zet biti sluga!

PRASAC

... Koji nema ni prebijen GROš.

GUSKA

Ali, princeza je rekla da voli samo njeGA, njeGA ili GA!

GAVRAN

Car je bio zGRAnut... ipak, naGRAdio je Gaša plemićkom titulom.

PRASAC

Gašo je postao GROf od GROcke.

GAVRAN

Pripremljen je bogat svadbeni program.

ŽABE

TaKVA svadba nije viđena!  
KaKVA lepotica ta princeza!  
Kao cvet loKVAnja.  
Lepa ko na sliciKIKIKI!

GAVRAN

Da, da, vrlo je GRAciozna.

PTICE

Vić, Vić-Vić, či-či-či!  
venčavaju se PetroVIĆ  
i lepa carska KĆI!

GOLUB

Gu-gu-gu!  
Lepa se princeza  
udaje za slugu.

PTICE

Čestitke PetroVIĆ, čestitke PetroVIĆ!

ZAVESA

## **Začarana princeza**

Premijerno izvedeno u pozorištu »Boško Buha« 1979. u predstavi »Sve priče liče«.

## I

U veleepnom zamku  
što je nadvisio čitav kraj  
živeo je neki Stefan Đurađ  
po zanimanju – kralj.

Kralj je imao tri sina  
i, naravna stvar, kćer.  
O njoj su pesnici pevali pesme  
prelepa beše jer.

O njenoj neobičnoj lepoti  
jedan je pesmar rekao:  
»Lepa je poput srne,  
lepa je zvezda kao!«

Imala je dugu kosu,  
vitak stas, graciozan hod...  
Bejaše lepša nego jela,  
lepša gorske vile od.

## II

E, toj lepojci opasnost preti!  
Vi se pitate: »A što?«  
Zato što se daleko proširio glas  
njenoj lepoti o.

A to je čula Andesila  
jedna od zlih šumskih vila  
(a te vile su zaista  
stvorenja puna zavisti).

A svako u tom kraljevstvu  
predanje staro zna:  
»Svaka odveć lepa devojka  
urocima vilah je podložna«.

Vila reče:  
»Moraću primerno kazniti  
tu drsku lepoticu!«  
I poče da smišlja reči  
za basmu – snohvaticu...



## III

Princezi su dani tekli kao bajka.  
Na klaviru marke »Utva« ili »Čajka«  
svirala je dosadne kantilene...  
Ili bi, pak, sedela kraj prozora  
i vezla »Vilerove« goblene...

Nekad je mislila sa setom:  
»Dosta mi je tih goblena!  
Izvezla sam 'proleće', 'zimu' i 'leto'  
a Njega još nema!«

I dok je vezla jednog dana  
spazi kraj dvorskog perivoja  
neuglednu staricu neku  
ovako joj reče koja:

»Tražim kraljevu kćer  
vrlo mi je potrebna jer  
čujem da je dotična  
u ručnom radu vrlo vična.

Pa bih je molila da mi dâ mustre,  
da mi nešto pokaže i prepočne...  
Jer i ja imam kćer  
koju za dobrog momka soče«.

Princeza nije ni pomislila  
da se pred njom nalazi zla vila  
kojoj sve to beše izgovor  
da je puste u dvor.

A čim je vila ušla u dvorske odaje  
niko nije mogao da je spreči  
da počne da čara i bajke  
i izgovori ove reči:

»CRN TRN  
MRK GRM  
KRNJ VRČ  
GRK SRK  
TRG VRT  
MRK BRK  
BRZ TRK  
CRN HRT  
KRNJ GRB

CRN TRN  
GRK SRK  
ČAGRK!

ZEMLJA BESTRAGIJA  
CRNA MAGIJA!  
U POMOĆ SILE HUDE!  
NEK SE ČAROLIJA ZBUDE!«

## IV

I čim je vila zla  
izgovorila basmu tu  
sav zamak utonu  
duboki san u.

Čarolija-snohvetica  
obuze odjednom sve  
i svako istom zaspao  
onde zatekao se gde.

Zaspa kralj Đurađ  
i brat mu – veliki knez...  
Zaspa lepa princeza  
ispustivši svoj vez...

Zaspa prvi kancelar  
udubljen u novine...  
Zaspa arhiepiskop  
baš kad se spremao da kine...

Zaspa kraljev pisar u času kad je  
ustima prineo kriglu s pivom...  
Zaspaše kršni gardisti,  
zaspa kraljica nad pletivom...

Zaspa kraljevski trio  
baš kad je zasviro poletni tanc...  
Zaspa kraljevski kočijaš  
baš kad je hteo da vikne: Ajnc!

Zaspa glavni kraljevski kuvar  
koji je mutio »šne«...  
Bio je treći jun,  
hiljadudevetstotristatreće,  
tri sata, popodne.

## V

U svetu se vode bitke,  
mačevi i koplja se lome...  
Na vrh brega stoji zamak  
vreme je stalo u kome...

Spavaju neprobudno svi dvorjani,  
na prestolu spava kralj...  
Oko zaćaranog dvora  
đikljaju trnje, drać i čakalj...

Zidine zamka kriju loze  
kupina, bršljana i ladoleža  
a tu su i pavit, »orlovi nokti«  
i mnogo nekih drugih vreža.

Svi obilaze tu šumu  
u kojoj vlada tmina-tmuša  
u kojoj ima vilenjaka  
i prikaza tma i tušta.

A svinjari iz okoline  
mesto prozvaše Vržogrnici  
(i od imena te hvata strava  
a niz leđa laze trnci).

Al u toj šumi namnožiše se  
zecovi, jeleni i srndaći,  
divlje svinje, jazavci, vuci,  
risovi, lisice i lijaći...

A to znači  
(da l to znači?)  
da će nekog strasnog lovca  
privući tušta i tma divljači!

## VI

I doista jedan momak  
– hrabar ko malo ko –  
doznade za čudnu šumu  
i reši da krene u lov.

Bio je naočit i plemenit  
(car Dušan mu je bio neki rod)  
a zvao se vitez Oklobdžić  
grof Gornjeg Milanovca od.

Pred šumom dunu u rog,  
poče pse da tutka i vabi  
svoje leglo ili log  
divljač napustila da bi.

I još zviznu sa dva prsta  
(a imao je prodoran zvižd!)  
Al tad začu neki glas  
mrakobesne šume iz:

»Kud si pošo vrli junošo?  
Poslušaj me, brzo vrn' se!  
Ne rizikuj život mladi,  
ne idi u Vržogrnce!

Vrati se viteže vrli,  
ne idi u nedohod!«  
Al ne uplaši se vitez Oklobdžić,  
grof Gornjeg Milanovca od.

On viknu: »Izađ na čistac,  
pa neka bude Dža ili Bu!«  
I zađe još dublje  
tajanstvenu šumu u.

Sa jablana graknu gavran  
»KRRRA-GRRRA-KRA!«  
I zasmija se neka svraka:  
»Viteže je l te stra'?«

Iz osoja huknu sova:  
»UHU-UHHHU-HU!«  
»Vrati se viteže dični,  
ne srljaj propast u.«

## VII

Al nikad vitez slušao nije  
opomene da se čuva...  
I sad on viknu na hrtove  
»Drž' ga! Drž' ga! Uvat! Uvat!«

Makac po makac, mic po mic,  
zalutao je dibiduz.  
Sad se suljao niz jaruge,  
sad penjao brda uz.

Dugo je lutao žedan, gladan,  
željan odmora i sna,  
kad spazi jedno drvo  
pisalo je kome na:

»CRN MRK  
KRNJ BRZ GRK  
TRG VRČ VRT  
GRM TRN HRT  
GRB VRH GRČ  
BRK TRK SRK  
ČAGRK!

REČI OVE ŠKRTE I KRATKE  
TO SU REČI JEDNE GATKE.

ONAJ KO ODGONETNE  
REČI OVE ZAMETNE  
NAĆI ĆE SREĆU,  
IL OKUSITI UDES GORAK I GRK  
ČAGRK!«

Vitez reče:  
»Čini mi se, vrlo mi se čini  
da su u pitanju neke čini.«  
Ču vilin glas:  
»Gonetaj, odgonetaj!  
Misli malo!  
Ne zanovetaj!«

Vitez je slagao čudne reči  
pokušavajući da nešto sroči:

»CRN TRN – MRK GRM  
MRK TRN – CRN GRM  
CRN BRK – MRK HRT

KRNJ BRK – BRZ HRT  
BRZ TRK – CRN VRT  
GRK TRN – CRN VRČ

Ništa ne razumem  
a jezik mi već hvata grč!«

A vila je govorila:  
»Gonetaj, odgonetaj!  
Misli, ne zanovetaj!  
Ha-ha-ha-ha-ha-ha!  
Uzalud pokušavaš  
tajnu otkriješ da!«

A vitez je mrmljao:  
CRN TRN... MRK GRM...  
CRN BRK... MRK BRK...  
MRK BRK! To sam sigurno ja!  
CRN TRN... Šikara što oko mene zja!  
KRNJ VRČ... Đavo bi ga znao...  
TRG – GRB... Grb!  
To znači da se u zagoneci neki velmoža  
krije!  
GRB HRT... Na njegovom grbu  
naslikan je hrt!  
HRT!? Koliko se ja razumem to je  
kraljevski grb!

Đavo me odneo ako nije!  
KRNJ GRB... Grb na zamku je  
okrnjen zubom vremena!  
TRG VRT TRN GRM...  
To znači da je zamak zarastao u  
grmlje i trnje!  
Đavo me odneo ako nije!

CRN VRT... MRK GRM... To isto  
samo malo drugačije!  
KRNJ VRČ... GRK... SRK... BRZ GRČ...  
Iz krnjeg vrča srknućeš nešto gorko i  
grko i uhvatiće te grč!

Đavo nek nosi taj vrč!  
Ovo je za zbunjivanje.  
Dosta sam odgonetao!  
Trebalo da tražim čarni zamak  
iza sedam gora i reka  
jer sigurno neko blago  
u tom zamku na me čeka!

## VIII

Umuknu smeh vile zle...  
A vitez i njegov at  
osetiše u času tom  
kako ih stiže snohvat...

Dugo se hrabri vitez  
borio protiv opakog sna...  
A tako je želeo da siđe s konja  
i legne travu na...

Konačno nesta vilina moć  
i kroz maglenu dalj  
vitez ugleda kraljevski zamak  
zarastao u drač i čkalj.

Al hrabri vitez Oklobdžić  
isuka britki mač  
i počeo da seče trnje  
šikaru, glog i drač.

Probijao se sedam dana  
kroz šumski neprohod  
hrabri vitez Oklobdžić  
grof Gornjeg Milanovca od.

Pred zamkom u stavu mirno  
stajao je gardijski vod...  
Vitez upita:  
»Njegovo veličanstvo Kralj  
da li je kuće kod?«

Veliko je pitanje  
da li je dobio odgovor...  
On otvori vrata zamka  
i uđe u začarani dvor...

Svako je bio onde gde se  
u trenutku gatke zatekao...  
Godinama su stajali tako  
nepomični statue kao...

I vitez ugleda princezu  
u dubokom vilinskom snu  
i odmah veliku ljubav  
oseti svom srcu u.

Neobično hrabri vitez  
poljubi kraljevu kćer  
njenom neobičnom lepotom  
bejaše opčinjen jer.

## IX

Istoga časa, istog trenu  
rasu se čarolija ko koprena  
i princeza uspavana  
probudi se iz svog sana.

Kralj se probudi i nastavi da vlada...  
Kancelar se udubi u novine...  
A arhiepiskop je napokon  
mogao u slast da kine...

Pisar, posle toliko leta,  
iskapi svoje pivo...  
Kraljica reče: »Baš sam dremnula«,  
i udubi se u pletivo...

Kraljevski gudački trio  
zavira neki veseli tanc...  
Kraljevski kočijaš viknu:  
»Meni dosta! Imam suv ajnc!«

Glavni kraljevski kuvar  
nastavi da muti »šne«...  
Bio je treći jun

HILJADUDEVETSTOTRI-  
STATRIDESETTREĆE,  
tri sata, popodne...

# **Vasilisa Prekrasna**

Scenska bajka za decu  
1972.

## Lica

VASILISA

IVAN

IGOR

VASILJE

CAR

ANFISA

MELANIJA

VEŠTICA

MAČAK

HRAST

BABA MARTA

VETAR RAZVIGORAC

STVORENJE KOJE JEDE KORENJE

ZMAJ OGNJAN

## I Slika

### ŠUMA

*(Dolaze Igor i Vasilije. Pevaju.)*

IGOR i VASILIJE

Kradice su pošle u lovo  
da vide ima li šta novo,  
ajde Jovo nanovo,  
kradice su pošle u lovo.

U mestu šu sreo ih carski umar,  
šta radite vi daleko od drumu,  
znate li vi bre  
ovo je carska šuma,  
tu je zabranjen lov.

Hej, lugar, vele mu, drugar,  
ohladi službeni žar.  
Nama se baš tu lovi,  
i mi smo carski  
mi smo carski sinovi.

*(Dolazi Ivan.)*

IVAN *(peva)*

Kunu zlaticu,  
srebrnu lisicu,  
svakog lovca san  
ja lovim svaki dan  
– dragani za kaftan!

IGOR

Jesi li nešto uvrebao-ukebao?

IVAN

Naišao je rogati jelen!  
Odapeo sam na njega tri strele!

VASILIJE

Dve su odletele u cak, treća u cik!

IGOR

I sve su prošle tik  
pored njega!

VASILIJE

E, baš si krele,  
potrošio si sve strele.

IGOR i VASILIJE

Naš Ivan, naš Ivan  
lovio ceo dan.  
Ispraznio tobolac,  
al prazan mu osto lonac!

IVAN

E neće biti.  
Prva strela je otišla u žbunje,  
druga je pogodila stari panj,  
a treća – veliki vrganj!  
I vrganj je carska gljiva!

*(Pokazuje vrganj naboden na strelu.)*

VASILIJE

Ti si naj srećniji čovek na svetu!  
Ti nešto pogodiš  
i kada promašiš metu!

IGOR

Dolazi baćuška car! Uozbiljite se!

VASILIJE

Kako je bilo u lovu, oče?

CAR

Bio je lep dan, a onda je naišao mrki...  
kako se kaže... ponekad mi se tako stami  
da ne mogu da se setim... mrki mrak.

IGOR

Hteli ste da kažete, oče, naišao je mrki  
medved... mislili ste na mrkog medve-  
da... a ne na mrkli mrak.

CAR

Tačno... naišao je mrki medved, ja sam  
mahnuo kopljem i pao je, pao je, hoću  
reći pao je... mrkli mrak.



IGOR  
Mrki medved, oče, pao je pogoden.

CAR  
Ma kakav mrki medved. Vid mi je oslabio. Ne vidim više ni belu tačku...

IGOR  
Belu mačku, oče. Mačka je bela, a tačka je prilično crna.

CAR  
Ja sam stari panj koji je već izla... izla... kako se kaže...

IVAN  
Izlastario!  
Prosto si se podmladio! Iako si ostario.

CAR  
Ma kakvi izlastario... izlapio sam!  
Vreme je da se okanete zabava i lova,  
i vođenju državnih poslova posvetite.  
Ako me štujete i cenite vreme je da se ženite!

IGOR  
Neka se prvo ženi Vasilije.  
Sve cure su zaljubljene u Vasu – lepotana na glasu.

VASILIJE  
A o tebi pevaju.  
Igore, Igore,  
zbog tebe mi srce izgore!

IGOR  
Neka se ženi Ivan.  
Njemu cure pevaju – Ivan, ti si divan.

CAR  
Pošto ste lenštine i probirači,  
ja sam smislio način!

Zategnite lukove od tisovine  
pustite po strelu u daljine.

Dao sam proglose dobošarima.  
Da sve udavače iz gradova i sela paze gde će pasti carska strela!

Sve cure iz carstva već znaju – svaka konkuriše za carsku snaju!

IVAN  
Poslušajmo oca.  
Izvadimo strele iz tobolca!

VASILIJE  
Poleti strelo tropera  
do bašte kalopera  
gde kraljevska kćerka vene  
čekajući mene!

IGOR i IVAN  
Leti leti, strelo  
do kraljevskih kula  
gde Vasu čeka  
jedna – karakondžula!

IGOR (*odapinje strelu*)  
Poleti brza strelo  
do kneževih palača  
gde o meni sanja...

IVAN i VASILIJE  
... Stara udavača,  
rospija i alapača!

IVAN (*pušta strelu*)  
Nek poleti moja strela  
do izvora-vrela  
gde devojaka jato  
beli platno!

IGOR  
Kakav si strelac  
ostaćeš usedelac!

(*Zatamnjenje.*)

## II Slika

### DVOR

*(Car sa sinovima. Dolazi Amfisa.)*

AMFISA

Ja sam Amfisa, kneževska kćer.  
Da li je ova strela, Igore,  
tvojim znakom obeležena?

IGOR

Jeste. To je moja strela.  
Da li biste htela  
da mi budete žena?

*(Car prelomi strelu. Amfisa ljubi caru ruku.)*

MELANIJA

Ja sam Melanija, trgovčeva kći.  
Da li su, Vasilije, na ovoj streli tvoji  
inicijali?

VASILIJJE

Da, to su moji inicijali.  
Ruku svoju Melanija  
da li biste mi dali?

MELANIJA

Od sveg srca!

*(Car prelomi strelu. Melanija ljubi carevu ruku.)*

CAR

A šta je sa tvojom strelom, Ivane?

IGOR

Ivan je imao sreće  
nijedna ga neće!

VASILIJJE

Ivanova je strela odletela  
u pravcu močvare-rita  
i bog te pita  
da li će je neko naći.

*(Na prozoru se pojavi žaba.)*

ŽABA

Breke-kreke-kvak!

IGOR

Ivane, lepotane, nekom si obećao brak!

VASILIJJE

Bog i duša, to je žaba kreketuša!

IGOR

U zubima drži Ivanovu strelu!

IGOR i VASILIJJE

Zelena žaba, princeza ritova i bara  
Ivana carevića lepotana očara!  
Otkad je vide na procvalom lokvanju  
neprestano uzdiše i misli na nju!

VASILIJJE

Šalu na stranu,  
kako ćemo pronaći nevestu Ivanu?

IGOR

Ja predlažem da pusti još jednu strelu.  
Na luku mu je bila loša tetiva  
a i strela je sasvim, sasvim kriva!

IVAN

Nisu krivi ni luk ni strela,  
sudbina je tako htela!

CAR

Nema mesta nikakvom sporu,  
žaba ostaje na dvoru!

*(Slomi strelu.)*

Carska reč nije prazan hir!  
Neka se pripremi svadbeni pir!

*(Zatamnjenje.)*

### III Slika

#### DVOR

IVAN  
Sutra je svadba.  
A šta će ljudi reći...  
Eno ga Ivan  
mladoženja žabeći!

*(Dolaze Vasilije i Melanija.)*

VASILIJE  
Zdravo Ivane!

IVAN  
Zdravo!

VASILIJE  
Dopada li ti se Melanija?  
Na celom svetu lepote takve ni  
kao što je kraljeva  
kći Melani.

MELANIJA  
Ja sam za tebe božiji dar  
bićemo srećan par!

*(Odu. Dolaze Igor i Amfisa.)*

IGOR  
Zdravo Ivane. Što sediš tako sa strane?

IVAN  
Sviđa li ti se, Amfisa, tvoj suđenik?

AMFISA  
Ja sam srećna!  
*(Briše suze i cmače Igora.)*

IVAN  
A tebi, Igore, da li je po volji tvoja  
suđenica?

IGOR  
O, da. Moja suđenica bračna  
vrlo je cmačna!

Moraš biti na nogama jak  
da izdržiš njen cmak!

IVAN  
Biće to srećan brak.

IGOR *(Amfisi u odlasku)*  
Žao mi Ivana.  
Baš je dobra duša.  
A za nevestu mu dopala  
kreketuša.

IVAN *(za se)*  
E, Ivane, Ivane  
i meni te je žao!  
Mora da si u mraku  
sudbini na rep stao!

ŽABA  
Ne tuguj, Ivane!  
Svi koji te žale  
ispašće budale!

IVAN  
Ko to zbori?

ŽABA  
Magle za mnom,  
magle preda mnom.  
Raziđite se magije ko izmaglica u dolu,  
ko voda na vodeničkom kolu  
ko prah ko pena  
dole haljino moja zelena!

*(Žaba se pretvori u Vasilisu.)*

IVAN  
Lepotice... ko si ti?

VASILISA  
Ja sam Vasilisa, carska kći!

*(Vraćaju se Igor i Amfisa, Vasilije i Melanija. Dolazi car.)*

VASILJE  
Što je lepa!

AMFISA  
Al je tužna!

IGOR  
Al je lepa!

MELANIJA  
Što je tužna?

CAR (*dolazi*)  
Ko je ta krasotica?  
I otkud se tu stvorila?

IVAN  
Žaba se u princezu pretvorila!

CAR  
Ma gde to može!

IVAN  
Evo dokaza!  
Zelene žabine kože!

VASILJE  
Moja je teza –  
ona je bila princeza  
pre nego što je postala žaba-kreka,  
a sad je opet princeza!

IGOR  
Pa će opet postati žaba-kreka.  
Ili riba štuka, ili tica šljuka...

*(Ivan krišom uzme žabinu kožu.)*

CAR  
Ne mogu da shvatim  
uzročno-posledičnu vezu...  
Zašto se princeza premeće u žabu  
a žaba u princezu.

I šta je uzrok  
svih tih zamršenih preobražaja?

VASILISA  
Osvetoljubivost jednog zmaja!

CAR  
Sad sam shvatio...  
đavola sam shvatio...

VASILJE  
Pola mi je nejasno  
a pola mi je mutno!  
A može i obrnuto.

VASILISA  
Evo moje priče.  
Zmaj Ognjan zagledao se u mene,  
hteo je da me uzme za ženu.  
A pošto ja nisam htela  
– pretvorio me u žabu zelenu.  
Ostaćeš, rekao je, žaba,  
bežaćeš od zmija i roda  
sve dok te ne zaprosi momak  
kraljevskog ili carskog roda.  
Mislio je, ala, da je to zgodna šala.  
Al sudbina je drukčije htela  
– do bare je doletela Ivanova strela.

CAR  
To je već shvatljivo!  
A da l je prihvatljivo  
– đavo bi ga znao.

Dok si dlanom o dlan  
nestala kreketica  
– stvorila se krasotica!

A gde je koža žabeća?

IVAN  
Koža u vatri gori!  
*(Vasilisi)* Toj užasnoj odori  
reci zbogom!

VASILISA  
Ivane, šta učini?  
Još nisu skinute čini!

CAR  
Kakva je to grozna tutnjava?

VASILISA  
Zmaj Ognjan se približava!  
Dolazi da me odvede!

IVAN  
O bede!

*(Dolazi zmaj Ognjan. Dograbi Vasilisu.)*

ZMAJ  
Ja sam zmaj Ognjan!  
Zaista sam grozan!  
Ha, ha, ha!

*(Carevići potegnu mačeve.)*

VASILIJE  
Gušteru, puščaj carsku nevestu!

ZMAJ  
Nije mi ni u podsvestu!

CAR  
Spustite oružje!  
Pravite buku-graju!  
Kažu da to ne prija zmaju!

SVI  
Ha! Hu! Bež! Ua! Iš!

ZMAJ  
Izrazi takvi neotmeni  
ne priliče dvorskoj sceni!  
*(Ivanu)*  
Bio si nestrpljiv careviću mladi!  
Čini su se vratile,  
mađije su se razmahale!

IVAN  
Ne brini, Vasilisa!  
Oslobodiću te od ale!

VASILISA  
U Gori čarnoj...  
sa trideset tri proplanka...

*(Zmaj joj zatvori usta.)*

ZMAJ  
Previše si rekla...  
Vreme je rastanka!

*(Nestane sa princezom.)*

*(... Ivan se sprema za put.)*

CAR  
Vele da su te oblasti  
koje se zovu Gora čarna  
pune raznih sablasti  
čudila i utvara...

IVAN  
Oče, Čarna gora to ti znači Crna šuma.  
U njoj raste nisko žbunje.  
I neke sasvim male ale  
bolje reći alamunje.  
Nimalo nije strašna Crna šuma.

CAR  
Neću te odvrćati od nauma,  
jer si Vasilisi dao zavet.  
Daću ti samo očinski savet.

IVAN  
Slušam, oče.

CAR  
Čuvaj se u traganju pogrešnih tragova!  
A na putu nepouzdanih drugova!  
Jer istina je sušta  
ono što mudraci govore –  
loše društvo na putu stoput je gore  
od svakog drugog rđavog društva!

IVAN  
Zapamtiću to, oče!

CAR  
Pošao u dobar čas!

*(Opraštaju se. Ivan polazi...)*

IGOR  
Ako Ivan pobedi zmaja  
postaće narodni junak

i posle toga će kruna  
pripasti njemu!

VASILIJE

U tome je, znači, vic!

IGOR

A ti ćeš večno ostati  
stari dembelasti princ,  
ljuljaćeš se u ljuljaški  
i ješćeš slatkiše!

VASILIJE

Ne ubeđuj me više!  
Krećemo odmah!

IGOR

Zar baš odmah...  
Ako vidi da nas nema,  
otac bi se uzrujo!

VASILIJE

Ne vrdaj!  
Gvožđe se vrući dok je kujo!

IGOR

Kad Ognjan čujo  
za dva junaka zmajomrsca  
pete će mu sići  
na dno srca!

*(Polaze.)*

## IV Slika

### KOLIBA BABA MARTE

BABA MARTA

Beži dim  
Vatrin sin!  
Od tebe ništa  
ne vidin!

IVAN

Da l nekog ima  
iza tog dima?

BABA MARTA

Ima! Ima!  
Ovo je koliba-šatra  
u kojoj živi Baba-Marta  
i sama sa sobom čantra!

IVAN

Dobar dan!

BABA MARTA

Da li si video one zlice  
moje jariće-kozličice?

IVAN

Nisam ih sreo.

BABA MARTA

Oni su moje sedmoro dece.  
Nekud su odjurili sa severcem.

IVAN

Reci mi, bako, gde je Crna šuma?

BABA MARTA

Nikad čula.

IVAN

A Gora čarna?

BABA MARTA

O njoj sam nešto načula,  
al sam zaboravila.  
A šta ćeš tamo?

IVAN

Tražim zmaja Ognjana.

BABA MARTA

Svake godine  
početkom marta  
mladiće iz carstva  
obuzme neka vatra!

Umesto da gledaju svoja posla  
uče školu il zanat  
svi krenu da ruše  
zmaja Ognjana!

Gde li su ti vražji jarići?

IVAN

Ne brini, bako!  
Sad će oni stići!

BABA MARTA *(za sebe)*

Stignu li – poslaću ih da te  
zamrznu i zaveju!  
Sve vatre neće moći da te zagreju!  
... A šta ti je skrivio Ognjan?

IVAN

Imao sam nevestu Vasilisu  
neviđene lepote.  
Al zmaj mi je ote.

BABA MARTA

Pa si došao kod Baba Marte  
da ti pogleda u karte  
i da čuješ šta Baba Marta  
o tvom naumu smatra.

I da ti pokaže put.

IVAN

Znam da se zmajevi dvori  
nalaze u Čarnoj gori.  
Al niko ne zna  
gde se ta gora nalazi.

BABA MARTA

To niko ne zna  
jer uman stvor tamo i ne zalazi.

Ali zna Baba Marta!  
Pokazaću ti, mileni  
put za gaj vileni.

*(Ređa karte.)*

Kod prvog potoka kreni nizvodno  
(malo nizvodno, malo uzvodno)  
i tvoje putešestvije  
neće biti besplodno.

Ugledaćeš na vrhu brda  
(malo na vrhu, malo u dolini)

jedan srušeni zamak  
(malo od jave, malo od čini).

Kod zamka skreni na sever  
(malo na sever, malo na jug)  
i brzo ćeš stići  
u Veštičin Lug.

Prođi kroz taj lug  
(malo kroz njega, malo ga zaobiđi)  
i brzo ćeš, mileni,  
u Čarnu goru stići.

U Čarnoj gori  
sa trideset tri proplanka  
brzo ćeš naći jezero  
Gospodara Zmajka!



## V Slika

STVORENJE (*kopa i peva*)

Čovek je stvoren  
da traži koren.

Čovek je stvoren  
da jede koren!

Od rane zore  
traži koren!

Korenje je sočno  
osećam se moćno!

Korenje je vrlo zdravo...

IVAN

Zdravo!

STVORENJE

Rekao sam – vrlo zdravo!  
Imaš li jače noktuljine  
da iskopam koren ove repušine?

... Nisam video takve noktiće.  
Kakvo li si ti biće?

IVAN

Ja sam Ivan. A kako se ti zoveš?

STVORENJE

Šta znači »zoveš«?

IVAN

Dobro, zvaću te – »stvorenje koje jede  
korenje«.

STVORENJE

(*Iskopa repušinu, gricne.*)

Ovo je opako ukusno.  
Bi li kusno?

IVAN

Ne, hvala!

STVORENJE

Da li si, prijatelje,  
video negde zelje?

IVAN

Nisam. A da li si ti video zmaja?

STVORENJE

Je li reč o nekoj jestivoj stvari?

IVAN

Ne. Ovaj zmaj je pravi. Zove se Ognjan.

STVORENJE

To je, brajko, vrlo opak Zmajko!  
... A što se propituješ za njega?

IVAN

Prosto tako. Ljubopitljiv sam.

STVORENJE

Ti si ljubopitljiv  
a ja sam pitoljubiv.  
Otkad nisam jeo pite?  
Bog te pita!

IVAN

Dobro, reći ću ti.  
Oteo mi je nevestu.

STVORENJE

Oteo ti je nevestu?  
Bogami, ja se na njegovom mestu  
ne bih sadevo našo!  
Ti si opako dobra junačina!  
Utulila je zmajčina.

IVAN

Koža tog otmičara  
ne vredi ni pet para!

## STVORENJE

Ma kakvi!  
Zmajevske kože na velikoj su ceni!  
Prodaćeš je meni!

## IVAN

A što će ti?

## STVORENJE

Praviću od nje opasače  
i prodavaću ih na vašaru.  
Zaradiću lepu paru!

Mogu li da sagledam sa svih strana  
takvog junaka-lepotana?

*(Obilazi oko Ivana kobajagi diveći mu se. Onda ga iznenada zgrabi za leđa.)*

A šta misliš sadevo?

## IVAN

Puštaj!

## STVORENJE

Koga ja šćapavam  
toga ne pušćavam!  
Ovako prolaze sva njuškala  
koja se raspituju za Zmajka  
mog druškana!

*(Ivan pokušava da se oslobodi.)*

Ko jede korenje  
ima opake mišiće  
i može slabiće  
da gnjecka.

*(Ivan primeni jedan džudo zahvat i tresne stvorenje o ledinu.)*

## STVORENJE

Šta to bi? Pusti me... pusti me...  
Ne dolikuje carevićima  
da budu tako opaki  
sa ubogim šumskim bićima.

## IVAN

Život ti je tavorenje,  
jedeš zelje i korenje!  
Ti si duša prodana  
radiš za tiranina Ognjana!

## STVORENJE

On ti je, brajko,  
vrlo rodoljubiv Zmajko!  
On nas štiti od zmajeva  
iz zapadnih krajeva.  
Šta sve čine ne bi li  
sve nas istrebili!

## IVAN

Opako si mi se smučio!  
Uzdravlju!

## VI Slika

### ZMAJEVA PEĆINA

*(Dolazi veštica.)*

VEŠTICA

Lepoto nesagledana!  
Donosim ti poklone od Ognjana.  
Zlato i kamenje drago...

VASILISA

Miči mi se s puta veštičino!

*(Odgurne poklone.)*

VEŠTICA

Pokušala sam  
s tobom lepo i blago!  
Znaj da Ivana, tvog ženika,  
nećeš videti više nikad!  
Bacila sam na njega mađije  
i sad je na putu do nedođije!

VASILISA

Lažeš, veštičaro!

VEŠTICA *(baje)*

Anđa, manda,  
nešto mrndža,  
kondža-londža,  
vrč-krčag,  
zmaj Ognjan  
Vasilisi drag!

VASILISA

Ne pomaže ti ništa.  
Ni rep od zeca ni krilo od šišmiša.  
Uzalud se oko mene maješ  
uzalud pretiš i baješ!  
Uzalud tvoje mađije  
Zmaj mi miliji nije!

VEŠTICA

Koju lepojku krilo od šišmiša darne  
mora zavoleti gospodara Gore čarne!

VASILISA

Tu spodobu i čudovište!  
Nikad!

*(Dolazi zmaj.)*

ZMAJ

Volim da slušam princeze kako vrište  
i cijuču – čudovište! čudovište!  
Bacila si dragulje ko da su šljunci.  
Lepo bi stajali na tvojoj ruci!

VASILISA

Ne uvijaj se oko mene, gušterčino!

ZMAJ

Ja sa njom fino  
a ona meni – »gušterčino«!  
Slabo si, veštice,  
ispekla zanat provodadžije  
a slabo pomažu  
i tvoje ljubavne mađije!

VEŠTICA

Neka je, neka,  
cikaće, vrištaće!  
Na kraju krajeva  
smekšaće, pristaće!

ZMAJ

U ljubavi nemam sreće,  
nijedna me princeza neće.

Uzdrhtim kad vidim neku princezu,  
pri šiću ili vezu,  
kako širi lepezu,  
il igra polonezu.

Ne mislim na brave i reze,  
rušim sve ispred sebe...  
I bežim sa princezom,  
njenim vezom, lepezom i polonezom...

Mada su te princeze – stvorenja bez  
veze.

Pominju neke prinčeve, veridbe,  
obaveze,  
i druge stvari bez veze.

Šta li u njima nalaze?  
Pojeo sam tri princa taze  
i ako bi me neko pito  
reko bih da nisu ništa naročito.

## VII Slika

### KOLIBA BABA MARTE

*(Dolaze Igor i Vasilije.)*

IGOR i VASILIJE

Dobar dan!

Reci nam, staramajko, sme li se ovim  
putem poći?

BABA MARTA

Kako da ne, kako da ne!  
I po danu i po noći.  
A što pitate?

IGOR

Pa vele da su ove oblasti  
pune čudila i sablasti.

BABA MARTA

Preteruju. Preteruju!  
Nema tu nikakvih opakih ala!

VASILIJE

E baš ti hvala!

*(Pođu.)*

BABA MARTA

Doduše, poneko čudilo se i tu nađe  
ali to nije razlog da čovek u ovaj kraj  
ne zađe.

IGOR

Veliš, nađe se...

BABA MARTA

Vidite li onaj hum?  
... Tamo je jedan monstrum!

VASILIJE

Aha. Monstrum.

BABA MARTA

A tamo na kamenom mostu  
izležava se drugi monstrum!

IGOR

Ne moramo preko mosta! Idemo do  
gaza!

BABA MARTA

E, pored gaza  
ima jedna nakaza!

Pa tamo desno kod onog žbunja  
muva se jedna alamunja!

A tamo, tamo kraj plandišta  
stanuju tri čudovišta!  
Al ako čovek malo pazi  
ne može mu se ništa  
rđavo desiti!

*(Zatamnjenje.)*

## VIII Slika

### VEŠTIČINA KOLIBA

VEŠTICA (*peva*)

Krilo od šišmiša, rep od zeca  
ja sam veštica Veca!

U školi za veštice  
imala sam čiste petice.  
Nema nadaleko  
veštije veštice!

Imam najpogrbljeniji stas  
imam najkreštaviji glas,  
zube ko čivije  
oči najurokljivije!

Krilo od šišmiša, rep od zeca  
ja sam veštica Veca!

(*Dolazi Ivan.*)

IVAN

Dobar dan, veštice!  
Vidim da se lepo  
družiš sama sa sobom  
kad se tako hvališ  
sopstvenom rugobom!

VEŠTICA

Treba li ti neka usluga  
iz mog delokruga?

IVAN

Tvoja je marama  
sa nekim šarama,  
a stvarno vešte veštice  
imaju marame na tufnice!

VEŠTICA

U školi za veštice  
imala sam same petice!

IVAN

Zar postoji takva škola?

VEŠTICA

Postoji, dabome.  
Evo moje diplome  
s potpisom gospodara Vrzinog Kola.  
(*Pokazuje mu.*)  
Tu je i posвета – Mom najboljem đaku.

IVAN

A šta ti je u džaku?

VEŠTICA

Mačka. Očeš da je kupiš?

IVAN

Hvala lepo. Ne kupujem mačke,  
pogotovo ne u džaku.

VEŠTICA

U stvari, to i nije mačka nego mačak.  
Tog ološa – dam ti za tri groša.

IVAN

Ne i ne! A što ga držiš u vreći?

VEŠTICA

Jer bi mi mogao uteći.  
Idem da ga utopim u reci!

IVAN

A što?

VEŠTICA

Taj mačak je prava robija.  
Što god ja kažem – on pobija.  
Ja kažem »jeste«...

MAČAK (*iz džaka*)

E nije!  
Ta tvrdnja vodu ne pije!

VEŠTICA

Eto vidiš! Izrode, napićeš se ti vode!

IVAN  
Stani! Evo ti tri groša!

*(Veštica razveže vreću. Iz nje se iskobelja mačak.)*

MAČAK  
Hvala ti Ivane careviću! Ti si  
plemenit junoša!

VEŠTICA  
Carević Ivan?  
Čula sam za nekog carevića Ivana  
koji je načisto šenuo  
i koji je na zmaja Ognjana  
u Čarnu goru krenuo...  
Da li si ti taj?

IVAN  
Taj sam!

VEŠTICA  
Careviću Ivan,  
baš si naivan!

IVAN  
A zašto?

VEŠTICA  
Ni koplja ni strele  
krljušt zmajevu  
ne mogu probiti!  
A iz toga sledi zaključak –  
pobedu nad tim nemanom  
– ne možeš zadobiti!

Stoga ili dakle –  
vrati se odakle  
na put si i krenuo!

*(Mačak se nakostreši.)*

MAČAK  
Mjao!

VEŠTICA  
Oči mu se zacakle  
čim čuje »dakle«.

Taj mačak je prava robija,  
sad će početi da me pobija!

MAČAK  
Svaki zaključak ima otključak!  
Veliš – zmaj je nepobediv.  
Dokazaću da taj zaključak  
logički ništa ne vredi!

Tvoja logika bila bi umesna i tačna  
da nisi prećutala postojanje  
čudotvornog mača!  
Mača što može zmaja  
kao repu poseći!  
Možeš li to poreći?

VEŠTICA  
Da takav mač postoji – to stoji.  
Al gde je skriven?

*(Mačak slegne ramenima.)*

VEŠTICA *(Ivanu)*  
Vidiš! Čuti ko zaliven.  
Ja ću ti reći gde je skriven!  
U ruševini,  
u šupljini,  
u steninoj pukotini,  
u lisičjoj jazbini,  
u risovom logu,  
medvedovom brlogu,  
u duplji starog kestena,  
u žilama jasena,  
na proplanku,  
u gustišu –  
jednom rečju  
– u nenadišu!

MAČAK  
Svaki zaključak ima svoj otključak!  
Nikad ništa nije dovoljno dobro  
sakriveno!

To što si rekla  
dobro je skrojeno al je loše zašiveno.

VEŠTICA  
Čak i da nadete mač  
nećete stići do zmaja!

Jer ne možete izaći  
iz ovog začaranog gaja!

IVAN

Mačak se opet smeška!

*(Mačak krije klube iza leđa.)*

MAČAK

U pitanju je česta logička greška!

VEŠTICA

A u čemu, moliću fino,  
nesnosna mačketino?

MAČAK

Svaki zaključak ima svoj otključak!  
A iz toga dalje proizilazi...

VEŠTICA

Na oči mi ne izlazi,  
nikad više!  
Loše vam se piše!

*(Ivan i mačak odlaze...)*

VEŠTICA *(baje za njima)*

Išli gorom  
ili dolom  
nabasaćete sigurno  
na Vrzino Kolo.

U Gori čarnoj,  
sa trideset tri proplanka  
vrtićete se u krug  
bez prestanka!

## IX Slika

*(Dolaze Igor i Vasilije.)*

IGOR i VASILJE *(pevaju)*

Dva junaka bez straha i mana  
pošli su da traže  
pošli su da traže  
zmaja Ognjana!

STVORENJE

Ko se to dernja ko fazan!  
Ko mi tumbeca san?

*(Braća se sakriju iza drveta. Na scenu  
izlazi stvorenje koje jede korenje.)*

STVORENJE

Kad na moj teren stupi uljezan  
nisam nimalo ljubazan!

*(Vitla toljagom.)*

Ko ovdena zelje pokuša brati  
– toljagom ću ga odrati!

Ko korenje pokuša kopati  
– tintaru ću mu rascopati.

*(Braća šapuću.)*

VASILJE

Neki čudan šumski stvor!  
Nema smisla za humor!

IGOR

Ima ogromne ušine!  
Gricka koren repušine!

VASILJE

Ima ogromne noktuljage!  
Naravi je – nimalo blage!

*(Stvorenje ih primeti.)*

STVORENJE

Vidi dva carska uljezana!

*(Pregrize koren, pruža im.)*

Ne prija im moja hrana!

To su dva trtova  
nije za njih  
koren-krtola!

*(Rska i mljacka koren.)*

IGOR

Iš otale! Iskalićemo na tebi bes!

STVORENJE

Al vas muči kolenotres!

VASILJE

Izvoli nas zaobići!

STVORENJE

Vuna, vuna, carevići!

IGOR

Ako se usudiš  
da nam prići  
od tebe će ostati parčiči!

STVORENJE

Zbogom, hrabri carevići!



## X Slika

IVAN

Kako ćemo, bistrourne,  
pronaći put do čarne šume?

MAČAK

To će nam reći klube.

IVAN

Kakvo sad klupče, momče stari?

MAČAK

Ovo! Zdipio sam ga veštičari!

IVAN

A kojoj ono služi svrsi?

MAČAK

Slobodno giljaj kud ono ide, Ivane,  
a stani kad ono stane  
i počne da se mrsi!

*(Muzika. Ivan i mačak idu za klupčetom.  
Muzika se zaustavi – klube je stalo.)*

MAČAK

Ovuda ne smemo!  
Moraćemo okolo.  
Tu je Vrzino Kolo!

*(Nastavljaju put za klubetom. Stižu do  
hrasta.)*

IVAN

Tri dana giljamo bez zastanka!

MAČAK

Stigli smo u Goru čarnu  
sa trideset tri proplanka!

*(Ivan legne pod hrast.)*

IVAN

Načisto si me urniso!

MAČAK

Da nije bilo mene  
ti bi nagrais'o!

HRAST

Ne kloni duhom, Ivane careviću!  
Moraš biti hrabar.

IVAN

Ko to govori?

MAČAK

Neki ris, ili dabar.

HRAST

Lepo si izhrastao, Ivane careviću!

IVAN

Ko to govori promuklim glasom?

HRAST

Ja sam hrast  
šumska vlast.  
Trista godina star  
svem drveću car.  
Ko svaki hrast  
imam hrapav glas!

IVAN

Svaka čast, starino hrast.

*(Dolaze Igor i Vasilije. Neopazice im  
ukradu klube.)*

HRAST

Reci, Ivane careviću,  
kakve te brige tište?

IVAN

Moju je nevestu otelo  
grozno čudovište!  
I evo već danima

pretražujem začarani gaj  
tražeći jezero  
u kome živi Ognjan-zmaj!

HRAST

Ivane careviću,  
samo vreme tračiš  
ako zmaja Ognjenog  
u jezeru tražiš!

Svi ognjeni zmajevi, ili bar većina,  
radije se drže pećina!

MAČAK

Jezerska voda utulila bi im plamen.  
Zato oni više vole stene i kamen.

IVAN

Zar svi zmajevi nisu isti?

MAČAK

Postoje Zmajevi Ognjeni,  
Zmajevi Jezerci, Zmajevi Troglavi i  
Zmajevi Krilati.

IVAN

A kakva je razlika?

MAČAK

Bili Ognjeni, Troglavi,  
Jezerci ili Krilati  
ti zmajevi nisu  
naročito umiljati!

IVAN

Svejedno.  
Ja sam spreman  
da se ustremim na tu neman!

HRAST

Lako ćeš se ustremiti  
al moraš se oružjem opremiti.  
Jedino na mač čudotvorni  
ti zmajevi su neotporni.

IVAN

A gde da nađem mač o kome zboriš?

HRAST

Tu je on negde, u Čarnoj gori,  
»gde buja opasnost, tu raste i spas«!

IVAN

To mi je jasno,  
starino hrast.  
Ali kako da ga nađem?

HRAST

To ne znam.  
Ali zato znam ko bi mogao da zna.

Samo vetar razvigorac  
zna gde je mač čudotvorac!

MAČAK

Mač čudotvorac –  
vetar razvigorac.  
To se slaže  
samo od sebe ti se kaže.

IVAN

A gde da nađemo razvigorca?  
On sigurno čnava u nekoj duplji.

*(Pojavi se vetar razvigorac.)*

VETAR

Varaš se! Tu sam ja!  
Zar ne vidiš?  
Drveće je počelo da pupi!

IVAN

Zdravo vetre, razvigoru!

VETAR

Dobrodošli u Čarnu goru!

HRAST

Ti se zavlaciš u svaku špilju,  
duplju, pukotinu, vrtaču.  
Reci, znaš li nešto  
o čudotvornom maču?

VETAR

Izvideću, potražiću!  
Čim nešto saznam – dojaviću!

IVAN  
A kad ćemo ishod znati?

VETAR  
Možda brzo,  
a možda će potrajati.  
Rok ne mogu odrediti.  
Zar vam ličim na hvališu?  
Sve zavisi gde je mač skriven  
u nenadišu ili netražišu!

MAČAK  
Zar razlike ima kakve?

VETAR  
I te kakve, i te kakve!

MAČAK  
Vrzino Kolo i Gora čarna  
smatrali su me za prvog logičara.  
Al kefalo mi je sasvim stalo.

IVAN  
Veštica je, dobro se sećam,  
rekla – »mač je u nenadišu!«

A to znači – da l to znači –  
mač je nemoguće naći?

VETAR  
Baš naprotiv! Baš obratno!  
Naći ću ga brzo i lako.  
Ja bih ga našao i tako i tako.  
Al nenadiš me naprosto izaziva!  
Već vidim mač  
iako još ne znam gde se skriva!

*(Odjuri poletno.)*

HRAST  
A vi sačekajte ovde.

MAČAK  
Moraćemo. Ostali smo bez putovođe.  
Neko nam je, starino dube,  
čalampirno klube!

HRAST  
Više vam nije potrebno.  
Zmajeva pećina je sasvim blizu!

## XI Slika

IGOR  
Što im ukrade klupko?  
Znaj da sam postupkom  
tvojim zgranut.

VASILJE  
Videćeš!

IGOR  
Ti sveca!  
Melani je od tebe  
napravila čarapopleca!

VASILJE  
Da imaš malo mozga  
ispod te tvoje ćube  
ti bi već ukapiro  
– to je čarobno klube!

IGOR  
Čarobno?

VASILJE  
Ko ima to klupko  
ne luta i ne srlja  
klupko ga vodi  
pravac do cilja!

IGOR  
Zbilja?

VASILJE  
Videćeš.  
Pokaži nam klupčence  
put do proplanka trideset trećeg!  
Vidiš li? Tamo kreće!

IGOR  
A da to nije neka mamka-zamka?

VASILJE  
Ne lupaj.  
Za klupčecom stupaj!

*(Pođu za klupčecom. Zatamnjenje.  
Muzika.)*

*(... Odtamnjenje. Muzika. Braća idu za  
klupkom. Klupko se odjednom zaustavi.)*

IGOR  
Uzjogunilo se klube!  
Odjednom ga spopale neke bube!

VASILJE  
Dosad se lepo kotrljalo  
a sad je pobavrljalo!

IGOR  
Klupko nas zamajava-zamotava!  
Vuče nas okolo-naokolo  
bez prestanka,  
a lepa prečica  
vodi preko proplanka!

Zbogom blesavo klupko!  
Dosta sam za tobom cupko!  
*(Šutne klupko.)*

BABA MARTA  
Zalutali ste dečice!  
Dođite amo!  
Pokazaću vam prečice!

*(Igor i Vasilije izadu na proplanak. Mu-  
zički efekat – upali su u Vrzino Kolo.)*

IGOR  
Kazuj, stara, koja staza  
vodi do gmaza?

BABA MARTA  
Tamo je jedna pećina,  
u pećini peč  
i stara veštica  
što se greje kraj peći  
ovako govoreći...  
*(Gurne ih do veštice.)*

## VEŠTICA

Tamo je jedan divan  
na divanu – div.  
Ko mu je kriv  
što je div.  
Da je običan grmalj  
pod grm bi mogao leći  
ovako govoreći...  
(*Gurne ih do diva.*)

## DIV

Tamo je vranac-pastuv.  
U vrancu – vrana,  
u pastuva – pas.  
Pas na vranu reži  
glasom pretećim,  
ovako govoreći...  
(*Gurne ih do vranca-pastuva u kome  
su i vrana i pas.*)

## PAS

Ima jedna opaklija  
u njoj žuta lija  
kokota vija  
na odeću se žaleći  
(uh, uh, uh,  
šta će mi kožuh)  
i ovako govoreći...  
(*Gurne ih na drugi kraj scene, do lije.*)

## LIJA

Tamo je jedna ćuprija  
na ćupriji – ćup  
pun zlata i dragulja  
na njima leži guja  
sikćući i šišteći  
i ovako govoreći...  
(*Gurne ih nazad do Baba Marte.*)

## BABA MARTA

Tamo je jedna pećina,  
u pećini peć  
i stara veštica  
što se greje kraj peći  
ovako govoreći...

## VASILIJE

Igore, baš si glupko!  
Nisi slušao klupko.  
Hteo si prećicom a ne okolo.  
Upali smo u Vrzino Kolo!

## VEŠTICA

Iz njega nikad nećete izići!  
Do zmajevog dvorca nikad nećete  
stići!

(*Zasmeja se kreštavo.*)

## XII Slika

### KOD HRASTA

VETAR  
Evo mene!  
Prodajem mač – ispod cene!

MAČAK  
Ja imam samo neku siću!

VETAR  
Poklanjam ti ga Ivane careviću!

IVAN  
Je li ga bilo teško naći?

VETAR  
Luk i voda, kašalj mačji!

Postoji hiljadusedamsto sedamdeset i  
devet šupljina-pukotina  
u kojima je mogao biti sakriven.  
Našao sam ga već u tristatrideset i  
sedmoj!

MAČAK  
Ma nemoj!

VETAR  
Žurim! Čeka me moje drveće!  
Želim vam mnogo sreće! (*odjuri*)

HRAST  
Srećno, Ivane careviću!

## XIII Slika

### ZMAJEVA PEĆINA

*(Dolazi zmaj Ognjan.)*

ZMAJ

Danjom i noćom  
o tebi mislim, devojčo!

Da li si se predomislila,  
bar malo?

VASILISA

Ne dosađuj mi, Alo!

ZMAJ

Bila il ne moja zaručnica  
večno ćeš ostati moja zatočenica!

VASILISA

Doći će Ivan carević.  
On će me osloboditi!

ZMAJ

Ne zanosi se!  
Čudo se neće dogoditi!

U Čarnu goru ne može ući  
ni ptica carić  
a kamoli tamo neki  
Ivan carević!

U čemu je on bolji od mene?

Ja sam najjači,  
ja sam najgrozniji,  
ja sam najnepobediviji.

U svemu sam naj  
zato sam zmaj!  
Najveću pećinu sam zauzeo  
najlepšu princezu sam oteo.  
U svemu sam naj  
zato sam zmaj.

Zato porazmisli  
i nemoj verovati u čuda.  
... Osećam miris nekog ljuda.

*(Spolja se čuje Ivanov glas.)*

IVAN *(off)*

Zmaju, Ognjane!

VASILISA

Ivane!

IVAN

Zmaju Ognjane!  
Izađi i bori se!

ZMAJ

Oran sam, careviću, da se borim!  
Ček samo dok ognjeve  
svoje ne razgorim.

*(Hukće i brekće.)*

VASILISA

Čuvaj se, Ivane!

IVAN

Ne brini, Vasilisa, našao sam mač  
čudotvorac!

ZMAJ

Svaki carević je lažac!  
Samo se pred princezom pravi važan!

*(Ivan izvuče mač.)*

IVAN

Na zalasku je Ognjane  
tvoja moć!

ZMAJ

Prvo daljni  
pa hopni skoč! *(izvuče mač)*

Mnogi su momci šupljoglavi  
tražili ovde put ka slavi!  
Mnogo je mladih zgubidana  
kidisalo na Ognjana!

*(Ukrste mačeve.)*

MAČAK

Prvi ukrštaj...

ZMAJ

Šta brojiš, mačkovska izdajice?

MAČAK

I onaj koga smatraju  
vrlo veštım borcem  
samo pet puta može ukrstiti svoj mač  
sa mačem-čudotvorcem!  
... Drugi ukrštaj! *(zveket mačeva)*  
... Treći ukrštaj!  
... Četvrti ukrštaj!  
Peti ukrštaj.

*(Kod petog ukrštaja slika se »zamrzne«  
kao na filmu. Mačak dopriča kraj priče.)*

MAČAK

Posle petog ukrštaja  
nestalo je Ognjenog zmaja!  
Neki kažu da ga je sjaj mača  
čudotvorca  
sažegao do ižice!  
Drugi kažu da se postepeno  
smanjivao  
dok se nije smanjio na veličinu gljive  
puhare, a onda se – paf – raspukao, a  
dah  
vetra razvigorca razvejao je u nedodiju  
njegovu zlu silu...

A što se tiče Ivana i princeze...  
Pa, kad je nestalo zmaja,  
princeza je potrčala u susret ka njemu  
a on je potrčao ka prema njoj,  
a oboje jedno drugom ka-prema-  
-ususret.

*(Ivan i Vasilisa potrče, slika se opet  
»zamrzne«.)*

ZAVESA





**I mi trku za konja imamo**

1987.

## Lica

OTAC

MARKO

PRINCEZA JANA

KRALJ HRS

KRALJ GRMALJ

KRALJ SANDALJ-MANDALJ

KRALJ HUDOMALJ

VUK PROMETALO

OSENJA

ŠUMSKA MAJKA

VILA

LESNIK

ČEPERKO

POLJAR

KUČ (ne pojavljuje se)

DVA STARA ŠUMSKA DUHA

AŽDERICA

stražari, prosoci, psi, konj Avgar i dr.

*Napomena:* osnovni motiv za ovu dramu uzet je iz priče »Očev trs« (zbornik V. Čajkanovića). Videti takođe paralele »Crveni vrabac« (zbornik Milana Majznera) i »Zlatna tica, zlatna jabuka i vuk« (u zborniku »Slovenačke narodne pripovetke«). Motiv je, inače, internacionalan.

O Osenji, Vuku, Šumskoj Majci, Lesniku, Kuču, Ažderici i drugim protagonistima ove drame neki podaci se mogu naći u knjizi »Mitska bića iz srpskih predanja« Slobodana Zečevića i »Srpskom mitološkom rečniku«. Sumnjam da to reditelju može biti od koristi.

## I

*(Onog dana kada počinje naša priča otac našeg junaka radio je nešto u dvorištu i mrmeljao je nešto za se...)*

OTAC: E da, e da... e da mi je... Al neka, nije greda... Nije, nije...

*(Otac nije video da ga sin Marko čuje.)*

MARKO: Oče, mogu li nešto da te pitam...

OTAC: Pitaj, sine, po slobodi.

MARKO: Što oče, očesto, govoriš sam sa sobom: »E da, e da, e da mi je...« Reci mi, oče, šta to od mene kriješ.

OTAC: ... Vidiš li ovo naše lozje? Toliki trud – okop, ovez i rezidba – i opet sve džaba: nije rodilo ni za tice a kamoli za vince.

MARKO: I ranije je rađalo slabo ali tek-tek, a jesenaske nije rodilo ni za lek.

OTAC: A kad mi prijatelji dođu šta ću bez vinca? A oni su, možeš misliti, svi kli na trin'est zdravica.

MARKO: Od prvočašnice za sretanje do ispratnice za ponovno viđenje.

OTAC: Bez zdravica nema žitnog rađanja ni sinovskog obradovanja. Bez zdravica pšenica neće biti u busu busata, u struku trsata, u klasu klasata, na gumnu rpata!

MARKO: Pa šta da činimo, oče?

OTAC: Kralj jedne obližnje zemlje (čuo sam od komšije Jakova) ima neki vrlo dobar trs što daje grožđa za pet akova vinca. Ma kakvog vinca! Ambrozije!... E

da mi je, e da mi je onaj nekadašnji rs sam bih krenuo na put da nađem taj čudesni trs!

MARKO: Oče, ja nešto kontam: otići ću do tog kralja, primiću se kod njega u najam i gledaću da ga presontam da mi trs da.

OTAC: De, da te vidim... Pa ti si se već zamomčo i snage si se domčo... Al kralj čiji je taj sad nikom ne daje rasad bar zasad.

MARKO: Da niko ne gucne isto vince! Nekako ću ga ipak presontati...

OTAC: Pa kreni, sine, u dobar čas pošao! Čuvaj se pasa i prikojasa, rđavog saputnika, trulog mosta i kijaka iz mraka!

MARKO: A daješ li mi neku čarobnu stvarcu: kutijicu ili prsten...

OTAC: Dajem ti moj luk!

MARKO: On je čaroban?

OTAC: Naravski! S njime možeš pogoditi cilj koji god poželiš – ako si vešt.

*(Marko je krenuo.)*

OTAC: Kad nađeš trs – svrati u Vržogrnice. Tamo peku najbolje grnce, krčage, vrčeve i ine posude od gline. Kupi mi te grnce da imam u čemu ostavljati vince. Jesi li zapamtio? Trs i koje grno! I vrati se srećno i brgo!

*(Tako je Marko krenuo na put. Idući pevao je...)*

MARKO *(peva)*:  
Pošao sam na put  
al sam nevešt putu,  
aj, haj, nevešt dalekom putu.

Oko mene mrak i tmuša,  
sija zvezda Svinjaruša...  
Što se ono tamo belasa?  
Možda je neka prikojasa?

Duhovi i prikojase  
činjari i činjarice,  
požal'te nas namernike  
ne pravite nam smicalice.

Pošao sam na put,  
al sam nevešt putu,  
aj, haj, nevešt dalekom putu.

*(Marko je došao do nekog raskršća i zaustavio se. Duvao je severac. Iz kovitlaca prašine i suve trave izašlo je neko stvorenje. Bila je to Šumska Majka, duge crne kose, velikih grudi i čežnjivog pogleda...)*

ŠUMSKA MAJKA: Došao si do raskršća i ne znaš kuda dalje?

MARKO: Ko si ti?

ŠUMSKA MAJKA: Ja sam Šumska Majka. Putujem u naviljku suve trave kog vetar putevima nosi... A ti, ko si?

MARKO: Tražim čudesni trs. Kuda da se zaputim?

ŠUMSKA MAJKA: Naočit si momak i zato ću ti pomoći. Pogledaću u Knjigu Raskršća i rastumačiti ti šta tamo piše... Slušaj dobro!

*(Čita iz knjige.)*

*Ako budeš zakalo nadesno – umrećeš naprasno! Ako pođeš pravo – platićeš glavom! Ako pođeš levo – stići ćeš u Kuškundaljevo. Ako pođeš pravo pa desno – stići ćeš u Nemesto!  
Ako ideš idimidođimi, pravo pa skreneš levojkom oženićeš se lepom devojkom. Ideš li, idimidođimi, desno pa onda još*

*dešnje – umrećeš ispod jedne trešnje. Zato ne idi, idimidođimi, desno nego pravo putanjkom, pa staroputinom, pa pustinjom, vučjim tragom – i naći ćeš veliko blago. Kreneš li pravo, pa levo, pa onda desnovcem na kocki ćeš izgubiti sve novce.*

*Ako kreneš pravo pa onda put počne da levuga, a pored puta peva ševrljuga – znaj da te na kraju puta čekaju jad i tuga. Zato idi, idimidođimi, pravo, pa levo, pa malo desnička kroz polje različka, pa se onda drži levče – i doći ćeš do svoje sreće.*

*Ako pođeš levo pa levajša počne da desnuje to na dobro ne snuje, zato idi, idimidođimi, prečicom (presahlom rečicom), pa kod sledeće raskrsnice lečka skreni levečka, pa se drži dešnja dok se ne ukaže jedna česma, pa se onda drži levdža dok ne čuješ kukurek pevca, a kad zapevaju i drugi petli okreni se na peti pa gde se licem zaustaviš – tamo kreni i idi, idi, idimidođimi.*

... Jes' li zapamtio?

MARKO: Možeš misliti! Idem pravo, ostaj mi zdravo!

*(Marko je video vuka koji se uhvatio u gvožđa.)*

MARKO: Gle, vuk se uhvatio u gvožđa. Najbolji vuk je mrtav vuk! Završio si, vukojane, svoje vukovanje. Samo da uzmem strelu i nategnem luk...

*(Nišani.)*

VUK: Ej, Prijane Prijanoviću, ne puštaj strelu! Nećeš se pokajati!

MARKO: Sad ću pustiti brzu strelu! Kad pomisliš da je u letu biće već u tvom telu! Letu-telu... Toliko je brza!

VUK: Vрати strelu u tobolac i oslobodi me iz gvožđa jer ću ti jednom, možda,

biti od koristi. Ne jednom nego vrlo uskoro, ne možda nego vrlo verovatno.

*(Marko je vratio strelu u tobolac...)*

MARKO: Ajde, hvalisavi vuče, hvataj maglu!

*(Oslobodi ga iz gvožđa.)*

VUK: Ja nisam hvalisavi vuk već Vuk Prometalo.

MARKO: Ti si stari kusorepi i olinjali vuk. Od čega si tako olinjao?

VUK: Od prometanja. Zato me i zovu Prometalo.

MARKO: Izbacili su te iz čopora jer si staro smetalo.

VUK: Uzmi ipak jednu dlaku iz mog repa i kad ti ustrebam hukni u nju tri puta i reci: »Priјane Priјanoviću, Vuče Prometalo, dođi časkom!« Ajd, uzdravlju!

*(Marko je sreo neko stvorenje sa crvenom kupastom kapom... To je bio Osenja.)*

OSENJA: Dobro več.

*(Marko ćuti.)*

OSENJA *(za se)*: Hajde, golube, gukni makar az-buki!

... Ja nazvah dobarveče al ti ništa ne reče. Što me razgledaš?

MARKO: Gledam da li si čovek ili div-ljina?

OSENJA: Putnik namernik kao i ti. A što pitaš?

MARKO: Pomislih da si prikoјasa. Najbolja je zaštita od svih prikoјasa – ne

dati od sebe glasa. Ako progovoriš – nema ti spasa...

OSENJA: To je tačno! Nisu opake samo prikoјase i omaje nego i Osenje.

MARKO: Osenje, oni što osenjuju putnike namernike i navode ih da skrajnu s puta i zalutaju?

OSENJA: Baš ti. *(peva)*  
U noći sive jesenje  
putevima lutaju Osenje...  
Kraj puta gde rastu  
brešće i jasenje  
nabasaćeš sigurno  
na Osenje.

MARKO: Brešće i jasenje... Baš kao ovde... Nemoj ih zazivati.

OSENJA: U tandariju, ne bojiš se valjda?... To je samo pesma... A kud si zaka-lo? Na dug ili kratak put?

MARKO: Pošao sam da tražim plemeniti trs...

OSENJA: Ubo te jarac crn, šta će ti trn?

MARKO: Nije crn trn nego – trs!

OSENJA: Trc! Trs! Nisam rekao crn trn nego crn jarac. U tandariju i trs.

MARKO: To nije običan trs nego trs koji daje veliko dobar rod.

OSENJA: Što ne kažeš? Tamo kod onih stena belih rastu takvi čokoti. Idi i uzmi koliko ti duša želi.

MARKO: Idem! Hvala ti putniče-dobro-namerniče.

*(Marko je pošao prema pustolini u koju ga je Osenja uputio, a Osenja je počeo da baje...)*

OSENJA:

*Magla i maglenci  
na kladenci  
na studenci...*

*Magla i magličići*

*– kud si pošao nećeš stići.*

*Magla i maglaci*

*– u nedođin ćeš zaći!*

*Moj si lutan-zalutan!*

*(Marko je pošao tamo kud ga je Osenja  
uputio i ubrzo zalutao. Onda se setio vu-  
ka, huknuo je u dlaku i on je bio tu...)*

VUK: Šta je, Prijane Prijanoviću?

MARKO: Izgleda da sam malkice zalutao?

VUK: Ne »izgleda« i ne »malkice« nego dibidus. A što si ovamo skrajnô?

MARKO: Da tražim trs-čokot.

VUK: Ma kakav čokot! Pošo si tamo gde ovca ne bleji i gde ne kukuriče kokot, tj. u nedođin. A ko te tamo uputio?

MARKO: Jedan čova sa kupastom kappom. Po izgledu je poštenjak.

VUK: Oj, pa to je Osenja! Pogrešio si što si stupio u razgovor sa njime. Sad će ti celo vreme dodijavati!

MARKO: Samo nek dođe! Kad ga dograbim, zgrampim, ima da me pamti!

VUK: Gledaj da ga zgrampiš. Ono na glavi mu je kapa nevidimka. Mogla bi ti zatrebati. Ali njega je teško ukebat... Šta reče da tražiš?

MARKO: Trs koji daje pet akova vina... Znaš li gde raste?

VUK: U gradu Dalj vlada kralj Hrs; on ima baštu–sad u kojoj raste takav trs.

MARKO: A otkud ti to znaš?

VUK: Čula, Čula od Čule.

MARKO: Je li daleko taj Daljgrad?

VUK: Daleko, ali ne predaleko.

MARKO: Onda krenimo!

*(Marko i Vuk Prometalo krenuli su u  
Daljgrad. Pošto Daljgrad nije daleko  
kao neki drugi gradovi u koje će kasni-  
je putovati brzo su stigli.)*

MARKO i VUK *(pevaju):*

Tamo-amo,

Ele-jele,

klaj-klaj

... stigosmo u Dalj.

VUK: Eno tamo su kraljevi vrtovi! Čuvaju ih opasni hrtovi! Al reci im samo »KSI PSI KRALJ SPI« i oni neće ni lanuti. Tu je i poljar ali on spava trešten pijan.

MARKO: Idem da iskopam trs...

VUK: Samo pazi, nemoj biti lakom: nijednu drugu vočku ili stvarku da nisi tako ni slučajno! Ako nešto drugo dirneš-darneš

*u reci će se praćaknuti štuka,*

*uzleteće tica šljuka*

*šljuka će sleteti na bukvu,*

*veverica će ispustiti orahovu ljusku,*

*ljuska će pasti na puteljak*

*kicošu na razdeljak.*

*Kicoš će izvaditi ogledalce*

*da popravi, licne kosu,*

*sa ogledalceta će se odbiti zraka*

*i zaustaviti se na nosu*

*poljara koji spava.*

*Poljar će zviznuti,*

*psi će zarežati,*

*ne vredi ti bežati.*

*(Marko je ušao u kraljevsku baštu, viknuo je psima »KSI PSI KRALJ SPI«, prošao pored zaspalog poljara i počeo da otkopava trs... Kad je otkopao trs primetio je na baštenskom stolu vinogradarske makaze sa pozlaćenim rukohvatom.)*

MARKO: Kakve prekrasne makaze! Kad imam trs trebaće mi i makaze za orez...

VUK: Oprez!

MARKO: Za orez velim i ja!

*(To je rekao i uzeo makaze... Odjednom su se čuli neki neobični zvuci: šum vode, lepet krila, šum lišća... Marko je pokušao da beži...)*

VUK: Kasno je! U reci se praćaknula štuka...

prhnula je tica šljuka...  
šljuka je sletela na bukvu...  
veverica je ispustila orahovu ljusku...  
momak je izvadio ogledalce...  
zraka je poljaru na nosu zatitrala...

*(Pantomima.)*

*(Poljar je skočio bunovno i zgrabio Marka...)*

POLJAR: Tu si, lopove, kradeš kraljevske čokote!

*(Poljar je doveo Marka pred kralja Hrsa...)*

POLJAR: Vaše Veličanstvo, u našoj bašči nađen je ovaj divča!

KRALJ HRS: Divča, šta si radio u bašči?

*(Marko ćuti postidešen.)*

POLJAR: Divča ne kopča. Ili se pravi gluvča.

KRALJ HRS: Reci, lopovski gadu, šta si tražio u našem sadu?

MARKO: Hteo sam, kralju Hrs, da uzmem vaš trs... Samo jedan bus...

POLJAR: Hteo bi da gustira vina s kraljevske trpeze jer ona bajno reze u ustima.

KRALJ HRS: Puste želje ostavimo pustima a mi donesimo presudu... Svako ko uđe u kraljevski vrt zna da ga čeka smrt. To je presuda. Zašto si pokušao da ukradeš naš trs?

MARKO: Imam staroga roditelja... Taj trs je njegova neostvorena želja... Stalno govori kad ostane sam sa sobom: »E da mi je, e da mi je... takav i takav... tako veli... trs!«

KRALJ HRS *(malo mekše)*: Veliš, tako govori. I ja govorim: »E da mi je, e da mi je... E da mi je viloviti konj Avgar iz Tman-planine« i želja me malo mine.

MARKO: A kakav je to konj?

KRALJ HRS: Jednom me u Tman-planinu odveo lovački žar i vidim na proplanku pase – vileni konj Avgar. Gledao sam ga, ko omađijan... onda on zarza i poskoči... I od tog dana ko da su mi za njim otišle oči...

MARKO: Zar se nikako ne može uvrežiti i uhvatiti konj Avgar?

KRALJ HRS: Pođi i uhvati ga! Možda si srećne ruke! Evo naše kraljevske odluke: kad ovde bude viloviti at dobićeš zauzvrat trs koji toliko želiš!

*(Zatamnjenje.)*



## II

*(I tako je Marko krenuo na novi, još dalji put... Ubrzo mu se pridružio Osenja... Marko je pokušao da ga dohvati ali Osenja je vešto odskočio...)*

OSENJA: Do kakvog cilja sada giljaš?

MARKO: Idem u tandariju!

OSENJA: Znam, ti tražiš vilovitog pastuva. Hteo sam da ti kažem gde je, a ti – u tandariju!...

MARKO: Pa reci...

OSENJA: U susednom selu, vele, vilovite konje džabe dele. Ko neće da uzme – biju.

*(Smeje se.)*

MARKO: Begaj, Osenja! Ako te carapnem ostaćeš bez kape!

OSENJA: Nemaš ti tako duge šape!

*(Otišao je.)*

*(Marko je huknuo u dlaku i ubrzo se pojavio Vuk Prometalo... Bio je ljut.)*

MARKO: Zdravo, drugar. Znaš li gde se smuca vileni konj Avgar?

VUK: Zašto me nisi poslušao? Napravio si veliku zbrku! Sad i mi trku za konja imamo, al nemamo konja!

MARKO: Sad šta je tu je a tu je gde je.

VUK: Ko zna gde je sad viloviti konj Avgar... Čuj mene »ko zna«, znaju sigurno vile...

MARKO: A gde da ih nađem?

VUK: Eno tamo, gde cvetaju lile tamo je igrište na kom se sakupljaju vile...

*(Marko je ubrzo stigao do vilinskog igrišta... Pred njim se ubrzo pojavila vila.)*

VILA: Šta tražiš ovde, mileni?

MARKO: Treba mi konj, vileni, a zovuga Avgar.

VILA: Ni pet ni šest, ni tingar-tangar nego baš – Avgar. A znaš li: ko stupi na naše igrište toga mi vile ostavimo bez očiju. Ili njegovim kostima popravljamo našu kočiju... Ali, za tebe, mileni, imam drugi zadatak. Reći ću ti gde je viloviti Avgar ako prebrojiš sve izvore u planini i zapamtiš sva njina imena...

MARKO: Pogodba je, mislim, poštena.

*(Marko je počeo da broji vilinske izvore i beleži njina imena... Odmah se stvorio i neizbežni Osenja.)*

OSENJA: Magla i maglenci, brojiš li studenci, vrutci?... Tom poslu nema kraja. Svi su slični. A osim toga – vila premešta izvore po planini. A ne možeš se osloboditi ni čini – jer čim si počeo da ih brojiš začarao si se...

*(Marko je nastavio da mrmlja imena izvora... Uskoro se vratila vila.)*

VILA: Jesi li izbrojao, mileni, izvore u planini?

MARKO: Jesam, brojao sam bistre izvore al od toga mi se u glavi uzmutilo.

VILA: Da čujem, mileni. Koji su?

MARKO *(nabraja)*: Prvo dođe Vilin izvor, pa Vilina voda, Bela voda, Beli vrutak... Bela česma, Vilina česma... Vilin vrutak, Vilin zdenac... Belo vrelo, Vilino vrelo... Česma od bukovke kore, Česma ispod dva bresta, Česma ispod dva jase-na... Vilin žubor... Žednik-voda... Vrutak

sa tri belutka... Vilin izdan... Beli studenac... Vilin kladenac... Vilin studenac... Beli kladenac...

VILA: To je samo dvadeset i jedan izvor...

MARKO: Uz bele vode izborojao sam i sva crna sela... Crnja... Crniš... Crmnica... Crnuća... Crni Vrh... Crna Trava... Crmno i Crno Grno...

VILA (*smejući se*): Tako mi mojih sedamdesetsedam izvora nikad ih nećeš izbrojati!... Ispuniću svoje obećanje!

Preko mnogih dolina,  
preko mnogih brda,  
teče reka Rzav,  
hladna i brza...

A kraj Rzava valovitog  
pase konj Avgar, viloviti.  
Pase i rže kraj Rzava.

MARKO: Idem tamo! Moram ga uloviti!

VILA: Slušaj dalje. Na brdu iznad Rzava gde ništa ne uspeva dižu se zidine grada Kuškundaljeva. U njemu vlada kralj Grmalj. Avgar je njegov putalj.

MARKO: Pa šta?

VILA: Taj kralj je vrlo sirov i surov. Ima velike brčine i dugi crni perčin. Prava rkaba i rnguta, pravi rmpo i rčin.

MARKO: Znači, velika zloća i zlica!

VILA: On seče glave i zbog sitnice. A ukrasti takvog konjica nije sitnica!

*(I tako je Marko krenuo za Kuškundaljevo...)*

MARKO (*peva*):  
Ele-jele,  
klaj-klaj,

avrlj-bavrlj,  
malo desno, malo levo  
stigoh u Kuškundaljevo.

... Pa i nije tako daleko... Eno livade na kojoj pase Avgar... Ali, vilovitog pastuva sto stražara čuva! Kraj njih ni muva ne može da prođe. Sad šta je tu je, a tu je gde je. Od Rzava studen veje.

*(Naložio je vatru... Odjednom se tu stvorio neki neobični deda...)*

LESNIK: Šunj! Šunj! Mogu li da se zagrejem? Rzavske magle ušle su mi u kosti.

MARKO: Zagrej se, dedice, i pogosti. Imam samo komad proje...

LESNIK: A tebi evo jedan lešnik.

*(Kušali su proju i lešnike.)*

MARKO: A odakle dolaziš, dedice?

LESNIK: Odavde. Živim tu, u grmu lešnika.

MARKO: Ti si, znači, šumski duh, Lešnik, ženetrga, čarobnjak i pesnik...

LESNIK: Šunj, pogodio si! Evo ti još jedan lešnik!... A ti, šunj, šunj, gledaš kako da se domčeš vilovitog putalja?

MARKO: To je nemoguće. Niti ga se mogu domčati, niti bih posle mogao umčati, tj. pobeći.

LESNIK: Konj je veoma uščuveli ali ko, šunj, šunj, veli da ga je nemoguće ukrasti... Evo ti ovaj leskov štap. Udari, šunj, šunj, njime triput o busen i stražari-konjušari će zaspati-začmavati. Uzdravljju! Šunj, šunj!

MARKO: Šunj, šunj!

*(Marko je pošao po konja Avgara... Odjednom, tu se stvorio Vuk Prometalo...)*

VUK: Ovog puta me poslušaj. Nemoj ništa da dirneš ni darneš osim konja! Inače

*Zatreperiće trepetiljka,  
sa nje će opasti jedna liska,  
sleteće na nos zaspalog debeljka,  
debeljko će se počesati i taj češaj  
izazvaće novi dešaj:*

*Uzleteće leptir šareni,  
skočiće skakavac zeleni,  
od njegovog skoka zanjihće se travka  
i uplašiće se čavka.*

*Videće je dečak i uzeće pračku  
da gađa ticu čavku.*

*Al umesto u čavku kamičak će pogoditi  
u klepalo,*

*klepalo će zaklepetati,  
probudiće se stražari  
i brzo će te skleptati.*

MARKO: Ne brini! Ovog puta ništa neću taći!

VUK: Videli pa bili živi!

*(Marko je udario leskovim štapom u busen i stražare je odmah obuzeo san... Marko je prišao konju Avgaru i potapšao ga po grivi... Konj je oko vrata imao grub, konopljani konop umesto uzde... Marko ga je poveo... Odjednom je na drvetu primetio raskošnu uzdu sa sjajnim draguljima...)*

MARKO: Niko mi neće verovati da je Avgar brži od svakog ata ako mu vide ovo neugledno kanapče oko vrata... Uz ovakvog đilkana ide i uzda zlatotkana!

*(Vuk mu je davao neke znake ali Marko kao da ga nije video. Skinuo je konop sa Avgarovog vrata i stavio mu skupocenu uzdu i poveo ga... U tom času čuo se šum vetra i trepet jaside... Šumovi, muzika... Marko je pokušao da beži...)*

VUK: Kasno je... Trepetiljka je počela trepetati! Uskoro će te skleptati!

MARKO: Učini nešto!

VUK: To što si pokrenuo ne može se zaustaviti... Evo, već je s trepetiljke opala liska... *(animacija, pantomima)* Zaškakljala je zaspalog debeljka... Debeljko se počesao... *(sve brže)* Skočio je skakavac i zanjihala se travka... prhnula je čavka... eno, zateže se dečakova pračka... kamenčić iz pračke pogađa u klepalo! *(metalni zvuk)*

*(Stražari su se probudili i povikali »Konjokradica! Konjokradica!« Uхватili su Marka i povelj ga kralju. Kralj Grmalj je bio besan...)*

KRALJ GRMALJ: Uvedite tog tata što je pokušao da ukrade našeg vilenog ata!

*(Uveli su Marka.)*

KRALJ GRMALJ: Ti li si ta šunjevara što je konja Avgara htela da gepi? Znaš li šta te čeka, lepi?

Da ti odsećemo glavu il da te, konjokradice, bacimo u reku Rzav da nahrani-mo ribe-mladice?

Ne... ne... Nije to nikakva kazna. Dakle, momak, raspориćemo ti stomak! To kao prvo. Onda ćemo ti creva vezati za drvo, pa ćemo te terati, sokole, da trčiš okolo dok ti se creva ne namotaju na drvo kao na klube!... Šta kažeš na to, moj golube?

MARKO: Priče o Vama su tačne: vaše metode surove i – mračne!

KRALJ GRMALJ: A mi smo fini: po mesečini tamo-amo kraduckamo... Pa dobro, šta ti bi da glavu stavljaš u torbu kada si znao da ćemo te uloviti?

MARKO *(za se)*: Kako je ono rekao kralj Hrs?

*(kralju)* Otišle mi oči za vrancem vilovitim...

KRALJ GRMALJ (*mного mekše*): Veliš: otišle ti oči... Eh, i meni su otišle za sjajem jednog mača!?

MARKO: Kakav je to mač?

KRALJ GRMALJ: Neki Novak-mač (poznati balkanski pronalazač) iskovao je, pre mnogo leta, jedan kraljevski mač. U tom su maču, rode, snaga vatre i snaga vode (u vatri je žaren, u vodi kaljen) i šta da ti dalje pričam.

MARKO: A što ne odete u kovačnicu tog istog Novaka i ne naručite isti takav?

KRALJ GRMALJ: Da se to ne bi desilo onaj kralj mu je odsekao desnu ruku... Novak se posle toga propio i zabatalio svoju struku...

MARKO: Sve u svemu: vi mnogo želite taj mač i stalno sanjarite o njemu?

KRALJ GRMALJ (*promeni ton*): Ja »sanjarim«? Ja »želim«? Ma ko to veli? (*oholo*) Nisam protivan da postanem vlasnik tog mača! Kad ja taj mač pripašem...

MARKO: ... Ja ću Avgara da uzjašem.

KRALJ GRMALJ: Kad je čist račun onda sve štima i paše.

*(Marko je krenuo da traži kraljevski mač...)*

MARKO: Kako je ono rekao Grmalj: »Nisam protivan da postanem vlasnik tog mača«. »Nisam protivan.« Gotovan! Dabogda bio otrovan u nekoj dvorskoj zaveri!... Gde da nađem mač Novaka-kovača?

*(Zvan-nezvan tu se stvorio Osenja.)*

OSENJA: Ja ću ti reći! Kraj reke Spačve (što teče pored Mačve) raste jedna

vrba, a na vrbi račve. U tim račvama skriven je mač.

MARKO: Beži, dosado!

OSENJA: U žuto lišće sakrilo se žuto lišće. Ono tajnu zna!

*(Marko ga je pojurio i pokušao da mu otme kapu nevidimku...)*

OSENJA: E, sad ću ti reći istinu... Ima jedna pećina, a u pećini peč i veštica što se greje ukraj peći. Ona će ti reći gde je mač!

*(Odlazi smejući se.)*

*(Pojavio se Vuk Prometalo.)*

VUK: Prijane Prijanoviću, kud si navali tako, ko sô na ovce?

MARKO: Sad treba da nađem mač Novaka-kovača.

VUK: Znam i već sam se raspitao. Mač je skriven u jednoj pećini sa ostalim blagom kralja Sandalj-Mandalja.

MARKO: U pećini? Da se ti nisi udružio sa Osenjom? I on je rekao u pećini.

VUK: U njegovim zavrzlamama nekad se nađe i zrno istine.

MARKO: Kako se zove to kraljevstvo?

VUK: Giljdaljevo Nepomaljevo!

MARKO: Uh, al je to daleko!

*(Marko i Vuk krenuli su za Giljdaljevo Nepomaljevo.)*

MARKO i VUK (*pevaju*):  
Gilj, gilj  
gigaj, gigljaj,  
avilj-bavilj,

ele-jele,  
aj-haj  
klaj klaj...  
gore-dole, desno-levo  
al se nikako ne pomalja  
Giljdaljevo Nepomaljevo  
ni dvor kralja  
Sandalj-Mandalja.

VUK: Stigli smo!

MARKO: Uh, al smo nagiljali!

VUK: Eno tu, u onoj pećini skriven je mač Novaka-kovača i drugo kraljevo blago. Nikakva peć i veštica ne postoje, ali da bi ušao unutra moraš znati tajne reči.

MARKO: A koje su tajne reči?

VUK: To nisam uspeo da doznam. Idem ponovo da se raspitam.  
(*Otrčao je u šumu.*)

(*Kraj pećine se pojavio prurušeni Osenja... Marko ga nije prepoznao.*)

OSENJA: Hteo bi unutra, a ne znaš čarobne reči, a?

MARKO: A kakvo si ti stvorenje?

OSENJA: Ja sam šumski duh... Al ne boj se, nisam zao.

MARKO: Ko bi ga znao.

OSENJA: Mi duhovi smo ili velike do-  
bričine ili smo male zlice. Ja sam od ove  
prve sorte.

MARKO: Dokaži, reci mi čarobne reči.

OSENJA: Tajnu čarobnih reči držiš u ruci.

MARKO: U ruci imam samo svoj tisov luk.

OSENJA: Uzmi svoj tisov luk pa trzni-  
čupni tetivu i oslušni njen zvuk!

MARKO: Otac nije ni znao da je luk ča-  
roban!

(*Osenja je nestao iznenada kako se i pojavio. Marko je trznuo tetivu. Uz zvuk tetive čule su se reči »spenga-raspenga«. Marko je ponovio pokus i ponovo su se čule iste reči. Bio je to, u stvari, glas Osenje sakrivenog iza obližnjeg drveta... Marko je prišao pećini.*)

MARKO: SPENGA-RASPENGA, Pe-  
ćino!

(*Al ništa se nije pomerilo. Marko je ponovio reči, ali se opet ništa nije pomaklo. Malo potom čuo se Osenjin smeh. Osenja je izašao iza drveta – još uvek je bio prurušen.*)

OSENJA: Šteta! A baš je izgledalo vero-  
vatno!

MARKO: Jesi li to ti, Osenja?

OSENJA: Nije da nisam i jeste da jesam. Ali može da bude i obrnuto: jeste da nisam i nije da jesam! (*smeje se*)  
Otac ti je lepo rekao da je taj luk čaroban. S njime možeš pogoditi svaku metu – ako si vešt!

MARKO: E to ću baš da proverim. A ti ćeš mi biti meta!

(*Marko je odapeo dve-tri strele na Osenju koji je pobegao smejući se.*)

MARKO: Ogladneo sam od besa. Nabraču šumskih jagoda ili pečuraka!

(*Na proplanku nedaleko od pećine raslo je kolo pečuraka. Na jednoj, ovećoj, sedeo je Čeperko.*)

ČEPEK (peva):

U šumi-osoju  
brao sam pečurke

i to ne po koju  
nego oberučke.

Pečurke za doručke,  
pečurke za ručke...  
To je malo dosadno  
– ma kakvi more malo!

U vrnjkeš!  
Vidim neke ručurde,  
što beru pečurke!  
Kakva li je to grdosija!  
... Sakriću se ispod ove otrovne,  
tu me neće tražiti!

*(Marko je ubrao jednu pečurku. Odjednom je začuo neki kočoperni glasić.)*

ČEPERKO: Pusti me! Pusti me! U vrnjkeš, stežeš me!

MARKO: Šta li se to javlja?... Izgleda da sam zajedno sa gljivom uzbrao nešto živo...

ČEPERKO: U vrnjkeš! Nisi mogao da me uzbereš! Beru se cveće i jabuke, a biće što ima svoje noge ne može da se uzbere!

MARKO: Stvarno neka živuljka! Gle, liči na nekog čovečuljka!

ČEPERKO: U vrnjkeš, ne steži me!

MARKO: A ko si ti, druško majuško?

ČEPERKO: Ja sam Čeperko! A sad me, u vrnjkeš, pušćaj!

MARKO: Čeperko s čuperkom. Kočoperni Čeperko!

ČEPERKO: Šta se motaš po šumi? Mogla bi te napasti neka zverka.

MARKO: Pošao sam da ulovim jednog takvog Čeperka.

ČEPERKO: A koja bi ti bila korist od mene?

MARKO: Jedan kočijaš obećao mi je dobro platiti ako mu ulovim nekog malca veličine pedlja ili palca. Veli, vrlo su poddesni!

ČEPERKO: U vrnjkeš, a zašto smo poddesni?

MARKO: Vežu se, veli, konju uz uvo da mu podvikuju »đi«, tako da ti bič ne treba ni ič.

ČEPERKO: Ako me pustiš, reći ću ti jednu tajnu!

MARKO: Kaži, pa ću te pustiti.

ČEPERKO: Ta pečurka koju si uzbrao je otrovna! Ja sam se sklonio ispod otrovne pečurke, misleći da nećeš nju uzbrati.

MARKO: Otrovna? To je pravi pravcati varganj!

ČEPERKO: To je šarganj!

MARKO: Ma kakvi šarganj, to je varganj!

ČEPERKO: Varganj je za tiganj, a šarganj je naprotiv vrlo otrovan!

MARKO: Ma kakvi šarganj, to je varganj!

ČEPERKO: Pojedi taj varganj pa ćeš otići u vrnjkeš!

MARKO: Mislio sam da razlikujem koja je pečurka otrovna, a koja je za jelo.

ČEPERKO: »Razlika između otrovnih i jestivih gljiva je u njihovoj sličnosti!« Citat.



MARKO: Kako to?

*(Kuć je otpozdravio kucanjem u steni...)*

ČEPERKO: Svaka jestiva gljiva ima svog otrovnog dvojnika: varganj-šarganj, smrčak-čagrčak, golubara-muhara, petrovka-pupavka, žutnjača-lisičarka, belunjača-mlečnjača, i rudnjača-ludnjača.

MARKO: Možda tvoja uzrečica, Čeperko, otvara pećinu?

ČEPERKO: Koja moja uzrečica? Zar ja imam uzrečicu?

*(Marko je viknuo ispred pećine.)*

MARKO: U vrnjkeš! U vrnjkeš! Ne, ne otvara.

MARKO: Hvala ti što si mi otkrio tu tajnu. A znaš li tajne reči koje otvaraju pećine?

ČEPERKO: U vrnjkeš, nisam ni znao da imam uzrečicu!

ČEPERKO: To ne znam.

MARKO: Koja beše Lesnikova uzrečica? Šunj! Šunj!, pećino!... Nije ni to. A Osenjina? U tandariju! Šumske Majke? Idimidođimi!... Ništa ne vredi...

MARKO: Znači, vodim te mom prijatelju kočijašu.

ČEPERKO: U vrnjkeš, kočijaš! Pitaćemo mog prijatelja Kuća, srebrnog cara rudnika. On zna sve što je u vezi sa blagom. On čekićem kucka po stenju i po zvuku odgoneta ima li u njima srebra ili zlata! Samo, on se ne da videti. Kucni u ovu stenu!

ČEPERKO: Čekaj... Tamo u žilama stare vrbe žive dva vrlo stara šumska duha. Predveče iznesu svoje tronoge stolčice napolje i razgovaraju... Čini mi se da oni imaju neke stare uzrečice...

*(Marko je pošao do žila stare vrbe...)*

*(Marko je kucnuo...)*

ČEPERKO: Ej, Kuć! Kuć! U vrnjkeš, gde si?

MARKO: Dobar dan, dobri stariši! Ja se zovem Marko. Dolazim iz daleka...

*(Stari duhovi su ćutali i pušili. Marko je čekao. Onda je prvi stariš rekao svom drugu...)*

KUĆ *(off)*: Tu sam!

ČEPERKO: Ti znaš sve što je zakučasto i nedokučivo. Reci mi znaš li tajne reči koje otvaraju ovu pećinu.

I ŠUMSKI DUH: Izgleda, a nu da, da je nešto tu napremas.

KUĆ *(off)*: Te reči su dobro sakrivene. Znam samo da su one uzrečica nekog šumskog duha koji ni sam ne zna da njegova uzrečica otvara put do blaga!

II ŠUMSKI DUH: Pitaj ga, činiš tako, koj je i odakle je.

ČEPERKO: U vrnjkeš, to je dobro skriveno! Hvala ti Kuć!

I ŠUMSKI DUH: A nu da, pitaj ga časkom ti.

II ŠUMSKI DUH: Zar ne vidiš, činiš tako, da pušim.

I ŠUMSKI DUH: Pa onda, a nu da, da ga ne pitamo!

II ŠUMSKI DUH: I ja mislim, činiš tako, da ga ne pitamo.

I ŠUMSKI DUH: Šta nas interesuje, a nu da, ko je i odakle je.

*(I nastavili su mirno da pučkaju svoje lule. Marko se nakašljao i ponovo im se obratio.)*

MARKO: Zna li, dobri stariši, čarobne reči koje otvaraju pećinu s blagom?

*(Duhovi su ćutali i pušili. Marko je izgubio strpljenje i otišao je. Posle njegovog odlaska stari duhovi su nastavili razgovor.)*

II ŠUMSKI DUH: Ono sigurno, činiš tako, nešto hoće da pita.

I ŠUMSKI DUH: A nu da, hteo bi da se nešto raspita.

II ŠUMSKI DUH: Inače, činiš tako, ne bi bio ovdekana.

I ŠUMSKI DUH: Pitaj ga, a nu da, šta hoće.

II ŠUMSKI DUH: Pitaj ga, činiš tako, ti ako možeš čakskom.

I ŠUMSKI DUH: A nu da, zar ne vidiš da pušim?

II ŠUMSKI DUH: Pa onda, činiš tako, da ga i ne pitamo šta hoće.

I ŠUMSKI DUH: I ja mislim, a nu da, da ga ne pitamo.

II ŠUMSKI DUH: Šta nas interesuje, činiš tako, šta ono hoće.

I ŠUMSKI DUH: Šta nas zanima, a nu da.

*(Marko je ponovo došao do pećine... Možda su uzrečice starih duhova čarobne reči?)*

MARKO: A nu da, pećino, činiš tako!

*(Nešto je škljocnulo i »vrata« pećine su se polako i sa škripom otvorila. Bila je puna raznog blaga, a u sredini, na plišanom jastučetu, blistao je mač Novaka-kovača. Pre nego što je ušao Marko je pozvao Vuka.)*

MARKO: Prijane Prijanoviću, Vuče Pro-metalo, dođi čakskom!

*(Vuk je došao.)*

MARKO: Uspeo sam! Pogledaj štaga blaga!

VUK: »Štaga blaga.« Ne šali se šalom da dirneš-darneš išta osim mača. Inače,

*Miš će pregristi konac  
kojim je vezan zaponac;  
Zaponac će gurnuti jezičak,  
a jezičak će osloboditi čekičak;  
Čekičak će udariti u skočak,  
a skočak će osloboditi točak;  
Za točak je vezana metla  
koja će probuditi petla;  
Petao će zakukurikati iz sveg glasa  
pećina će se zatvoriti,  
dojuriće straža  
i neće ti biti spasa!*

MARKO: Neću ništa ni taći!

VUK: Videli pa bili živi!

*(Marko je ušao u pećinu i prišao je postolju na kome je ležao mač. Uzeo ga je... Pošao je ka izlazu... Odjednom je na jednom kovčegu primetio korice za mač ukrašene draguljima i isto tako raskošan opasač.)*



MARKO: Korice i opasač! To ide uz mač!

*(Vuk mu je uzalud davao znake.)*

MARKO: Do izlaza iz pećine nema više od tri metra. Uzeću korice i opasač i jurću poput vetra.

*(Uzeo je korice i opasač. Odjednom su se začuli neki zvuci nekih nepoznatih mehanizama... Marko je pokušao da beži, ali nije uspeo da pomakne noge.)*

VUK: Miš je pregrizao konac kojim je vezan zaponac... iskočio je jezičak... poskočio je čekičak... skočak je oslobodio točak... zaklatila se metla... uskoro ćeš čuti petla... *(čuje se kukurikanje)*

*(Pećina se zatvara... Nestaje dnevnog svetla. Pećina se otvorila, a malo potom stigla je i straža iz dvora. Marka su stražari odveli do kralja Sandalj-Mandalja.)*

STRAŽAR: Veličanstvo, ovaj leventa i potukač pokušao je da prisvoji vaš kraljevski mač.

*(Kralj ništa nije rekao samo je napravio neki Marku nerazumljiv gest.)*

MARKO: Je li kralj nem?

STRAŽAR: Nije. Samo su mu dojadile reči.

MARKO: A šta je rekao?

STRAŽAR: Rekao je »em«.

*(Kralj se rukom uhvatio za pojas, a zatim je glavu prislonio na dlan.)*

MARKO: Šta veli dalje?

STRAŽAR: Veli »em... em si mi ukrao mač em si mi prekinuo drem«.

*(Kralj je napravio pokret sklapanja očiju.)*

MARKO: Sklopio je oči. Još bi da soviše?

STRAŽAR: Ne, to u prevodu znači »crno ti se piše«.

*(Kralj je raširenim rukama i dlanovima oponašao terazijske.)*

MARKO: A sad, šta kaže, šta kaže?

STRAŽAR: Tvoju krivicu važe.

*(Kralj se ponovo uhvatio za pojas i nešto zamlatarao rukama.)*

MARKO: Šta veli, šta veli?

STRAŽAR: Doneo je presudu!

MARKO: Kako glasi, kako glasi?

STRAŽAR: »Ko se MAČA MAŠA poginuoće od MAČA.«

*(Kralj je napravio znak spirale iznad glave pokazujući na Marka.)*

MARKO: Pokazuje da u glavi imam spiralu... to jest: smatra me za budalu. Preispoljnu ili običnu?

STRAŽAR: Običnu.

MARKO: To je utešno.

*(Kralj je napravio još neki znak.)*

STRAŽAR: Kralj Sandalj-Mandalj Treći pita šta imaš reći u svoju odbranu.

MARKO *(za se)*: Kako je ono rekao kralj Grmalj?

*(kralju)* Veličanstvo, ja se veoma kajem, al nisam mogao drugače; prosto su mi otišle oči za tim mačem i njegovim sja-jem.

*(Kralj je izveo neku pantomimu sa očima...)*

MARKO: I njemu su oči otišle...

STRAŽAR: Tačnije: odlutale!

MARKO: A kuda? Kuda?

*(Kralj je znacima prikazao devojkicu i to veoma lepu.)*

STRAŽAR: Za nekom devojkicom, princezom Janom... Mnogi je prose... Ali njen otac... tako kaže... još nije našao odgovor na pitanje »s čime se lepota najbolje slaže«...

MARKO: Izgleda da mnogo pati...

STRAŽAR: Da nešto mu nije pasent... I veli: ako mu dovedeš tu lepojku učinićeš mu veliki godiment... A ti ćeš od njega dobiti željeni mač – na prezent.

*(Marko je ponovo krenuo na put... Vuk ga je već čekao.)*

VUK: Eh, Prijane Prijanoviću... Kud i kamo si sada krenuo?

MARKO: Kudikamo je bolje da nisam ni krećavao.

VUK: U kakvu si nas sad uvalio tarapanu? Šta nam činiti valja?

MARKO: Treba da nađem neku devojkicu Janu.

VUK: Princezu Janu, kćer kralja Hudo-malja?

MARKO: Dotičnu il neku sličnu.

VUK: Ovoj nema slične.

MARKO: Znači veliko je lepa?

VUK: Veoma je lepa i dederna ta devojana

a ti si, bratac, bena i šana što si pristao na to.

Jer tu lepu princezu čuvaju ko tucu u kafezu!

I jer je njena čuvarica jedna grozna Ažderica. Ažderica ili Aždar, ne znam tačno.

MARKO: Sad šta je tu je. A u kom kraljevstvu živi ta lepa i dederna princeza?

VUK: U Trlavrlatedanegdaičitukabababićidaljevu.

MARKO: Uh, al je to daleko.

VUK: Bolje se s pola puta vratiti nego na kraju puta slomiti vrat.

MARKO: Vraćam ti dlaku, Prijane Prijanoviću. Idi kud te noge nose i čuvaj se gvožđa.

VUK: A ja ti želim da na kraju krajeva zadobiješ trs što rađa brdo grožđa!  
*(Otišao je.)*

*(Ko bi drugi – ponovo se pojavio Osenja.)*

OSENJA: Ni blizu, ni daleko, postoji jedna poljana; na njoj cveće bere devojana Jana. Gledano sa strane – tu nema ni cveća ni poljane, ni devojane Jane; vidi se samo pustinja sura po kojoj vetar svira. Gledaš li odozgor – vidi se samo sinje more! Al ako triput zatrepćeš – videćeš poljanu i cveće, a usred jednog cveta u kapljici rose:

sliku i priliku Jane  
zlatokose.

MARKO: Ne zamajavaj me, Osenja. Daleko mi ići valja.

Daleko mi ići valja. Idem do Trlavrlatedanegdaičitukabanabićidalja! *(peva)*

Trla-vrla,  
teda-negda,  
iči-tuka,  
bana-bići,  
baš daleko  
valja ići...

Trla-vrla,  
teda-negda,  
tamo-amo,  
desno-levo

– uh, al je daleko to vražje  
Trlavrlatedanegdaičitukabanabićidaljevo!

Moram potražiti konačište, a sutra sve opet ispočetka: trla-vrla-gore-dole...

*(Legao je na travu, izvadio pokrivač iz torbe i pokrio se... Iza drveta je izvirio Osenja.)*

OSENJA: E baš si šepRTLja. Pokrivaš se širinom a ne dužinom. Zato ti vire noge.

MARKO: Uh, što mi se spava... neka ih neka vire.

OSENJA: Uh, što me to nervira!

MARKO: Dobro, okrenuću...

*(Marko je okrenuo-prevrnuo pokrivač ali opet su mu virile noge... Zatvorio je oči. Osenja je osmotrio da li spava a onda je hitro priskočio i okrenuo pokrivač kako treba.)*

MARKO: Što si me probudio?

OSENJA: Zato što me raspamećuje kad neko nešto radi pogrešno!

MARKO *(za se)*: Znači, to je tvoja slaba tačka – ispravljanje tuđih grešaka. Možda ćeš mi tako pasti šaka?

OSENJA: Šta veliš?

MARKO: Pitam se šta će ti ta smešna kapa, kupasta pa još crvena?

OSENJA: E baš si bena. To nije obična kapa nego kapa nevidimka.

MARKO: Kaka nevidljivka?

OSENJA: Rekao sam: nevidimka.

MARKO: Znači ko je nosi postaje nevidljiv. A šta biva sa kapom? Ona se vidi?

OSENJA: U tandariju idi. Onaj ko je nosi postaje nevidljiv zajedno sa kapom.

MARKO *(za se)*: Kad bih imao kapu nevidljivku lako bih ugrabio princezu. *(Osenji)* Ej, daj mi da probam...

OSENJA: Tako jevtine valjuge ne pale kod mene. Kapu može dobiti samo ko me uhvati, a takav se još nije našao.

MARKO: Onda me ostavi na miru.

OSENJA: Osenja koji nekog ostavi na miru nije Osenja.

MARKO: Urnišeš me... Zasviraću na sviralu da sredim misli.

*(Izvadio je dvojnice iz torbe.)*

OSENJA: To nije svirala nego su dvojnice!

MARKO: Dobro, dvojnice. *(za se)* Videćemo ko je od nas dvojice veći domišljan. *(Dunuo je u dvojnice.)*

... Pazi, neće da sviraju. Ti si mi začarao dvojnice?

OSENJA: Uh, što me nerviraš. Okrenuo si dvojnice naopačko – a hoćeš da sviraš.

MARKO: Naopako? Znači treba da ih okrenem.

*(Okrenuo je dvojnice s rupama nadole i opet dunuo... Osenja je cupkao okolo sve više se nervirajući.)*

MARKO: Okrenuo sam a opet neće. Naravno, kad nisam prste stavio na rupe. Gde su mi rupe? Ukrao si mi rupe od dvojnice.

OSENJA: Gde su mu rupe! Glup je onaj ko podučava glupe!

*(Marko se sagnuo da traži rupe od dvojnica...)*

MARKO: A tu su dole!

*(Izokrenuo je šake i nekako podvukao prste odozdo na dvojnice koje su još uvek ostale okrenute naopačko i dunuo...)*

MARKO: Neće pa neće!

*(Osenja nije izdržao, priskoćio je i okrenuo je dvojnice kako treba... Marko je to i čekao: hitro ga je zgrabio i uzeo mu kapu nevidimku.)*

MARKO: Konačno si dolijao, Osenja.

*(Osenja je otišao nervirajući se.)*

OSENJA: Uh, što se nerviram... Kako sam napravio tako glupu grešku? Kako sam napravio tako glupu grešku?...

*(Pred Markom se ponovo pojavio Vuk Prometalu.)*

MARKO: Zašto si se vratio, Prijane Prijanoviću?

VUK: Eh... Ti si mi rođak u tvrdoglavosti, a brat u veštini upadanja u neprilike!... Sad imaš kapu nevidljivku. Uđi u dvor i kad princeza zaspi uzmi je u naručja pa begaj. Osenjina kapa će i tebe i nju učiniti nevidljivim. Ali, pazi, ne smeš ništa drugo osim princeze poneti iz dvora. Jer, u tom času,

*Neko devojče dobiće poljubac i  
ispustiće rubac,  
rubac će pasti na grm ruže,  
momak će dohvatiti rubac s grma  
i osetiće ubod trna,  
jauknuće kroza zube,  
mačka će ispustiti klube,  
klube će se otkotrljati i uplašiće pčelu,  
pčela će odleteti do vodenice  
i sleteti na krišku lubenice,  
vodeničar će mahnuti na pčelu i  
uplašiće vrapca,  
vrapac će iz krila ispustiti perce,  
perce će pasti na pekara koji prodaje  
perece,*

*pekar će kinuti i od tog kija  
iz žbunja će izmiletati zmija  
slika zmije pojaviće se u snu jednog  
paža  
koji će viknuti »Straža! Straža«,  
»U pomoć! U pomoć!«  
A u istom času i kapa nevidljivka  
izgubiće svoju moć.*

Ostalo znaš – završićeš u čeljustima grozne Ažderice.

MARKO: A može li se ta Ažderica neka ko pobediti?

VUK: O tom potom. Što bi se igrao s mladim životom?

MARKO: Pitam onako.

VUK: Može. Jednu je pobedio neki Pavao tako što je na nju sipao kabao vruće

vode. Neki drugi junak pobedio je neku drugu Aždericu (i spasio carevu kći iz njenih ralja) udarcem bukovog malja!

MARKO: Interesantno.

VUK: Samo što je taj bio džin-grmalj a džinovski je bio i malj. A gorostas je bio i ranije pomenuti Pavao (a to вреди i za njegov kabao).

Hajde, kreni i glavu u pamet!

*(Za to vreme na dvoru kralja Hudomalja...)*

KRALJ HUDOMALJ: Prosci, novodošli! Pokažite da l ste umni il glupi, odgovorite kratko i glatko na naš kraljevski upit.

Ko na naš upit

da odgovor bez mane

dobiće ruku naše kćeri

lepe princeze Jane.

Ko dakle ume da nam kaže

S ČIME SE LEPOTA NAJBOLJE

SLAŽE?

I PROSAC: Lepota se najbolje slaže sa lepotom!

KRALJ HUDOMALJ: Totov! Bacite ga Ažderici!

AŽDERICA: Mljac! Njup! Tako mu i treba kad je glup! *(proguta ga)*

II PROSAC: Moj odgovor je: Lepota i Umeće!

KRALJ HUDOMALJ: E neće biti. U čeljust Ažderice ideš i ti!

AŽDERICA *(drugom prosci)*: Mljac! Njup! U čeljust moju došo si jer si bio klupoder!

KRALJ HUDOMALJ: Sledeći!

III PROSAC: Nema boljeg sklada od Lepote i Junaštva!

KRALJ HUDOMALJ: Svašta! Stražaru, i ovog Ažderici baci pa nek se junači!

AŽDERICA: Tog što se junači smazaću kao začin!

KRALJ HUDOMALJ: Lepa prelepa moja kćeri! Još moraš čekati. A dotle se posveti vezu i drugom ručnom radu... A ti, verna moja Ažderice, pripazi da je ne ukradu neke dangube viteške!

AŽDERICA: Čuvaću je, gospodaru, bez greške... *(kad se kralj malo udalji)* E baš ću da spavam. Jer, poznato je, drugar, strah šumu čuva a ne lugar.

*(Okrenula se na bok i zaspala... Princeza je nastavila da na svom đerđefu veze sliku princa iz svojih snova... Ušao je stražar i na zlatnom poslužavniku doneo neko pismo. Princeza ga je otvorila...)*

PRINCEZA: Ah, pesma još jednog viteza... *(čita)*

»O, Amore!

*Osetih ustrel tvoj  
kad videh njeno lice,  
božansko lice joj!*

O, djevo!

*Ja u svom životu  
cilj jedan jedini znam:  
opevaću lepotu vašu,  
veliku lepotu vam«.*

... Potpis: »Vitez Lotalica«.

*(Pocepala je pesmu i bacila je.)*

Svi vitezovi, kao u roju, hvale lepotu moju. Nadaleko hvale svi, veliku lepotu mi.

Al briga me za njine reči,  
za laskave reči im...  
Ja čekam tebe  
o kome snim...

*(Zagledala se setno u sliku princa koga je izvezla... Odjednom, vez kao da je progovorio.)*

MARKO *(off)*: Ali, princezo, ti si zaista izrazito lepa!

PRINCEZA: Ko to govori? Kao da je vez progovorio!... Ne, to je moj sopstveni glas...

MARKO *(off)*: Ne, to sam ja.

PRINCEZA: Princ koga sanjam a koji nikako ne dolazi? A gde si?

MARKO *(off)*: Tu sam, gde bih bio drugde?

PRINCEZA: Tu si, gde bi bio drugde, samo što te malkice nema, kao i obično.

MARKO: Kako, kao i obično?

PRINCEZA: Dosad si bio daleko, a sad si tu – samo što te nema.

MARKO: Ja sam tu, znači da me ima.

PRINCEZA: Ako si tu zašto te ne vidim?

MARKO: Zato što sam u nevidelu.

PRINCEZA: A kako to?

MARKO: Došao sam nevidljiv.

PRINCEZA: O bože, on je pomalo stidljiv, zato je došao nevidljiv. Baš tako sam ga i zamišljala... A kako si postao nevidljiv?

MARKO: Imam kapu nevidljivku. Ko je stavi na glavu postaje nevidljiv.

PRINCEZA: A kako ne vidim kapu?

MARKO: Kad se kapa nevidljivka stavi na glavu čovek postaje nevidljiv zajedno sa kapom. Inače cela stvar ne bi imala smisla, zar ne.

PRINCEZA: Zanimljivo priča i ima lep glas. Baš kao što sam ga i zamišljala... Možda te još uvek samo zamišljam?

MARKO: Ne, ne... Možeš me dotaći. Pruži ruku... *(princeza posluša)*... To je moja ruka...

PRINCEZA: ... A zašto si došao?

MARKO: Da te odvedem. Hajdemo!

PRINCEZA: Ne znam... Moram biti sigurna da si onaj pravi. Skini tu kapu... Ne boj se, Ažderica spava...

*(Marko je skinuo kapu nevidimku i izašao iza veza...)*

PRINCEZA *(gledajući ga)*: Da li mi se, dok te gledam, podižu obrve i šire zenice?

MARKO: Neprimetno... tek-tek... ali šire se...

PRINCEZA: Tako i treba. I s tobom se događa isto...

MARKO: A šta to znači?

PRINCEZA: To je znak da si onaj pravi! U *Zlatnoj knjizi za princeze* piše: »Najvažnije je da vam se, dok ga gledate, obrve izvijaju a zenice šire. Manje je važno da li je lep, hrabar i učen i da li ima lepe manire«.

Vodi me!... A kako ćemo proći pored straže?

MARKO: Kapa nevidljivka će nas oboje učiniti nevidljivim...



*(Pošli su... Ali, Marko je primetio pored princezinog veza skupoceni đerdan.)*

MARKO: Zaboravila si đerdan!

PRINCEZA: Neka ga, nije mi više važan...

MARKO: Uz tako lepu i deđernu princezu ide i lep đerdan!

*(Uzeo ga je... Odjednom su se začuli oni isti čudni zvuci. Tu se, istom, stvorio i Vuk Prometalo.)*

VUK: Eh, Prijane Prijanoviću...

MARKO: Da begamo!

VUK: Kasno je... Eno, pogledaj tamo... Devojče je dobilo poljubac i ispustilo rubac...

*(Pantomima, muzika.)*

... Momak je dohvatio rubac s grma i  
osetio ubod trna...

... Opsovao je kroz zube... mačka je  
ispustila klube...

... Klube se kotrlja... uplašilo je pčelu...  
... Pčela leti do vodenice... sleće na

krišku lubenice...  
... Vodeničar maše na pčelu... uplašio  
je vrapca...

... Vrabac je isputio perce... Kinuo je  
onaj što prodaje perece...

... Od pekarevog kija iz žbunja je  
izmilela zmija...

... Slika zmiije pojavljuje se u snu  
onog paža!

PAŽ: Straža! Straža! U pomoć! U pomoć!

MARKO: Staviću kapu nevidljivku!

*(Stavio je kapu na glavu ali ništa se nije desilo...)*

VUK: I kapa nevidljivka izgubila je svoju moć!

*(U tom času Ažderica se probudila.)*

AŽDERICA: Uh... Uh... Ko me je probudio? Ko se usudio?... Gle, neki carević. Kad patim od žgaravice volim da gutam careviće!

MARKO: Prvo i prvo, ja nisam carević...

AŽDERICA: Ne volim kad neko tera inat-prkos! Ko si i šta si?

MARKO: Ja sam junak što ne zna za strahos!

AŽDERICA: A ja sam strašna Ažderica!

MARKO: Ažderica, ne-ažderica, ti si obična gušterica!

AŽDERICA: Plamen rgam, glave trgam, zato me zovu Glavotrga!

MARKO: A ja sam, poštovana, Utamanjivač raznih Nemana! Uplejao sam, pre dva-tri dana, jednog još većeg nemana!

AŽDERICA: Ma nemoj mi reći? A kako?

MARKO: Sad ću tilnuti brzu strelu! Kad pomisliš da je u letu biće već u tvome telu! Letu-telu... shvataš li koliko je brza?

*(Pusti strelu.)*

AŽDERICA: Tvoje me strelice, dušice, peckaju kao mušice! Ni najteža koplja nisu probila moj oklop od krljušti! Sad ću pustiti vatreni jezik koji će da te oprljušti!

*(Pustila je oganj iz čeljusti koji je skoro dohvatio Marka.)*

AŽDERICA: Prvo ću malo da te potpečem pa ću onda da te gutnem! Kako ti se to sviđa, pustozvrcu pusti? Još malo ću da te potpečem, pa ću da se iščeljustim!

VUK (*Ažderici*): Videćemo čija vuna čiju nanu prede!

*(Ažderica je ponovo pustila plamen iz usta.)*

VUK (*Marku*): Kad se iščeljusti da te proguta nemoj begati nego je čekaj smelo i tilni joj ovaj olovni štap u ždrelo... (*da je mu štap*) Vrelina rastopljenog olova će je uništiti!... Pazi, evo je... Sad će se iščeljustiti!

AŽDERICA: Junače, osećaš li sada strahos! Junače, sad se junači! U čeljust moju uskači!

*(Razjapila je ogromno grotlo svojih usta... Marko je hitro hitnuo olovni štap unutra...)*

MARKO: Eto ti, Ažderice, lek protiv žgaravice!

*(Grozno stenjući i brekćući Ažderica se strovalila mrtva-mrtvicijata. Princeza je poletela u Markov zagrljaj.)*

KRALJ HUDOMALJ: Ko je sad pa ovaj, pustozvrc tršavi?

PRINCEZA JANA: Oče, to je onaj pravi.

### III

## EPILOG

*(Marko, princeza Jana i Vuk Prometalo krenuli su natrag...)*

MARKO: Šta da radim, Prijane Prijanoviću? Princeza mi se mnogo sviđa i obratno.

VUK: ... Uopšte ti se ne sviđa?

MARKO: Ma ne...

VUK: ... I ti se sviđaš njoj, takođe mnogo?

MARKO: Takođe.

VUK: Pa šta onda, vodi je kući.

MARKO: Al ako ne odstupim curu onom kralju neću dobiti mač, bez mača neću dobiti konja a bez konja neću dobiti trs... Otac će me nazvati benom ako se umesto s trsom vratim sa ženom!... Ne znam pa ne znam šta mi činiti valja?

VUK: Nadlukavićemo kralja... Sakrij devojanu a ja ću se prometnuti u nju. Mene ćeš odvesti kralju Sandalj-Mandalju. Vi požurite dalje, a ja ću vas stići.

MARKO (*zadivljeno*): Ti znaš da se premećeš?

VUK: Nije to ništa naročito. To je samo jedna posebna vrsta snalažljivosti, ništa više.

*(Marko je stigao na dvor kralja Sandalj-Mandalja.)*

MARKO: Dovodim Vam devojanu Janu, lepu i dedernu. Nije samo lepa nego prekrasno veze na derdefu!



**KRALJ SANDALJ-MANDALJ:** Evo, predajem ti mač Novaka-kovača! Zaslužio si ga!

*(Marko se poklonio i otišao je... »Princeza« je odmah uzela i postavila svoj okvir za vez i stidljivo se krijući iza nje-ga počela da veze. Kralj joj je prišao...)*

**KRALJ SANDALJ-MANDALJ:** Osmehni mi se lepota! Biće vremena za vez!

*(»Princeza« je sklonila okvir za vez – umesto princeze ukazao se Vuk. Iskovrežio se na kralja i pobegao...)*

**KRALJ SANDALJ-MANDALJ:** Pomoć! Pomoć! Umesto princezinog osmeha ugledah vučji iskovrež.

*(Marko je stigao na dvor kralja Grmalja.)*

**MARKO:** Kralju Kuškundaljeva, doneo sam Vam željeni mač, a vi ispunite svoje obećanje!

**KRALJ GRMALJ** *(divi se maču, pipka ga, uzmahuje):* Sad mi je srce na mestu! Pripremio sam kovčeg za njega da mi ga neko ne ukrade!

*(Stavio je mač u veliki kovčeg... Stražar je doveo konja...)*

**KRALJ GRMALJ:** Evo Avgara, konja vilenog! Zaslužio si ga, pošteno!

*(Marko je prihvatio konja, poklonio se i otišao... Kralj je obilazio oko kovčega a onda nije odoleo – otključao je katanac i otvorio ga... Iz kovčega je iskočio Vuk, iskezio se na kralja i pobegao.)*

**KRALJ GRMALJ:** Pomoć! Pomoć! Prevara! Prevara!

*(Dojurili su stražari.)*

**KRALJ GRMALJ** *(pokazujući kovčeg):* Hteo sam da uzmem mač da mu još jednom

opipam rez, al umesto mača – ugledah vučji kez!

*(Marko je stigao do dvora kralja Hrsa... Kralj Hrs je spavao na prestolu.)*

**MARKO:** Vaše Veličanstvo, probudite se! Doveo sam Avgara, konja vilovitog!

**KRALJ HRS:** Kakva lepota! Nije to neki čapras, kolansuz ili čakarasti putalj nego viloviti vranac! *(opipavao je grivu i kopita konju Avgaru)...* Skoro da zaboravim! Tu je moje uzdarje: trs plemeniti! Zaslužio si da kušaš kraljevska vinca!

*(Marko se poklonio, uzeo trs i otišao... Kralj se divio konju Avgaru...)*

**KRALJ HRS:** Konju od svih brži de – zarži!

*(»Konj« je skinuo konjsku obrazinu i ukazala se – vučja.)*

**VUK:** Kakav te snašao rz. Ja sam vuk-nazlobrz!

*(Iskovrežio se na kralja i pobegao. Uskoro su Marko, princeza i Vuk stigli do raskršća nadomak Markove kuće...)*

**VUK:** I tako smo, Prijane Prijanoviću, priči stali na rep. Naš primak se rastao... hteo sam reći: naš rastanak se primakao. Želim vam svaku sreću!

**MARKO:** Prijane Prijanoviću, pođi sa nama. Star si za lutanje i prometanje.

**VUK:** Znaš kako se kaže: krsti vuka, a šuma skoči u vuka!

**MARKO:** ... a vuk skoči u šumu.

**VUK:** Nikad neću naučiti. Ostajte mi zbogom.

**KRAJ**

**II**

**Obično veče**

## Lica

S.

ČASOVNIČAR

LEKAR

DEVOJKA

CIGANIN

KELNER

»GROF«

PRODAVAC LOZOVA

*(Ulica. Vreme: negde oko ponoći. S. se vraća kući. Podzemni prolaz. S kupuje sutrašnje novine. Kamera ga prati u vožnji.)*

*(Muzika.)*

S. (off): ... Svake večeri isti izlozi, isti zvuci, iste senke... Svake večeri prolaziš istim putem odsutan, sam, sasvim zaboravljen i potpuno negde na dnu svojih navika...

*(Muzika.)*

... Svake večeri hodaš dugo, dugo, kao da se time otimaš nečemu, a onda, na kraju, kupivši sutrašnje novine, prelaziš isti put do kuće, dug kao zaborav...

*(Muzika.)*

... Svake večeri isti šumovi, iste sene, isti zvuk koraka... Kasni ljubavni parovi, koji nestaju nežno posrćući pustim ulicama... Muzika s radija iz neke od pokrajnjih dvorišnih soba, a iznad svega bolna, postojana hladnoća u stomaku i grudima, i nejasno, tišteće, osećanje gubitka...

*(Muzika. S. ulazi u neku zgradu. Penje se liftom. Ulazi u svoju sobu. Sedne na krevet.)*

S. (off): ... Beznadežno je sada bežati u san. Ne. Nijedno lukavstvo tu više ne pomaže.

... I opet, udaljena, nerazgovetna melodija s radija, iz neke od pokrajnjih dvorišnih soba... Mimo svoje volje pokušavam da povežem njene iskidane delove, da je prepoznam, da pođem za njom...

*(Prilazi prozoru, povuče zavesu, pogleda napolje – kolaž kratkih kadrova iz cele drame. Zatim, kao da se brani od tih slika, S. povuče zavesu, ide u dubinu sobe. Skida sat, vadi sitnice iz džepova. Odjednom se uzemiri.)*

S. (off): ... Zar sam ga izgubio? (Ponovo traži po džepovima. Bez rezultata...)... Bila je to sasvim bezvredna stvarčica, mali džepni nož, od pleha, u obliku zlatne ribice, sa gledosanim krljuštima... Kupio mi ga je davno ujak Vladimir na nekom vašaru i ne znam tačno čemu mi je služio. Možda zato da bih njime ponekad rasecao listove knjiga ili oštrio olovke... Ništa nisam dobijao posedovanjem te stvarčice; nije bila skupa, nije bila ni uspomena, što bi joj dalo neku drugu, posebnu vrednost. Pa ipak, izgleda da mi je bila draga.

*(Muzika. S. traži izgubljeni nožić svuda po sobi.)*

S. (off): Gde li sam ga izgubio, kada, na kome mestu? I kao i uvek kad izgubim neku dragu stvar, zatičem sebe kako pokušavam da se jasno i po redu setim svih mesta na kojima sam bio u toku dana, svih prostorija u koje sam svraćao, svega što sam radio...

*(Muzika. Počinje retrospekcija. Ulica. Vidimo S. među prolaznicima. Pratimo ga kamerom u vožnji.)*

S. (off): ... Negde oko šest časova izašao sam napolje... Muškarci i žene, uskomešani, pretrpanih ruku, obavljaju poslednje kupovine – sutra je, zacemento, neki državni praznik. To se, uostalom, moglo videti i po grupicama muzikanata, koji su odasvud izvirali sa svojim instrumentima, po prepunim parkovima, po većem broju prosjaka, prostitutki, saobraćajnih milicionera, uličnih prodavaca i svakojakih šarlatana...

... Prolazio sam polako između tih užurbanih prilika, kao jedna od onih bezvoljnih i odsutnih utvara što se, s večeri, pomešaju sa ostalim prolaznicima...

*(Muzika. Časovničarska radnja. Ulazi S.)*

S. (off): ... 18 i 15, ne, 18 i 20, znam tačno, pogledao sam na veliki sat na uglu, ušao sam u časovničarsku radnju »Ideal«.

(Časovničar sa novinama na krilu, u stolici za ljuljanje. Čini se da spava.)

S.: Dobro večer... Majstore... Majstor-Božo... Opet spava... Hoćemo li jednu partiju? Majstore, probudite se. (Prilazi mu i proderna ga.)... Sve će vam pokrasti... sve...

(Časovničareva ruka sklizne preko naslona stolice i zaljulja se beživotno. S. prilazi telefonu. Okreće neki broj.)

S.: Alo, je li to stanica hitne pomoći?...

(S. čeka dolazak lekara.)

S. (off): ... Sedeo je u svojoj stolici, sam, sa svojim mislima i svojim novinama... Možda je zaspao. A posle je sve bilo jednostavno, nije čak bilo ni bola, samo mu se lagano stamnilo u očima i srcu... (Gleda prolaznike koji zastaju pored izloga.)... Posmatrao je iz svoje polutmine ravnomerno, lagano pomeranje dugih kolona dana... A oni su oticali polako, jednolično, tek s kratkim zadržavanjem i odsutnom pažnjom, kao lica ispred izloga...

(Lica ispred izloga. Krupni planovi.)

S. (off): Lica koja dolaze, razlivaju se i nestaju zauvek, kao dani...

... Lica koja dolaze i odlaze, ne zadržavajući se u sećanju, slična međusobno kao talasi...

... Dolaze, neprestano dolaze, nalik na ustreptale, kratkotrajne begunce iz zaborava... A onda se opet vraćaju u njegovu tamu, kolebajući se još neko vreme između svetlosti i mraka, iza nečijih sklopljenih očiju...

(Muzika.)

... Što se, pak, njega tiče (okrene se prema mrtvom Časovničaru), za njega je svršeno. To je kraj. Kraj kojim sve završava...

(Krupno: šahovska tabla. S. se seća neke od partija sa umrlim prijateljem.)

ČASOVNIČAR: (povlači figuru) ... Šah!

S.: (povlači figuru; onda, nastavljajući neki već ranije započeti razgovor, kaže)... Stvarno, majstore, ne možete tako proživeti ceo vek... Uplesnivićete se...

ČASOVNIČAR: ... Dobro mi je i ovako... Tako: gledam oko sebe, ne tražim ništa...

S.: Sećam se, kad sam bio mali, skupljali smo se oko Ciganina sa ruletom i gledali koji brojevi izlaze... A Ciga je govorio »Ajde, momci, igrajte, od gledanja vajde nema«. Šah! Šahčić... Jeste, moj majstore, od gledanja nema vajde... I živnite malo, otputujte... Zašto ne biste otputovali?

ČASOVNIČAR: ... Gde bih išao?... A i život se nekako rasklatio, počeo da vrluda, ko rasklimani bicikl...

S.: Otidite nekud, majstore... Ima toliko lepih mesta...

ČASOVNIČAR: ... Život nije torba, ne možeš u njega strpati sve... Jednom se ispuni do kraja, a onda je sve gotovo...

S.: ... A onda? Šta onda?

(Dolazi Lekar sa bolničarima.)

LEKAR: Jeste li vi zvali?

S.: Da...

(Lekar prilazi umrlom, opipava mu puls.)

S. (off): ... Tako je ujak Vladimir ležao u svom kovčegu, u tremu... Neko je stavio paklo »drine« u kovčeg i rekao: – Više neće morati da puši polovake »drave«.

A ja sam osetio bolnoopojni miris kantariona, žalfije, hajdučice, zovine cvasti... šta sve nismo skupljali ujak Vladimir i ja. Od sveg novca koji sam kasnije zaradio nijedan mi nije pružio toliko radosti kao te novčanice kojih više nema u opticaju... Za taj novac mogao sam kupiti novu mornarsku majicu, sandale od kaiša ili nekoliko knjiga, a još uvek je preostajalo za vašar, za bocu klakera, licidarski kolač, omanju lubenicu... Ili nožić u obliku ribice, sa gledosanim kr-ljuštima.

LEKAR: Mi smo završili.

S.: Srce?

LEKAR: Da. Srce.

*(Muzika: bubnjevi. Bašta neke kafane. S. sedi za jednim stolom. Preko puta njega sedi Devojka.)*

S. (off preko Devojčinog krupnog plana): Dva-deset časova... Neka devojka, jasnog čistog pogleda... Čistog pogleda kao u svih koji brzo zaboravljaju bol... A mora biti da joj ga često nanose... Ali ona to skriva. I nikad ne govori o tome...

... Gleda... Kao da pogledom spaja iskidane periode života, periode između ljubavi koja je nestala i ljubavi koja tek treba da dođe...

... Dani, meseci, godine spojeni pogledima...

*(Počinje razgovor sa Devojkom; u stvari, mi se »uključujemo« u tok razgovora koji je već započeo.)*

S.: ... Mislim, osim toga što sad sedite u kafani, pijete vinjak, rešavate ukrštene

reči, čitate ilustrovane časopise, pišete pisma...

DEVOJKA: Ja sam etnolog. Ali radim kao prevodilac.

S.: A zašto? Ne dopadaju vam se iskopavanja?

DEVOJKA: To nije arheologija... Ništa ne iskopavam. Čudno, niko kome sam rekla nije pogodio.

S.: A šta imate protiv iskopavanja... Zamislite kad sa nekog predmeta ili lika skidate poslednje mrve zemlje, polako, polako...

DEVOJKA: To što ste rekli lepo je, ali nema nikakve veze s onim što ja radim... To je...

S.: Čekajte! Etnologija? Nešto oko naroda i običaja?

DEVOJKA: Da. Tako nekako... U svakom slučaju, rekla sam da ne radim kao etnolog...

S.: Rekli ste da prevodite? A šta?

DEVOJKA: Sasvim beznačajne stvari... Feljtone, ljubavne afere, ljubavi slavni kompozitora... Pokazaću vam...

*(Devojčina soba. Razgovor se nastavlja kao da nije bilo »prostornog« skoka.)*

DEVOJKA: Slušaj ovo: (čita) »Žan Žak Ruso, taj veliki mislilac, uveo je u modu ljubav prema prirodi, tako da su sve velike dame XVIII stoleća nalazile najlepše zabave u prirodi i ceo salonski život preneo se u šume, vinograde, na obale reka, gde se divilo zvezdama i panorami okoline...«

Ili ovo: (*čita*) »Katarina II je imala ne-žnu dušu i izvanrednu graciju za opisivanje ljubavne strasti«... Hoćeš još vijnjaka?

S.: Da... Čudno je to... Sedimo tu, pričamo, pričamo, a ja, u stvari, još ništa ne znam o tebi...

DEVOJKA: Vrlo sam obična, čak površna... Volim da idem u kupovinu, da posedujem lepe stvari, da imam goste, svake subote imam goste, vrlo su dosadni, ali meni se tako sviđa...

A ti? Ne voliš da govoriš?

S.: ... Zapravo, ponekad poželim da nekome kažem sve... a šta je to »sve«?... Nemam pojma... Smešni smo mi ljudi. Sretnu se dva čoveka i jedan kaže »ja sam ovakav« a drugi »a ja sam takav« i čini ti se da će se razumeti i da će sve biti lepo i krasno... Međutim...

DEVOJKA: Ne mislim tako. Užasava me nemogućnost da se ljudi mogu razumeti... voleti. Kad sretnem nekog i pomislim da se nikad nećemo razumeti, osetim kao da se nalazim u nekom dalekom, pustom mestu a više nema nijednog voza, poslednji je otišao... To je užasno...

S.: Kakva je to slika?

DEVOJKA: To je iz Čanja... Letos sam bila u Čanju. Smešno ime Čanj...

*(Devojka pušta neku ploču, počinje da igra. Igra dugo, sve brže, kao da izvodi neki svoj ritual. S. je gleda, pije. Za vreme igre kratak šnit mrtvog Časovničara u stolici za ljujanje. Devojka sedne pored S. umorna.)*

DEVOJKA: Zašto ćutiš?

S.: Misli se da čovek kad počinje da voli postaje uznemiren, živahan... Naprotiv.

Ja tada postajem čudesno lenj i nepokretan i odjednom mi se čini da za sve imam strašno mnogo vremena...

*(Počinju da se ljube, dugo. Ponovo kratak šnit sa mrtvim Časovničarem. Ulica. S. je ponovo među prolaznicima. Muzika.)*

S. (*off*): ... Oprosti, rekao sam. Ništa nije rekla... Samo se osmehnula... Zatvorio si oči i bežao si u sebi, daleko, još dalje. Ali, osećao si, osmeh se širio sa tobom obuhvatajući sve. I što si dalje bežao, sve si više zalazio u njegovo polje...

*(Muzika. Neki park. Ljudi okupljeni oko malog ruleta zvanog »trange-frange«. Oznojeni Ciganin, vlasnik, skuplja stotinarke sa brojeva. Krupno: brojevi, lica igrača koja se odslikavaju na limu ruleta itd.)*

NEKO: Da li ćeš imati para da sve isplatiš, majstore?

CIGANIN: More, plaćam ja ko Narodna banka... Igraj, samo igraj...

*(S. prilazi grupi, pripaljuje cigaretu kod nekog od igrača.)*

S.: Izvinite, imate li vatre?

NEKO: Svi koji imaju vatre u bolnici su!

GLASOVI: Plava četvorka... Devetka... Stani, nema više... Ajde ponovo...

*(S. puši, gleda.)*

NEKO DRUGI: Ako volite da igrate, stavi stotku na »par«, drugu na »nepar«... Tako si uvek na istom...

GLASOVI: Prijatelju, stavljam hiljadarku na četvorku... itd. itd.

*(S. stavlja novac na neki broj. Iznenađeno dotrči Ciganka i poviče »Biži! Biži!«, zgrabi rulet i počne da beži. Ciganin*



*smota plahu sa brojevima i izgubi se. Svi se razilaze. Dolazi milicioner. Gleda stočić na rasklapanje koji bezrazložno stoji u parku.)*

S. (off): ... Odlučio sam da još jednom probam sreću ovog dana... Ali pitanje da li dobijam ili gubim ostalo je neodlučeno. To je možda i dobro.

*(Neka kafana u suterenu. Dolazi S. Seda za sto u uglu.)*

S. (Kelneru): Vinjak i sodu.

KELNER: Odmah, molim...

*(Ulazi »Grof«, momak sa bokzerskim crtama lica.)*

»GROF« (Kelneru): Šta je? Šta me gledaš?

KELNER: Ja vas gledam? Ne.

»GROF«: Slušaj, ti si me uvredio...

KELNER: Nisam vas uvredio... Molim vas...

»GROF«: Nas dvojica treba da izađemo u dvorište...

KELNER: Molim vas, ništa vam nisam učinio... Evo, ljudi su videli...

»GROF« (okrene se): Koji ljudi? Ja ovde ne vidim ljude... Hoćeš li da izađeš u dvorište ili nećeš?

NEKA DEVOJKA: Al si hrabar, daso!

»GROF« (okrene se polako, priđe njihovom stolu): ... Čuj mačko...

NJEN MLADIĆ: Slušaj, ti...

»GROF« (obori ga na stolicu): Čuj, mačko, ajde da zezamo ovog tatinog sina...

MLADIĆ: Sad mislim stvarno da si...

»GROF«: Vidi, vidi... Tatin sin... Nemoj, burazeru... Ti si bokser, možeš da me udariš jako, šta posle da radim?

MLADIĆ: A šta?... Ti si kao bokser...

»GROF«: Ma ne... Ja sam običan stolar. Mića »Grof« sa Hadži-Popovca. A ti si bokser! Sevneš me jednom i izmeniš mi lični opis...

NEKO: Ostavi čoveka, šta ti je učinio...

»GROF« (okrene se): Ma ko čovek, škembaru, majke ti ga...

*(»Grof« pođe prema njemu, saplete se i padne. Odjednom se svi sjate na njega: udaraju ga nogama, stolicama itd. »Grof« leži sav krvav na prljavom podu ne oglašavajući se.)*

S. (off): ... Glupo je bojati se. Još gluplje je sejati strah. Uplašeni ljudi postaju životinje. Oslobođajući se nakupljenog straha, skoro su ga ubili.

*(Muzika. Iz hodnika se čuje glas Prodavca lozova.)*

PRODAVAC: Lozovi Državne lutrije... Preksutra izvlačenje... Lozovi...

*(Prodavac ulazi u kafanu, prilazi stolu za kojim sedi S.)*

PRODAVAC: Dobro veče... Po volji jedan loz. Preksutra izvlačenje...

S.: ... Može. (Uzima.)

PRODAVAC: Nek je sa srećom. Dva nova dinara.

S.: Pa kako ide?

PRODAVAC: Eto... Vičem na veliko, prodajem na malo...

S.: Samo od toga živiš?

PRODAVAC: Pa tako... Mogu da sednem malo?...

S.: Može... (*Nudi mu cigaretu.*)

PRODAVAC: Hvala... Nekad sam pradio i prodavao ogledalca...

S.: Ogledalca?

PRODAVAC: Da. Sa Silvanom Manganom i reprezentacijom... Eh...

S.: Što... Išlo je dobro?

PRODAVAC: Ma ne... ali smo bar imali dobru reprezentaciju... Beara, Stanković, Crnković, Čajkovski, Horvat, Bošković, Mitić, Ognjanov...

S.: ... Vukas!

PRODAVAC: ... Bobek, Zebec!

S.: Hoćeš li da popiješ nešto?

PRODAVAC: Može jedno malo pivo...

S.: ... Jedno malo pivo i vinjak sa sodom za mene.

KELNER: Primljeno!

PRODAVAC: ... E dobro sam se setio... Ti si tako nekako... Znaćeš da mi kažeš... Hteo bih da pripitam ove astronome da mi odgovore: koliko ima zemlje od sveta odsto. Ne razumeš? Mislim, postotak da mi pronađu i kažu... Ja sam nešto mislio o tome, pa bih voleo da čujem šta oni kažu... Ali ne znam kome da pošaljem pismo...

S.: Čekaj... Možeš *Politici*. Ona rubrika: »Vi pitate, mi odgovaramo«.

PRODAVAC: Dobro si se setio. To je najsigurnije.

S.: A šta ti misliš: koliko ima zemlje od sveta odsto?

PRODAVAC: Ne znam baš tačno... ali malo...

S.: Malo... Jedan posto.

PRODAVAC: Jedan posto... Malo...

(*Kelner donosi piće.*)

PRODAVAC: Živeli!

S.: Živeli!

PRODAVAC: Vidiš onoga tamo? On je glavni za tapkanje...

S.: A ti... ideš li u bioskop?

PRODAVAC: A, slabo...

S.: A što?

PRODAVAC: Tako... ne stignem da pročitam ona slova... Nisam nepismen... Samo ne stignem da pročitam ona slova... Brzo prolaze...

S.: Brzo... A odakle si?

PRODAVAC: Iz Levča... Levčanin sam.

S.: A gde je to?

PRODAVAC: Kako ne znaš gde je Levčač? Sad ću ti objasniti... Vidiš, ovde ti je Jagodina... danas Svetozarevo... A ovde ti je Kragujevac... Sad ovako, ovde ti je kragujevački put... tu su Cikote... a ovo ovde ti je Levča! Mnogo fin narod, pitomina... Ima puno manastira, ljudi dolaze...

S.: A je l veruješ ti u boga?

PRODAVAC: Kako da ne verujem... Šta mi smeta bog da u njega ne verujem?

S.: Nema boga...

PRODAVAC: Ispričaću ti jedan slučaj, pa ti vidi... U našem selu bio je jedan milicioner koji nije verovao u boga... bio je, znaš, komunista, nije se venčao u crkvi, nije se krstio, tako... E, jednog jutra, usred leta, na njegovom prozoru osvanuo lik Bogorodice! Jest. Ustao milicioner, mislim da se zvao Bojović, pogleda, kad na prozorskom oknu lik Majke Božje, zamrznut, znaš kao ono cveće od mraza... A bio je mesec juli... Juli, je l shvataš, a na prozorskom oknu lik Majke Božje, kao cveće mrazovno. I plače... Plače...

S.: I šta je onda bilo?

PRODAVAC: E sad, da ti objasnim, taj Bojović bio je, kako da ti kažem, sila čovek – milicioner! Svi su ga se bojali... Posle se razboleo, ali mislim da nije umro, ne znam šta je bilo tačno... Ej, ja te ne upitah, je l se ti baviš politikom?

S.: Ne... Ne...

PRODAVAC: Politika je mnogo važna stvar... Mi treba da se čuvamo... znaš koga?

S.: Koga?

PRODAVAC: Grčke!

*(S. se smeje.)*

PRODAVAC: Ozbiljno ti kažem...  
*(Ustaje da pođe.)*

S.: Ajde da popijemo još nešto.

PRODAVAC: Ne, nemoj molim te. Hvala ti.

S.: Jedno malo pivo, a?

PRODAVAC: Čekaj, da se razumemo... Na poslu sam... E, pa fala ti... Ajd, moram da idem... Fala na piću, fala na društvu i na razgovoru. Ajd, živeli!

S.: Živeli!

PRODAVAC *(odlazeći)*: ... Lozovi! Prekosutra izvlačenje... Lozovi...

*(S. razaložćen gleda za njim. S je u svojoj sobi. Sedi na podu pored kreveta. Odnokud se čuje dečja graja. Nejasna, nestvarna. Kraj prozora se pojavljuje neka čudna tamna prilika, ima lik Lekara iz časovničarske radnje.)*

LEKAR: ... Lepo je tako. Ne misliti ništa, ne želiti ništa, ne govoriti ništa. Samo slušati dečju graju... Duša se tako oslobađa... leti visoko... visoko... I više od toga, dragi moj! To je kao jedna vrsta putovanja. Volite li da putujete? Njihovi glasovi su kao čarobni ćilim na kome se plovi nebom.

*(Dečja graja je još glasnija.)*

... Eto, slušaš, i ništa ne razumeš. Nijednu reč. Ali sve ti je jasno. I lepo ti je na duši i lako ti je na srcu. To je pravi izlaz. Čas je. Vreme je da podemo. Ostavite umorno telo i umorni razum tu, dole, pa skočite!

*(S. kao da će ga poslušati. Onda se poslednjim silama odupire iskušenju. Prilika nestaje. Muzika.)*

S. *(off)*: ... I opet taj predeo s putovanja u nekom nepoznatom kraju – predeo koji bezrazložno pamtim. Neki sasvim običan predeo, sa kućama i drvećem razbacanim na jedan od bezbroj načina, kao bilo gde...

... A možda, možda taj predeo pamtim  
zato što sam na tom putovanju umro?...

*(Muzika.)*

... I još za mnogih dugih večeri, navik-  
nut da se ne događa ništa, prolazih ra-

nijim putevima, sretah iste prijatelje, a  
ne znadoh da me oni polako zaboravlja-  
ju, iako me još sreću... polako već zabo-  
ravljaju iako me još sreću... polako već  
zaboravljaju iako...

*(Glas se polako gubi. Muzika.)*

**Voda**

groteska  
1980.

## Lica

KRALJ

PRVI MINISTAR

GENERAL

(sva trojica kasnije prebezi)

JOSIF, osnivač »Tajnog Društva Hajalaca za Narod«, Vođa i Učitelj, Predsednik  
i Predsedavajući, Vrhovni Komandant i Glavnokomandujući itd.

KOVAČ, njegov zamenik, kasnije nekavac i »zavoda«

KOLAR, član Vođstva, kasnije nekavac

KROJAČ, član Vođstva, kasnije takođe nekavac

dr APOLOGIJE, glavni Tumač Učenja

GERONTIJE, član Vođstva

VOJNIK, kasnije Ministar Vojnih Pretnji

ADRAPOVAC, kasnije Ministar Narodnog Domaćinstva

BALABAN, kasnije najrevnosniji Teorijski Muštrač

GAROGAN, kasnije Ministar UD-a (Unutrašnjih Dela)

UPRAVNIK NARODNIH KUJNI

Komandant Garde Vođinih Junoša

ANA, Komandant Garde Vođinih Borke

ALEKSIJE MAKSIM, član Garde Vođinih Junoša, najnapredniji učenik Apolo-  
gijev

PESNIK

STARAC PAJSIJE, jurodivi prorok iz naroda

Junoše i Borke

Argati i Poljodelci

Muštrači

Agenti UD-a

Događa se u naše vreme u maloj zemlji Argatiji

# I ČIN

## I Slika

### ULICA GLAVNOG GRADA ARGATIJE. STRAČARE I ČATRLJE. NA SCENU ISTRČI PRVI ARGAT...

#### I ARGAT

Počelo je! Počelo je!

*(Na scenu, uz graju, tresak i lomljavu  
stakla izlaze ostali pobunjeni Argati...)*

#### UZVICI

Hoćemo hleba i s hlebom!  
Hoćemo veće nadnice!

#### I ARGAT

Ovo se više ne može trpeti!  
Mučiš se i zlopatiš,  
možeš od gladi skapati  
a ne smeš roptati.

#### II ARGAT

Dosta smo ćutali i trpili!  
Dosta su nas crpili!

#### III ARGAT

Mi moramo gladni  
rintati i rmbati  
a gospodari se šetkaju  
troguzi i trbati.

#### UZVICI

Hoćemo posla, hoćemo hleba!

#### IV ARGAT

Ne libim se nikakvog posla,  
svemu sam vičan, sve mi basta,  
a ipak na jedvite jade sasta-  
vljam kraj s krajem.

#### II ARGAT

Ja sam bez posla  
iako sam kršan momak.  
Lutam ko gluva kuća  
a ideal mi je – pun stomak!

#### V ARGAT

Ja sam otpušten s posla  
ko islužena raga.  
Mesecima lutam ponavljajući:  
»Treba li vam radna snaga?«

#### II ARGAT

Armija nezaposlenih zemljom skita,  
za bilo kakvim poslom zalud traga.  
Al nikom radna snaga  
nije potrebita.

#### I ARGAT

Nije bolje ni nama zaposlenima!  
Radiš ko mrav – živiš ko brav!

#### II ARGAT *(zapeva)*

Tavorimo neki život  
ubog, sur i štur.  
Crnčiš, šljakaš i dirinčiš  
ali drugi kupi šnjur.

Teška šljaka, mala mraka,  
stežeš kaiš i učkur.  
Rintaš, rmbaš i dirinčiš  
ali drugi kupi šnjur.

#### STARAC PAJSIJE

Ustajte Argati!  
Vulkani su počeli  
vatru i dim rgati!

#### I POLJODELAC

Prodite malo po selima,  
zaseocima i selcima,  
da vidite kako je nama  
poljodelcima.

## II POLJODELAC

Deca su nam mrljava i vrljava,  
vašljiva i ušljiva,  
mršava, loćikava,  
sitna i karakušljiva.

## III POLJODELAC

Živimo u izbama i kućerima,  
pletarama i krovinjarama,  
potleušicama i prizemljušama,  
čatrljama i udžericama.

## I POLJODELAC

Uzmimo sikire, vile i kose,  
krenimo na gazde i gose!

## ARGATI I POLJODELCI

Ne može više ovako!  
Ustajte Argati,  
neka drhte bogati!

## STARAC PAJSIJE

Navešćujem skori dolazak komete  
što će svojim repom da pomete  
ovaj svet opačine i otimačine!

Sve će vatreni rep da pomete  
ako se ne osveste i opamete  
njegovi gospodari!

ARGATI (*zapevaju*)

Diži se, argatijo,  
da gospodi sudiš!  
Zapovest je prosta:  
Rukom za gušu, kolenom na grudi!

Tražili smo malo –  
da živimo ko ljudi.  
Sad samo jedno znamo:  
Rukom za gušu, kolenom na grudi!



## II Slika

### DVOR. KRUNSKA SALA

KRALJ

Opet se čuje  
stara pesma plebsa:  
»Hleba! hleba! hleba!«

I MINISTAR

U naš demos  
ušao je neki demon.  
Obuzeo ih je neki tamni zanos.

Ako ga ne obuzdamo  
rđavo nam se piše.

KRALJ

Biće malo polupanog stakla  
i ništa više.  
Trebalo dati mogućnost raji-graji  
da se istutnji i izgraji.

I MINISTAR

Narod romori,  
romori i rogobori,  
izgleda da se sprema  
da nas s vlasti obori.

GENERAL

Naš kvart je Prstenom Bede opasan.  
Život je u njemu opasan.

I MINISTAR

Vele da se na pozornici nebesa  
događaju razna čudesa;  
govori se o prolasku Komete  
što će nas da pomete  
svojim vatrenim repom.

KRALJ

Bogami lepo.  
Namnožili su se proroci zloguki.

I MINISTAR

Pomenuste proroke zloguke...  
U tom ima izvesne logike:  
namnožili su se proroci  
jer su se namnožili poroci.

Govorio sam Vam:  
nužna je reforma  
(makar »pro forma«)  
ali me niste poslušali.

KRALJ

Tako mi Gospe:  
dobijam ospe  
kad mi neko pomene  
reformu i promenu.

I MINISTAR

I nas je zahvatila Svetska Kriza.  
Poslovi su krenuli niza  
stranu.  
Gomilaju se stokovi i zalihe.  
Ne cveta nam više lepi cvet lihve,  
sad cveta samo cvet krize.

KRALJ

Kakve crne rize?  
Kakvi su te kaluđeri spopali?

I MINISTAR

Rekao sam »cvet krize« a ne »crne  
rize«.  
Narod je obespario.

Sprema nam se sudbina gorka i grka.  
U magazama su rpe neprodatih rka.

**KRALJ**

Pa šta?

**I MINISTAR**

Smisao života, najviša svrha  
plebsu je – kupovina raznih rka.

Al ako nemaju penjeza –  
ne mogu da pazare.  
Pa postaju nemirni,  
stiču opasne nazore.

**GENERAL**

Treba nešto preduzeti  
jer sve to može uzeti  
zlog maha.

**KRALJ** (*Prvom Ministru*)

Ti poznaješ čudi svetine,  
njene idole i svetinje.  
Zato radi šta znaš,  
dajem ti »kart blanš«.  
Dobijaš vizu da prebrodiš krizu  
kako umeš i znaš.

(*Prvi Ministar se nakloni i odlazi...*)

### III Slika

#### ULICA

##### STARAC PAJSIJE

Ustajte, Argati!  
Neka drhte bogati!

##### ARGATI (*pevaju*)

Ustani, argatijo,  
da gospodi sudiš.  
Zapovest je prosta:  
rukom za gušu, kolenom na grudi!

(*Dolazi Prvi Ministar.*)

##### I MINISTAR

Ne slušajte bundžije  
i proroke jurodive!  
Teškoća ima  
ali nisu neprebrodive.

(*Argati ponovo zapevaju.*)

##### I MINISTAR

Sve ću vam objasniti  
uz malo parlamentarne pažnje.  
Svetom vladaju zakoni  
Ponude i Potražnje.

Ko te zakone ne štuje  
biva krizom kažnjen.  
Nemaju milosti zakoni  
Ponude i Potražnje.

Al, savladana je Kriza!  
Opet će poteći reka penjeza!  
Jer je, otoič, Vrhovna Palata  
odredila povećanje plata!

Biće posla za svu radnu snagu!  
Opet će biti pune radnje!  
Lepi su lepi zakoni  
Ponude i Potražnje!

(*Radost Argata. Uzvici: »Živeo!«, »Ži-  
veo Kralj!«, »Živela vlada!«*)

##### I MINISTAR

Budite dobri podanici!  
Budite dobri potrošači!  
Ne slušajte tu šaći-  
cu bundžija.

Budite dobre troškadžije!  
Ne budite stisnuti i škrti!  
Samo neka se trakelja  
i nek se para vrti.

Kupujte, kupujte!  
Kupovina smiruje!  
Promaja u džepovima  
loše strasti raspiruje.

(*Odobranje.*)

Jer je džep bez troška  
ko čizma bez uloška  
ili ko piroška  
bez sira.

Ko nema troška  
voli da se buni i koška  
što nije lepo  
(a lepo je priloška  
odredba za način).

(*Aplauz.*)

Nek odjekne ponovo  
pesma našeg doba:  
trak roba, trak lova,  
trak lova, trak roba!

Nek se roba udaje,  
nek se espap promiseće,  
samo nek se trakelja,  
nek se para okreće!

*(Svi igraju uz veselu kupoprodajnu pesmu... Iznenada, iza ugla se pojavljuje »Tajno Društvo Hajalaca za Narod«. Marširaju i pevaju.)*

### HAJALCI

Naše su boje modro i bordo!  
Mi stupamo gordo!  
U budućnost gledamo bodro,  
bodro i gordo!

Jedan-dva!

Pod zastavom modro-bordo,  
ko lavina, usov, odron,  
nastupa gordo i bodro  
naš udarni kordon!

### KOVAČ

O, braćo Argati,  
do kad će vas lagati?  
Povećaće nadnice,  
al će povećati i cene!

### I ARGAT

Čova je sasvim u pravu:  
rep ne može stići glavu.

### KOLAR

O, braćo Argati,  
ne vraćajte mač gneva u kanije!  
Kucnuo je čas ustanka  
i Velike Prevrtanije!

### NAPNIGUŠA

Dole tiranija!  
Živela Velika Prevrtanija!

*(Argati odobravaju, gađaju Ministra kamenicama. On pobjegne.)*

### I ARGAT

A šta je potrebno da bi se izvela Velika Prevrtanija?

### DR APOLOGIJE

Dobro je što si to pitanje postavio,  
što ga nisi zapostavio  
i što ga nisi ostavio  
za kasnije.

Za to je potrebna Organizacija!

### KROJAČ

Mi smo »Tajno Društvo Hajalaca za Narod«.  
Stupajte u naše redove!

*(Argati se zgleđaju.)*

### II ARGAT

Znam čoveka.  
Rodom smo iz istog sela.  
On je Krojač Narodnog Odela.

### III ARGAT

Ono je kovač iz Donje Male.  
Nisam znao da je član neke tajne  
pajte.

### I ARGAT

Kakvo bi to bilo »tajno društvo« kad bi  
svi znali ko su njegovi članovi.

### IV ARGAT

Pazi, ono je naš kolar.  
Mali je i sitan,  
al je pametan i načitan.  
... Ispisniče, jesi to ti?

### KOLAR

Ja, jakako.

### IV ARGAT

A ko vam je onaj?

*(Podozrivo gleda dr Apologija.)*

### KOLAR

To je doktor Apologije.  
Veliki znalac i kefalac.  
Izbačen je s Kraljevske Univerze

jer su posumnjali da ima veze  
s našom Organizacijom.

### I ARGAT

A kakav treba da je član te vaše družine?

### ADRAPOVAC

On zna samo za odricanje  
jer mi

samo dajemo.

Mi ne mislimo na se,  
vazda za druge hajemo.

Zato se i zovemo Tajno Društvo  
Hajalaca za Narod.

### III ARGAT

Stupajmo u njihove redove.  
Jurnimo na Kraljevsku Palatu!

### VOJNIK

Čekajte! To još nije dovoljno da  
bi se izvela Velika Prevrtanija.

Da bi se vaš gnev uspehom mogao  
oploditi  
treba nam neko ko će nas voditi.

### IV ARGAT

A za takvog se treba roditi!

### GERONTIJE

Taj što treba da nas predvodi  
valja sve da predvidi,  
ništa ne sme da previdi,  
ništa ne sme da mu se prividi.

Taj što treba da nas predvodi  
(našu volju da provodi  
i dobrom kraju da privodi)  
mora sve prepreke i ispreke  
sjajnim umom da providi!

### DR APOLOGIJE

Ne samo to, ne samo to!  
Izvođenje Bune-Prevrtanije je nauka!  
Trebalo nam neko ko je pronikao u sve  
tajne  
naročito one krajnje!

### III ARGAT

A gde naći takvog čovu?

### DR APOLOGIJE

Predstavljam vam Osnivača našeg  
Društva,

nosioca nekoliko doktorata,  
počasnog doktora Univerze u  
Ludensburgu,

doktora Filosofije,  
doktora Geografije i Hemije,  
i doktora Socijalne Alhemije  
– našeg Vođu i Učitelja,  
velikog narodnog hajalca i prijatelja  
– našeg Josifa.

*(Istupi Vođa. Aplauz.)*

### DR APOLOGIJE

On je tvorac Velikog Učenja sabranog  
u Stoknjižju!

### II ARGAT

Stoknjižje!?  
Kad je stigao, lale,  
da sroči tolke kupusare?

### I POLJODELAC

Taj je mnogo čatio i učio,  
i hartiju mrčio.  
Zato se sav zgrčio,  
zgrčio i zgućio.

### DR APOLOGIJE

Doktorirao je još u šesnaestoj godini  
sa tezom o visini vrha Ararata!

### I ARGAT

I kolika je tačna visina, prijatelj Josife?

### DR APOLOGIJE

To njega nije interesovalo!  
Dokazao je da Ararat nije ni viši ni niži  
nego što jeste!

*(Divljenje Argata povodom visine  
Ararata.)*

## DR APOLOGIJE

Zatim je napisao čuveni filozofski  
traktat  
u kom je dokazao  
da se mi, krećući se, u stvari –  
krećemo,

da mirujući – mirujemo,  
da hodajući – u stvari – hodamo,  
da jedući – jedemo,  
da spavajući – spavamo...

*(Novo divljenje.)*

## II ARGAT

Treba li pročitati celo Stoknjižje  
da se postane član Tajnog Društva?

## DR APOLOGIJE

O, ne. Vidite li ovu mali plavu knjižicu?  
To je Mala Početnica Velikog Učenja.

## II ARGAT

Ali, knjižica je, koliko vidim, zelene boje...

## DR APOLOGIJE

E, to je jedna od zabluda koje je naš učitelj razvejavao. Šta misliš kakve je boje moj šešir?

## II ARGAT

Pa plav.

## DR APOLOGIJE

Opet grešiš. Na osnovu Učenja može se dokazati: ako uopšte postoji neki plav šešir on je zelene boje!  
*(Okrene se Vođi.)* ... To proizilazi iz vašeg doktorata iz Ontologije?

## VOĐA

Tako je, prijatelj Apologije.  
*(tihu)* Nemoj biti ciketan  
nego budi konkretan!

## DR APOLOGIJE

Ipak, našem Vođi je najdraži doktorat iz Socijalne Alhemije.

## I ARGAT

A o čemu je tu reč?

## DR APOLOGIJE

Iako nije imao uslove za rad  
(ni knjige, ni učila, ni prostorije)  
naš Vođa je, još kao mlad,  
rešio Zagonetku Istorije!

## III ARGAT

Zagonetku Istorije?  
A koju, prijatelju Apologije?  
Da l biste nam nešto pobliže  
hteo o tome reći...

## DR APOLOGIJE

Kako da se stvori Idealni Poredak  
u kome će svi biti jednaki i srećni!

## BALABAN

O tom su umovali još stari pametari.

## I ARGAT

A da l je moguć takav poredak?

## VOĐA

Kako da ne! Zato smo tu!  
Cilj je Velike Prevrtnije  
izgradnja Idealne Države  
Lagodije-Prelivnije!

## II ARGAT

A kako će izgledati taj novonovcati  
poredak?

## VOĐA

Kako će izgledati Novi Svet?

Svi ćemo biti jednaki,  
uspravni, nebotični!  
Sve će se deliti na ravne časti  
a ne ko dosad krivdalički!

## NAPNIGUŠA

Dole tiranija!  
Smrt kralju i njegovoj klikli!  
Dole Stari Svet!  
Dole režim krivdalički!

## KOVAC

Neće biti gazda  
i drugih džabolebdžija!

Srušićemo do temelja  
Svet Privilegija!

#### KOLAR

Nestaće sebičnosti,  
neće vladati pravo jačega.  
Svi će imati sve  
jer biće svega i svačega!

#### ADRAPOVAC

Neće biti gavana-lovana,  
trulih gazda i kulaka!  
Neće biti crnčenja,  
argatovanja i kuluka!

#### I POLJODELAC

A ko će raditi?

#### BALABAN

Mašine, kumašine, mašine.

*(Pojavi se Prvi Ministar.)*

#### I MINISTAR

Sve je to utopija,  
sve su to iluzije prazne.  
Svetom vladaju zakoni  
Ponude i Potražnje!

*(Zaspu ga kamenicama. On pobjegne.)*

#### VOJNIK

Izmeni ćemo lice naše Argatije!

#### VOĐA

Napravićemo Veliki Prokop  
kroz planinske gromade.  
Tako ćemo spojiti Azurno i Mrko More  
i rešiti vekovne jade.

Jer kad bude gotov Veliki Prokop  
naša sumorna Argatija  
postaće cvetna Arkadija!

*(Odobranje.)*

A tu gde su sad stračare,  
gde haraju bolesti i glad,

podići ćemo grad blagostanja,  
Futuropolis, Nadgrad.

*(Projektuju se skice Nadgrada.)*

#### GERONTIJE

Vođa je veliki arhitekta.  
Nadgrad je remek-delo  
arhitekture!

*(Opet dolazi Prvi Ministar.)*

#### I MINISTAR

Molio bih malo  
parlamentarne pažnje...  
Lepi su lepi su zakoni  
Ponude i Potražnje...

*(Najure ga.)*

#### VOĐA

Na našoj zastavi naslikan je Rog Obilja  
– simbol Velikog Cilja.

*(Pokazuje mitski Rog Obilja sa klastem, cvećem i raznim plodovima.)*

Ali...

Da bismo ostvarili to istorijsko delo  
moramo postati jedan duh i jedno telo!

Zato pored Roga Obilja stoji simbol  
Velike Duhovne Podudarnosti!

#### DR APOLOGIJE

Da bi Lagodija-Prelivanija postala  
stvarnost  
moramo postići Duhovnu Podudarnost!

#### KOVAČ

Pojedinac ne može ništa,  
jedan je ko nijedan;  
svi možemo sve  
al svi moramo postati kao jedan!

#### UZVICI

Dole tiranija!  
Živela Velika Prevrtanija!  
Živeo Novi Poredak  
– Lagodija-Prelivanija!

## IV Slika

### KRUNSKA SALA. VRAĆA SE PRVI MINISTAR

I MINISTAR

Neću vas lagati:  
pobunili su se Argati.

To je početak rasula.  
U gradu je velika gungula.  
Iz sela se slivaju reke  
strndžova, golja i gegula.

KRALJ

Ah, kud se denuše oni stari  
iz jednog komada deljani  
prostodušni i dobrodušni  
seljani?

I MINISTAR

Svakog je časa veća  
ta raspojasana bulumenta...  
Pevaju, uzvikuju parole  
protiv establišmenta...

I o Vama, Vaše Veličanstvo,  
govore bez spočitanija...  
Počela je Buna  
a možda i Prevrtanija...

*(Ulazi General.)*

GENERAL

Javljaju odasvud glasnici:  
u opasnosti su privatni vlasnici,  
crkveni velikodostojnici  
i oficirski časnici.

KRALJ

A ko im glave puni?  
Ko ih podbada i bunii?  
Ko su im vođe i tribuni?

I MINISTAR

Predvodi ih neka tajna pajta.  
Imaju i svog lidera  
– nekakvog golju i šumidera.

KRALJ

A šta im je cilj?

I MINISTAR

Da stvore Novi Poredak,  
da izgrade Novo Žiće  
za golje i adrapovce,  
za ništake i nikogoviće.

KRALJ

Ništa mi više ne recite  
nego brzo potecite,  
na delu ih zatecite,  
pobunu u korenu presecite,  
krila joj podsecite  
da se ne razmahne.

GENERAL

Popovi po crkvama  
drže jektenija i litanije  
protiv đavolje smutnje,  
Bune i Prevrtanije...

Već sam izdao nalog  
za uspostavljanje javnog reda;  
naredio sam hitno hapšenje  
kolovođa nereda i izgreda.

KRALJ

Što stojiš smušen i bled  
kao poslednji šeškšn i dedak!  
Nije u opasnosti javni red  
nego ceo poredak!



## GENERAL

Poslao sam Odred Policijskih  
Jahača  
i Odred Službenih Pasa  
al ih je razjarena masa  
razjurila.  
Nedelju dana ima da skupljamo  
konje!

## KRALJ

Nej jebavaj ale, moj generale!  
Vojsku, vojsku dovedite!  
Dovedite odane legije  
da štite naše privilegije,  
dovedite crne legije  
da brane naše privilegije!  
(*General salutira i odlazi.*)

## V Slika

### ULICA, ARGATI I HAJALCI NASTUPAJU U MARŠU

VOĐA

Ko smo mi?

SVI

Mi smo jurišni kordon!

VOĐA

Koje su naše boje?

SVI

Bordo i modro!

VOĐA

Kako mi stupamo?

SVI

Gordo i bodro!

*(Svi pevaju.)*

Naše su boje modro i bordo,  
mi stupamo gordo,  
u budućnost gledamo bodro,  
bodro i gordo!

Jedan-dva!

Pod zastavom modro-bordo,  
ko lavina, usov, odron,  
nastupa gordo i bodro  
naš udarni kordon.

Bordo-modro-gordo-bodro!

VOĐA

Stoj! Ko je rekao »bordo-mordo« i  
»gordo bordon«?

*(Istupi jedan.)*

VOĐA

Ti nam kvariš pesmu!  
Nisi usvojio naš duh!

SPORAZUMAŠ-  
-NAGODBENJAK

Treba s njima da razgovaramo  
a ne da se snagom silimo...  
Valja lepo da pregovaramo...  
da se nagodimo i nasulimo...

VOĐA

Ako stupimo u pregovore, postignemo  
dogovore i potpišemo ugovore oni će stal-  
no iznalaziti izgovore, stavljati prigovo-  
re da ne poštuju ugovore...

KOVAČ

On je sporazumaš-nagodbjenjak!  
On kvari našu duhovnu podudarnost  
i slabi udarnost  
naših redova!

VOĐA

Tačno!  
A Duhovna Podudarnost  
jamstvo je najpouzdanije  
za uspešnu pobeđu  
Velike Prevertanije!

UZVICI

Napolje sporazumaš-nagodbjenjak!

*(Izbacuju ga.)*

SVI *(pevaju)*

Naše su boje modro i bordo,  
mi stupamo gordo,  
u budućnost gledamo bodro,  
bodro i gordo!

## VI Slika

### KRUNSKA SALA. DOLAZI GENERAL

#### GENERAL

U prestonici je opšta anarhija  
– u opasnosti je monarhija.

Caruju kaos i metež,  
divlja četvrti stalež,  
na svakom koraku grabež i palež.

Svako ima pušku il barem kratež.

#### UZVICI

Dole kralj! Dole tiranija!  
Živela Velika Prevrtanija!  
Smrt kralju i njegovoj klikli!  
Dole režim krivdalički!

#### KRALJ

Nije ih stid  
– pripremaju mi regocid!

#### I MINISTAR

Sve visi na tankoj peteljci.  
Nadiru argati i poljodelci,  
ništaci i nikovići,  
goltari i drpići,  
mandovi i strndžovi,  
anarhisti-antihristi,  
adrapovci i šatrovci,  
manuelci i fizikusi  
i ostali tamni dusi  
nezadovoljstva.

#### KRALJ *(Generalu)*

Kad je kancelar stanje ocrtao  
ja sam ti rešenje zacrtao,  
sve sam ti objasnio i podcrtao  
i ti si potrčao  
da to izvršiš.

Zašto nisi?

#### GENERAL

Ti si rešenje zacrtao,  
bitnost i hitnost si podcrtao  
i ja sam odmah potrčao... trč... potrčao  
al sam se zapleo i uguanio kuk!

#### KRALJ

Ti si potr... potrčao!  
Ah, sve se izlizalo i otrcalo  
– i vojnička dužnost i vernost  
kralju!

Prekidam svaku dalju  
raspravu.  
Ražalovan si!

*(Kida mu epolete. Ponovo se čuju  
uzvici pobunjenika.)*

#### I MINISTAR

Vaše Veličanstvo!  
Odasvud kulja  
bujica golja,  
bednih gaša,  
jadnih sulja!

Vaši verni vojnici  
s bundžijama se bratime.  
Nemoćni smo.  
Možemo samo da pratimo  
sunovratni razvoj događaja.

#### UZVICI

Dole kralj! Dole tiranija!  
Dole režim krivdalički!

#### KRALJ

Nisam znao da je beda  
puna jetkosti i jeda.

Mislio sam da oplemenjuje  
Al sad se opominjem  
da nije tako.

UZVICI  
Dole kralj! Dole kralj!

KRALJ  
Viču mi »dole«!  
Više me ne vole,  
ne vole ni iole.  
... Imam plan!  
Pripremite mi aeroplan!

## VII Slika

### ULICA. ARGATI NASTUPAJU

SVI (*pevaju*)

Pod zastavom modro-bordo,  
ko lavina, usov, odron,  
nastupa gordo i bodro  
naš udarni kordon!

VOĐA

Stoj!

Opet je neko rekao »bondro-kondor« i  
»gordon-mordon«!  
Izbacimo ga iz naših redova!

(*Izbacuju ga.*)

VOĐA

Da li se naš sastav podrobno probro?  
Da nije u njega prodro  
još neki smutljivi element?

(*Vrši smotru.*)

I ARGAT

Da jurišamo na dvor!

II ARGAT

Jurnimo na Kraljevsku Palatu  
i u jednom naletu  
učinimo kraj tiraniji  
i njenom idolu – Zlatnom Teletu!

VOJNIK

Ne treba biti nagao!  
Jurišaće kad Vođa bude odvagao  
sve »za« i »protiv«.  
Vođa je veliki strateg!

VOĐA

Pre nego što na poprište nastupimo  
i u podvig se veličajni upustimo  
ne smemo ništa da ispustimo,  
ne smemo nespremni da istupimo!

A kad se u okršaje upustimo  
ni korak ne smemo da ustupimo,

treba hrabro da nastupimo,  
ne smemo ograšje da napustimo.

Jer, ako i korak odstupimo,  
ako se i malčice opustimo,  
pobedu ćemo da im ustupimo.  
dobijeno ćemo da upustimo.

Ne smemo ni suprotno da postupimo  
da nestrpljenju popustimo,  
pa da požurimo i prestupimo  
i tako im dobitak prepustimo.

Smelo ćemo da im pristupimo  
al ne smemo da se opustimo  
da ih preblizu pripustimo  
nego da mudro odstupimo.

Al, ako previše odstupimo  
i poprište bitke napustimo...

I ARGAT

Sve je to umno, veliki taktičaru i  
strateže,  
al – oni beže!

(*Zvuk aviona.*)

II ARGAT

Čujete: to po pisti rula  
aeroplan sjajnih krila.  
Od narodnog gneva beže  
kralj i dvorska kamarila!

UZVICI

Ura! Pobili smo!

VOĐA

Ispalite lumbarde,  
raketle i prangije  
u slavu pobeđe  
Velike Prevrtnije!

(*Vatromet. Slavlje.*)

## II ČIN

### I Slika

#### TRG ISPRED KRALJEVSKE PALATE

##### I ARGAT

Ala je to lepo – nema više gazda.  
Možeš slobodno da dišeš.  
Ako ti se neće – ne moraš da radiš.  
Ne moraš nikom da kadiš,  
nikom da alilujiseš.

##### II ARGAT

Bivše gazde i gose  
sad ulice brišu,  
džakove nose...

##### III ARGAT

Sve im je oduzeto  
po odluci Narodnog Suda!  
U njinim palatama  
argati će se odmarati od napornog  
truda.

*(Agenti UD-a sprovode uhapšene gazde.)*

##### MINISTAR UD-a (GAROGAN)

To su ostaci gospodske klike!  
Radili su punom parom  
da se vrati staro,  
da istorija curikne.

Al, njihni pokušaji su uzaludni.  
Mi iz UD-a smo budni!

##### DR APOLOGIJE

U Stoknjižju piše:  
odmah posle pobe  
zbog otpora elemenata starog  
društva  
treba da se zavede  
Prostonarodna Muštra.

##### UZVICI

Živeo UD!  
Živeli Muštrači!

*(Na balkonu palate pojavljuje se Vođa i vođstvo.)*

##### VOĐA

Kraljevina Argatija proglašava se za Svih-  
svejsku svesvimsku Republiku!

*(Aplauz.)*

##### VOĐA

Osnovali smo prvu narodnu vladu!  
Bivši kovač iz cigan-male  
moj je zamenik i potpredsednik vlade.  
Bivši krojač narodnog odela  
sad je Ministar Inostranih Dela.  
A bivši beskućnik, prijatelj Adrapovac,  
staraće se za vaš novac.

##### ADRAPOVAC

Po odluci narodne vlade  
sve je postalo zajedničko  
– rudnici, fabrike, zgrade...

Srušićemo međe,  
ograde, žice i kolje...  
Sve njive ćemo spojiti  
u Veliko Narodno Polje.

*(Argati i poljodelci se nešto sasaptavaju.)*

##### MUŠTRAČ BALABAN

Zar nije bolje – naravno da je bolje –  
da svi obrađujemo jedno polje?

##### DR APOLOGIJE

»Tek kad sav mal postane zajednički  
nestaće svet krivdalički.«  
Tako piše u Stoknjižju.

## I ARGAT

Ja te pusule nisam čitao,  
al sam dosta po nadnici skitao  
i jednu stvar sam zapazio  
– što god je negde zajedničko  
o tom ti ne brigeša niko.  
To sam baš ovako zapazio.

## I POLJODELAC

I kod nas je tako.  
Što god je selsko-zajedničko  
to ti je pod trnjem i čičkom.

## ADRAPOVAC

I vi ste mi pametniji od Velikog  
Učenja!

## I ARGAT

Ovo je narodna država.  
Neka se čuje glas naroda!

## KOVAC

Al narod, zemljače i pobro,  
ne zna šta je za njega dobro.  
Mi Hajalci za to ćemo hajati.  
Mi ćemo reći šta treba graditi-praviti  
šta gajiti-uzgajati!

## VOĐA

Još nisu dovoljno svesni,  
još su sirovi, duhovno presni...

## DR APOLOGIJE

Al tu su naši Teorijski Muštrači  
– Velikog Učenja Utuvljivači!

## VOĐA

Nek sednu na džipove,  
uzjašu na pastuve,  
nek krenu po gradovima i selima  
nek svima Učenje utuvel!

Nek sitnosopstveničke dušice  
ne miluju i kuštraju  
nego neka ih neštedimice  
driluju i muštraju!

## BALABAN

A koji ni posle toga ne promene ćud?

## GAROGAN

S nima će posla imati UD.

VOĐA (*narodu*)

Jedni bi sad da ovakuju,  
drugi bi da onakuju.  
To bi bilo raštrkavanje snaga.  
Moramo svi ovakovati ili onakovati.  
Moramo postići duhovnu podudarnost  
koja će povećati udarnost  
naših redova.

Srušili smo Stari Svet,  
nestali su tlaka i gnjet.  
Postali smo svoji gospodari.  
A sad – postanimo neimari.

Pred nama su veliki napori  
al mi smo orni i jatorni.  
Mi se pouzdajemo u se  
i u bogate prirodne resurse.

## BALABAN

Neka se momcaći svrstavaju  
u Garde Vođinih Junoša  
a naše lepe devojane  
u Garde Vođinih Borki!

## KOLAR

I nek svi budu orni!

## VOĐA

Počinje prva faza izgradnje Lagodije-Pre-  
livanije, faza divovsko-džinovskih preg-  
nuća.

Evo postavljam kamen-temeljac  
za grad budućnosti Nadgrad!

(*Postavljanje temeljca.*)

Složno u svetlu budućnost!  
Srećan vam rad!

## II Slika

### GRADILIŠTE NADGRADA

KOMANDANT GARDE  
VOĐINIH JUNOŠA

Nastupa uz pesmu doboša  
Garda Vođinih Junoša!

JUNOŠE (*pevaju*)

Uprimo svi silama svim  
jer tek svi možemo sve!  
Svi ko jedan, svi za sve  
pa će svi imati sve!

Dajmo svi od sebe sve  
pa će biti svega,  
uprimo svi silama svim  
pa će biti svačega!

I JUNOŠA

Velika Prevrtanija se nastavlja!

II JUNOŠA

Mi Vođine Junoše  
krećemo u nove juriše!

KOMANDANT

U posetu nam je došao najostrasceniji  
pesnik novog doba.  
Čujmo ga!

PESNIK

Našeg Velikog Učitelja  
mudrim vođstvom pod  
mi ćemo sve, sve,  
dati sebe od.

Gradimo Novo Žiće  
poletom velikim s  
i sve smo bliže, bliže  
Velikom Cilju k.

Mi znamo sudbu,  
mi znamo put i smer,  
uvek smo u prvim redovima  
Vođine Junoše mi smo jer!

(*Aplauz.*)

KOMANDANT  
Promenićemo lice Argatije!

I JUNOŠA

Jendeke i jaruge  
pretvorićemo u Vrtove Odmora i  
Kulture!

II JUNOŠA

Uvešćemo svuda elektriku!  
Iskorenićemo sifilis i jektiku!

KOMANDANT GARDE  
VOĐINIH BORKI (ANA)

Mi Vođine Borke  
vrlo smo orne!

I BORKA

Unapredićemo Narodno  
Domaćinstvo!

II BORKA

Oteraćemo mršave sivulje,  
podgajićemo krave-mlekulje,  
ovce merinke-runulje,  
jorkširske svinje, kokoške-nosilje!

III JUNOŠA

Sve se može kad se hoće.  
Mi smo na planinama zapatili južno  
voće!



## PESNIK

A kako vam je to uspelo?

## III JUNOŠA

Mnogi su bili podozrivi.

Učinili smo ga nezimogrozivim.

## KOMANDANT BORKI

Ne treba zaboraviti podvige malih

đaka!

Po drveću se veru,

tamane gnezda vrana i svraka.

Skupljaju seme bagrema,

Lekovito bilje beru.

## KOMANDANT JUNOŠA

Svi orno rade!

Jedni isušuju močvare,

drugi navodnjavaju pustare,

treći pošumljavaju goleti!

Ali najviše ih se slilo tu

gde se, po vođinim nacrtima, gradi

veličanstveni Nadgrad!

## PESNIK

Mladost cele Argatije

na to gradilište hrli, gre.

Grad budućnosti, Nadgrad,

izgradićemo roka pre!

## KOMANDANT JUNOŠA

Pogle-pogle

kako svi orno prave cigle!

## PESNIK

Mi radimo sve,

stižemo orno svud

i svako sliku Vođe

nosi svom srcu u.

O tvorče srećnog života,

snevaču velikog sna,

istrajaćemo do kraja

tvom putu na.

## JUNOŠE I BORKE

Uprimo svi silama svim

jer tek svi možemo sve!

Svi ko jedan, svi za sve

– pa će svi imati sve!

### III Slika

#### LOGORSKA VATRA

##### DR APOLOGIJE

Volim da gledam mlade  
kako sede oko logorske vatre  
pevaju pesme i snatre  
o svetloj budućnosti.

##### PESNIK

Prvi put sam na sađenju borića  
osetio lepotu kolektivnog žića.  
I sad osećam isto.  
Da stigneš do suštastva  
treba da se oslobodiš svog jastva.

*(u zanosu)* Evo, oslobađam se svog jastva,  
moje »ja« se polako rastva... ra...  
rastvara.

##### KOMANDANT JUNOŠA

A sad je na redu podela  
medalja i nagrada.  
... Evo junoške koji je napravio najviše  
cigala  
za izgradnju našeg Nadgrada!

*(Dr Apologije kaći medalju Junoške  
Aleksiju.)*

##### PESNIK

Pogledajte ga!  
Sav zrači bodrošću,  
pun je neke zvezdane snage!  
A telo mu je  
kao od tek stvrdnute magme!

##### BORKA ANA

Mi slavimo nabrekle miške!  
Preziremo bledunjave knjiške  
moljce.

KOMANDANT *(Aleksiju)*  
Reci nešto...

##### ALEKSIJE

Šta ima da se priča...  
Eto, gradimo Novi Svet...

##### DR APOLOGIJE

Al naporedo – treba graditi i Novu  
Svest.

Jer da bismo izgradili Novi Svet  
moramo steći Novu Svest.

Lepo je što radite orno,  
što ne ošljarate i ne juvite,  
al valja, naporedo,  
da Stoknjižje učite, tuvite,  
da tajne Velikog Učenja prokljuvite!

##### KOMANDANT JUNOŠA

Naša je mladarija divna.  
Svi su telesno zdravi, zanosa puni.  
Postoji šaćica zavedenih  
– to su ozloglašeni Čapkuni.

##### DR APOLOGIJE

Još postoje duše skućene  
koje ne prihvataju Učenje.  
Još postoje protuve  
protuve što se protive,  
glavurde neukrotive  
– što Učenje neće da tuve.

##### BORKA ANA

Njini su pogledi nama tuđi.  
Puni su buđi,  
puni plesni.  
Mi želimo da postanemo svesni.

##### PESNIK

Zato se i kaže da je gradilište  
novih ljudi vrcalište!

DR APOLOGIJE

Ovo će biti prvi čas Male Početnice Velikog Učenja.

Ko će mi reći kako se zove naša zemlja?

ALEKSIJE

Svihsvejna svesvimska Republika Argatija.

DR APOLOGIJE

A u kojoj fazi izgradnje Lagodije-Preliivanja se nalazimo?

I JUNOŠA

U fazi divovsko-džinovskih pregnuća!

DR APOLOGIJE

A ko će mi reći zašto je naš Vođa veliki, zašto je poštovan i svima drag i mio?

BORKA ANA

Redovi naše Organizacije bili su raštrkani dok ih naš Vođa i Učitelj nije zbio!

DR APOLOGIJE

I još zbog čega?

BORKA ANA

On je tvorac Velikog Učenja!

DR APOLOGIJE

A šta je, u suštini, Veliko Učenje?

BORKA ANA

To je jedini ispravan pogled na život i svet.

To smatra cvet najnaprednijih ljudi planete.

DR APOLOGIJE

Za danas je dosta. Vatra je dogorela a noć je lepa.

Znam da svaka devojana jedva čeka da sa svojim mladićem krene na reku ili u boriće!

*(Sve Borke i Junoše razilaze se. Kraj vatre ostaju samo Aleksije i Ana...)*

DR APOLOGIJE

A naš podvižnik?

ALEKSIJE

Pa nemam društva...

DR APOLOGIJE

A ona?

»Trebalo bi slaviti, treba mu vojnike praviti!«

ALEKSIJE

Još se ne poznajemo...

DR APOLOGIJE

Ne budi smotan

nego budi spontan.

Što stojiš tu

ko monah prepodoban i skrušen?

ALEKSIJE

Priznajem: malo sam smušen od pomisli šta će biti...

DR APOLOGIJE

Ne razumem o čemu zboriš...

Govoriš zbrkano i mutno...

Ponašaj se ko da nemaš landaralo međubutno!

*(strogo)* Ti si Vođin Junoša, muštrač i mošnjak!

Navali srčano!

Ne budi ošljak!

*(oboma, u odlasku)* Mislite na značaj kopulacije za povećanje populacije!

*(Ana prilazi Aleksiju.)*

ANA

Kako se zoveš?

ALEKSIJE

Aleksije.

ANA  
Ja sam Ana.  
Odakle si?

ALEKSIJE  
Iz unutrašnjosti.  
Iz Južnih Pokrajina.

ANA  
Iako si iz unutrašnjosti  
vrlo si privlačne spoljašnjosti.

ALEKSIJE  
I ti si vrlo lepa!

ANA  
Lepa sam, svakako,  
i krasna, dabome.  
Pa prema tome...

*(Aleksije ne shvata.)*

ANA  
Orasi su zreli  
i lako se kome...  
Pa prema tome...

*(Aleksije opet ne shvata.)*

ANA  
Podanici treba da budu odani  
a podanice podatne.  
Ma šta se praviš ko da te  
ne znam.  
Misli na značaj kopulacije  
za povećanje populacije...  
Jesi li razumeo?

ALEKSIJE  
Pa... kabojagi i kosanćim...  
Teoretski baš ne stojim  
jer slabije pamtim!  
Ti ćeš mi pomoći?

ANA  
Naravno... Kuda ćemo?

ALEKSIJE  
Pozivam te na piće  
u neku malu kafanu...

ANA  
A onda je na programu  
igra »tučak u avanu«.  
Slažem se.  
Ali, u našoj uzor-prestonici  
zatvorene su sve točionice  
pića.  
»Posećuj 'Zdravljak'  
– voćno-mlečni restoran –  
ako čio i oran  
želiš da budeš!«

ALEKSIJE  
»Zatvarajmo kafane, otvarajmo  
'Zdravljake'!  
Sadimo drveće, uređujmo travnjake!«

ANA  
Pa šta ćemo?

ALEKSIJE  
Idemo u boriće!  
Ne brini za piće!  
Imam flašu konjaka.

ANA *(kobajagi strogo)*  
Otkud ti?

ALEKSIJE  
Znam jednog momka iz »Zdravljaka«  
što prodaje piće na divljaka  
i drugu robu sa buvljaka.

*(Ana mu pripreti.)*

ANA  
Idemo kod mene!

Čekaj... Obećaj da ćeš me uzeti  
s puno nežnosti i takta  
jer dosad nisam kontakta  
imala s muškarcima!

ALEKSIJE  
Obećavam!

## IV Slika

### ANINA SOBA

ALEKSIJE

Imaš stan kao san!  
Otkud ti sve to?

ANA

Mani to... Reci: sviđam li ti se?

ALEKSIJE

Lepa si iako se ne doteruješ.

ANA

Devojka Novog Doba ne stavlja na se  
kojekakva poljepšala i ukrase  
ko lorfe iz razvlašćene klase!

ALEKSIJE

One su se po vasceli dan  
predavale raznim negama...  
A ja te volim takvu, prirodnu,  
sa svim ovim sitnim pegama!

ANA

To je od fiskulturnog vežbanja,  
izlaganja suncu, vazduhu i vodi.

ALEKSIJE

Volim te takvu, svežu i bujnu,  
uvek veselu, nikad nujnu,  
svežu i jedru, rosnu i drusnu!

*(Navali vrlo orno.)*

ANA

Polako... Pričaj mi nešto o sebi...

ALEKSIJE

Ovako je tekla moja kratka biografija!

Sedmog, drugog, četrdesetteće,  
moja majka dobi trudove

i ja ubrzo pomolih glavu  
a malo potom i udove.

Potičem iz siromašne porodice.  
Otac nije izbivao iz nadnice  
da bi nas male gladnice  
prehranio.

Od teškog rada  
usahnula je naša majka.  
Rano se zgrabila i osušila  
što rekli pesnici – ko vejka.

Do Velike Prevrtanije  
živeo sam besciljno i pustopašno.  
Al posle pobede novog i ja sam našo  
svoje mesto pod suncem.

Učestvovao sam u više kampanja  
protiv ostataka prošlosti...  
Istakao sam se u borbi protiv koza  
– te napasti i pošasti  
naših zelenih šuma.

Istakao sam se u borbama protiv  
gubara,  
protiv suša i poplava  
i protiv raznih drugih  
nazadnih prirodnih pojava.

U vojsci sam lepo prošao  
i dobro sam se snašao  
u koju sam 3.2.62. stupio  
a 8.4.64. izašao.

Ništa nije ostalo  
od negdašnjeg selskog đilkoša.  
7.3.65. primiše me  
u Gardu Vođinih Junoša!

(Dok on priča Ana se polako svlači.)

ANA

Dodi.

ALEKSIJE

Zar nisi rekla da ti je prvina?

ANA

To je deo igre... Lekcija treća.  
Prošla sam kurs Ljubavne Obuke.

ALEKSIJE (navali orno)

Treba Vođu slaviti,  
treba mu vojnike praviti!

ANA

Polako... polako...

Pravilo drugo Ljubavne Obuke:  
»Ako stvar zbrziš  
počećeš sebe da mrziš!«

(Podučava ga.)

Najpre dolazi lagani primicaj,  
onda ovlašni doticaj  
da izazove čulni podsticaj...  
Sve je to priprema za namicaj.

Zašto si nervozan?  
Šta vrši negativan uticaj?  
Ne brini zaključala sam vrata  
ako te pomisao na zaticaj  
uznemirava.

ALEKSIJE

A šta posle?

ANA

Onda ćemo ležati čekajući nove želje  
priticaj  
– za novi namicaj.

Prolaziće dani i noći  
al mi nećemo osećati proticaj  
vremena...

ALEKSIJE

Ti to često činiš?

ANA

Mi Vođine Borke  
uvek smo orne!  
... Ma dođi!

ALEKSIJE

Ti, znači, uopšte ne haješ za mnom?

ANA

Ma hajem, hajem.  
Reč Vođine Borke ti dajem  
da hajem, vrlo hajem.

ALEKSIJE

Koliko haješ?

ANA

Ihaj!

ALEKSIJE

Ti se igraš... Ti ništa ne osećaš prema  
meni.

ANA

»Jedno osećanje sve nas spaja.«  
Svi ste mi isti, nikog ne izdvajam.

ALEKSIJE

Gledao sam te ovih dana...  
Sa svima si veselo pričala,  
svima si osmehe delila  
al ja sam znao  
za mene si se opredelila.

Prevario sam se.

ANA

Vrlo si čudan.  
Još se nisi oslobodio jastva i  
individualizma  
koji su izvor nesigurnosti,  
sumnji i duhovnih kriza...  
Još se nisi oslobodio starih shvatanja  
i osećanja.

ALEKSIJE

Ti me znači uopšte ne voliš?

ANA

Šta znači voleti nekog?

*(Otvori leksikon.)*

»To znači osećati potrebu za davanjem  
žrtvovanjem i predavanjem  
sve do samozaborava.«

ALEKSIJE

Da, tačno tako.

ANA

Ali, zar Organizacija nije ono  
što nam tu potrebu utoljava?

Zar ne bismo bili neverni Organizaciji  
ako bismo drugog oduška tražili,  
ako bismo to osećanje  
na drugoj strani tažili?

Da sve to spoznaš  
treba da uroniš u kolektiv  
koji je najbolji korektiv  
pogrešnih osećanja.

ALEKSIJE

Pogrešno je što volim?

ANA

To osećanje  
zakinuo si od opšteg zanosa  
za brži tempo izgradnje,  
za povećanje agrarnih prinosa!

Još nisi potpuno ostrašćen  
(što reko naš prvi poeta),  
još nisi uneo celog sebe  
u izgradnju Novog Sveta!

ALEKSIJE

Ja nisam ostrašćen?  
Neka se nosi taj pesmopevac!  
Radije ću ostati devac  
nego da imam odnos bez osećanja!

Ti misliš da si ostrašćena?  
U novi dom unela si stari bit!  
Zbogom!  
Sad smo kvit!

*(Izlazi.)*

### III ČIN

#### I Slika

#### KABINET VOĐINOG ZAMENIKA KOVAČA, ULAZI KOMANDANT GARDE VOĐINIH JUNOŠA

KOVAČ  
Kako napreduje naš Nadgrad?  
Dokle se stiglo?

KOMANDANT JUNOŠA  
Napravili smo milion cigala ciglo!

KOVAČ  
Bravo.

KOMANDANT  
No, došao sam da ukažem  
na jednu opasnost što nas vreba...

KOVAČ  
Je li mala  
ili je velika jeba?

KOMANDANT  
Svi orno rade,  
ali nevolje gle:  
ne stiže nam ugajl  
da se ispeku cigle!

KOVAČ  
Tako mi neba  
to je velika jeba.  
Ako se ne ispeku, kumašine,  
cigle će se pretvoriti u prašinu.

KOMANDANT  
To sam i ja hteo da kažem.

KOVAČ  
Ne brini.  
Ispitaću šta ne štima  
i ko tamo drema.  
Ima da ima.  
Nema da nema.

*(Komandant odlazi.)*

KOVAČ *(telefonira)*  
Alo, alo!  
Je li, prika,  
je l to Uprava Narodnih Rudnika?  
Reci mi, tatamoto,  
što ne šaljete »crno zlato«?  
Vi niste rudari  
nego murdari.  
Hitno šalji ugajl!  
Ne priznajem nikakve više sile!  
Si mile?

GLAS  
A da l vi mene razumete?  
Uprava Narodnih Železnica  
ne šalje nam vagone i vagonete.

Čim stignu  
iskopaćemo uglja kolko ti volja.

KOVAČ *(ponovo telefonira)*  
Alo, alo!  
Alo, luče,  
je l to Uprava Narodne Parne Vuče?  
Daj mi nekog.

... Je li bre, što vi rudnicima ne šiljete  
vagone i vagonete?

II GLAS  
Poslali bi mi vagone i vagonete, moj  
kume,  
al nemamo uglja ni grumen.  
A ti znaš, zemljače,  
da lokomotive parnjače  
idu na ugajl.



Čim stigne »crno zlato«  
lokomotive će da polete ko bele vile!

KOVAČ  
Si mile. Si mile...

*(Ulazi novi emisar.)*

KOVAČ  
Upravniče Narodnih Kujni  
što ste tako setni i nujni?

UPRAVNIK  
Došao sam da vam se jadam...

KOVAČ  
Opet neka jebada.

UPRAVNIK  
Stvar je hitna.  
Ostali smo bez žita.

KOVAČ  
Pa šta činiš?

UPRAVNIK  
Nek ostane u ovoj sobi:  
hleb pravimo od zobi

s dodatkom strugotine  
tuluzine i kore...

KOVAČ  
Pa zar se to može jesti, moj brkonja?

UPRAVNIK  
Narod taj leb zove konjovac  
jer njime možeš ubiti konja.

KOVAČ  
Al zato je iz kazana  
– najukusnija hrana!

UPRAVNIK  
U kazanima ima brc-čorbe  
i čaja, tone čaja.

KOVAČ  
A od mesa?

UPRAVNIK  
Nekad se nađu papci i ušesa.

KOVAČ  
Ispitaću gde ne štima.  
Videću ko drema.  
Ima da ima!  
Nema da nema!

## II Slika

### UZORNO NARODNO DOBRO. DOLAZE KOVAČ I NAJREVNOSNIJI NARODNI MUŠTRAČ, BALABAN

BALABAN

Je li, pobro,  
je l ovo Uzorno Narodno Dobro?

I POLJODELAC

Jeste. A kojim dobrom?

KOVAČ

Došli smo da vidimo kako na vašem  
dobru stoje stvari  
– loše ili dobro?

I POLJODELAC

Naše dobro je osnovano  
hiljadu (puta proklete!)  
devetsto (je đavola odnelo!)  
šezdeset (joj milih majki!)  
treće godine!

*(Tekst u zagradama govori za se.)*

II POLJODELAC

Jesi li čitao za džinovski klas?  
On je uzgajen kod nas.

III POLJODELAC

Sve njive našeg i okolnih sela  
sad su jedna parcela.  
Imamo u komadu deset hiljada hektara  
najbolje zemlje – ornice!

KOVAČ

A zašto nema pšenice-bjelice?

*(Ćutanje.)*

KOVAČ

Jeste li primenili nove agrotehničke  
mere?  
Jeste li se držali novog plodoreda?

I POLJODELAC

Jedan koji nosi kožni kaput  
i kom je uzrečica »dvaput«  
(»dvaput više«, »dvaput bolje«)  
posetio je Uzorno Narodno Polje.

I naredio nam je, pominjući nekakvu  
klimu,  
da pšenicu ozimu pretvorimo u jaru,  
a jaru u ozimu.

BALABAN

Tako se i u poljoobradi primenjuju prin-  
cipi Velikog Učenja! Jeste li postupili  
tako?

I POLJODELAC

Jesmo.

BALABAN

I da li je – naravno da jeste –  
nova pšenica počela da buja i điklja?

II POLJODELAC

Nažalost, ona nije ni nikla.

KOVAČ

A šta sad radite?

I POLJODELAC

I dalje primenjujemo Učenje.  
Pretvaramo prisojne predele u osojne  
a osojne u prisojne.

KOVAČ

Vrlo zanimljivo.

BALABAN

Znam ja vas, lenčuge.  
Vi ne radite nego ratkate  
i s curama se šalakate!

KOVAČ

Ne valja tako s ljudima.  
Trebalo da se trudimo...

BALABAN

Skupo bi ih platio  
onaj ko ih ne poznaje!  
Klimaju glavom  
a svaki smišlja neki zajeb!

KOVAČ

Ljude su u Narodno Polje  
naterali muštrači.  
Zato rade bez volje.

BALABAN

Nisu krivi muštrači.  
Nas kolje

što se zemlja obrađuje na primitivan  
način.

Kad stignu sejačice, kopačice,  
samovezačice,  
hranilice, pojilice, muzilice,  
kad traktori na njivama počnu da  
breću  
neće muštrači morati da se s njima  
bakću.

Hoće li tada – sigurno da hoće –  
i neverne tome nagnuti u Narodno  
Polje?

Hoće jer čovek po prirodi  
hrli tamo gde mu je bolje.

KOVAČ

Idemo da vidimo, kumašine,  
zašto ne stižu mašine.

### III Slika

#### UZORNA NARODNA FABRIKA

BALABAN  
Je li, prika,  
Je l ovo Uzorna Narodna Fabrika?

I ARGAT  
Narodnom je zovu.  
Bivšem gazdi  
dali smo metlu brezovu.

BALABAN  
Roksujete li, momčine?

II ARGAT  
Roksujemo. Fike-fike.

KOVAČ  
A gde su alatke i alatljike?  
Gde su sejačice, kopačice,  
samovezačice,  
hranilice, pojilice, muzilice?

(Ćutanje.)

KOVAČ  
Svi treba da budu orniji,  
da se razmahnu i rastrče...

III ARGAT  
Ma kako da se rastrčiš  
kad ti u stomaku krči?

KOVAČ  
Što bude više mašina i alatki  
biće više hrane.  
Te dve stvari su povezane...

BALABAN  
Lenčuge ste, ošljari i sporaći.  
Hteli bi da se Lagodija-Predivanija  
sama od sebe iskokoraći.

Jasno mi je  
koliko je sati.  
Kod vas ti važi ono  
»smlati pa naplati«.

I ARGAT  
A ja ti velim »plati pa klati!«

II ARGAT  
Tri meseca  
nismo dobili ni filera!

BALABAN  
Alal vera!  
Buniš se!

II ARGAT  
Kad je čoveku tesno on gurema se!  
Kud idu pare iz narodne kase?

KOVAČ  
Slobodno iznesite  
šta vas i gde žulja.

II ARGAT  
Radiš ko rob,  
živiš ko skot.  
Krči ti drob  
i još te ganja drot.

III ARGAT  
Stanujemo u barakama i straćarama.

IV ARGAT  
Nećemo da život straćimo u  
straćarama!

III ARGAT  
Svratite u naše Narodne Kujne.  
Jedemo čorbuljake bljutke i trpke!

## I ARGAT

Ta odurna vodurina  
samo ti se u stomaku mulja.  
Kad bi bar bilo običnog,  
bezmesnog, klot-pasulja!

## BALABAN

Prd-pasulja.

## II ARGAT

Pogledajte naše Narodne Radnje!

Ničeg što se ije i pije!  
Nema šajka, nema cica  
ni neke druge materije.

## III ARGAT

Rafovi su prazni, goli.  
Nema brašna, nema soli.

## IV ARGAT

Mesec dana nema duvana!

V ARGAT (*nadjača sve*)

Ni kremenja za kresiva!

## VI ARGAT

Nema šećera, kafe, piva!

## BALABAN

Trt-kafe i piš-piva!

Mi smo u fazi gigantsko-kolosalnih  
pregnuća

a tu se kuka  
zbog sitnog bakaluka.

Zar nisu važniji – jakako da su važniji –  
giganti i kolosi,  
milioni tona čeličnog liva,  
od kremenčića za kresiva,  
od prd-pasulja, trt-kafe i piš-piva?

## I ARGAT

Pa važniji su...

## BALABAN

Čim podignemo gigante i kolose  
bacićemo se na robu sitnu,  
sitnu al vrlo bitnu  
za standard života.

Biće da se ije i pije,  
da se klopa i krka  
i biće odevnih rka  
koliko ti volja!

(*Aplauz.*)

## BALABAN

Napred drugar, metalostrugar!  
Ni ti rudar ne budi murdar!  
Nagari, roksuj!  
Vadi ugalj, tovari ga, koksuj!

(*Aplauz.*)

## IV Slika

### DVORAC DOKTORA APOLOGIJA

DR APOLOGIJE

Šta veliš za moju kućicu?  
Najčistiji rokoko!  
Stara je trista godina,  
trista i ohoho!

KOVAČ

Vidim dobro si se snašo.  
Dobro si se nafatirao,  
dosta si para navašo.

DR APOLOGIJE

Da se udubim u Veliko Učenje  
meni su, kumašine,  
potrebni mir i tišina.

A ti se, bratac,  
praviš veliki svetac.  
Živiš kaluđerski skromno,  
nemaš vile, svud ideš peške  
i vrebaš naše greške  
vrlo pomno.  
Koji je razlog tvog dolaska  
koji mi laska  
u svakom pogledu?

KOVAČ

Šta ti, veleumni Tumaču Velikog Učenja,  
misliš o stanju u našoj Argatiji?

DR APOLOGIJE

Stanje je upravo onakvo kakvo i treba  
da bude da bi bilo takvo kakvo je!

KOVAČ

Ali, mnogo toga nemamo, u koječemu  
oskudevamo, u mnogočemu smo prikra-  
ćeni...

DR APOLOGIJE

Svakako, svakako, ali i to je po planu.  
Nedostaje nam upravo ono što i ne treba

da imamo da bi nam nedostajalo upra-  
vo ono za čim se i oseća nedostatak!

KOVAČ

Znači, naša je nesavršenost – savršena!

DR APOLOGIJE

Upravo tako. Ne reče mi zašto si došao?

KOVAČ

Došao sam da se raspitam o radu Narod-  
ne Službe za Deobu.

DR APOLOGIJE

Ma ajde? Šta će ti to?  
Idemo nekud u lov.  
Lovićemo male veverice  
pune vazdušaste neverice...

Lovićemo tetrebice-trebe,  
prepelice, fazanke, leštarke,  
a, ako sreća htedne,  
i podatne meštanke.

KOVAČ

Ovo je važnije. Zato mi, rode,  
nije do rasonode.

DR APOLOGIJE (*a parte*)

On je odavno prokazan  
ko zadribalda i uopšte nedokazan  
čova.

KOVAČ

Kud idu pare iz Narodne Kase?  
To treba hitno da se  
preispita.

DR APOLOGIJE

Ko to traži?

KOVAČ

Narod.

## DR APOLOGIJE

Još nisu dovoljno svesni,  
još su sirovi, duhovno presni.  
Trebali im objašnjavati...

## KOVAČ

Govorio sam, tumačio, objašnjavao,  
ali ništa ne zvuči ubedljivo  
jer stvarnost je naprosto uvredljivo  
drukčija od obećanja.

## DR APOLOGIJE

A da li je ta slika stvarnosti tačna? Sa-  
mo Učenje omogućuje pravu spoznaju  
stvarnosti...

## KOVAČ

To je jamačno tačno.  
Al mene zanimaju Narodne Službe.  
Na njih pristižu mnoge tužbe.

## DR APOLOGIJE

Narodni službenici povazan pera šilje,  
u sitna slova pilje,  
pera u mastila umaču,  
propise tumaču...

## KOVAČ

Mnogo mi je žao  
što se tako muče i zloplate...  
Al narod gladije,  
ljudstvo ne dobija plate...

## DR APOLOGIJE

Obradovaću te!  
U pripremi je Nova Deoba  
penjeza i roba!

Nova Deoba  
biće lek protiv svih naših teškoća i  
tegoba!

## V Slika

### ULICA. KOVAČ I ŠATROVCI

VALJATOR ŠTOFOVA

Oćeš li tri metra štofa?  
Kad se obučeš bićeš ko profa.

ŠVERCER SATOVA

Stani malo.  
Trebalo ti dobro sokoćalo?  
Najbolje švajcarske čuke  
– upola cene, ispod ruke.

ŠVERCER RAKIJE

Želiš li, lepi,  
nešto što krepiti?  
Tad probaj, kumašine,  
rakiju iz jareće mešine.

KOVAČ

Daj.

ŠVERCER RAKIJE

Samo pazi, bez sve šale,  
da ne naiđu ale.

KOVAČ

Misliš: narodna policija?

ŠVERCER RAKIJE

Kakvi – narodna!?  
Ne pomaže kod njih »lule« i »lale«,  
ne pali ni ič »drule« i »brale«.  
Veliki su poganci te ale.

ŠVERCER SATOVA

Ne pokušavaj da ih ganeš  
– uperiće u te nagane,  
uperiće u te berete  
– staće opasno da te terete.

KOVAČ

Kakva je ovo divlja kupoprodaja?

ŠVERCER SATOVA

Mi je zovemo »udaja«.

ŠVERCER RAKIJE

Gde ti živiš, bajo?  
Svud cvetaju mučka i šverc,  
svako je lihtroze i švorc.  
... Nešto si mi poznat, pile?

KOVAČ

Si mile.

ŠVERCER RAKIJE

Jo, pa ti si jedan od glavešina!  
Evo ti cela mešina  
– nemoj me prijaviti.

*(Švercer rakije je i poljodolac.)*

KOVAČ

Ti si sa Uzornog Narodnog Dobra.  
To što radiš nije uzorno.

ŠVERCER RAKIJE

Jest, radim na Uzor-Dobru,  
al živim od bašte oko kuće,  
od ženinih igala  
i od sitne mučke.

*(Kovač mahne rukom i odlazi. Šverceri zapevaju odu sitnoj mučki.)*

Najbolji su engleski štofovi,  
najbolje su švajcarske čuke.  
Ne, ništa nema slađe  
od sitne mučke.

Najslađe se puši  
kad se samo pučka,  
od svih je poslova  
najslađi – sitna mučka.

Najzanimljiviji su događaji  
o kojima se samo zucka,  
od svih je poslova  
najslađi – sitna mučka.



## IV ČIN

### I Slika

#### BIVŠA KRUNSKA SALA. SASTANAK VOĐSTVA

VOĐA

Otvaram sastanak Vrhovnog Tela  
Svihsvojne Svesvimske Republike  
Argatije. Ministar Narodnog  
Domaćinstva podneće izveštaj.

MINISTAR NARODNOG  
DOMAĆINSTVA

Velika Prevrtanija se nastavlja.  
Završena je faza gigantsko-titanskih  
dostignuća.  
Izgradnja Novog Poretka, Lagodije-  
-Prelivanije,  
teče po planu...

KOVAČ *(prekine ga)*

Treba biti zblanut  
pa u to poverovati!

Naša Organizacija u krizi je.  
Ostvarenje Vizije  
dovedeno je u pitanje.

Pitam se šta je ostalo  
od prvotnih plemenitih namera.  
Novi Svet, Lagodija-Prelivanija,  
postao je daleka himera!

Iznevereni su Prevrtanija  
i njeni ideali.  
U inostranstvu pišu:  
»Gilipteri su izgitali«.

*(Opšta zabuna. Svi gledaju Vođu, on  
tajanstveno čuti.)*

BALABAN

Ovaj je krenuo  
pogibeljno i kurolomno!

KOVAČ

Molim?

BALABAN

Samo ti nastavi. Slušam te pomno.

KOVAČ

Šta je sa Nadgradom  
kog počesmo da gradimo orno?  
Njegov kamen-temeljac  
zarastao je u korov.

Umesto Nadgrada  
– prestonice Novog Sveta –  
niču kule i vile  
za pripadnike novog establišmenta.

Bivši propovednici vrline  
(što i danas traže odricanje – od masa)  
tonu u srebroljublje i slastoljublje  
i druge poroke svrgnutih klasa.

KOLAR

Kad vidim bivše buntare  
i njine ronde-oštrokonđe  
(što nose dekoltee i punde)  
prosto mi dođe  
da ponovo uzmem pušku!

KROJAČ

Ima mnogo veza i uza,  
zindana, ćorki i ćuza,  
apsana i bajbokana,  
udovaca, ala i pajkana.

KOVAČ

Na svakom koraku  
– ograde, zabrane, rampe...  
Guše se građanska prava,  
sloboda govora i štampe.

BALABAN

To su klevete! Oduzmite im reč!

MINISTAR UD-a,  
GAROGAN

U situaciji okruženja  
mora doći do suženja  
izvesnih prava i sloboda.

MINISTAR VOJNIH  
PRETNJI

Nadvili su se strašni  
kumulonimbusi,  
nimbostratusi, stratocirusi,  
altokumulusi, kumulostratusi,  
nimbokumulusi, kumulocirusi,  
cirostratusi, ciroaltusi,  
altonimbusi, stratoaltusi  
... nad našom lepom zemljom!

GERONTIJE

Ja sam za to da se puste da  
govore. Kod nas postoji sloboda  
govora, pa šta... to jest: zar ne?

KOLAR

Ako postoji sloboda govora  
zašto svi ćute ko tute-mute?  
Je li ćutanje znak slobode?

DR APOLOGIJE

Toliko visok stepen slobode ne postoji  
ni u jednoj zemlji i to je razlog da ljudi  
štuju našu novu vlast koja to omogu-  
ćuje i ne žele da stavljaju na iskušenja  
pomenutu slobodu.

KOVAČ

Mi smo znači toliko slobodni  
da zbog toga treba da ćutimo?  
Zbog čuvanja slobode ćete nam  
zabraniti da dalje govorimo?

VOĐA

Ko zabranjuje?  
Vrlo mi imponira  
i naklonost moju abonira  
svak ko voli da oponira.  
Nastavite!

KOVAČ

Treba postaviti pitanje:  
ko je sadašnje stanje  
kriv?

Izađimo na trgove,  
nek saznaju svi stanovnici  
da su trniguzi-činovnici  
jedini vinovnici  
izrođavanja ideala!

KOLAR (*pojašnjava*)

Učesnici Velike Prevrtnije  
pretvorili su se u trniguze.  
Zlato ideala  
trampili su za tantuze!

KROJAČ

Sjaj visokih načela  
odavno je načela  
rđa udobne svakodnevice.

Dole Nova elita  
– gramziva i nezasita!

KOLAR

Nema ni traga jednakosti!  
Živalj Argatije se deli:  
na kastu trniguzi,  
kastu dvostrukih podvoljaka,  
kastu jednostrukih podvoljaka  
i, na dnu lestvice,  
izgladneli narod što za njih šljaka!

(*Kovač i Krojač aplaudiraju.*)

KROJAČ

Dole trniguzi!  
Dole kasta dvostrukih podvoljaka!  
Dole kasta jednostrukih podvoljaka!

KOVAČ

Narodu su ostavljene  
straćare i barake,  
a trniguzi su zaposeli dvorce,  
palate, vile i čardake!

## KROJAČ

Imaju svoje parkove i lovišta,  
specijalne bolnice, banje i letovališta,  
privatna ostrva i plaže...  
I sve to tajno, »zini da ti kažem«.

## KOLAR

Sa tajnih imanja  
snabdevaju se prehrambenom  
robom.  
Dobijaju mlade krompiriće, trešnje  
majske  
i mnoge druge rajske  
đakonije koje nisam ni probo!

## KROJAČ

Narod okapa u redovima...  
A nova gospoština  
iz specijalnih magazina  
dobija probranu robu svetsku!  
I sve to mukte i džabulesku!

## KOVAČ

Uzdrhtim sav,  
žuč se u meni prelije  
kad vidim kako mesto jednakosti  
bujaju nove privilegije!

## DR APOLOGIJE

Mi smo svi jednaki. Ali, neki dobijaju i  
treba da dobijaju više od drugih jer oni  
su čuvari principa jednakosti bez koga  
bi, složićete se, ponovo zavladała nejed-  
nakost.

Uostalom, pripremili smo novi  
način deobe penjeza i robe.  
Uskoro ćemo ga staviti na probu.

## KOVAČ

I to će trokirati!  
Jer delilaca je tako mnogo  
da ništa ne ostane za deobu!

*(Kolar i Krojač odobravaju.)*

## KOLAR

Mnogo je mastiljara i trniguza!  
Mnogo je ujma i ušura  
na račun naroda!

## KROJAČ

Naš slavni podvig  
– Velika Prevrtanija –  
guši se polako  
u tonama ćaga i pisanija!

## KOLAR

Dole trniguzi!  
Dole štambiljari i mastiljari!

## KROJAČ

Dole aminaši i položare,  
lovci na unosne položaje!

KOVAČ *(tonom zaključka)*

Velika Prevrtanija je izdana!  
Istorijska šansa je izgutana!  
To nam je iz dana  
u dan sve jasnije!

*(Kolar i Krojač odobravaju.)*

## DR APOLOGIJE

Na vaš atak  
naš Vođa i Učitelj  
pripremio je utuk!

## VOĐA

Ukazali ste hrabro na greške,  
skretanja, otklone, teškoće...  
Ako ste. Pa ko će  
ako ne član Vođstva?

Situacija je vrlo krizna.  
Stanje je gadno, to stoji.  
Ne bojim se da to priznam  
jer tu smo svi svoji.

*(Tišina, nedoumica.)*

Brate Kovaču!  
Ja uvažavam tvoje stavove

al ne i šavove  
koji povezuju te stavove.

Simpatične su mi vaše teze.  
Imaju blagi ukus hereze  
i zato prijatno reze  
na jeziku.

*(Otpije malo vode.)*

Al, prijatelji!  
Obistinjuje se moja stara strepnja  
– naša se Organizacija cepa!

To uzima sve veći ma',  
hvata sve veći uk.  
Na jednoj strani su Dakavci, na drugoj  
Nekavci,  
jedni prihvataju, drugi odbacuju naš  
put!

KOVAČ  
Mi nismo Nekavci!  
Mi smo samo bez lirike  
odslikali unutrašnje prilike.

VOĐA  
Vi mislite da niste a ja ću vam  
pokazati da jeste.  
Najpre ću te podsetiti šta si napisao  
na jednom mestu.

»Pojedinac ne može ništa.  
Jedan je ko nijedan.  
Svi možemo sve  
al svi moramo postati kao jedan.«

E sad reci  
zar nisi sa sobom  
u opreci?

KOVAČ  
A kako to?  
Ja sam ostao onaj stari,  
i danas pravim imenom nazivam  
stvari...

VOĐA  
Al time objektivno variš  
čorbu s nazadnjacima.

KOVAČ  
Zar zaista?

VOĐA  
Nije li iznošenje mana  
poziv na stvaranje frakcije?  
Ne vodi li slabljenju Duhovne  
Podudarnosti  
dakle – slabljenju zajedničke akcije  
neophodne da se prevaziđu pomenute  
mane?

KROJAČ  
Vođa je u pravu.  
Zato se smesta  
odričem izgovorenog teksta  
i kajem zbog svog gesta.

KOLAR  
Ja, takođe,  
usvajam gledište našeg Vođe.

DR APOLOGIJE  
A ti prijatelj Kovaču?

KOVAČ  
U Stoknjižju piše:  
svako sme da iznosi svoja smatranja  
da ih brani i zastupa.  
Zato ne odstupam  
od onog što sam rekao.

VOĐA  
To je tačno.  
Al, vidiš, oko nekih smatranja  
vrlo brzo se skupe  
manje ili veće  
istomišljeničke grupe.

A grupe su znak rastrkavanja naših  
redova.  
Grupe su atak na našu Duhovnu  
Podudarnost,  
atak na udarnost  
naših redova!

*(Kovač razmišlja.)*

VOĐA

Pomoći ću ti da dođeš do zaključka  
(jer u tvojoj logici očito postoji rupa):  
nekad se treba odreći zdravih  
sopstvenih smatranja  
ako su ona klica zloćudnih grupa!

DR APOLOGIJE (*Kovaču*)

Ti ne posmatraš stvari  
u sklopu Celine.  
Otud neizbežne beline  
u tvom načinu razmišljanja.

KOVAC

Ubedili ste me.  
Povlačim svoje tvrdnje,  
odričem se svojih smatranja  
ako će to dovesti  
do poboljšanja stanja.

GERONTIJE

Nije nego... odnosno: nego šta!

NAPNIGUŠA

Živela naša velika Duhovna  
Podudarnost!  
Živela udarnost  
naših redova!

DR APOLOGIJE

Prelazimo na novu... to jest vraćamo se  
na staru, prvu tačku. Ministar Narodnog  
Domaćinstva podneće izveštaj koji  
će biti obnarodovan.

MINISTAR NARODNOG  
DOMAĆINSTVA

Uspešno je završena faza gigantsko-ti-  
tanskih uspeha. Ušli smo u fazu goro-  
stasno-kolosalnih pregnuća.  
Uspešno se gradi Novi Poredak,  
Lagodija-Predivanija.  
Vladaju sloboda i jednakost,  
nema podvajanja i privilegija.

KOVAC

Ene de!

VOĐA

Nešto si rekao, prijatelju?

KOVAC

Ništa.  
Kad se ljudi iznenade  
oni kažu »ene de«.

DR APOLOGIJE

Da li se ovo usvaja?  
Da glasamo!

*(Svi dižu ruke.)*

DR APOLOGIJE

Svi su »pro«,  
niko nije »kontra«.  
To je velika smotra  
naše Duhovne Podudarnosti.

*(Svi ustaju misleći da je sesija  
završena.)*

VOĐA

Ostanite na mestima...  
Složili smo se da je stanje u Argatiji iz-  
vanredno. Ali, ovde imamo družinu ne-  
kavaca, otpadničku kliku, koja je širila  
lažnu sliku.  
Šta ćemo s njima?

KOVAC

Ene de!

DR APOLOGIJE

Stvar je kristalno jasna:  
izneverili su Učenje.  
Predlažem isključenje.  
Ko je »za«?

*(Svi osim nekavaca dižu ruke.)*

DR APOLOGIJE

Više niste članovi Organizacije.

KOLAR

Kako nismo?

## DR APOLOGIJE

Mi smo to formalno odlučili.  
Vi ste se sami isključili.

## KOVAC

Nemojte očajavati, prijatelji.  
Ne treba to primati panično.  
Mi ostajemo ono što jesmo  
iako to više nismo zvanično.

## VOĐA

Kakvu kaznu predlažete za ovu opasnu  
kliku?

MINISTAR VOJNIH  
PRETNJI

Možda bi mogli da se poprave,  
poprave i preobrate...  
Trebali ih poslati u provincije  
da ledine zirate...

## GERONTIJE

Predlažem da se vođ kliku progna!

## ADRAPOVAC

Koji s Velikog Puta zastrane  
treba da se odstrane  
iz ove lepe i prostrane  
zemlje.

## VOĐA

Da se progna?  
To nije bogzna

kakva kazna.

A kud da se progna?

## GERONTIJE

Na Antartar... tar... tar... tartartartik!  
Jer će čisti predeli antartartartartički  
delovati očišćujuće-katartartički.  
U predelima antartartartartičkim  
biće praktički  
bezopasan.

## MINISTAR UD-a

Jesi li siguran u to?

Tamo je bio progna i za vreme monar-  
hije. I šta se desilo. On je na Antartar-  
tartar... tartiku počeo da piše svoje čuve-  
ne antartartar... tartičke... trak... trak...  
traktaktate! Njegovi antartartar... tak-  
tički traktaktati umalo tada nisu dove-  
li do pobune.

MINISTAR VOJNIH  
PRETNJI

Traktaktati su često opasniji od oružja!

## VOĐA

Tako je.

U progonstvu neće promeniti ćud.

## MINISTAR UD-a

To je posao za UD  
i za sud.

*(Ulaze agenti UD-a i hapse Kovača i  
drugove.)*

## II Slika

### ULICA. ALEKSIJE I ANA. SLUČAJNI SUSRET

ANA  
Aleksije!

ne drži me mesto, samo se majem  
što je sve znak  
da za tobom vrlo hajem.

ALEKSIJE  
Ana!

I stalno mi je pred očima bila tvoja  
slika

ANA  
Okrenula sam se pred naletom severca  
i ugledah te.  
Šta će ti taj kožnjak, dragi?

jer si lepih oblina i oblika  
i puna si vrlina i odlika  
duhovnih.

ALEKSIJE  
Rekla si »dragi«.  
Je l to istinski il kabojagi?

ANA  
Idemo u boriće!  
Valjda smo zato pošumljavali goleti  
da bi se tamo mogli voleti.

ANA  
Kaže se »kobajagi«, moj dragi,  
a ne »kabojagi«.

ALEKSIJE  
Borići koje smo sadili mi Vođine Juno-  
še i Borke osušili su se!

ALEKSIJE  
Promenila si se.  
Ne deluješ kao orna Borka.

ANA  
Isuse!  
No, šta da se radi.  
Nismo bili vični sadnji.

ANA  
Otkad sam te srela  
ništa nije ko ranije.  
Zaboravljam na ideale  
Velike Prevrtanije.

ALEKSIJE  
Ne budi naivna.  
Zar ti nije jasno  
da je to nečije maslo.  
Ali ja ću ih naći.

Bila sam sabrana i pribrana,  
podobna, u veri postojana,  
proverena i pouzdana,  
svim srcem Organizaciji odana.  
Al sve se izmenilo od dana  
našeg susreta.

ANA  
Je l ti to ozbiljno il kabojagi,  
moj dragi?

*(Zagrlje se.)*

ALEKSIJE  
Pokušao sam da te zaboravim.  
Al vidim: ne mogu da se skrasim

ALEKSIJE  
Ni kobajagi ni kosanćim!  
Postoje krivci i ja ću ih naći!

*(Odvoji se od Ane.)*

Postoji nešto od mene i tebe veće.  
Ko to ne oseća taj nepovratno skreće  
s puta istorije.

ANA

U pravu si. Mi smo kao lopovi.  
Pokušali smo da utajimo deo sebe.

ALEKSIJE

Pipni.

ANA

Šta je to?

ALEKSIJE

Tvoj dragan ima nagan!  
(pevuši) Cvetak mi je u reveru  
a metak u levorveru!

ANA

Voliš da se igraš...  
Još si mlad i nadobudan...

ALEKSIJE

Pazi šta pričaš!  
Ja sam baja iz UD-a!

Ja sam službeni organ!  
Baja i garogan!

ANA

Ma kakav »UD«? Šta ti je to?

ALEKSIJE

UD – to su Unutrašnja Dela.

Ja sam na poverljivom zadatku.  
Zato sam u kožnjaku.  
Još noćas odlazim na teren!  
Ali, biću ti veran!

ANA

I ja odlazim.  
Otići ću na gradnju Velikog Prokopa.

ALEKSIJE

Juriću neprijatelje od jutra do večeri!  
A noću ću raditi na proradi Stoknjizja!

ANA

I ja ću. Tako ćemo se iskupiti zbog naše  
male utaje pred Organizacijom!

ALEKSIJE

Zbogom!  
U Nadgradu ćemo se ponovo sresti  
ko uzorni predstavnici nove svesti!

(Odlaze.)



### III Slika

#### TAMNICA. KOVAČ I DRUGOVI. ULAZI MINISTAR UD-a

MINISTAR UD-a  
Da ne duljimo.  
Zbog ozbiljnosti stanja  
očekujemo vaša priznanja  
što hitnije.

*(Podeli im tekstove priznanja.)*

KROJAČ  
Šta je to?  
*(čita)* »Spremali smo prevrat,  
spremali smo podmukli povrat  
na staro...«

KOLAR *(čita)*  
»Dobijao sam penjeze sa strane,  
od mračnih sila Antante,  
da podmuklo-natenane  
organizujem atentate...«

KOVAČ *(čita)*  
»Pošto sam izneverio Stoknjižje  
ja sam polako padao  
sve niže i niže...«

*(Baci priznanje.)*

Odbacujem sve ove optužbe  
jer su mi naprosto otužne!

MINISTAR UD-a  
Vi ste nepopravljivi Nekavci.

KROJAČ  
Ne, mi smo jedini pravi Hajalci za  
Narod!

MINISTAR UD-a  
Dokažite to!

KROJAČ  
Kako da dokažemo?

MINISTAR UD-a  
Najbolje ćete dokazati Organizaciji  
da ste joj još uvek odani  
ako budete javno priznali  
da ste je izdali i prodali.

KROJAČ  
Čudna logika.

KOLAR  
Možete nas likvidirati  
(imate u rukama svu vlast!)  
al nemojte nam u čast  
dirati.

MINISTAR UD-a  
Ko je Organizaciji život posvetio,  
ko se s njom poistovetio  
taj nikad ne misli na se  
i za ništave ukrase  
smatra ličnu čast, ugled i ime.

On je oslobođen svih obzira  
i stega starog gospodskog morala.  
On se lako odriče časti, imena, obraza,  
jer zna da mu je sve to Organizacija i  
dala!

KOLAR  
Voleo bih da saznam  
kakva će biti kazna?

MINISTAR UD-a  
A to ti spokoj kvari?  
Od toga strepi srce ti biljno?  
Zna se: samo smrtna kazna celoj stvari  
može dati neophodnu ozbiljnost.

Jedno je važno:  
Organizacija vas još uvek smatra za  
svoje.

To vam zasada mogu reći a to je dovoljno rečito.

*(»Nekavci« razmišljaju.)*

MINISTAR UD-a

Ma ko vam kaže  
da kazna mora da se izvrši  
ako nam i sama osuda vrši  
posao.

KOLAR

A koji ne priznaju? Šta biva s njima?

MINISTAR UD-a

Budu »odvedeni u nepoznatom  
pravcu«,  
»nestanu u nejasnim okolnostima«.

... Dakle: razmislite, razmislite!

*(Izlazi.)*

KOVAČ

Setite se dana Velike Prevrtanije.  
Da li biste i sanjali ovakve sudanije?  
Kako je do svega došlo?  
Gde je greška?

KOLAR

Odgonetka nije teška:  
za sve je kriv naš Vođa.

Drugi imaju istinske vode.  
A nama sudba utrapi,  
utrapi i utrpa  
jednog pravog satrapa!

KROJAČ

On je sa svojom klikom  
odranije skrivao svoju niskost.

KOVAČ

I meni je to tumačenje blisko  
u ovim trenucima.

A možda ih pokreću plemenite pobude  
da zlo bude  
veće.

KOLAR

Kako to misliš?

KOVAČ

Možda sva bratstva plemenitih namera  
čovjeku služe da sebe zavara  
kako bi bez savestogrižnje  
mogao izrabljivati svoje bližnje.

KOLAR

Svega mi je dosta!  
Zašto nam pakuju gadosti?  
Zašto istinu  
na čistinu  
ne iznesu?

*(Krojač je već doneo odluku.)*

KROJAČ

Ne smemo biti cepidlake  
kao gospodski juristi.  
Istina je ono  
što Velikom Cilju koristi.

*(Potpisuje priznanje.)*

KOLAR

Premišljam al ne umem  
da odgovor sebi dam:  
da li je gore biti obeščašćen  
il biti sam?

KOVAČ

Pokušavam misli da sredim...  
Zakučaste im puteve sledim...  
Mnoge zasijaju al jedna ne bleđi:  
van Organizacije život da l vredi?

Ta misao mi mira ne da. Ne-da.  
Priznati? Ne? Da? Ne? Da?

Da l bez Organizacije  
možemo stići u svetlije dane?  
Da? Ne? Da? Ne?

»Priznajem da smo izdajnici,  
špijuni, duše prodane...«  
Da? Ne? Da? Ne?

## IV Slika

### ULICA. STARI DEKOR: STRAĆARE I ČATRLJE. DOLAZE VOĐA I VOĐSTVO

BALABAN  
Roksujete li, momčine?

I ARGAT  
Roksujemo, roksujemo.

BALABAN  
Roksujte, izgarajte i nagarite!  
Nemoj da murdarite!

VOĐA  
A kako živite?

II ARGAT  
Naše je da radimo,  
da što više uradimo,  
preradimo, obradimo, doradimo...  
A kad svoje svojski odradimo  
valja na svojoj svesti da poradimo  
da Veliko Učenje proradimo.

III ARGAT  
A nedeljom, jatimice,  
hrlimo na utakmice!

VOĐA (*Apologiju*)  
Ah, samo da im je loptanja  
sve bi podneli bez roptanja.  
... A kako živite? Recite slobodno.

(*Ćutanje.*)

DR APOLOGIJE  
Nisu mnogo govorljivi  
al su na poslu gorljivi.

VOĐA  
To je dobro.  
Al zalud je što ste vi vredni i napredni,

što ste čuvalci i radiše,  
kad nas štetočine i izdajnici  
unazadiše i ojadiše!

GERONTIJE  
O vredne radiše!  
Potajni neprijatelji se kote  
i podrivaju svojim mutnim delima  
plodove vaše veličajne rabote!

DR APOLOGIJE  
Ti opet po starom  
– sve sviraš pogrešnim notama.  
Hteo si reći: oni vaša dela veličajna  
podrivaju svojim mutnim rabotama.

(*Gerontije se lupi po čelu.*)

MINISTAR UD-a  
Otkrili smo izdajnike i štetočine  
koji su najprefriganije  
ometali izgradnju Novog Sveta  
– Lagodije-Predivanje!

(*Reakcija mase. Uzvici: Ko su oni?  
Ko ih štiti?*)

DR APOLOGIJE  
Najveća je žalost  
što je njen predvodnik i ugič  
do juče bio drugi  
čovjek u našem Vodstvu!

I ARGAT  
Pa to je...

VOĐA  
Da, taj je nepomenik – moj zamenik!

## BALABAN

Da, taj bednik  
naš dojučerašnji soihlebnik!

*(Graja Argata.)*

## VOĐA

Istorija je njegova kukavna:  
najpre je postao nekavac –  
počeo je da odbacuje naš put  
i da neki svoj mutni nauk  
širi mesto Učenja...

Pristupio sam mu obzirno  
i tonom bratske iskrenosti  
savetovao ga: »Vrati se,  
zar ne vidiš da skreno si?«

Al on je prezreo ruku-pomoćnicu.  
Napustio je Stoknjižje  
i polako padao  
sve niže i niže.

Mi smo ga zbog zasluga trpili  
dok nismo videli da je  
pošao bez obziranja  
putem direktne izdaje!

*(Reakcija mase.)*

## DR APOLOGIJE

To je prirodan put svakog otpadnika.  
Dobra pouka da nikad  
ne treba skrenuti s puta Učenja.

*(Aplauz.)*

## MINISTAR UD-a

Oduvek su razni  
elementi buđavi  
protiv nas gundali.

A sad su se spandali,  
spandali i domundali,  
elementi izandali  
i elementi buđavi

s namerom da naše uspehe ospore,  
da naš napredak uspore

i da mučki raspore  
našeg vođu!

## III ARGAT

Zar oca naroda, oca im njenog!

## MINISTAR UD-a

Jednog sam uhvatio na delu  
kako u vođinu zdelu  
sipa neki prašak  
fin kao pelud.

Ali, nisam ja lud  
da ne znam šta je pelud,  
nisam ja totov,  
da ne znam šta je otrov!

*(Graja.)*

## VOĐA

Svi koji sanjaju stari režim  
žele da me vide kako ležim  
na odru.

Al još se osećam svežim.  
Još uvek sam krepkog duha  
i još dobro radi moja čuka  
tj. srce.

*(Aplauz.)*

## DR APOLOGIJE

A sada – grozna i poučna –  
istorija najdubljeg ljudskog pada!

*(Agenti izvode Kovača i drugove.)*

## KOVAC

Hteo sam da postanem Novi Vođa  
a postao sam – zavođa  
poštenih al nesvesnih!

## NAPNIGUŠA

Živeo Vođa!  
Dole zavođa!

## KOVAC

Kad sam prvi put s puta skrenuo  
Vođa me je opomenuo:

»Quo vadis?«  
i »Šta radiš?«

Al i pored bratskog vođinog ribanja i  
muštranja  
nastavio sam da širim svoja pogrešna  
smatranja!

MINISTAR UD-a (*šapuće*)  
Al ko što smo u istrazi priznali...

KOVAČ  
Al, ko što smo u istrazi priznali,  
s neprijateljima Argatije brzo smo se  
slizali.

Dobili smo penjeze sa strane,  
od mračnih sila Antante,  
da na članove Vođstva  
organizujemo atentate...

UZVICI  
Anatema te! Atentate!

KOVAČ (*mehanički ponavlja*)  
Anatema te... atentate...

KOLAR  
Ja sam glavni vrbovnik!  
Ja sam desna ruka  
našeg nadobudnog vođe-zavode!

MINISTAR UD-a  
Koga si vrbovao za vašu kliku?

KOLAR  
Nekavce izbačene iz Organizacije,  
buđave elemente, duhovne drtine,  
stare nazadnjake – pristalice krune  
i zabludelu mladež – čapkune.

MINISTAR UD-a  
Gde ste se okupljali?

KOLAR  
Skupljali smo se po šumama,  
palili smo vatre i kresove,  
igrali smo tamne plesove

da pokrenemo narodne usove,  
da probudimo crnog duha  
smutnje i neposluha,  
da probudimo crnog duha  
smutnje i neposluha.

MINISTAR UD-a  
Šta vam je bio osnovni cilj?

KOVAČ  
Cilj nam je bio podmukli prevrat  
i nasilni povrat  
na staro.

MINISTAR UD-a  
Kako ste mislili da to izvedete?

KOLAR  
Tako što bi pobili Vođstvo.

MINISTAR UD-a  
A kako?

KOLAR  
Postavljali smo mine nagazne  
(na puteve i staze)  
i mine naguzne (na sedišta).

MINISTAR UD-a  
To je žalosno, zar ne?

KROJAČ  
Da. Mi bivši učesnici  
Velike Prevratanije  
pretvorili smo se u njene  
neprijatelje najprevejanije.

MINISTAR UD-a  
Šta ste još radili?

KOVAČ  
Šta nismo?  
Pre svega smerali smo  
da upropastimo Narodno Domaćinstvo!

MINISTAR UD-a  
A kako?

KOVAČ

Na razne načine.  
Sabotažama, milionskim krađama.  
Da izazovemo nezadovoljstvo  
i uznemirenost građana.

MINISTAR UD-a

S kojom namerom?

KOVAČ

Pa rekoh: da izazovemo nezadovoljstvo  
i uznemirenost građana.

MINISTAR UD-a

Ne istrčavaj pred rudu!  
Odgovaraj po redu Narodnom Sudu!  
... Nastavite bednici!

KOLAR

Iz narodne kase  
uzimali smo ogromne sume  
i trošili ih, otrsume.

MINISTAR UD-a

Zato nije bilo plata!  
... Vi ste omeli izgradnju Nadgrada?

KOVAČ

Tačno.

MINISTAR UD-a

Kako ste to delo izveli?

KOVAČ

Uništili smo cigle koje su orni momca-  
ći i devojane napravili.

MINISTAR UD-a

Kako ste ih uništili?

KOVAČ *(zapeva)*

Trotil, trotil, trinitrotoluol,  
trotil, trotil, trinitrotoluol.

MINISTAR UD-a

Šta ti to znači?

KOVAČ

To je moja omiljena pesma.

MINISTAR UD-a

Znači: poslužili ste se eksplozivom?

KOVAČ

Tačno. Pod cigle smo podmetnuli  
paklenu mašinu  
i trud vrednih junosa i borki  
pretvorili smo u prašinu.  
Trotil, trotil, trinitrotoluol!

MINISTAR UD-a

Nastavi, judo!

KOVAČ

Ja sam onaj gad  
koji je kriv za glad.

MINISTAR UD-a

Kako si to izveo?

KOVAČ

Zapalio sam Narodne Ambare  
pune pšenice-bjelice.

*(Reakcija mase.)*

MINISTAR UD-a

Nastavite, propalice!

KROJAČ

Ja sam Velika Narodna Štetočina.

MINISTAR UD-a

Priznaj šta si sve radio!

KROJAČ

Izazivao sam konjsku sakagiju,  
metiljavost ovaca i koza,  
snetljivost pšenice, kilavost kukuruza,  
plamenjaču vinove loze.

MINISTAR UD-a

Sakagija te odnela!

## KROJAČ

Zdrava narodna jajca  
pretvarao sam u mućke.

## MINISTAR UD-a

Nastavi, bedniče.

## KROJAČ

Kriv sam za lošu žetvu,  
kriv sam za lošu berbu.  
U narodnim vinogradima  
zapatio sam filokseru.

## MINISTAR UD-a

Filoksero!

## KROJAČ

Organizovao sam poplave i paljevine...

## MINISTAR UD-a

Sanjajući o restauraciji kraljevine?

## KROJAČ

Tačno. Sanjajući o restauraciji  
kraljevine.

## MINISTAR UD-a

Nastavi, bedniče.

KROJAČ (*počinje da izmišlja*)

Pored ostalih zlodela i zala  
kriv sam za rđanje metala,  
za truljenje voća,  
ukišeljavanje vina...

Priznajem sve!  
Ja sam univerzalna štetočina!

(*Reakcija mase.*)

## KOVAC

Naši su pokušaji bili uzaludni.  
Naše ideje nisu imale prođu,  
jer narod veruje u Veliki Put  
i u svog Učitelja i Vođu.

## KOLAR

Rekao bih nešto na kraju:  
samo smrtna osuda našu izdaju  
može izbrisati.

## UZVICI

Smrt nekavcima, šetočinama i  
izdajnicima!

## VOĐA

Vodite ih i justificirajte ih!

## MINISTAR UD-a

Ali, obećali smo im...

## VOĐA

Zar je sve ovo bila igra,  
moj šefe policije, srce biljno?  
Samo izvršenje može kazni  
dati težinu i ozbiljnost.

(*Daje znak agentima koji tiho  
uklanjaju i Ministra UD-a.*)

VOĐA (*narodu*)

Da bismo izgradili Novu Stvarnost  
moramo postići  
punu Duhovnu Podudarnost!

Raskrinkali smo glavne mutivode,  
osujetili njinu rabotu...  
Postigli smo čistoću  
ali ne i čistotu  
naših redova.

## NAPNIGUŠA

Kukolj treba pretrijerisati!  
Divlje meso operisati!

## BALABAN

Smemo li – naravno da smemo –  
pustiti neprijatelja da po Argatiji  
taragaju?  
Da li ćemo – sigurno da nećemo –  
pustiti da narodnu imovinu akaju?

VOĐA  
Neka Muštrači Pokrajina podnesu  
izveštaje.

BALABAN  
Ja ću prvi!  
Mi roksujemo napred  
i dobro držimo pravac!  
Kod nas nije ostao nijedan  
nazadnjak i nekavac.

MUŠTRAČ ISTOČNIH  
POKRAJINA  
Kod nas je ostao po koji.  
Ostali su pokojni.

MUŠTRAČ SEVERNIH  
POKRAJINA  
Ni kod nas nisu primećeni.  
Svi su raskrinkani i uzapćeni.

VOĐA  
Velite: nisu primećeni?  
Moram da vas ukorim, strogo.  
Da li se ne primećuju zato što ih  
nema  
ili zato što ih je mnogo?

DR APOLOGIJE  
Da ste se udubljivali u Učenje  
i ono što tamo piše  
shvatili bi da u ovom slučaju  
*manje*, u stvari, znači *više*.

*(Agenti uklanjaju Muštrače.)*

VOĐA *(narodu)*  
Sad je jasno:  
Moramo odlučnije i smelije  
odstraniti nezdrave ćelije!

Misleći na svetlu budućnost  
i dobrobit cele nacije  
objavljujem početak  
Velike Purifikacije!

NAPNIGUŠA  
Živela Velika Purifikacija!  
Živeo UD!  
Živela Narodna Policija!

VOĐA  
U predstojećoj akciji  
Velike Purifikacije  
nedovoljno je učešće  
Muštrača i Policije.

Mali ljudi imaju priliku  
da učine veliku stvar.  
Narod i Policija  
treba da deluju barabar.

I ARGAT  
Ali, kako ćemo razlučiti ko je neprijatelj  
a ko ne?

VOĐA  
Neprijatelja ćete najbolje prepoznati  
po znacima neodređenim i neznatnim...

Jer, upravo ta neodređenost  
otkriva prave razmere  
ove podmukle zavere  
protiv dobrobiti Argatije!

UZVICI  
Živela Velika Purifikacija!

SVI *(pevaju)*  
Svi neprijatelji današnjice  
mirisaće ljubičice  
al odozdo!



# V ĀIN

## I Slika

### VIŠI KURS VELIKOG UĀENJA. ULAZE JUNOŠE I BORKE. SUSRET ANE I ALEKSIJA

ANA  
Aleksije!

ALEKSIJE  
Ana!

ANA  
Vidimo se posle! SaĀekaj me!

*(Ulazi dr Apologije.)*

DR APOLOGIJE  
Pozdravljam najbolje VoĀine Junoše  
(novog duha abronoše)  
i cvet našeg ženskinja  
iz Gardi mladih Borkinja.

Pozdravljam cvet naše mlaĀarije  
polaznike Visoke Duhovne Seminarije!

Vi ste izabrani kao najbolji predstavnici  
naše mladeži iz Gardi VoĀinih Junoša  
i Gardi VoĀinih Borki.

A to znaĀi  
– odreĀeni ste da postanete teorijski  
muštraĀi,

Āuvari naše velike duhovne  
podudarnosti!

Da postanete Āuvari UĀenja  
od raznih patvorina i izluĀenja  
Āuvari Āistote njegovih premisa  
od raznih natruha i primesa.

*(Aplauz.)*

ALEKSIJE  
Źivelo Veliko UĀenje!

DR APOLOGIJE  
Vi ste svi prošli Malu PoĀetnicu i sred-  
nje kurseve.

Sada poĀinjem sa Višim Kursom. Koje  
su osnovne odlike VoĀinog UĀenja?

ALEKSIJE  
VoĀa je sve promislio,  
sve mutno i tamno osmislio,  
sve je predvidio i zamislio  
i uopšte  
sve je do kraja domislio!

ANA  
Samo UĀenje osmišljava  
haotiĀnost stvari i pojava!

ALEKSIJE  
Samo UĀenje omogućuje sticanje uvida  
u pitanjima stvarnosti i privida!

DR APOLOGIJE  
Tako je! A zašto je to važno?

ALEKSIJE  
Ako ne poznajemo stvarnost  
kako Āemo je promeniti?  
A to je cilj Velike Prevturanije.

DR APOLOGIJE  
Zadržimo se na ovom – najvaŹnijem  
odeljku UĀenja – spoznaji stvarnosti.

Da li išta postoji? Da li i šta  
postoji? Postoji? Da li to stoji?  
Nastoji da postoji? Postojano  
postoji? Il svemu tek predstoji  
da postoji?

Ako postoji kakvo je to što  
postoji?

UĀenje pruŹa sasvim nove odgovore na  
ova stara filofska pitanja.

Učenje veli:

Sve je drugačije od samog sebe.  
Ništa nije isto sa samim sobom.  
Sve je istovetno sa nečim drugim a različito od samog sebe!  
Ništa ni u jednom trenutku nije ni nalik samom sebi.  
Sve stvari se manje razlikuju međusobno nego što se razlikuju od samih sebe!

ALEKSIJE

Poštovani tumaču Velikog Učenja, ako ništa ne liči na samog sebe kako se stvari međusobno razlikuju?

DR APOLOGIJE

Dragi prijatelju, ne lupaj glavu takvim mislima. Važno je razlikovati se od samog sebe a razlikovati se od drugih je nebitno.

ALEKSIJE

Hvala vam Učitelju.

DR APOLOGIJE

To bi za danas bilo sve.

Na Velikom putu,  
u poverenom vam delu ustrajte!  
Ostatke starih smatranja,  
greške, lutanja, skretanja  
nemilosrdno muštrajte!

Uskoro – pred nama je Veliki Dan. Vođa lično obratiće se narodu Argatije.

*(Svi se razilaze. Na sceni ostaju Ana i Aleksije.)*

ANA

Konačno zajedno!

ALEKSIJE

Mislio sam na tebe.  
Mislio sam kako me čekaš rujna i  
bujna,  
uvek vesela, nikad nujna,  
uvek vedra, sveža, jedra,  
rosna i drusna, podatna i putena!

*(Navali strasno.)*

ANA

Polako, polako...  
Sada za sve ima vremena.  
Pričaj mi kako je bilo?

ALEKSIJE

Svi neprijatelji današnjice  
sad mirišu ljubičice  
– al odozdo.

ANA

Bojala sam se da te više neću sresti.  
Sanjala sam kako u procvatom maku  
leži junosa u kožnjaku.

ALEKSIJE

Mi iz UD-a stizali smo svuda.  
Ali, evo me zdravog i celog!

ANA

Iznenadila sam se kad sam te danas  
ugledala.

Sećaš se kako si govorio:  
»Teoretski baš ne stojim  
jer slabije pamtim«. *(smeje se)*  
Nije ti išla ni Mala Početnica Velikog  
Učenja.

ALEKSIJE

Zato sam noću, uz svetlost lampe  
gasne,

bdeo do u sate kasne,  
tuvio Učenje i njegove nijanse  
koje mi nisu bile jasne!

ANA

To smo obećali jedno drugom.

ALEKSIJE

Dvaput sam pročitao celo Stoknjižje!  
Ušao sam u mnoge tajne Učenja.  
Zahvaljujući njemu otkrio sam  
mnogo toga novog o svetu i sebi  
samom!

ANA

Učenje otkriva izvore i ishodišta!  
Bez Učenja si niko i ništa!

ALEKSIJE

Oslobodio sam se starih shvatanja. Učenje mi je pomoglo da shvatim tajnu svog postojanja i porekla. Vratio sam se unazad sve do svog rođenja...

ANA

I šta si doznao? Zaista, nikad mi nisi pričao o svojim.

Pričaj, kad si već tu temu naćeo...

ALEKSIJE

Otkrio sam:  
otac i majka su mi umrli  
pre nego što sam se ja i začeo!

ANA

Zaista? Kako se to dogodilo?

ALEKSIJE

Moj poštovani otac  
ubo se na zardali ekser;  
i pored zalaganja lekara  
došlo je do sepse.

Majka je odmah posle toga  
– znaš već tu dijalektiku –  
od tuge dobila jektiku  
i umrla.

Tako je meni, pošto sam ostao bez oca  
i majke, bilo suđeno da dođem na svet  
nekoliko godina kasnije – kao sin svoga  
strica i svoje tetke.

ANA

Znači, ti si sin svoga strica i svoje tetke?

ALEKSIJE

Da, to sam otkrio uz pomoć Učenja!

ANA

Sa mnom je slično. Ni ja nisam kći svoga  
oca i svoje majke nego kći svog ujaka  
i svoje strine!

ALEKSIJE

I tvoji roditelji su umrli?

ANA

Ne, nije to u pitanju. Pošto nisu mogli  
imati dece razveli su se i otišli svako na

svoju stranu. Godinu ili dve potom, ja  
sam došla na svet kao kći svoga ujaka  
i svoje strine...

ALEKSIJE

Kći svoga ujaka i svoje strine?

ANA

Da, ali šta te tu brine?

ALEKSIJE

Tvoj ujak je, u stvari, moj stric, strina  
je, u stvari, moja tetka!  
Da li sad shvataš?

ANA

O bože, svaki moj nervni završetak  
oseća loš svršetak  
ove priče.  
... Znači mi smo najbliži rod?

ALEKSIJE

Naša ljubav je bila plod nepoznavanja  
odnosa i isprepletenih veza u svetu. Učenje  
nam je otkrilo da smo na pogrešnom  
putu.

ANA

Učenje otkriva izvore i ishodišta.  
Bez Učenja si niko i ništa.

ALEKSIJE

Zahvaljujući Učenju izbegli smo nesrećnu,  
kobnu, protivprirodnu vezu iz koje,  
kako je iskustvo pokazalo, nastaju samo  
nakaze.

ANA

Dobro je da smo to na vreme otkrili. Šta  
ćeš sad raditi?

ALEKSIJE

Posle velike svetkovine vraćam se u  
vičaj. Postavljen sam za glavnog Teorij-  
skog Muštrača u mojoj Pokrajini.  
... Zbogom!

ANA

Zbogom!

## II Slika

### ULICA. DEKOR KAO U PRVOM ČINU – STRAČARE I ČATRLJE. DOLAZE ČLANOVI VOĐSTVA I ZAUZIMAJU MESTA NA SVEČANOJ TRIBINI

DR APOLOGIJE (*narodu*)

O ljudi dobromisleći,  
dobrohoteći, dobročini i dobrostivi!  
Skupili smo se danas ovde  
da vidimo šta smo postigli!

... Evo stiže naš Predsednik i Predseda-  
vajući, naš Vrhovni Komandant i Glav-  
nokomandujući, Otac Naroda i Najveći  
Sin Naroda, naš Vođa i Učitelj!

(*Muzika. Cveće. Stiže Vođa.*)

VOĐA

Posle ere divovsko-džinovskih,  
ere gigantsko-titanskih,  
ere gromadno-kolosalnih  
i ere gorostasno-orijaških dostignuća  
ostvaren je cilj Velike Prevrtanije:  
dovršena je izgradnja idealne države  
Lagodije-Prelivanije!

(*Rakete i prangije.*)

ADRAPOVAC

Ko što se voda u vodoskocima preliva  
tako se Novoj Argatiji preliva!

GERONTIJE

Sve što smo sanjali  
ostvareno je, izistinski!  
Počinje era blagostanja!  
Svega ima, količinski!

VOĐA

A tu gde su stajale stračare  
tu se diže sad  
divotni Nadgrad!

(*Pokazuje na stračare i čatrlje ukolo.  
Rakete i prangije.*)

PESNIK

Beton i staklo!  
Šljaštosjajna bela zdanja!  
To je naš futuropolis,  
grad lagodnosti i blagostanja!

DR APOLOGIJE

Za neprocenljive zasluge u izgradnji La-  
godije-Prelivanije našem Vođi se dode-  
ljuje zvanje Kudikamo Najvećeg Velička  
kog je Argatija dala!

(*Rakete i prangije. Apologije kači Vođi  
»Orden Kudikamo Najvećeg Velička«.  
Jedna mlada Borka daje Vođi cveće i  
ljubi ga...*)

BORKA (*naučeno*)

O tvorče srećnijeg života,  
ostvarioče Velikog Sna,  
istrajali smo do kraja  
Tvom Putu na!

Želimo, Učitelju i Vođo,  
da nam mnogoletstvuješ,  
da nam osvetljavaš dalji put  
i da nas umno setuješ!

Mase ne žele ništa drugo  
do li da tvome delu služe  
i žele da nam ti živiš dugo, dugo,  
a onda još duže!

(*Rakete. Prangije.*)

DR APOLOGIJE

Svi ideali su ostvareni!  
»Omnia somni reallia sunt!«

No moramo se podsetiti  
kako je tekao naš Put!

### NAPNIGUŠA

Živeo Veliki Put!

### DR APOLOGIJE

Duhovna Podudarnost  
beše jamstvo najpouzdanije  
za uspešnu pobeđu  
Velike Prevrtanije!

Potom smo shvatili:  
jačanje duhovne podudarnosti  
još nam je važnije  
u fazi izgradnje Nove Stvarnosti!

Od toga nismo odstupali ni za pedalj  
i napokon smo postali kao jedan!

### PESNIK

Svi osećaju vedrinu oko srca  
i neku prolećnu pustopašnost.  
Svi su osmehnuto isti,  
isti skoro nestašno!

### NAPNIGUŠA

Svi smo kao jedan,  
niko nije obaška!  
Veselite se, radujte,  
dajte sebi oduška!

### GERONTIJE

Počinje Narodno Veselje!  
Trube ječe, bubnji trešte,  
narod igra kukunješte!

*(Aleksije se probija do dr Apologija.)*

### ALEKSIJE

Učitelju, Apologije. To sam ja vaš učenik  
Aleksije Maksim. Zaboravili ste me?

### DR APOLOGIJE

Ah, dragi učenice, kad bi uopšte postojao neki Aleksije Maksim on bi se zvao

Nikodije Kuzman i ne bi bio crnomanjast  
nego, naprotiv, vižljast i stasit!  
Uzdravlju, žurim!

### ALEKSIJE

Ne ostavljajte me, Učitelju!

### DR APOLOGIJE

Reci, učenice, šta te tišti?

### ALEKSIJE

Dragi Učitelju, vi ne možete da shvatite  
moju nesreću: umesto veličajnog Nadgrada  
ja vidim grozne i oveštale slike starog  
sveta!

### DR APOLOGIJE

Zanimljiv medicinski slučaj.

### ALEKSIJE

Da li to dolazi iz osećanja krivice da još  
nisam čist i dostojan iako sam dvaput  
pročitao Stoknjižje?

### DR APOLOGIJE

Ah, ne, jer je Stoknjižje neiscrpno i svi  
smo mi nedostojni. Možda ti je oči zasenio  
blještavi sjaj belih zdanja, sjaj na koji  
posebno utiče činjenica da se Nadgrad  
nalazi na prisojnoj a ne na osojnoj strani.

### ALEKSIJE

Zdanja Nadgrada su bela?

### DR APOLOGIJE

Naravno. A zašto? Neka stvar je bela za-  
to što se beli i belasa čime ispoljava svo-  
ju belinu koja, opet, dolazi otuda što je  
ta stvar bele boje.

### ALEKSIJE

Ah, Učitelju, zašto je svima ostalima da-  
to da ga vide? Zašto je to samo meni us-  
kraćeno?

## DR APOLOGIJE

Obični ljudi su u prednosti  
jer kod njih vera premosti  
jaz između starog i novog.

## ALEKSIJE

Zar meni nedostaje vere?

## DR APOLOGIJE

O, ne. Ali ti si za razliku od ostalih koji  
raspoložu običnom verom izabrao put  
umne vere a s njom je sve složenije.

## ALEKSIJE

Recite mi kakav je, kako izgleda Nad-  
grad?

## DR APOLOGIJE

On je upravo onakav kakav i treba da  
bude da bi bio takav kakav jeste! Da li  
ga već vidiš?

## ALEKSIJE

Malo ga nazirem u ogledalu reke. A ko-  
liki je?

## DR APOLOGIJE

Grad je upravo onoliki koliki i treba da  
bude da bi bio toliki koliki je. A sada?

## ALEKSIJE

Samo nejasno nazirem bela zdanja od  
betona i stakla.

## DR APOLOGIJE

Dragi prijatelju, zdanja Nadgrada nisu  
od betona i stakla nego od cigle i sadre,  
nisu bela nego, naprotiv, cinober; dru-  
go, grad se ne nalazi na obali reke nego  
na obali jezera; dalje, Nadgrad se uop-  
šte i ne zove tako i, na kraju krajeva, to  
uopšte i nije grad! Treba da shvatiš no-  
vinu njegovog postojanja!

ALEKSIJE (*tronuto*)

Vidim ga! Konačno sam ga ugledao!

*(Brišući suze Aleksije gleda  
napremas.)*

KRAJ

# Šta je bilo posle

Dramska lakrdija  
2005.

Lica (prema redosledu pojavljivanja)

N.

GLEDALAC

PROLAZNIK

LAKI

MUŠTERIJA 1

MUŠTERIJA 2

ŽAKI

POP

ĐOKONDA

DOBROVOLJCI

KAPETAN

VOJNIK

DOBROVOLJAC

GRADONAČELNIK

KUPAC

GRETHEN

BOSTONAC 1

BOSTONAC 2

BARMEN

KROKET

KOKA

KOLPORTER 1

KOLPORTER 2

KOLPORTER 3

AGENT 1

AGENT 2

PESNIK

GENERAL

PAGAPA

DŽATIV

Glasovi 1, 2



*(Uvodni song.)*

N.: Teatar je do poslednjeg  
mesta popunjen!  
Mersi! Tenkju!  
Dankešen!

Ja sam N.,  
samo N.  
U moru imena  
bezimen.

Ja sam N.,  
samo N.  
Gledaćete moj život  
uprizoren.

U potoku se  
praćaknuo klen...  
Tako je proleteo život  
jednog N.

... Evo osnovnih biografskih podataka  
o meni!

Rodio sam se u...  
Što je nedaleko od...  
Tamo živi siromašan  
al gostoljubiv narod.

Bio sam nemirno dete.  
»Sto besova u njemu vri.«  
»Malo je ćaknut i zvrknut  
ko da nije sebi pri.«

Krenuo sam u srednju školu  
i otišao u obližnju varoš...  
Nisam bio dobar đak,  
ali ni sasvim loš.

Upisah potom studije  
da steknem neku diplomu...  
Na drugoj godini  
zaljubih se u...

Vojsku sam odslužio  
kad je na to došao red

u jednom mestašću  
koje se nalazi pored...

*(Zvižduci... glasovi iz publike.)*

GLAS 1.: Ovo je neko zezanje u zdrav  
mozak!

GLAS 2.: Ovo je neka mrsidba!

*(Na scenu izlazi jedan gledalac.)*

GLEDALAC: Kakva je, majkoviću, ovo  
mrsidba?

N.: A ko ste vi?

GLEDALAC: Ja sam predstavnik-iza-  
slanik publike.  
Mi smo pošteno ulaznice platli  
i nećemo dopustiti da neko praznu  
slamu mlati!

Po pola soma smo pukli, lepo smo se  
obukli...

I šta dobijamo?

N.: A šta želite?

GLEDALAC: Želimo neku priču... neku  
radnju...

N.: Ulaznice ste platli. I želite radnju,  
ko pečeno pile na pladnju!

GLEDALAC: Zar to nije pošteno?

N.: Pa dobro... Dobićete radnju, punu  
zgoda i epizoda, peripetija i dogodovšti-  
na... Da li vam to štima?

GLEDALAC: Štima... Ali, ja ostajem tu,  
da poguram radnju, ako ureba.

*(Sedne ukraj scene.)*

N.: Gde sam ono stao kad ste me preki-  
nuli?

GLEDALAC: Završio si neke studije... Odslužio kadrovski rok... I šta je bilo posle...

N.: Sve priče temelje se na tome »šta je bilo posle...« Šta je bilo posle... Dugo sam bio bez posla...

GLEDALAC: A onda... a onda...

N.: Onda... onda... Počeh da valjam Kenta, Elema, Bonda...

*(Ulica. N., kartonska kutija sa poređanim cigaretama.)*

N.: Ronhil, Danhil, Kent, Malboro, L. M., Bond... Izvolite šta volite...

*(Prilazi jedan prolaznik.)*

N.: ... Izvolite... Prima roba!

PROLAZNIK: Nisam pušač...

N.: Pušite, dragi prijatelju, ako to ne činite neko će to činiti mesto vas... Moj prijatelj, kelner, govorio je: cigarete su ti kao lični dokument. Čim neko uđe u kafanu, sedne i cigare stavi na sto odmah znam ko je ko... Elema, Bonda... Elema, Bonda...

*(Prilazi Laki.)*

LAKI: Jedan Dunhil i jedne »grisinice«...

N.: Evo Danhil... a šta su ti »grisinice«?

LAKI: Jebote, ne zna... One tanke cigarete za damice... Ej, bi l to radio za Lakića?

N.: Zavisi, šta nudiš...

LAKI: Ja dajem dinare a ti kupuješ marke, švicarce i dolare...

N.: Dvize... dvize...

LAKI: Dobijaćeš jedan procent... što ti je bolje nego da valjaš Bond i Kent.

GLEDALAC: I kako dalje priča ide?...

N.: Počeh da valjam »dvize«...

*(Ulica. N. kao diler deviza.)*

N.: ... Dvize... dvize... Tri dana sam vežbao glas trbuhozborca, koji se ne primećuje na usnama, ali pogađa pravo u bubnu opnu... dvize... dvize...

MUŠTERIJA 1: Koliko daješ za deset marona?

N.: Pola biliona!

*(Uzima marke, prodavcu daje nekoliko svežnjeva crvenih novčanica.)*

N.: ... Dvize... dvize...

MUŠTERIJA 2: Kupio bih pet maraka...

N.: Može, može... Pola i po biliona!

MUŠTERIJA 2 *(pruža gomilu svežnjeva dinara):* To mi je cela plata...

N.: Sutra neće vredeti ni dve marke... Preksutra ćeš doći i prodati mi pet maraka i bićeš bogat čova!... dvize... dvize...

MUŠTERIJA 3: Imam pedeset marona!

N.: Plaćam pet triliona!

*(Mušterija odlazi sa punom kesom svežnjeva.)*

N.: ... dvize... dvize...

GLEDALAC: ... I kako dalje teče tvoja biografija?

N.: Na sceni se pojavljuje mafija!... dvize... dvize...

*(Prilazi mu Žaki... gurne mu pištolj pod bradu.)*

ŽAKI: Lovu na videlo! Brzo... brzo!

N.: Nema problemos! *(pruži mu kesu)* Tu ima pedeset triliona i nešto biliona i milijardi...

ŽAKI: Neka ti to... Znam gde šlepuješ devize. *(Zavuče ruku u džep na kolenu i izvuče marke.)*

*(Odjuri. Dolazi Laki.)*

LAKI: Koliko si danas bio dobar?

N.: Sto maraka... Opljačkali su me, Laki!

LAKI: Sto marona! Za tu lovu Lakije-va utoka čoveka ukoka! Imaš tri dana da rodiš tu lovu... Inače si mrtav čovek!

*(Odlazi.)*

N.: Ja sam mrtav čovek... Laki se ne šali... Gde da nađem sto maraka? Nigde! Ja sam mrtav čovek! Ja sam mrtav čovek!

*(Začuje se pucnjava... na scenu utrči Laki očigledno pogođen. Puca... ali pucanj s leđa dokrajči ga. Ulazi jedan mafijaš i »overi« ga... brzo odlazi... N. baci kesu sa svežnjevima love i beži...)*

GLEDALAC: A zatim? A potom...

N.: A potom... A potom... Posvađah se sa jednim popom!

*(Park. N. sedi na klupi i čita POLITIKU. Dolazi pop.)*

POP: Je li slobodno za božjeg čoveka?

N.: *(publici)* Predajem vam baksuza?

*(Pop zaviruje u novine.)*

POP: Gledam da li su štampali moj članak...

N.: *(publici)* Totalni baksuz. Crnorizac člankopisac.

POP: Rekli su danas, a možda i sutra.

N.: A o čemu je tvoje člankopisanije, pope?

POP: Članak se zove SRBI-ISKONCI. Govori o Srbima kao narodu najstarijem od svih naroda, narodu od iskona. Iskon-iskonci.

N.: A kako si došao do tog zaključenja pope?

POP: Uvom! Osluškiivanjem jezika... reči... Oni mi govore: Srbi svuda i odvajkada.

N.: Ne kapiram, pope.

POP: Znaš li koje je staro ime za Srbe?

N.: Pojma nemam.

POP: Pa kakav si ti srpski patriot?

N.: Živim, pope, kao skot. I još da budem patriot!

POP: Svi živimo loše, jer nas svi mrze kao narod najstariji na planeti. Iz čega proizlaze neka preča prava...

N.: Ti si, pope, udav-dava.

POP: Elem, prastaro ime za Srbe je Sorabi.

N.: Sorabi... Sarbi... Srbi... Može biti... Da nije Serubi?

POP: Ama Sorabi. Sorabi!

a ako kaže »Ne znam«  
jao si ga njemu!

N.: Dobro, nek ti bude... I šta?

Prodavaćemo petrol,  
al Srbin nije mentol:  
crno blato

POP: Šta ti govori reč »Sorbona«?

samo za suvo zlato!

N.: Uh, bokca ti! Samo to da su tamo nekad živeli Sorabi! Pokazano-dokazano!

Prodavaćemo petrol,  
drmaćemo svetom,  
prodavaćemo petrol,  
drmaćemo svetom!

POP: Jakako! Jakako! A imena »Sirija«  
iliti »Sibirija«, šta ti vele?

N.: Da je i tamo nekad bila Srbija.

GLEDALAC: Dobra ideja to sa Saudi-  
jom... A onda... A onda?

POP: Srbija iliti Sorabija.

N.: To je ubojita logika!

N.: Onda... u priču ulazi drusna Đokonda!

POP: A reč »Saudi ARABIJA«? Kaže l  
ti se?

GLEDALAC: Koja ti je to spodoba?

N.: Kaže mi se i slaže mi se... Tamo gde  
je sad Saudi-ARABIJA nekad je bila Sorabija!

*(Đokonda utrči na scenu u kostimu  
krotiteljice probijajući zvučni zid krotiteljskim korbačem...)*

POP: To ja i dokazujem u svom članku!

ĐOKONDA: Ko ne zna za mene? Bjon-  
da Đokonda! Vlasnica cirkusa ĐOKON-  
DA. Prvi put u vašem bella città, Bel-  
gradu!

N.: Pa onda, pope, oteraćemo Arape i na-  
selićemo Sorabe!

*(Istrči sa scene.)*

POP: To bi bilo bogougodno!

N.: Tamo je malo prevruća klima...

N.: Šatre cirkusa bile su postavljene na  
jednoj ledini, na Trošarini... Dali su oglas  
da traže talente za rad u cirkusu...

POP: Pa prenećemo našu klimu!

*(Odtamnjenje. N. i Đokonda u krevetu...)*

*(Zaplešu i zapevaju.)*

U Saudiju, gde sad žive Arabi,  
po iskonskom pravu  
vратиće se Sorabi,  
vратиće se Sorabi!

ĐOKONDA: U krevetu... imaš talenta.  
Da vidimo tvoje talente za circo!

Uhapsićemo Ali-Babu,  
glavnog rizničara Araba,  
pitaćemo ga »Gde je Sezam?«

N.: Kud žuriš... Testiraćeš me... Pričaj  
mi nešto o sebi...

ĐOKONDA: U mene je bio zaljubljen  
Federiko Felini!

Al ja sam mu rekla:  
»Izvini, Felini,  
nemoj da me spopadaš,  
jer mi se ne dopadaš!«

Siroti Federiko!  
Hteo je da snimi film »Vitta e circo«  
sa mnom u glavnoj roli!

... Ne znam šta sam našla u tebi.  
Ne znaš da praviš pice,  
ni špageti milaneze,  
sasvim si bez veze.

Znaš samo đokare sa Đokondom.  
Dosta je bilo đokare, treba lavorare!  
Ustaj! Da vidimo tvoje talente!

*(Ustaju iz kreveta. Đokonda da znak  
i sa cugova se spusti trapez.)*

ĐOKONDA: Je si li gledao film »Tra-  
pez«?

N.: O, jes. Bert Lankaster i Toni Kertis.

ĐOKONDA: I Đina Lolobridida. Bella  
Đina Lolobridida! Rekao si da si treni-  
rao gimnastiku?

N.: Bio sam dobar sa karikama... I na ko-  
nju sa hvataljkama...

*(Dohvati trapez... On ga povuče u visi-  
nu... N. skoči.)*

N.: ... Nije ova slomivrat-naprava za me-  
ne...

ĐOKONDA: Da probamo hodanje po  
žici?

*(Razmakne jednu zavesu iza koje se  
pojavljuje razapeta sajla za hodanje.)*

N.: Ja bih radije nešto na tlu... Moj cen-  
tar za ravnotežu je malo blesav...

ĐOKONDA: Možda imaš talenta za žon-  
glera?

*(Baci mu hrpu cirkuskih loptica.)*

N.: Loptice koje kruže... I od tog bi me  
uhvatila vrtoglavica...

*(Đokonda izvuče ispod kreveta cirku-  
ski monocikl.)*

N.: Šta je sad to?

ĐOKONDA: Monociklo! Standardni re-  
kvizit svakog klauna! Vozio ga je pokoj-  
ni klaun Braun!

N.: Znam zašto je pokojni!

ĐOKONDA: Ne zanovetaj! Penji se!

N.: Na biciklo sa jedno točko? Ko to mo-  
že da vozi?

ĐOKONDA: Cirkus-men je onaj koji mo-  
že ono što običan čovek ne može. Zato  
ljudi i plaćaju bilete za circo! Penji se!

N.: Ja sam jedva naučio da vozim i onaj  
sa dva točkosa. Neću da se penjem!

ĐOKONDA: A umeš da se penješ na Đo-  
kondu! Vežbaj! Prijavio si se kao talenat!  
Vežbaj! Sutra, prva provera! Inače: tu-  
tanj! magla!

*(Ode besna. Odtamnjenje. N. sa mo-  
nociklom na koji je montirao dva po-  
moćna točka, kao na dečjim bicikli-  
ma, provoza dva-tri kruga po sceni...)*

N.: Đokonda... Ej, Đokonda... dođi da vi-  
diš! Uspelo mi je!

*(Uđe pospana Đokonda... N. ponosno  
provoza još jedan krug...)*

N.: I šta kažeš?

DOKONDA: (*konsternirana*) Šta je ovo?

N.: Kako šta je? Monocikl!

DOKONDA: A šta je monociklo!

N.: Što mu ime kaže: biciklo sa jedno točko!

DOKONDA: A koliko ovo skalameros ima točkova?

N.: Jedan... i dva mala... jedva se vide...

(*Dokonda puca korbačem u besu.*)

DOKONDA: Van! Van! Van!

(*N. pobegne... Zatamnjenje.*)

GLEDALAC: ... I šta je bilo zatim?

N.: Smišljao sam kako da se obogatim.

GLEDALAC: I jesi li smislio?

N.: Nisam.

GLEDALAC: I šta je bilo potom?

N.: Odvedoše me u Bubanj-potok... Ime koje podseća na Indijance i indijanske ratne bubnjeve...

(*Bubnjevi. Grupa dobrovoljaca s dobošarem egzercira.*)

DOBROVOLJCI: (*pevaju*)  
Mi smo srpski dobrovoljci!  
Nadrljali su dragovoljci!

KAPETAN: Ej, ti! Istupi!

N.: Je l ja?

KAPETAN: Zašto ne pevaš?

N.: Ja nisam nikakav dobrovoljac...  
Doveli su me mimo moje volje u ovaj klanac.  
Fale mi još samo ratne boje, pa da budem Indijanac.

KAPETAN: Vidi ti kopileta rasrbljenog! Osrbiću ja tebe kad stignemo do ratišta! Zapovedam: pevaj!

N.: Neću da pevam... Teška mi je ova puška i još teži ranac. Neću da budem Indijanac!

KAPETAN: Vidi ti knjiškog moljca! Napraviću ja od tebe srpskog dobrovoljca! Mirno! PO-KRET! Pe-sma!

DOBROVOLJCI: (*marširaju i pevaju*)  
Kad smo odlazili  
na nas su cveće bacali...  
Psi su lajali, konji su rzali...  
Svi Srbi u jednoj državi!  
Svi Srbi u jednoj državi!

A mi smo koračali bodri i gordi...  
Jedna želja u srcu,  
Jedna misao u glavi:  
Svi Srbi u jednoj državi!  
Svi Srbi u jednoj državi!

Pozdravljali su nas sa tri prsta  
i pominjanjem časnog krsta.  
A mi smo koračali i pevali  
(a otpevao nam je vetar u travi):  
Svi Srbi u jednoj državi!  
Svi Srbi u jednoj državi!

(*Zatamnjenje. Fijuk i eksplozije granata.*)

GLEDALAC: ... I šta je bilo dalje? Šta je bilo dalje?

N.: Stigli smo u mesto Dalj... Pucali smo iz topova i tapšali topove po zadnjici posle svakog hica...

*(Odtamnjenje. N. sa puškom na stražarskom mestu. Dolazi jedan vojnik koji nosi portabl-televizor.)*

VOJNIK: Zdravo, stražar!  
(peva) Nije mala, nije mala,  
Triput ratovala!  
I opet će, i opet će  
ako bog da sreće!

*(Stiže drugi dobrovoljac koji fuklja muzički stub i jednu uljanu sliku.)*

DOBROVOLJAC: Ej, drugar, vidi šta sam »zarobio«?

N.: Nekog si orobio!

DOBROVOLJAC: Recimo da sam to od neprijatelja oslobodio! Je l bolje tako?

N.: U Dalju sam shvatio značenje stihova

»I opet će, i opet će  
ako bog da sreće!«

... Iste noći preplivao sam Dunav...

GLEDALAC: A zatim, a zatim?

N.: Krio sam se u mestu Apatin... Niko me nije prijavio jer su Apatinci apatični jer piju ono grozno apatinsko pivo... Tu sam se dosađivao krađući bogu dane, dok nisam našao nekog da me prebaci preko grane...

GLEDALAC: A posle?... Šta je bilo posle?

N.: Posle... Posle... Stigoh u Oslo!

*(Zatamnjenje. Odtamnjenje.)*

GRADONAČELNIK: Ja sam gradonačelnik ovog grada... S kojom namerom ste došli u Oslo?

N.: U potrazi za poslom...

GRADONAČELNIK: Znači: tražite posao?

N.: Zato sam došao...

GRADONAČELNIK: Dolazite li kao gastarbajter ili kao gastkurajber?

N.: Ne razumem...

GRADONAČELNIK: Mnogi dođu kao gastarbajteri, a rade kao gastkurajberi. Ukazano gostoprinstvo ne znaju da cene nego nam prevrću žene.

N.: Dolazim kao puki gastarbajter.

GRADONAČELNIK: Dobro... dobro... Gastarbajter-životni fajter! To mi se sviđa... Ovde ima dosta poslova i poslića. Imamo otvoren konkurs za prodavce oslića!

N.: Ne biram posao!

GRADONAČELNIK: I ja sam počeo kao prodavac oslića. Posle sam kupio kamionet, jedan stari »Ford«... I malo-pomalo zaradio sam toliko da kupim svoj prvi fjord! Srećno! *(Daje mu neki papir.)*

*(N. iza ulične tezge za prodaju smrznutog oslića. Duva u promrzle prste...)*

N.: Smrznuti oslić! Najbolji oslić!  
Kupite svoju današnju porciju oslića!

KUPAC: Meni kao obično! Zdravo... zdravo...

N.: Dobro, ajd zdravo...

KUPAC: Velim: to oslić vrlo zdravo... Za arterije... Dobro, zdravo...

N.: Ajd, uzdravlje.  
Kupite svog današnjeg oslića!



Kupite svog današnjeg oslića!  
 ... Oslić za ručak, oslić za večeru...  
 Oslić kad se mrsi, oslić kad se posti...  
 Oslić kad ti dođu gosti!  
 Smrznuti fileti... zimi i leti...  
 Polovina potomaka Vikinga lovi osliće,  
 druga polovina krpi mreže... Svi kupuju  
 i kusaju osliće... Kao Kinezi rižu...

*(Dolazi Grethen.)*

GRETHEN: Jadniče, jesi li se smrzao?

N.: Kao oslić!

GRETHEN: Zgrejaće te tvoja Grethen!

*(Ljube se.)*

N.: Kad ćeš se udati za mene, Greta?

GRETHEN: Ne Greta, nego Grethen.  
 Ti si, ljubavi, čisti krethen. Ja nisam  
 Margareta-Greta nego Grethen... Gre-  
 then...

N.: Dobro Gre... then... Kad ćeš se uda-  
 ti za mene...

GRETHEN: Kad mi pokažeš svoj fjord!

N.: Rekla si da me voliš...

GRETHEN: Ali moraš dokazati da si do-  
 stojan ljubavi... Moraš imati svoj fjord!  
 Takav je ovde običaj!

N.: Glupi običaj! Kako da kupim fjord?  
 Za siću zarađenu na osliću?

GRETHEN: Ne kukumavči! Budi vikin-  
 ški gord!  
 I kupi jednom taj glupi fjord!

N.: Zaista glup običaj... Bezvezan obi-  
 čaj...

GRETHEN: Hajde, nema više kupaca...  
 Idemo kod mene... na čaj.

N.: Ne mogu... Moram da radim... Da za-  
 radim za fjord!

*(Grethen uvređena odlazi...)*

N.: Otišao sam svojoj kući i spakovao se...  
 Baš šteta... Sviđala mi se ta Greta...

*(Zatamnjenje.)*

GLEDALAC: I šta se zbilo potom?

N.: Potom... Potom... Sedoh u avion za  
 Boston.

GLEDALAC: A u Bostonu, a u Bosto-  
 nu...

N.: Raširenih ruku dočekaše me Boston-  
 ci...

*(Odtamnjenje. Neki mali bar...)*

BOSTONAC 1: Gde si bre! Čekamo te  
 kao ozebli sunce!

N.: A što?

BOSTONAC 2: Gangster Džim Krokot  
 primorao je svaki bar da mu plaća reket!

N.: Pa šta ja tu mogu?

BARMEN: Čuli smo da su Srbi najjači  
 ljudi na svetu.

BOSTONAC 1: U lokalnom muzeju ima  
 slika Srbina Mata kako kida lance!

BOSTONAC 2: I drži dva »Forda« na  
 sajlama i sprečava ih da krenu!

BARMEN: Iako šoferi turiraju gas do  
 daske!



N.: To je jedan moj praded.

BOSTONAC 1: Eno ih, dolaze Džim Krokret i Koka Koketa!

BARMEN: Drži moj stari kolt!  
(Zatakne mu kolt za pojas.)

BOSTONAC 2: Evo ti i moj skakavac!  
  
(Ulaze Džim Krokret i Koka Koketa.  
Sednu za jedan sto.)

KROKET: Gazda, nov stolnjak!  
  
(Barmen promeni stolnjak.)

KROKET: Jesi li spremio lovu?

BARMEN: Pa, Džime, rekao si do sutra.

KROKET: Dobro, samo te podsećam...  
Šta ima da se baci u kljun?

BARMEN: Samo pita od maka...

N.: Al nema za džabaka!

KROKET: Dve pite od maka.... Ko je ona  
spodoba?

BOSTONAC 1: Utoka sa istoka! Tako  
ga zovu!

(Koka Koketa se zakikoće.)

KOKA: Utoka sa istoka. Baš smešno  
ime...

KROKET: Ne kikoći se! Šta je sa tim pi-  
tama, pitamo se mi!

BARMEN: Evo, evo... Izvolte...

KOKA: Ja nešto nisam gladna... Da pro-  
menimo lokal, srce?

KROKET: (*proba pitu*) Mak je užego... Ovo  
nije ni za konje...

(Koka Koketa se zakikoće.)

KROKET: Idemo, dušo!

N.: Nisi platio račun!

KROKET: Ja da platim? Baš smešna ide-  
ja. Koj ti je, gazda, ova dileja?

(Koka Koketa se opet zakikoće.)

N.: (*izvadi kolt*) Kaži prste, kažiprste,  
na obaraču,  
šta da radim sa protivom  
koja neće da plati račun?

... Nervozan sam, veli kažiprst.  
... Postajem sve nervozniji!

(Koka Koketa se opet zakikoće. To je  
jače od nje.)

KROKET: Vidi, dileje, ne prestaje da se  
smeje...

KOKA: Srce, plati račun...

N.: Jesi l se odlučio? Hoćeš li il nećeš da  
platiš račun?

KROKET: Samo, ti nećeš imati kursor  
da mi vratiš! Imam samo 100 dola!

(Koka se opet zakikoće.)

N.: Usitnićemo!

(Izvadi skakavac i isecka novčanicu  
na komadiće.)

N.: Izvolite vaš kursor!

KOKA: (*ne uspeva da se uzdrži od kikota*) Sr-  
ce, to je jače od mene! Kikoćem se kad

mi je prpa! Šta ti je, Džime... Ti si bled kao krpa!

*(Džim Krokot se sruši... Bostonac 1 mu osluškuje srce...)*

BOSTONAC 1: Mrtav mrtvijat!

*(Zatamnjenje. Zvuk sirena. Na scenu potom utrče kolporter.)*

KOLPORTER 1: Boston-njuz! Vanredno, vanredno! Utoka sa istoka oslobodila Boston reketaške napasti!

KOLPORTER 2: Boston-dejli! Surov obračun dva ganga!

KOLPORTER 3: Večernji Boston! Večernji Boston! Džim Krokot bio prespor u potezanju!

*(Muzika. Zatamnjenje.)*

GLEDALAC: Peripetije su sve napetije... A kud nas zatim vodi pričin tok?

N.: Pričin tok... stiže do Tajne misije »Žablji skok«.

*(Odtamnjenje. Ulaze dva agenta.)*

AGENT 1: Mi smo iz jedne vrlo tajne službe...

N.: Udbe?

AGENT 2: Iz tajne službe jedne vrlo moćne zemlje.

N.: U čemu vam mogu pomoći?

AGENT 1: Čitali smo kako si Boston oslobodio gangsterske napasti...

N.: Sitnica...

AGENT 1: Zato smo te izabrali za jednu važnu tajnu misiju...

AGENT 2: Valja da celu jednu zemlju oslobodiš diktatorske napasti!

N.: A ako odbijem?

AGENT 1: Ne bih ti to savetovao...

AGENT 2: Udesićemo da za dvadeset četriri sata postaneš »persona non grata«.

AGENT 1: I da budeš izručen u Srbo-slaviju. A tamo ti se loše piše jer...

AGENT 2: Ti si dezenter!

N.: Ubedili ste me... Da čujem u čemu je tajna misija?

AGENT 1: U zemlji Čangli-Bangli na vlasti je vojna hunta.

AGENT 2: Na čijem je čelu diktator, satrap general Kunta-Munta!

AGENT 1: Ti treba da ga srušiš...

AGENT 2: Svrgneš...

AGENT 1: S vlasti makneš...

AGENT 2: Il prosto, smakneš. Šta god ti volja.

N.: To baš nije prosta misija...

AGENT 1: E, ali imaćeš pomoćnika.

AGENT 2: Zajedno ćemo vas izbaciti padobranom iznad močvara.

AGENT 1: Zato se operacija zove »Žablji skok«.

N.: A gde mi je pomagač?

*(Agent otvori vrata i uvede pomoćnika.)*

AGENT 2: Ovo je glavni disident iz te zemlje, pevač...

PESNIK: ... Pesnik... Pesnik Rodo Bon. Da čujete moju najnoviju pesmu o generalu Kunta-Munti?

U palati na devet voda  
Usred tropskog vrta  
živi Otac naroda  
general Kunta-Munta.

Više rođak nego brat  
on vlada u nepovrat  
pogledajući na ručni sat  
zauzvrat.

A podanici su srećni,  
veseli im teku dani,  
ne ropću, ne bune se  
i cvetaju im – jedgovani!

*(Negde u zemlji Čangli-Bangli, N. i pesnik Rodo Bon.)*

N.: Tri nedelje razbijam glavu kako da doakamo Kunta-Munti. Ali kefalo kao da mi je stalo. Ništa mi ne pada na pamet.

PESNIK: Ja sam samo pesnik. Mislio sam da će ga moji stihovi srušiti. Ali pesme nemaju tu moć...

N.: Stihovi... rime... Čekaj, nešto sam hteo da te pitam... Šta ti znači ono u tvojoj pesmi: »Munta je vladao u nepovrat, pogledajući na ručni sat zauzvrat...« Je li to pesnička sloboda?

PESNIK: O ne... Kod mene ništa nije izmišljanje... General Kunta-Munta je kolekcionar arapskih atova i ručnih satova!

N.: Ručnih satova veliš?

PESNIK: Svaki dan Kunta-Munta prošetava buvljakom (a cela zemlja je jedan veliki buvljak) i šta kupuje – samo ručne satove.

Nosi ih oko ruku, oko vrata, oko nožnih gležnjeva, čak i oko penisa... Hoćeš da čuješ moju novu pesmu o Kunta-Munti?

N.: Kasnije... Daj mi onaj satelitski telefon... *(N. pritiska dugme na satelitskom telefonu.)*... Centrala? Alo, Hari, Hari... Da, ja sam, »Žablji skok«. Uzmi pisaljku i piši... Ono što ti izdiktiram bacićeš nam padobranom na koordinate na koje ste i nas dvojicu izbacili... Jesi li spreman... Piši...

*(Muzika. Zatamnjenje. Ulica u Čangliju. N. pored kartonske kutije sa nekoliko ručnih satova.)*

N.: Švajcarski satovi čukarci, solarci, digitalci, navijači! Prima roba! Omega, Lonžin!

*(Dolazi General Kunta-Munta sa dva kopljanika...)*

GENERAL: Jebo te... vidi ovo!

N.: Izvolte, Ekselencijo! Ekselent roba! Ekselent roba!

GENERAL: Otkud ti ovo? Šverc? Šverc!

N.: Šta da radi čovek kad je švorc? Hoćete ove solarce, digitalce, poslednja moda?

GENERAL: Solarci, digitalci, toga imam ko blata. Interesantni su mi ovi navijači...

N.: Stare švajcarske čuke... Sa po dvadeset rubina.

GENERAL: Daću ti pet muntosa za Omeгу i Lonžina!

*(Namesti ih oko ruku.)* Po-kret!

*(Kad General Kunta-Munta napusti scenu N. brzo popakuje svoju »robu«, šutne kartonsku kutiju i šmugne... Scena nekoliko trenutaka ostane prazna... Onda se izvan scene začuje eksplozija... Dotrče dva kopljanika... Jedan u besu nabode na koplje N.-ovu kartonsku kutiju. Zatamnjenje.)*

GLEDALAC: A šta je bilo dalje, šta je bilo dalje?

N.: Brzo ćete videti šta je bilo dalje...

*(Odtamnjenje... N. u šarenoj košulji u havajskom stilu sedi ispod jedne palme...)*

N.: Evo me na Papalagosu, slušam papagaje!

I papim papaje!

Papalagos je ostrvo sreće!

Šarenilo, papaje i brbljanje papagaja, to je sve što je potrebno za sreću!

*(Dolazi Pagapa. Ljube se.)*

N.: Ovo je moj vodič, prelepa Pagapa... poznavalac Palapagosa i papagaja...

PAGAPA: I glavna ostrvska knjižničarka!

N.: Pričaj mi Pagapa o Palapagosu, Ostrvu sreće...

PAGAPA: U stvari, to je Arhipelag sreće...

Čine ga Palapagos, Papalagos i Papaganos...

Naše prirodno bogatstvo su naši gajevi u kojima se kote papagajevi!

Najlepši i najpametniji na svetu!

Oni su naša glavna izvozna roba, naša ulaznica za postindustrijsko doba!

N.: Kad ćeš mi, Pagapa, pokazati ostrvsku biblioteku?  
Čujem da je bogata.

PAGAPA: Biblioteka je svuda oko nas...

N.: Nisam baš ukapirao...

PAGAPA: Naše su knjige – naše papige...

N.: Šarene... leteće knjige... Baš lepo...

PAGAPA: Naše su papige najpametnije na svetu... Ako imпустиš tonski snimak neke knjige one uspevaju da je celu upamte i da je ponavljaju bezbroj puta... Oslušni! To je Šekspir!

*(Čuje se papagajeva izvedba Hamletovog monologa.)*

N.: A ima li prelepa Pagapa nešto iz veleslavne srpske književnosti?

PAGAPA: Samo izbor iz najslavnijih dela. Donela sam ti ga kao poklon, iznenađenje... *(Izvadi iz korpe šarenu papigu.)* Šta bi da čuješ?

N.: Pa neki ulomak iz nekog od slavnihsrpskih romana...

*(Čuje se papagajevobrbljanje...)*

Kakav uzvišen stil... Kojih li dubokih misli... Ajde, papagalo, odrecituj mi nešto iz divne poezije srpske!

*(Papagaj recituje.)*

Kakav ritam! Kakva metrika! Kojeg li uzvišenog brbljanja!

... Obradovala si me i rastužila, Pagapa! Hvata me ubistvena nostalgija za rodnim krajem podstaknuta ovim papagajem!

GLEDALAC: Ovo je bila zgodna zgodna... A kako dalje priča ide?

N.: Kako dalje priča ide... Postadoh zatočenik Al-Kaide!

GLEDALAC: Uh! Uh!

N.: Galije s Papagalijske iskrcale su me u luci Tangerang.

Krenuh da malo razgledam grad – kad na mene skočiše dve bitange...

*(Na scenu utrče dva mudžahedina zakukuljena u belo, prebace beli čaršav preko N.-a, vezuju ga... Zatamnjene. Istočnjačka muzika. Odtamnjene. N. u Al-Kaidinom zatvoru. Čuva ga tip sa sabljom, u beloj halji, sa velikim belim turbanom oko glave.)*

N.: Ej, mister... mogu li saznati vaše cenjeno ime?

DŽATIV: Ibn-Ibrahim-Džativ!

N.: Zašto sam ovde, gospodine Džativ? Šta sam vam kriv?

DŽATIV: Ti nisi ali tvoja zemlja jeste. Vaš predsednik je pisao ono ljubavno pismo Bušu.

N.: Nemam o tome pojma. Pisao je pismo Bušu...

DŽATIV: Pitam se ko može da voli jednu sušenu skušu!

N.: Ali šta ja imam s tim?

DŽATIV: Mi nemamo Srba na izbor. Ti si nam dopao šaka i to je to... Neka ti bude uteha: bićeš na Internetu. Doduše samo tvoja glava. Al glava je glavni deo svakog čoveka.

N.: I vi ćete mi, ni krivom ni dužnom, odrubiti glavu?

DŽATIV: Tako mu to nekako dođe. Ja samo slušam naređenja vođe.

N.: Gospodine Glavosek, To je čisti srednji vek!

DŽATIV: A šta fali srednjem veku? Šta?

*(Odseče sabljom komad somuna i klopa.)*

N.: Dobar tek, gospodine Glavosek!

DŽATIV: Hvala.

N.: Baš oštra ta sablja. A koje je marke?

DŽATIV: Dimiskija. Jesi li čuo za tu maruku?

N.: U našim narodnim pesmama iz srednjeg veka pominju se sablje dimiskije.

DŽATIV: I ti mi kudiš srednji vek! Tada su znali tajnu pravog čelika! Danas ne znaju ni žilet da naprave!... Opipaj taj rez!

*(Zanet pruži mu sablju. N. dograbi sablju i uperi je u Džativa...)*

N.: Ne mrdaj! Jedan pogrešan potez i oprobaću na tebi sabljin rez! ... Razmotaj turban i vezuj se! Zavrti se u krug i dobro se omotaj! Da ostane da viri samo glava!

DŽATIV: Nećeš mi valjda odrubiti glavu?

N.: Razmisliću...

*(Odseče sabljom veliki ključ koji visi na Džativom pojasu, pojas mu vezuje oko usta. Brzo otključava vrata, zaključa ih i odjuri...)*

GLEDALAC: A posle toga... Šta je bilo posle toga, gospodine N.?

N.: Sedoh u voz za Minhen...

GLEDALAC: A posle... Koja je sledeća dogodovština?

N.: Sledeća dogodovština... Voz je iskočio iz šina!

*(Zvuk havarije.)*

GLEDALAC: Tja...

N.: Ali, u tom vozu sam bio ja! Naskroz sam ufrkestio... A kad sam se osvestio...

*(Muzika. Soba sva u belini. U belom krevetu leži N., pored njega sedi devojka u belom...)*

N.: *(otvori oči, zvera okolo)* Gde sam... Jesi li ti nebeski anđeo? Ili je sve samo varka?

BOLNIČARKA: U bolnici ste, gospodine. Ja sam bolničarka... Ne znam ništa o vama... Ko ste? Odakle ste?...

N.: Ne znam... Možda iz Polinezije...

BOLNIČARKA: Klasičan slučaj amnezije...

N.: A na kom jeziku razgovaramo?

BOLNIČARKA: Na srpskom... Znae kako se kaže: govori srpski da te ceo svet razume...

N.: To je, znači, neka vrsta esperanta?

BOLNIČARKA: Šalila sam se... Srpskim jezikom govore Srbi... Vi ste znači Srbin iz Srbije... Imamo prvi podatak o vama...

N.: Srbin... Srbija... To je onaj narod... To je ona zemlja...

Bljak! Bljak! Neću da se probudim kao Srbin... Neću da se probudim u takvoj zemlji... *(Zatvori oči.)*

BOLNIČARKA: *(drmusava ga)* Probudi se... Nemoj opet da se zagnjuriš u mrak! Bo-

že, nemoj da mi ode... Ne daj da mi ode prvi koji mi se dopao...

*(Ljubi ga.)*

N.: Zbog tebe se vredi probuditi makar i u zemlji koja se zove Srbija.

*(Privuče je sebi.)*

BOLNIČARKA: Folirantu! Dosta... Izgubiću posao! Hajde da obnavljamo tvoju memoriju... Seti se bar nečeg iz ranijeg života.

N.: Pokušavam... Ej, setio sam se... Reka Lim se ulivala u Taru kad sam kupio gitaru!

BOLNIČARKA: Samo nastavi...

N.: Reka Tara se ulivala u Drinu kada sam upoznao Tinu!

BOLNIČARKA: Je li ti to žena?

N.: Ne verujem... Nemam pojma...

BOLNIČARKA: Nisu ti baš neka sećanja ali nastavi, samo nastavi!

N.: U Dunav se ulivala Sava kad sam odlučio da postanem slavan!

BOLNIČARKA: Kao gitarista?

N.: Ne znam... Čekaj, ima nastavak... U Dunav se ulivala Tisa kad sam rešio: postaću pisac!

BOLNIČARKA: Pa jesi li postao pisac?

N.: Ne znam... Ne sećam se... U Dunav se ulivao Timok kad su me strpali u bajbok! ... Opa! Možda sam postao lopov! Neću više da se sećam!

Raniji život nije mi važan.  
Sa tobom počinje novi život!

*(Ljube se. Muzika. Zatamnjenje.)*

GLEDALAC: A posle toga... Šta je bilo  
posle toga?

N.: Nema više »posle toga«... Pustite mu-  
ziku odjavnog songa!

*(Čuju se akordi odjavne pesme.)*

N.: *(peva)* Ispustila pero crna vrana  
na požuteli list platana...

Pod teretom pera vrane  
otkide se list sa grane,  
list na kome piše:

»NEMA VIŠE, NEMA VIŠE«.

Sve su se dogodovštine dogodile,  
sve su se zgone zgodile,  
priča je ispričana,  
ostao je samo list platana...

List na kome piše:

»NEMA VIŠE, NEMA VIŠE«.

Z A V E S A

## **Bibliografija**



## Štampane monografske publikacije

1. »Vasilisa Prekrasna« (»Princeza žaba«) ([b.m., b.i.], 1972).
2. »Vođa«, dramska groteska, sitoštampa – bibliofilsko izd. u 40 primeraka (M. Stanisavljević, Beograd 1980).
3. »Vođa«, dramska groteska (M. Stanisavljević i M. J. Višnjić, Književna fabrika »MJV i deca«, Beograd 1984).
4. »Nemušti jezik«; »Priča o carevom zatočniku«; »Začarana princeza« (»Vuk Karadžić«, Beograd 1985) – za decu.
5. »I mi trku za konja imamo« (Nova knjiga, Beograd 1987).
6. »Carev zatočnik« (Pozorište »Boško Buha«, Beograd 2001) – za decu.
7. »Nemušti jezik«; »Priča o carevom zatočniku«; »Začarana princeza« (Pozorište »Boško Buha«, Beograd 2001) – za decu.
8. »Okasen i Nikoleta«, nepoznati francuski pesnik, kraj 12. ili početak 13. veka – dramatizacija i prerada za decu ([b.m., b.i.], 1972).

## Izvedene drame

### *Dramatizacije*

1. »Visočka hronika«, dramatizacija romana I. Tavčara, TV drama (TV Beograd, 1966).
2. »Hajdučija«, po zapisima Pere Todorovića, TV drama (TV Beograd, 1968).

### *TV drame*

1. »Ilustrovani život«, epizoda serije »Mladići i devojke« (TV Beograd, 1967).
2. »Obično veče«, TV drama (TV Beograd, 1969).
3. »Stara kovačnica«, epizoda serije »Junak mog detinjstva« (TV Beograd, 1973).

### *Radio-drame*

Miodrag Stanisavljević i Ivan Rastegorac: »Nebeski kočijaši« (po Sent Egziperiju), 34' 25" (Radio Beograd, Dramski program za decu 1972).

### *Pozorišne drame*

1. »Okasen i Nikoleta«, drama za decu (premijera pozorišta »Boško Buha«, 1972 – režija Vladimir Putnik).
2. »Vasilisa Prekrasna«, drama za decu (premijera pozorišta »Boško Buha«, 1972 – režija Branko Vujović i Ivan Kostić).

3. »Carska se poriče«, drama za decu (premijera pozorišta »Boško Buha«, 1975 – režija Aleksandar Đorđević).
4. »Priča o carskom zatočniku«, drama za decu (premijera pozorišta »Boško Buha«, 1975 – režija Aleksandar Đorđević).
5. »Novogodišnja bajka« (korišćene pesme iz knjige *Levi kraljevi*), drama za decu (premijera pozorišta »Boško Buha«, 1978 – režija Miroslav Dedić).
6. »Sve priče liče« (»Zaćarana princeza«), drama za decu (premijera pozorišta »Boško Buha«, 1979 – režija Miroslav Dedić).
7. »Nemušti jezik«, drama za decu (premijera pozorišta »Boško Buha«, 1981 – režija Petar Zec).
8. »Vasilisa Prekrasna«, drama za decu (premijera pozorišta »Boško Buha«, 1993 – režija Milan Karadžić).
9. »Carev zatočnik«, drama za decu (premijera pozorišta »Boško Buha«, 1995 – režija Milan Karadžić).

# Sadržaj

Predgovor .....	7
<i>Mirjana Miočinović</i>	

## I

Priča o carevom zatočniku .....	17
Nemušti jezik .....	61
Začarana princeza .....	93
Vasilisa Prekrasna .....	101
I mi trku za konja imamo .....	129

## II

Obično veče .....	155
Vođa .....	165
Šta je bilo posle .....	223

Bibliografija .....	243
---------------------	-----

CIP – Каталогизација у публикацији  
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-93-2

821.163.41.09-2 Станисављевић М.

СТАНИСАВЉЕВИЋ, Миодраг

Drame / Miodrag Stanisavljević ; priredila Mirjana Miočinović. – Beograd : Res publica : Informatika, 2006 (Beograd : Vojna štamparija). – 248 str. : ilustr. ; 27 cm. – (Sabrana dela / Miodrag Stanisavljević ; 2)

Tiraž 1.000. – Str. 5–14: Predgovor / Mirjana Miočinović. – Bibliografija: str. 243–244.

ISBN 86-86487-02-5 (RP)

ISBN 86-86487-00-9 (za izdavačku celinu)

1. Миоциновић, Мирјана

COBISS.SR-ID 131921676